

Verslo finansavimo 2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis išankstinis vertinimas

2017 m. rugsėjis

Turinys

Lentelių sąrašas.....	5
Paveikslų sąrašas	7
Santrumpų sąrašas	9
1 Įvadas	11
1.1 Pastebėjimas.....	11
1.2 Vertinimo tikslas ir pagrindas	11
1.3 Vertinimo apimtis ir metodika	13
1.4 FP naudojimas 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu.....	16
1.5 2014–2020 m. programavimo laikotarpio strateginiai prioritetai bei politikos kryptys ...	16
2 Demografinės ir ekonominės situacijos Lietuvoje apžvalga.....	24
2.1 Demografinė situacija Lietuvoje.....	25
2.2 Ekonominė situacija Lietuvoje.....	25
2.3 Verslo aplinka Lietuvoje	26
2.4 Lietuvos įmonių inovacinė veikla	32
2.5 Užimtumas	36
3 Išorinio verslo finansavimo pasiūla ir paklausa	40
3.1 Išorinis verslo finansavimas. Finansavimo priemonių rinkos dalyviai.....	43
3.1.1 Privatūs verslo finansavimo rinkos dalyviai	43
3.1.1.1 Paskolos	44
3.1.1.2 Lizingas.....	47
3.1.1.3 Faktoringas.....	48
3.1.1.4 Rizikos kapitalas	49
3.1.1.5 Verslo akseleratoriai	53
3.1.1.6 Mezaninas	55
3.1.2 Viešasis sektorius.....	56
3.1.2.1 FP, skirtos paskoloms teikti	59
3.1.2.2 FP, skirtos garantijoms teikti	61
3.1.2.3 FP, skirtos investicijoms į įmonių kapitalą	62
3.1.2.4 Dalinis palūkanų kompensavimas.....	63
3.2 Rinkos poreikių identifikavimas	66
3.2.1 SVV subjektų ir potencialių rinkos dalyvių apklausos	66
3.2.1.1 Finansavimo poreikis	68
3.2.1.2 SVV patirtis naudojantis valstybės remiamomis verslo finansavimo priemonėmis.....	72
3.2.2 SVV subjektų ir LT VCA tyrime atliktos portfelio įmonių apklausų apibendrinimas	75
3.2.3 FT apklausa	77
3.2.3.1 SVV kreditavimas	78
3.2.3.2 Finansavimo sąlygos ir prašymų netenkinimo priežastys.....	81
3.2.3.3 Valstybės remiamų FP vertinimas	81
3.2.3.4 FT pasiūlymai dėl SVV subjektams skirtų FP ir jų tobulinimo.....	90
3.3 Rinkos problemų ir trūkumų identifikavimas	91
3.4 Mokestinės ir teisinės bazės pritaikymas FP	96

3.4.1	Mokestinės ir teisinės bazės pritaikymas RKF FP	96
3.4.2	Mokestinės ir teisinės bazės pritaikymas skolinėms FP	99
4	FP pridėtinės vertės vertinimas	101
4.1	Kiekybinės FP naudos vertinimas	102
4.2	Kokybinis FP naudos vertinimas	102
4.2.1	Skolinių ir su jomis susijusių priemonių kokybinė nauda	104
4.3	FP suderinamumas su kitomis intervencijos priemonėmis	105
4.3.1	Verslui skirtų FP suderinamumas su kitomis FP	105
4.3.2	Verslui skirtų FP suderinamumas su kitų ES programų, kitų šalių ar nacionalinėmis priemonėmis	107
4.4	Valstybės pagalbos problematika	119
4.4.1	<i>De minimis</i> reglamentas	119
4.4.2	Bendrosios išimties reglamentas	120
4.4.3	Komunikatas dėl rizikos finansų investicijų	121
4.5	Standartinės FP	122
5	Papildomų viešųjų ir privačių lėšų šaltinių pritraukimas	125
5.1	Potencialių viešųjų ir privačių lėšų šaltinių identifikavimas	126
5.1.1	Privačios bankų lėšos	126
5.1.2	Privatūs investuotojai	127
5.1.3	Grįžusios (nacionalinės valstybės biudžeto) lėšos	128
5.2	Skatinamosios priemonės, kuriomis būtų galima pritraukti finansavimą	130
5.3	Numatomo FP svarto apskaičiavimas	132
5.3.1	Finansinis svortas rizikos kapitalo FP atveju	132
5.3.2	Finansinis svortas paskolų priemonių atveju	132
5.3.3	Finansinis svortas garantijų FP atveju	133
5.3.4	FP ir subsidijų finansinių svortų palyginimas	133
6	Išmoktos pamokos	135
6.1	FP esama situacija ir palyginimas su rinkos trūkumų analize, atlikta 2007 m.	136
6.2	2007–2013 m. programavimo laikotarpio reglamentavimas	137
6.3	Išmoktos pamokos įgyvendinant 2007–2013 m. programavimo laikotarpio FP	139
6.4	Užsienio šalių patirtis, įgyvendinant FP	140
7	Investavimo strategija	143
7.1.1	Finansinio produkto parinkimas	145
7.1.2	Išorinio verslo finansavimo trūkumo padengimas	146
7.1.3	FP įgyvendinimo struktūra	149
7.1.4	FT parinkimas	160
7.1.5	FP derinimas su subsidijomis	160
7.1.6	FP įgyvendinimo teritorija	160
7.2	1 VP prioriteto FP	160
7.3	3 VP prioritetas	163
7.4	7 VP prioritetas	169
8	Tikėtini rezultatai ir stebėsenos sistema	172
8.1	Kiekybinių rezultatų nustatymas	172

8.1.1	Tikėtini FP „Ankstyvos stadijos ir plėtros fondas“ ir „Ko-investicinis fondas“ rezultatai	172
8.1.2	Tikėtini FP „Portfelinės garantijos paskoloms“, „Portfelinės garantijos lizingo sandoriams“, „Plėtros fondas I“, „Plėtros fondas II“, „Bendrai su verslo angelais investuojantis fondas“ ir „Akseleravimo fondas“ rezultatai	175
8.1.3	Tikėtini FP „Portfelinės garantijos faktoringo sandoriams“ rezultatai	180
8.1.4	Tikėtini FP „Pasidalytos rizikos paskolos“ rezultatai	181
8.1.5	Tikėtini FP pradedantiesiems verslą rezultatai	183
8.2	Kaip FP prisideda prie strateginių tikslų siekimo	186
8.3	Stebėsenos sistema	187
9	Vertinimo tikslinimas	189
10	Santrauka ir išvados	191
11	Bibliografija	195
12	Interviu sąrašas	199
13	Papildomo vertinimo apklausų sąrašas	200

Paveikslų ir lentelių sąrašas

Lentelių sąrašas

1 lentelė. BVP pokytis 2008–2013 metais	26
2 lentelė. Prognozuojamas BVP pokytis Lietuvoje 2014–2017 metais.....	26
3 lentelė. Įmonių pasiskirstymas Lietuvoje pagal darbuotojų skaičių metų pradžioje.....	26
4 lentelė. Atskirų ūkio sektorių sukuriama BVP santykinė dalis	32
5 lentelė. MTEPI programoje nustatyti prioritetinių MTEPI krypčių prioritetai	35
6 lentelė. Laisvų ir užimtų darbo vietų santykis.....	36
7 lentelė. Vidutinis metinis bedarbių procentas nuo darbingo amžiaus gyventojų	36
8 lentelė. Prognozuojamas nedarbo lygis Lietuvoje 2014–2017 m.....	38
9 lentelė. Lietuvos finansų sistema, 2014 m. sausio 1 d. duomenimis.....	43
10 lentelė. Bankų rodikliai.....	45
11 lentelė. KU rodikliai (metų pradžios duomenys).....	46
12 lentelė. Privataus akcinio kapitalo, įskaitant rizikos kapitalą, investicijos Lietuvoje	52
13 lentelė. Privataus akcinio kapitalo investicijų tipas.....	52
14 lentelė. Įgyvendinamos ir anksčiau įgyvendintos FP, finansuojamos iš ES SF ir skirtos paskoloms teikti (2015 m. gruodžio 31 d. duomenimis)	60
15 lentelė. Šiuo metu įgyvendinamos FP, finansuojamos iš ES SF ir skirtos garantijoms teikti (2015 m. gruodžio 31 d. duomenimis)	61
16 lentelė. Lietuvoje veikiantys RKF su valstybės dalyvavimu (2015 m. gruodžio 31 d. duomenimis).....	63
17 lentelė. Dalinio palūkanų kompensavimo priemonės sąlygos (2015 m. gruodžio 31 d. duomenimis).....	64
17 ¹ lentelė. Valstybės dalyvavimo rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“ steigime ir investavime privalumai bei trūkumai.....	87
18 lentelė. Tipinių rinkos trūkumų ir galimų FP tiems trūkumams padengti pavyzdžiai	94
19 lentelė. SVV subjektams galimos panaudoti lėšos (galimos suteikti paskolos ir pasirašyti lizingo sandoriai) per skolines FP, remiantis interviu su KĮ	95
20 lentelė. SVV subjektams galimos panaudoti lėšos per RKF FP, remiantis interviu su RKF	96
21 lentelė. Pagrindinės pasidalytos portfelio rizikos paskolų standartinės FP sąlygos ir jų palyginimas su FRSP sąlygomis	122
22 lentelė. Pagrindinės apribotos portfelio garantijos standartinės FP sąlygos ir jų palyginimas su FLPG paskoloms ir lizingui sąlygomis	123
23 lentelė. SVV subjektams planuojamos suteikti paskolos, kreditai lizingui, garantuotos paskolos, garantuoti kreditai lizingui ir garantuoti faktoringo sandoriai per skolines FP, remiantis interviu su FĮ (privačių lėšų dalies procentas nurodytas remiantis istoriniais duomenimis).....	126
24 lentelė. SVV subjektams planuojamos panaudoti lėšos per RKF FP, remiantis interviu su RKF valdytojais.....	127
25 lentelė. Iš INVEGOS fondo, JEREMIE kontroliuojančiojo fondo, VSF ir GF grįžtančių lėšų pasiskirstymas, mln. EUR	129
26 lentelė. 2007 m. analizėje numatytos FP – planas ir faktas	136
27 lentelė. FP, skirtos verslui.....	146

28 lentelė. Išorinio verslo finansavimo rinkos trūkumo padengimas, panaudojant galimus maksimalius ir minimalius planuojamus skirti FP dydžius, mln. EUR.....	147
29 lentelė. FP įgyvendinimas pagal Reglamento Nr. 1303/2013 38 str. 1 dalį.....	149
30 lentelė. Alternatyvų įgyvendinti FP pagal Reglamento Nr. 1303/2013 38 str. 3 dalį vertinimas.....	150
31 lentelė. Fondų fondo valdytojo paskyrimo alternatyvų analizė.....	153
32 lentelė. Siūlomos rizikos kapitalo FP.....	161
33 lentelė. Siūlomos SVV finansavimo FP, skirtos kreditavimui.....	164
34 lentelė. Siūlomos SVV finansavimo FP, skirtos garantijoms.....	165
35 lentelė. Siūlomos SVV finansavimo FP, skirtos rizikos kapitalo investicijoms.....	167
36 lentelė. Siūloma FP pradedantiems verslą.....	170
37 lentelė. FP „Ankstyvos stadijos ir plėtros“ tikėtinos pasiekti VP rodiklių reikšmės.....	173
38 lentelė. FP „Ko-investicinis fondas“ tikėtinos pasiekti VP rodiklių reikšmės.....	174
39 lentelė. FP „Portfelinės garantijos paskoloms“ tikėtinos pasiekti VP rodiklių reikšmės.....	175
40 lentelė. FP „Portfelinės garantijos lizingo sandoriams“ tikėtinos pasiekti VP rodiklių reikšmės.....	176
41 lentelė. FP „Plėtros fondas I“ tikėtinos pasiekti VP rodiklių reikšmės.....	177
42 lentelė. FP „Plėtros fondas II“ tikėtinos pasiekti VP rodiklių reikšmės.....	178
43 lentelė. FP „Bendrai su verslo angelais investuojantis fondas“ tikėtinos pasiekti VP rodiklių reikšmės.....	179
43 ¹ lentelė. FP „Akseleravimo fondas“ tikėtinos pasiekti VP rodiklių reikšmės.....	179
44 lentelė. FP „Portfelinės garantijos faktoringo sandoriams“ tikėtinos pasiekti VP rodiklių reikšmės.....	181
45 lentelė. FP „Pasidalytos rizikos paskolos“ tikėtinos pasiekti VP rodiklių reikšmės.....	182
46 lentelė. VP rezultato rodiklis „Sėkmingai veikiančių naujų įmonių, pasinaudojusių FP verslo pradžiai, dalis 12 mėn. po paskolos suteikimo“.....	183
47 lentelė. VP produkto rodikliai.....	184

Paveikslų sąrašas

1 pav. Grįžtančių lėšų efektas pagal FP.....	11
2 pav. Veiksmų seka atliekant vertinimą, pagal Reglamento Nr. 1303/2013 37 str.	15
3 pav. 2014–2020 m. programavimo laikotarpio strateginiai dokumentai.....	18
4 pav. 2014–2020 m. programavimo laikotarpį reglamentuojantys teisės aktai ar jų projektai.....	18
5 pav. FP įgyvendinimo galimybės pagal Reglamento Nr. 1303/2013 38 str.	21
6 pav. FP įgyvendinimo struktūra pagal Reglamento Nr. 1303/2013 38 str.	21
7 pav. Gyventojų pasiskirstymas pagal apskritis, 2014 m. sausio 1 d.....	25
8 pav. Darbuotojų dalis bendrame šalies dirbančiųjų skaičiuje, 2014 m. sausio 1 d. duomenys	27
9 pav. Gyventojų ir veikiančių įmonių pasiskirstymas didžiuosiuose miestuose, 2014 m. sausio 1 d., proc.	29
10 pav. Įregistruotų ir išregistruotų JA skaičius per metus	30
11 pav. Veiklą vykdžiusių įmonių pasiskirstymas pagal veiklos sektorius, vnt.	31
12 pav. Metinis bedarbių proc. (tarp jų ir jaunimo) nuo darbingo amžiaus gyventojų	37
13 pav. Bedarbių, vyresnių nei 50 m., padėtis darbo rinkoje	38
14 pav. SVV finansuoti panaudota FP ir su jomis susijusių priemonių suma iki 2013 m. pabaigos (mln. EUR)	41
15 pav. SVV svarstomos naudoti FP (proc. nuo visų apklaustųjų).....	41
16 pav. Bankų suteiktos paskolos, mln. Lt (1 Lt = 0,2896 EUR)	44
17 pav. Vidutinė metinė palūkanų norma nefinansinėms korporacijoms, litais ir eurai (vidutinė), proc.	46
18 pav. Lizingo bendrovių pasirašytų sutarčių duomenys (1 Lt = 0,2896 EUR).....	47
19 pav. Lizingo portfelio struktūros pasiskirstymas.....	48
20 pav. Faktoringo apyvarta pagal vietinį ir tarptautinį faktoringą Lietuvoje, mln. Lt (1 Lt = 0,2896 EUR).....	49
21 pav. Investicijos į įmones Centrinės ir Rytų Europos valstybėse 2008-2013 m., vnt.	51
22 pav. Paramos, kuri teikiama kita, nei subsidijos, forma, galimybių žemėlapis pagal įmonės dydį	57
23 pav. FP ir su jomis susijusios priemonės, skirtos verslui, steigimas (perdavimas) Lietuvoje 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu (1 Lt = 0,2896 EUR).....	58
24 pav. Respondentų pasiskirstymas (proc.) pagal socialines-demografines charakteristikas.....	66
25 pav. Ar gavote išorinį verslo finansavimą?	68
26 pav. Kokiomis papildomomis sąlygomis FT suteikė išorinį verslo finansavimą?	69
27 pav. Dėl kokių priežasčių buvo suteiktas mažesnis nei prašomas išorinis verslo finansavimas?	69
28 pav. Ar planuojate per ateinančius 5 metus kreiptis į FT dėl išorinio verslo finansavimo?.....	70
29 pav. Išorinis verslo finansavimo poreikis per artimiausius 5 metus pagal lėšų panaudojimo paskirtį, proc.	70
30 pav. Kokio dydžio išorinis verslo finansavimas Lt (1 Lt = 0,2896 EUR) Jums yra reikalingas?	71
31 pav. Dėl kokių valstybės remiamų verslo finansavimo priemonių paramos kreipėtės ir gavote paramą, proc.?.....	73
32 pav. Kuriais, valstybės remiamomis FP ketinate naudotis per artimiausius 5 metus?.....	73
33 pav. Kokie valstybės intervencijos būdai būtų efektyviausi, skatinant Lietuvos įmonių paslaugų ir produktų eksportą?	74

34 pav. KĮ siūlomi finansavimo produktai, kuriais naudojasi SVV subjektai	79
35 pav. Dažniausiai išduodamų investicinių paskolų dydžių pasiskirstymas, proc. (1 Lt = 0,2896 EUR).....	80
36 pav. Dažniausiai išduodamų apyvartinių paskolų dydžių pasiskirstymas (1 Lt = 0,2896 EUR) .	80
37 pav. Finansavimo dydis, dėl kurio MVĮ dažniausiai kreipiasi į RKF valdytojus (1 Lt = 0,2896 EUR).....	85
38 pav. 2015 m. Lietuvoje veikiančių FP lėšų išmokėjimo terminai	93
39 pav. Iš ES SF lėšų 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu įgyvendinamų (įgyvendintų) verslo rėmimo priemonių pasiskirstymas (1 Lt = 0,2896 EUR)	109
40 pav. FP įgyvendinimas ir derinimas 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu	110
41 pav. 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu įgyvendintų (įgyvendinamų) FP grįžtančios lėšos pamečiui (mln. EUR).....	125
42 pav. Tipinių projektų finansiniai svertai.....	125
43 pav. Tipinių projektų finansinių svertų palyginimas	133
44 pav. Finansavimo rinkos trūkumas	144

Santrumpų sąrašas

BVP	Bendrasis vidaus produktas
EAVP	2007–2013 m. Ekonomikos augimo veiksmų programa
EBRD	Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas
EIB	Europos investicinis bankas
EIF	Europos investicinis fondas
EK	Europos Komisija
ERPF	Europos regioninės plėtros fondas
ES	Europos Sąjunga
ESF	Europos socialinis fondas
ES SF	Europos Sąjungos struktūriniai fondai (2007–2013 m. programavimo laikotarpio kontekste) arba Europos Sąjungos struktūriniai ir investiciniai fondai (2014–2020 m. programavimo laikotarpio kontekste)
ES SP	Europos Sąjungos struktūrinė parama
EŽŪFKP	Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai
FM	LR finansų ministerija
Garfondas	UAB Žemės ūkio paskolų ir garantijų fondas
INVEGA	UAB „Investicijų ir verslo garantijos“
FĮ	Finansų įmonė
FP	Finansų inžinerijos priemonė (2007–2013 m. programavimo laikotarpio kontekste) arba finansinė priemonė (2014–2020 m. programavimo laikotarpio kontekste)
FT	Finansinis tarpininkas
JA	Juridinis asmuo
KĮ	Kredito įstaiga
KU	Kredito unija
LB	Lietuvos bankas
LBA	Lietuvos bankų asociacija
LCKU	Lietuvos centrinė kredito unija
LDB	Lietuvos darbo birža prie SADM
LSD	Lietuvos statistikos departamentas prie LR Vyriausybės
Lizingo bendrovė	Finansinės nuomos (lizingo) bendrovė
LR	Lietuvos Respublika
LT VCA	Lietuvos rizikos ir privataus kapitalo asociacija
LRV	LR Vyriausybė
LVPA	VšĮ Lietuvos verslo paramos agentūra
MTEP	Moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra
MTEPI	Moksliniai tyrimai, eksperimentinė plėtra ir inovacijos
MTTP	Moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra
MVĮ	Labai mažos, mažos ir vidutinės įmonės
RKF	Rizikos kapitalo fondas

SADM	LR socialinės apsaugos ir darbo ministerija
SF	Sanglaudos fondas
SFMIS	Struktūrinių fondų priežiūros informacinė sistema
SVV	Smulkusis ir vidutinis verslas
ŪM	LR ūkio ministerija
VI	Vadovaujančioji institucija
VL	VšĮ „Versli Lietuva“
VP	Lietuvos 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programa
ŽIPVP	2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa
Reglamentas Nr. 1303/2013 (Bendrasis reglamentas)	Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui, Europos žemės ūkio fondui kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui, Europos žemės ūkio fondui kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006
Reglamentas Nr. 1301/2013	Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1301/2013 dėl Europos regioninės plėtros fondo ir dėl konkrečių investicijų į ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą tikslu susijusių nuostatų, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1080/2006
Reglamentas Nr. 1304/2013	Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1304/2013 dėl Europos socialinio fondo, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1081/2006
ŽŪM	LR žemės ūkio ministerija

1 Įvadas

Prieš skiriant lėšas konkrečiai VP prioriteto įgyvendinimo priemonei, įgyvendinant FP, vadovaujantis Reglamento Nr. 1303/2013 37 straipsnio reikalavimais, būtina atlikti išankstinį vertinimą (angl. „*ex ante assessment*“) (toliau – vertinimas). Atliekant šį vertinimą būtų nustatomi rinkos trūkumai arba nepakankamos investavimo apimtys ir apskaičiuojamas viešųjų investicijų poreikio mastas bei apimtis, įskaitant finansuotinių FP tipus.

Pagrindinis vertinimo tikslas – pateikti įrodymus, kad planuojama FP bus nukreipta nustatytam rinkos nepakankamumui (verslo, įskaitant SVV, finansavimo trūkumui) išspręsti ir užtikrins, kad FP prisidės prie VP ir ES SF tikslų įgyvendinimo.

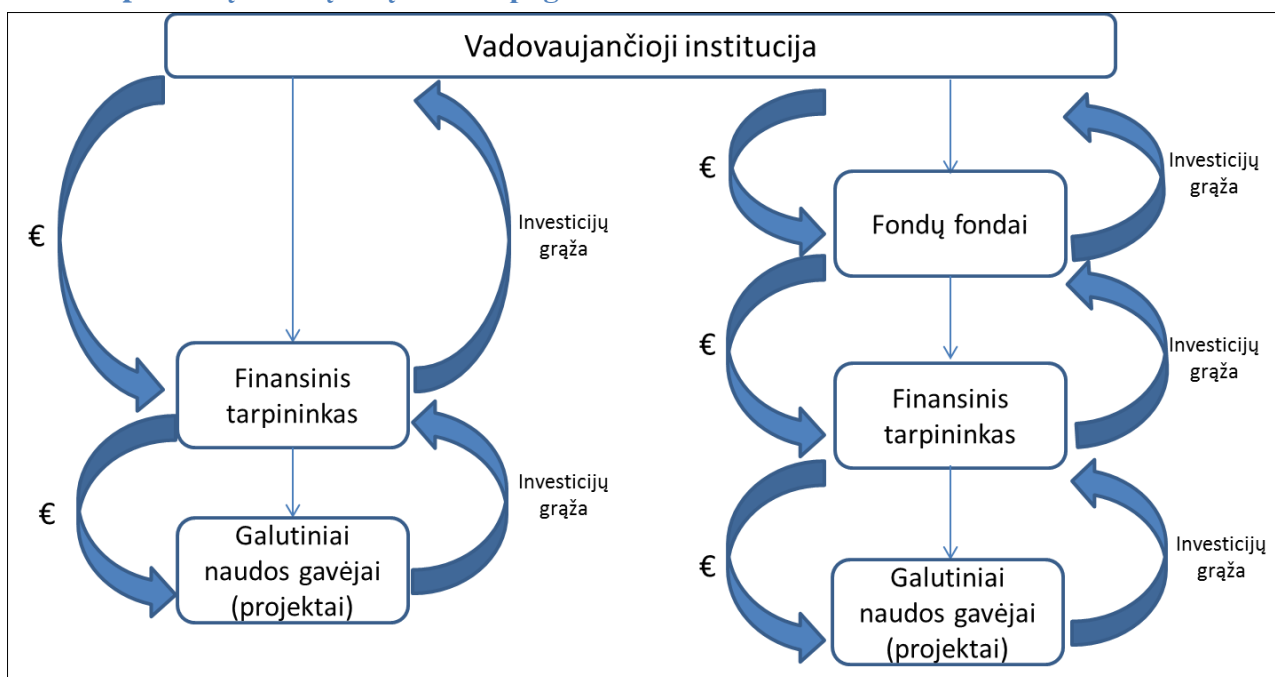
1.1 Pastebėjimas

Šio dokumento turinys yra skirtas ŪM, SADM, VI ir kitoms atsakingoms institucijoms, siekiant įgyvendinti finansiškai gyvybingas investicijas per FP, skirtas SVV.

1.2 Vertinimo tikslas ir pagrindas

Finansinės priemonės – tai būdas panaudoti ribotus valstybės biudžeto išteklius, teikiant ne vienkartinės negražinamas subsidijas įmonėms, o skolinant lėšas, investuojant jas į įmonių kapitalą, teikiant garantijas. FP privalumas – „atsinaujinančios“ lėšos, t. y. paskolinus ar investavus FP skirtas lėšas, dalis jų sugrįžta ir gali būti dar kartą panaudojamos tiems patiems tikslams, tokiu būdu naudojant tas pačias lėšas didesniai subjektų skaičiui suteikti finansavimą.

1 pav. Grįžtančių lėšų efektas pagal FP

Šaltinis: metodologija

2014–2020 m. nacionalinės pažangos programos 1 priede pateiktoje Lietuvos aplinkos analizėje teigiama, kad 2007–2013 m. ES SP programavimo periodu (toliau – 2007–2013 m. programavimo laikotarpis) įvestos FP, kurios leidžia santykinai sumažinti investicijų kainą ir netiesiogiai skatina didesnes privačias investicijas, sukuria papildomą impulsą tiek realiojo BVP augimui, tiek didesnei nominalaus BVP grąžai. Šioje analizėje taip pat atkreipiamas dėmesys į FP naudą, palyginti su subsidijomis. Analizėje teigiama, kad „(...) finansų inžinerijos priemonės yra efektyvesnės nei subsidijos. Nors rimti ir metodologiškai teisingai sudaryti palyginamieji paramos verslui finansinės inžinerijos priemonių ir subsidijų efektyvumo vertinimai gana reti net ir ES, turimi duomenys rodo, kad finansų inžinerijos priemonių sąnaudos naujoms darbo vietoms kurti yra perpus mažesnės nei subsidijų atveju, o poveikis investicijoms – net 5 kartus didesnis. Ypač nepasiteisina didelėms įmonėms skiriamos subsidijos dėl privačių investicijų išstūmimo efekto. Jų efektyvumas priklauso ir nuo skiriamos paramos dydžio – mažos subsidijos efektyvesnės už didesnes. Lietuviškų ES paramos verslui poveikio tyrimų duomenys patvirtina paskutinę išvadą ir privačių investicijų išstūmimo efektą teikiant subsidijas įmonių kapitalinėms investicijoms“¹.

FP naudojimo svarbą taip pat pabrėžia 2012 m. spalio 26 d. EK parengta Komisijos tarnybų pozicija dėl 2014–2020 m. Lietuvos partnerystės susitarimo ir programų rengimo (toliau – EK tarnybų pozicija). EK tarnybų pozicijoje teigiama, kad, „nepaisant investicijų 2007–2013 m. laikotarpio, reikia toliau vystyti labai mažoms, mažoms ir vidutinėms įmonėms skirtas finansines priemones, o ne dotacijas. Gali būti taikomos įvairios finansinės priemonės, įskaitant paskolas, garantijas, kapitalą, parengiamojo etapo kapitalo labai mažas paskolas ir t. t. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas jaunesiems verslininkams“.

EK tarnybų pozicijoje ne tik pabrėžiama FP nauda lyginant su dotacijomis, bet ir išskiriama jų svarba siekiant įgyvendinti ES politikos tikslus, sudarant lankstesnio ir tvaresnio finansavimo galimybes bei pritraukiant privataus sektoriaus investuotojus, darančius didelį sverto poveikį valstybės ištekliams. Šių priemonių pagalba viešosios politikos finansavimas tampa efektyvesnis ir tvaresnis.

EK tarnybų pozicijoje ES valstybės narės raginamos 2014–2020 m. ES SP programavimo periodu (toliau – 2014–2020 m. programavimo laikotarpis) FP naudoti ne tik SVV subjektų paramai, bet ir kitoms investicijoms į projektus, kuriuose galimas visiškas ar dalinis ES SF lėšų susigrąžinimas, pvz., mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir inovacijų srities paramai, investicijoms į miestų vystymąsi, energijos vartojimo efektyvumo skatinimą ir pan.

Pagal EK planus lėšų dalis, skiriama FP, palyginus su 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu, 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu gali išaugti iki 3 kartų (nuo vietoje šiuo metu iš ERPF FP skiriamų 5 proc. iki 15 proc. lėšų). Toks šuolis planuojamas dėl paramos galimo daugkartinio poveikio (multiplikatoriaus efekto), per 2007–2013 m. programavimo laikotarpį susiformavusios institucinės patirties ir politinės naudos. FP gali būti naudojama kaip intervencija,

¹ Žr. Associazione per lo Sviluppo della Valutazione e l'Analisi delle Politiche Pubbliche (2012), *Counterfactual impact evaluation of cohesion policy: impact and cost-effectiveness of investment subsidies in Italy*, http://ec.europa.eu/regional_policy/information/evaluations/impact_evaluation_en.cfm#1, taip pat „Lyderis LT“ priemonės poveikio vertinimo studiją (BGI Consulting (2011) *ŪM kompetencijai priskirtų bendrai finansuojamų iš ES SF lėšų ekonomikos sektorių būklės pokyčių vertinimas*, http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/failai/Vertinimas_ESSP_Neringos/Ataskaitos_2009MVP/UM_Ekonomikos_sektoriu_vertinimo_ataskaita.pdf).

kai rinka tinkamai neveikia, taip pat, siekiant užtikrinti ES paramos pridėtinę vertę. 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu planuojama įgyvendinti ES mastu numatytas FP, kurios yra tiesiogiai ar netiesiogiai valdomos EK ir nacionaliniu (regioniniu, tarptautiniu, kelių kaimyninių šalių) lygiu numatytas FP, už kurių valdymą atsakinga vadovaujanti institucija. Pastarųjų priemonių atveju Reglamentas Nr. 1303/2013 suteikia galimybę finansuoti FP, atitinkančias EK deleguotuose aktuose nustatytas sąlygas (standartizuotas FP) (angl. „*off-the-shelf*“) arba finansuoti jau egzistuojančias ar naujai kuriamas FP, kurios yra skirtos numatomiems tikslams pasiekti (angl. „*Tailor made*“).

1.3 Vertinimo apimtis ir metodika

Šis vertinimas atliktas vadovaujantis EK ir EIB užsakymu PriceWaterHouse Coopers (PwC) parengta „Išankstinio vertinimo metodologija finansinėms priemonėms 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu“ metodologija (toliau – metodologija).

Vertinimo proceso koordinavimui ir vertinimo atlikimui FM 2014 m. birželio 26 d. įsakymu 1K-195 „Dėl darbo grupės sudarymo“ sudarė išankstinio vertinimo darbo grupę (toliau – darbo grupę), į kurios sudėtį įėjo: FM, ŪM, SADM, EIF ir INVEGOS atstovai, taip pat darbo grupės posėdžiuose buvo kviečiami dalyvauti ir socialinių–ekonominių partnerių (LBA, LT VCA, LB, Lietuvos inovacijų centro, Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centro, LVPA, asociacijos „Žinių ekonomikos forumas“, Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūros, Lietuvos pramonininkų konfederacijos, Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų asociacijos, Lietuvos verslo darbdavių konfederacijos bei Lietuvos verslo konfederacijos atstovai), kurių pasiūlymai buvo panaudoti atliekant vertinimą. Finansų ministro 2017 m. liepos 20 d. įsakymu Nr. 1K-280 buvo patikslinta darbo grupės sudėtis, įtraukiant Švietimo ir mokslo ministerijos atstovus, o stebėtojo teisėmis papildomai pakviesti Vilniaus universiteto, Kauno technologijų universiteto bei Nacionalinio fizinių ir technologinių mokslų centro bei VšĮ „Versli Lietuva“ atstovai.

Kaip vertinimo pagrindas naudota INVEGA 2013 m. spalio mėn. atlikta Valstybės intervencijos poreikio finansų inžinerijos priemonių verslui forma Lietuvoje studija (toliau – studija). Atliekant studiją, buvo remtasi išsamia ekonomikos, FP, skirtų SVV, analize, taip pat SVV subjektų ir FT apklausa. SVV subjektų lūkesčiams ir problemoms, su kuriomis jie susiduria ieškodami finansavimo savo verslui, išsiaiškinti buvo atliktas kiekybinis tyrimas. FT apklausa buvo atlikta kokybiniu metodu, kad būtų nustatyta, kurie verslo finansavimo modeliai jiems yra palankiausi administruoti, kokių FP, skirtų verslui finansuoti, trūkumas šiuo metu yra rinkoje ir kurios bus palankios administruoti 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu. Taip pat, atliekant vertinimą, buvo pasinaudota 2014 m. kovo mėn. ŪM užsakymu UAB „BGI Consultings“ atlikto Europos Sąjungos struktūrinės paramos poveikio SVV vertinimo (toliau – BGI vertinimas), kuriuo siekiama tobulinti ES SP SVV panaudojimą, įvertinant SVV skirtas Ūkio ministerijos 2007–2013 metų administruojamas subsidijų ir finansų inžinerijos priemonės, FM užsakymu VšĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“ atliktos „Ūkio ministerijos planuojamų įgyvendinti 2014–2020 m. priemonių verslui“ analizės (toliau – ESTEP analizė) ir 2014 m. liepos mėn. LT VCA atlikto tyrimo, kuriuo siekta apžvelgti įmonių, į kurias jau buvo ar yra investavę RKF, patirtį, nes šių įmonių patirtis ir vertinimas atspindi FP, skirtų investicijoms į įmonės kapitalą, naudą, privalumus bei trūkumus (toliau – LT VCA tyrimas), rezultatais.

Vertinimas apėmė šiuos pagrindinius etapus (2 pav.):

1. Interviu su FT atstovais (atlikti 2013 m. II ketv.), kuriais siekta nustatyti FT patrauklias administruoti FP ir apžvelgti FT veiklos kryptis bei taikomus verslo finansavimo modelius.
2. Lietuvoje veikiančių SVV subjektų elektroninė apklausa (atlikta 2013 m. II ketv.). Informacija apie atliekamą tyrimą buvo paskelbta www.invega.lt internetinėje svetainėje, kurioje verslo atstovai buvo kviečiami užpildyti anketą. Anketa taip pat išplatinta elektroniniu paštu bei per asocijuotas verslo struktūras.
3. Verslo aplinkos, FĮ (įskaitant bankus, kredito unijas ir lizingo bendroves) ir rizikos kapitalo sektoriaus analizė. Buvo analizuojamas 2008–2013 m. laikotarpis.
4. Teisinio reglamentavimo ir mokestinių klausimų, kurie trukdo ar apsunkina FP įgyvendinimą ir kurių tinkamas sprendimas prisidėtų prie sėkmingo SVV skirtų FP įgyvendinimo ir, atitinkamai, leistų greičiau pasiekti ES SP poveikiui keliamus tikslus, nagrinėjimas.
5. Įgyvendinamų FP verslui analizė. Vertinime išanalizuotos ir aprašytos įgyvendinamos ir įgyvendintos FP iš 2007–2013 m. programavimo laikotarpio ES SF, skirtos išimtinai SVV subjektams, taip pat institucijos, kurios šias priemones įgyvendina. Analizuotos tik INVEGOS ir EIF administruojamos priemonės: VP1-1.1-SADM-08-K Verslumo skatinimo fondo (ESF), VP2-2.3-ŪM-03-V Garantijų fondo (ERPF), VP2-2.3-ŪM-01-K Kontroliuojančiųjų fondų (ERPF) priemonės bei su jomis susijusi VP2-2.3-ŪM-02-V Dalinio palūkanų kompensavimo (ERPF) priemonės. Vertinime nebuvo nagrinėjamos pagal JESSICA (Bendra Europos parama tvarioms investicijoms miestuose (angl. „*Joint European Eupport for Sustainable Investment in City Areas*“)) iniciatyvą vykdomos priemonės, nes jos nėra skirtos verslui.
6. Papildomų viešųjų ir privačių lėšų pritraukimo šaltinių identifikavimas. Remiantis visomis atliktomis apklausomis, nustatyti galimi privačių lėšų šaltiniai ir sąlygos bei paskatos, kurios padėtų šias lėšas pritraukti.
7. Išmokyti pamokų ir užsienio šalių patirties analizė.
8. Investavimo strategijos aprašymas. Vertinime aprašytos ir išanalizuotos planuojamos įgyvendinti FP iš 2014–2020 m. programavimo laikotarpio ES SF, skirtos SVV subjektams, taip pat galimos šių FP įgyvendinimo formos.
9. Pateikiami laukiami rezultatai ir informacija apie tai, kaip pasitelkiant atitinkamą FP, tikimasi prisidėti prie atitinkamų VP prioritetų įgyvendinimo bei nuostatos dėl stebėsenos ir vertinimo tikslinimo.

2 pav. Veiksmų seka atliekant vertinimą, pagal Reglamento Nr. 1303/2013 37 str.

Šaltinis: metodologija

Pagrindiniai vertinime nagrinėti Lietuvos finansų rinkos dalyviai ir atsakingos institucijos, įtrauktos į vertinimą, yra: bankai, EIF, INVEGA, KU, Lizingo bendrovės, LBA, LCKU, LT VCA, privatūs investuotojai, RKF valdytojai, SADM, ŪM.

Papildomai, atsižvelgiant į rinkos dalyvių nuomonę ir iškilus poreikiui, 2017 m. vertinimas buvo papildytas, atliekant papildomą vertinimą (toliau – papildomas vertinimas), kuriuo buvo siekiama išsiaiškinti naujos rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“, pagal kurią, teikiant idėjų autoriams aktyvias verslo vystymo (akseleravimo) paslaugas (mentorystė, ekspertinės konsultacijos, teisinė pagalba, rinkodaros strategija ir kita) galėtų būti investuojama į perspektyvias idėjas, poreikį rinkoje, mastą ir labiausiai rinkos poreikius atitinkantčias tokios priemonės sąlygas.

2017 m. balandžio-birželio mėnesiais buvo atlikti šie su papildomu vertinimu susiję veiksmai:

- struktūruoto anketavimo būdu buvo atlikta rizikos kapitalo rinkos dalyvių, dirbančių (ar dirbusių) su pradedančiais verslais ir idėjomis bei savo veikloje vykdančių (ar vykdyusių) startuolių akseleravimo paslaugas, apklausa. Kaip ekspertai apklausoje dalyvavo rizikos kapitalo rinkos dalyviai: LT VCA, akseleratorius UAB „Blue Lime Labs“, UAB „Akseleratorius“ („StartupHighway“), fondas „LitCapital Asset Management“ ir UAB „Startup.lt“ (toliau – ekspertai);
- studentams skirto renginio metu „Jaunas verslas: nuo idėjos iki sėkmės“ atlikta studentų anketinė apklausa;
- atlikta anketinė startuolių (jaunos, perspektyvios ir greitai augančios įmonės, pritraukusios išorines investicijas) apklausa, siekiant išsiaiškinti šių įmonių poreikius verslo akseleravimo srityje;
- surengtas susitikimas su startuoliais, kurio metu skirtingų startuolių atstovai pasidalijo savo įžvalgomis apie galimą rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“ steigimą, startuolių lūkesčius ir svarbiausius tokios FP aspektus;
- surengtas susitikimas su rizikos kapitalo rinkos atstovais, kurio metu buvo diskutuojama startuolių skatinimo klausimais. Susitikime taip pat dalyvavo LT VCA, LB, ŪM, FM, VL ir INVEGOS atstovai.

Papildomas vertinimas buvo rengiamas vadovaujantis metodologija, t. y. surinkta informacija apie Lietuvoje ir kitose šalyse veikiančius verslo akseleratorius, išnagrinėta, kodėl reikalinga tokia

priemonė, nustatytas finansavimo poreikis, pateikta galima FP įgyvendinimo forma bei laukiami FP rezultatai.

1.4 FP naudojimas 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu

2007–2013 m. programavimo laikotarpiu Lietuvoje pirmą kartą FP įgyvendinti buvo panaudotos ES SF lėšos.

2007–2013 m. programavimo laikotarpiu Lietuvoje iš ERPF ir ESF finansuojamos FP, įgyvendinamos pagal EAVP 2 prioriteto „Verslo produktyvumo didinimas ir aplinkos verslui gerinimas“ 3 uždavinių „Pagerinti smulkiojo ir vidutinio verslo subjektų priėjimą prie finansavimo šaltinių“ ir pagal ŽIVP 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ 1 uždavinį „Didinti darbuotojų ir įmonių prisitaikymą prie rinkos poreikių“². 2007–2013 m. laikotarpiu FP ir su jomis susijusiai dalinio palūkanų kompensavimo priemonei buvo skiriama apie 9,3 proc. ERPF lėšų ir 1,5 proc. ESF lėšų.

1.5 2014–2020 m. programavimo laikotarpio strateginiai prioritetai bei politikos kryptys

EK 2014 m. birželio 20 d. patvirtinta LR Partnerystės sutartis (toliau – Partnerystės sutartis) apibrėžia Europos struktūrinių ir investicinių fondų naudojimą 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu. Pagal Partnerystės sutartį Lietuvai skirta 8,351 mlrd. EUR ekonomikos augimui skatinti, darbo vietoms kurti, kaimo plėtrai ir žuvininkystei.

Partnerystės sutartis apima ES fondų veiksmingo ir efektyvaus panaudojimo strategiją, jungiančią vienuolikai teminių tikslų skiriamą finansavimą iš ERPF (3,501 mlrd. EUR), ESF (1,127 mlrd. EUR), SF (2,049 mlrd. EUR), taip pat EŽŪFKP (1,613 mlrd. EUR) bei Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo (63 mln. EUR). Dar 31,8 mln. EUR numatyta skirti pagal Jaunimo užimtumo iniciatyvą.

Partnerystės sutarties pagrindu parengta VP, kuri atliepia esminius šalies plėtros iššūkius ir remiasi investicijų sutelkimu į ES bendrajame strateginiame dokumente nustatytus, tarpusavyje glaudžiai susijusius ir papildančius vienas kitą, 11 teminių tikslų ir jų konkrečius investicinius prioritetus. Ją sudaro trys pagrindinės kryptys: pažangus ūkio augimas ilguoju laikotarpiu, tausiu išteklių naudojimu paremtas augimas ir auganti socialinė sanglauda. VP EK patvirtinta 2014 m. rugsėjo 8 d.

Pagrindinė už verslo rėmimo priemonės Lietuvoje atsakinga institucija yra ŪM. ŪM 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu administruos 1,01 mlrd. EUR ES SF lėšų. ŪM lėšas planuojama paskirstyti MTEPI (pagal 1 VP prioritetą), SVV konkurencingumo skatinimui (pagal 3 VP prioritetą), pramonės įmonių energetiniam efektyvumui (pagal 4 VP prioritetą), kultūros objektų žinomumui (pagal 6 VP prioritetą) ir žmoniškųjų išteklių kompetencijai didinti (pagal 10 VP prioritetą). Taip pat, remiantis 2007–2013 m. programavimo laikotarpio gerąja praktika,

² Platesnis FP, įgyvendintų (įgyvendinamų) iš 2007–2013 m. programavimo laikotarpio ES SF lėšų, aprašytas vertinimo 3.1.2 dalyje.

vieną verslumą ir socialiai jautrių asmenų įsitraukimą į darbo rinką skatinančią FP planuoja įgyvendinti SADM (pagal 7 VP prioritetą).

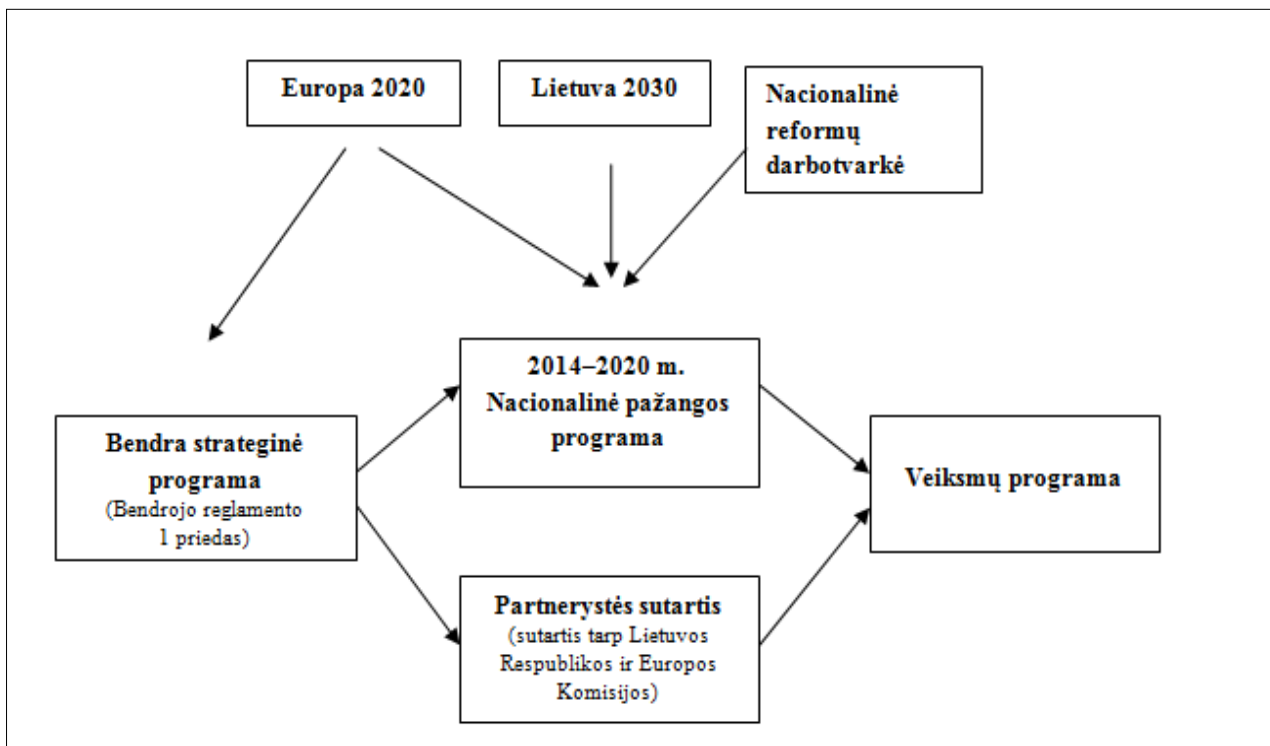
Atsižvelgdama į tai, kad siekiama išanalizuoti FP panaudojimo galimybes planuojamoms verslo rėmimo priemonėms įgyvendinti, FM užsakė atlikti ESTEP analizę. ESTEP analizėje pateiktos rekomendacijos dėl ŪM planuojamų verslui skirtų FP įgyvendinimo ir identifikuoti VP prioritetai, kuriuose verslo rėmimo priemonės gali būti įgyvendinamos per FP. Todėl šiame vertinime aprašytos FP, kurios pagal ESTEP analizę, buvo pripažintos pajamas generuojančiomis, ir į konkrečias, išimtinai siekiamas (galimas) paskatinti tik subsidijomis, verslo veiklos sritis neorientuotos, t. y. aprašytos tos FP, kurios bus įgyvendinamos pagal VP 1 prioriteto 1 teminio tikslo „Mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ 2 investicinio prioriteto „Verslo investicijų į MTI skatinimas, įmonių, MTI centrų ir aukštojo mokslo sektoriaus ryšių bei sąveikos plėtojimas, visų pirma skatinant investicijas į produktų ir paslaugų plėtrą, technologijas, socialines ir viešosioms paslaugoms teikti skirtas inovacijas; taip pat paklausos, jungimosi į tinklus, grupių ir atvirų inovacijų skatinimas pagal pažangiosios specializacijos strategiją remiant technologinius ir taikomųjų mokslų tyrimus, bandomųjų linijų diegimą, išankstinio produktų patvirtinimo veiksmus ir didelio poveikio technologijų pažangiosios gamybos pajėgumus, pirminės gamybos bei bendrosios paskirties technologijų sklaidą“ 2 uždavinį „Padidinti žinių komercinimo ir technologijų perdavimo mastą“, VP 3 prioriteto 3 teminio tikslo „Smulkių ir vidutinių įmonių, žemės ūkio sektoriaus (EŽŪFKP) bei žuvininkystės ir akvakultūros sektoriaus (EJRŽF) konkurencingumo didinimas“ 1 investicinio prioriteto „Verslumo, ypač sudarant palankesnes sąlygas pritaikyti naujas idėjas ekonominei veiklai, ir naujų įmonių, įskaitant verslo inkubatorius, steigimo skatinimas“ 1 uždavinį „Padidinti verslumo lygį“, 2 investicinio prioriteto „Naujų MVĮ verslo modelių, ypač internacionalizavimo, kūrimas ir įgyvendinimas“ 1 uždavinį „Padidinti MVĮ tarptautiškumą“ (portfelinės faktoringo garantijos), 3 investicinio prioriteto „MVĮ gebėjimų augti regioninėse, nacionalinėse ir tarptautinėse rinkose ir inovacijų diegimo procesuose rėmimas“ 1 uždavinį „Padidinti MVĮ produktyvumą“ ir 2 uždavinį „Padidinti MVĮ investicijas į ekoinovacijas ir kitas efektyviai išteklius naudojančias technologijas“, VP 7 prioriteto 7 teminio tikslo „Užimtumo skatinimas ir darbo jėgos judumo rėmimas“ 3 investicinio prioriteto „Galimybės gauti darbą suteikimas ieškantiems darbo ir neaktyviems asmenims, įskaitant ilgalaikius bedarbius ir asmenis, nutolusius nuo darbo rinkos, pasitelkiant vietos užimtumo iniciatyvas ir remiant darbo jėgos judumą“ 3 uždavinį „Padidinti darbo paklausą skatinant gyventojų, ypač susiduriančių su sunkumais darbo rinkoje, verslumą“.

Atsižvelgiant į tai, kad galimybės pasinaudoti iš 2007–2013 m. ES SP įgyvendinamomis FP baigsis 2014–2015 metais³, t. y. baigsis SVV paskolų sutarčių pasirašymo, įtraukimo į garantijų portfelius ar investavimo (RKF atveju) laikotarpiu, naujos FP ar esamų FP pratęsimas sudarys tolimesnes galimybes SVV subjektams pasinaudoti reikalingais finansavimo šaltiniais, kurių FT dėl įvairių priežasčių negali suteikti arba negali pakankamai suteikti iš nuosavų lėšų SVV subjektų projektams įgyvendinti, t. y. užpildys nustatytą rinkos trūkumą bei taip padės užtikrinti verslumo lygio šalyje augimą, veikiančių įmonių spartesnę plėtrą ir SVV plėtros politikos tęstinumą.

³ Platesnis FP įgyvendinimo panaudojimo laikotarpių aprašymas nurodytas 38 pav.

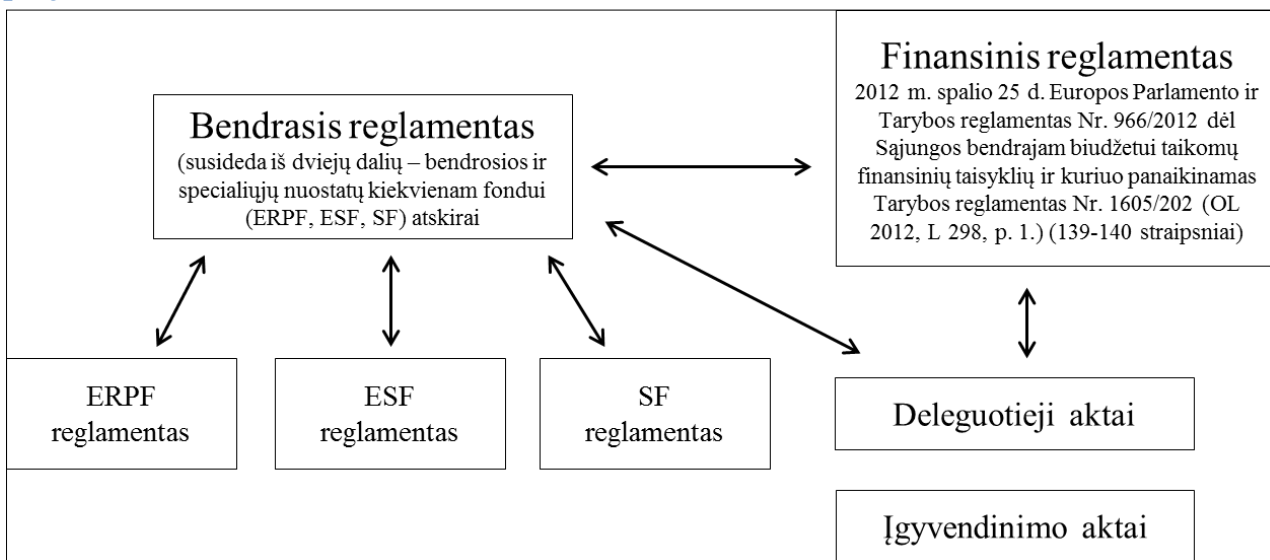
Šiuo metu parengti 2014–2020 m. programavimo laikotarpį reglamentuojantys strateginiai dokumentai pateikiami 3 pav., o teisės aktai, kuriais privaloma vadovautis įgyvendinant FP 2014–2020 m. programavimo laikotarpį, ar jų projektai pateikiami 4 pav.

3 pav. 2014–2020 m. programavimo laikotarpio strateginiai dokumentai

Šaltinis: studija

4 pav. 2014–2020 m. programavimo laikotarpį reglamentuojantys teisės aktai ar jų projektai

Šaltinis: studija

Bendrasis reglamentas

Pagrindinės FP įgyvendinimo 2014–2020 m. laikotarpio nuostatos apibrėžtos Reglamento Nr. 1303/2013 37–46 straipsniuose. Reglamente Nr. 1303/2013 vartojama FP sąvoka nustatyta 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES, Eurotomos) Nr. 966/2012 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių ir kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB, Eurotomos) Nr. 1605/2002 (OL, L 298, p. 1) (toliau – Finansinis reglamentas) 2 straipsnyje.

Finansinės priemonės – tai ES finansinės paramos priemonės, papildomumo pagrindu teikiamos iš biudžeto, siekiant vieno ar kelių konkrečių ES politikos tikslų. Tokios priemonės gali būti investicijos į nuosavą kapitalą ar į kvazinuosavą kapitalą, paskolos ar garantijos, arba kitos rizikos pasidalijimo priemonės, kurios prireikus gali būti derinamos su subsidijomis.

Pagrindinės Reglamento Nr. 1303/2013 nuostatos, reglamentuojančios FP investicijas:

- 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu naudota „kontroliuojančiųjų fondų“ sąvoka Reglamente Nr. 1303/2013 pakeista nauja „fondų fondo“ sąvoka;
- visos FP turi būti pagrįstos išankstiniu vertinimu (*ex ante*) ir atitikti rinkos poreikius;
- FP galima naudoti visose VP, jos gali būti finansuojamos iš visų fondų (ERPF, ESF, SF). FP iš ES SF lėšų gali būti įgyvendinamos pagal vieną ar kelias veiksmų programas, įskaitant ir per fondų fondus;
- FP gali būti derinamos su subsidijomis, palūkanų normos subsidijomis, techninės pagalbos subsidijomis arba garantijos mokesčio subsidijomis. Šių priemonių derinimo atveju turi būti užtikrintas dokumentų atsekamumas. Tais atvejais, kai FP, įgyvendinama iš ES SF lėšų ir kai ji, vykdant vieną veiksmą, derinama su kitų formų parama, tiesiogiai susieta su FP, skirtomis tiems patiems galutiniams naudos gavėjams, įskaitant techninę pagalbą, palūkanų normų subsidijas ir garantijos mokesčio subsidijas, FP taikomos nuostatos turi būti taikomos visų rūšių paramai, teikiamai tam veiksmui (angl. „*operation*“). FP gali būti derinamos su subsidijomis ir gali būti skirtos toms pačioms ar susijusioms galutinių naudos gavėjų veikloms bendrai finansuoti, užtikrinant, kad bendra visų rūšių paramos suma neviršytų bendros išlaidų sumos ir nebūtų dvigubotų pačių išlaidų finansavimo. Subsidijos negali būti naudojamos padengti išlaidas, susijusias su FP įgyvendinimu (pvz., padengti paskolą ir pan.). FP negali būti naudojamos subsidijų išankstiniam finansavimui;
- investicijos, kurioms turi būti skiriamas FP finansavimas, nėra fiziškai užbaigtos arba visiškai įgyvendintos sprendimo dėl investavimo priėmimo dieną;
- tais atvejais, kai FP, skirtos finansuoti įmones, įskaitant MVI, tokia parama skiriama naujoms įmonėms steigti, ankstyvosios stadijos kapitalui, t. y. parengiamosios stadijos kapitalui ir veiklos pradžios kapitalui, plėtos kapitalui, įmonės bendros veiklos stiprinimo kapitalui užtikrinti arba naujiems projektams įgyvendinti, patekimui į naujas rinkas arba jau įsteigtų įmonių naujai veiklai vykdyti, nedarant poveikio taikytinoms ES valstybės pagalbos taisyklėms ir laikantis konkrečiam fondui taikytinų taisyklių. Finansavimas gali apimti investicijas į materialųjį ir nematerialųjį turtą, taip pat apyvartinį kapitalą, neviršijant taikytinomis ES valstybės pagalbos taisyklėmis nustatytų ribų ir siekiant skatinti privatųjį sektorių įmonėms teikti finansavimą. Be to,

finansavimas gali būti teikiamas dengiant nuosavybės teisių perdavimo įmonėse išlaidas, jei toks perdavimas vyksta tarp nepriklausomų investuotojų;

- nepiniginis įnašas (angl. „*contributions in kind*“) nėra laikomos tinkamomis išlaidomis, išskyrus įnašus žeme ir nekilnojamuoju turtu tais atvejais, kai investicijų tikslas yra remti kaimo ir miesto vystymąsi arba miestų atkūrimą, kai žemė ar nekilnojamas turtas yra investicijos dalis.

Reglamente Nr. 1303/2013 yra nustatyti du FP įgyvendinimo būdai, t. y. ES mastu nustatytos FP, kurios yra tiesiogiai ar netiesiogiai valdomos EK ir nacionaliniu (regioniniu, tarptautiniu, kelių kaimyninių šalių) lygiu nustatytos FP, už kurių valdymą atsakinga VI. Pastarųjų priemonių atveju Reglamentas Nr. 1303/2013 suteikia galimybę finansuoti FP, atitinkančias EK deleguotuose aktuose nustatytas sąlygas (standartizuotas FP), arba finansuoti jau egzistuojančias ar naujai kuriamas FP, kurios yra skirtos numatomiems tikslams pasiekti.

Reglamente Nr. 1303/2013 nustatyta, kad VI, skirdama lėšas FP, įgyvendinamoms regioniniu, nacionaliniu, tarptautiniu arba tarp kelių kaimyninių šalių lygiu gali:

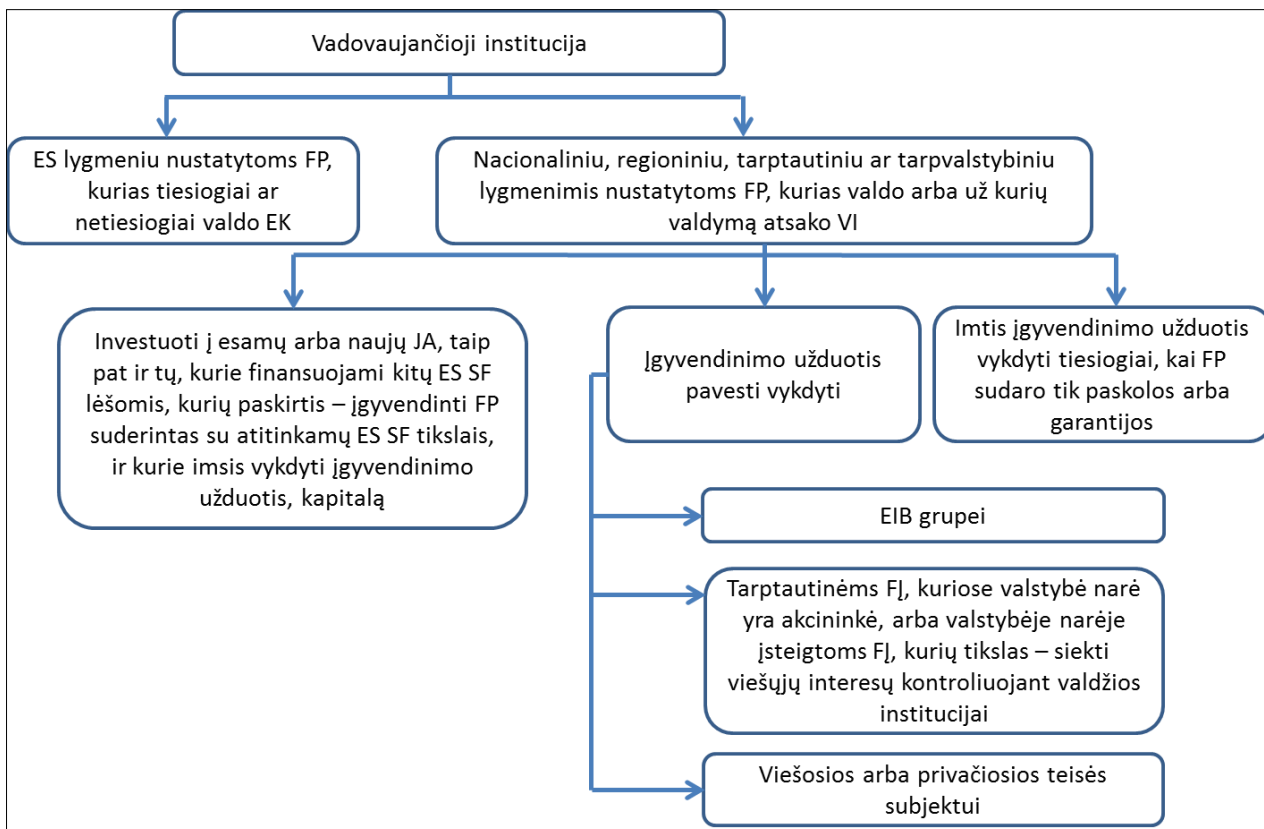
1. Investuoti į egzistuojančios ar naujai kuriamos įmonės kapitalą. Tai gali būti ir įmonė, finansuojama iš ES SF lėšų, kurios tikslas įgyvendinti FP, ir kuri įsipareigos vykdyti įgyvendinimo užduotis (angl. „*implementation tasks*“). Tokio finansavimo dydis turi būti ne didesnis nei reikalinga įgyvendinti naujas investicijas.

2. Patikėti FP įgyvendinimą EIB, tarptautinėms finansų įstaigoms, kuriose valstybė narė yra akcininkė, arba valstybėje narėje įsteigtoms finansų įstaigoms, kurių tikslas – siekti viešųjų interesų kontroliuojant valdžios institucijai arba institucijai, kuri savo veikloje vadovaujasi viešąja arba privatine teise.

3. Įgyvendinti FP tiesiogiai paskolų ir garantijų atveju. Tokiu atveju VI laikoma naudos gavėja.

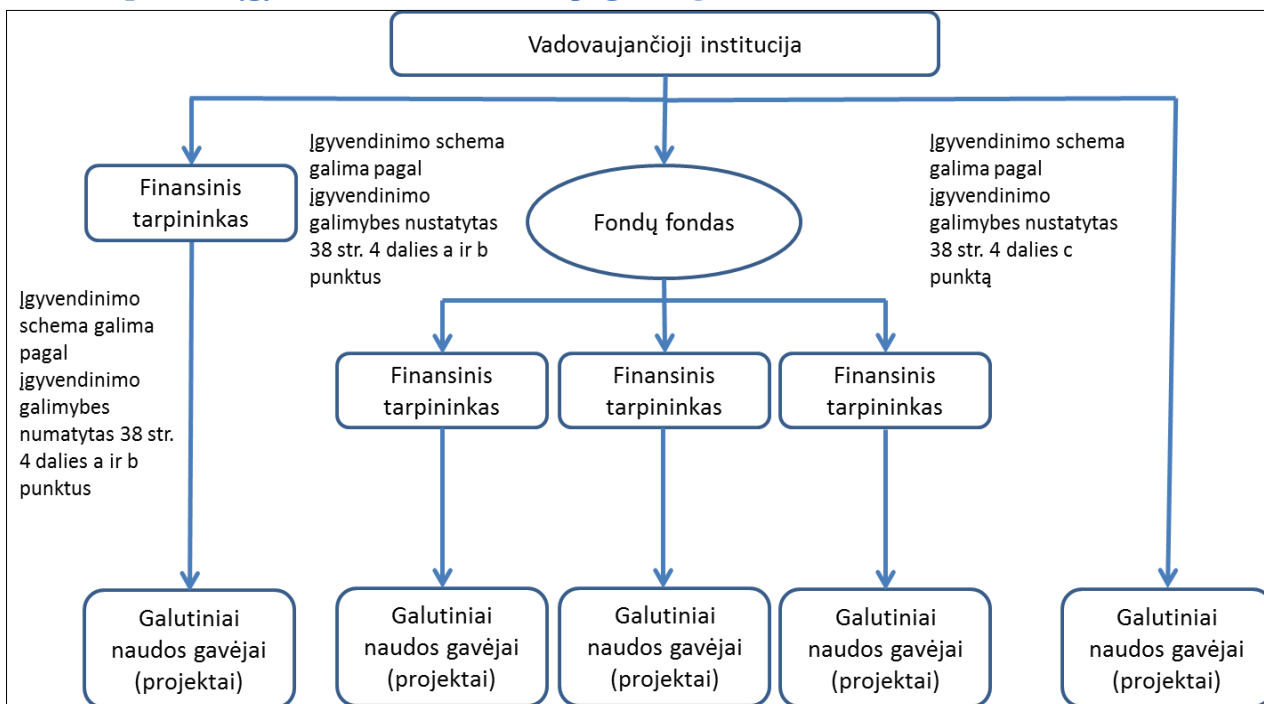
FP įgyvendinimo galimybės ir struktūra pagal Reglamento Nr. 1303/2013 38 straipsnį pavaizduotos 5 pav. ir 6 pav.

5 pav. FP įgyvendinimo galimybės pagal Reglamento Nr. 1303/2013 38 str.

Šaltinis: metodologija

6 pav. FP įgyvendinimo struktūra pagal Reglamento Nr. 1303/2013 38 str.

Šaltinis: metodologija

FP tinkamų išlaidų reglamentavimas Reglamente Nr. 1303/2013 iš esmės nesiskiria nuo 2007–2013 m. programavimo laikotarpio reglamentavimo, tačiau įvestos ir kelios naujovės. Bendra taisyklė – FP tinkamomis finansuoti išlaidomis yra laikoma FP išlaidų suma, tinkamumo laikotarpiu:

- išmokėta galutiniams naudos gavėjams;
- įsipareigota skirti garantijų išmokoms. Lėšų suma, skirta garantijų išmokoms, apskaičiuojama atsižvelgiant į protingą išankstinį rizikos vertinimą;
- išmokėta kaip FP valdymo išlaidos arba valdymo mokesčiai.

Reglamente Nr. 1303/2013 taip pat nustatytos išlaidos, kurios laikomos tinkamomis finansuoti po tinkamumo laikotarpio pabaigos, ir jų apmokėjimo tvarka, taip pat detalizuotas palūkanų ir kito pelno, gauto iš FP, naudojimas, bei lėšų, atsiradusių įgyvendinant FP ir priskirtinų ES SF, panaudojimas. Vadovaujantis minėtu Reglamentu Nr. 1303/2013, ES SF finansavimui priskirtinos lėšos, kurios FP sugražinamos iš investicijų, arba nepanaudotos, garantijų sutartims skirtos, lėšos, įskaitant sugražintą kapitalą ir pelną bei kitas pajamas ar uždarbį, pavyzdžiui, palūkanas, garantijų mokesčius, dividendus, kapitalo prieaugį ar visas kitas pajamas iš investicijų, pakartotinai naudojamos tolesnėms investicijoms pagal tas pačias ar kitas FP, vadovaujantis konkrečiais pagal prioritetą nustatytais tikslais ar atitinkamais atvejais paskatinti investuotojus dėl privačių lėšų pritraukimo bei patirtoms valdymo išlaidoms atlyginti ir FP valdymo mokesčiams sumokėti.

Dar viena Reglamento Nr. 1303/2013 naujovė – nustatytas 8 metų laikotarpis, per kurį grįžusios lėšos, turi būti naudojamos laikantis VP tikslų toje pačioje FP, arba, nutraukus FP, kitose FP su sąlyga, kad abiem atvejais rinkos sąlygų vertinimo rezultatai rodo, jog toliau reikia tokių investicijų ar kitų formų paramos.

Reglamentas Nr. 1303/2013 ir Finansinis reglamentas nustato, kad papildomos taisyklės, susijusios su FP įgyvendinimu, t. y. institucijų, kurioms patikėta atlikti įgyvendinimo užduotis, atranka, tokių institucijų atsakomybė ir įsipareigojimai, valdymo išlaidos ir mokesčiai ir pan. yra nustatyti EK priimtuose deleguotuose aktuose. Vienas jų – 2014 m. kovo 3 d. Komisijos deleguotas reglamentas (ES) Nr. 480/2014, kuriuo papildomas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui, Europos žemės ūkio fondui kaimo plėtrai ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondui bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondui taikytinos bendrosios nuostatos (toliau – Reglamentas Nr. 480/2014).

Reglamento Nr. 480/2014 II skyriuje yra plačiau aprašomos ir paaiškinamos tam tikros Reglamento Nr. 1303/2013 nuostatos – konkrečios žemės pirkimo, FP teikiamų garantijų, mokėjimų FP anuliavimo bei atitinkamo mokėjimo prašymų koregavimo taisyklės, techninės paramos subsidijų taikymas viename pakete su FP, FP įgyvendinančių subjektų įsipareigojimai ir atsakomybė, FP įgyvendinančių subjektų atrankos kriterijai, konkrečios FP valdymas ir kontrolė, palūkanų normos subsidijų ir garantijos mokesčio subsidijų metinių išmokų kapitalizavimo sistema, valdymo išlaidų ir mokesčių nustatymo, remiantis veiklos rezultatais, kriterijai, valdymo išlaidų ir

mokesčių ribiniai dydžiai, nuosavu kapitalu grindžiamų priemonių ir labai mažų paskolų (mikrokreditų) kapitalizuotų valdymo išlaidų ir mokesčių kompensavimas.

Reglamente Nr. 480/2014 paaiškinama, kad iš ERPF ir SF finansuojamomis FP galima remti investicijas, kurios apima neužstatytos ir užstatytos žemės pirkimą už sumą, neviršijančią 10 proc. programos įnašo, sumokėto galutiniam naudos gavėjui. Taip pat paaiškinama Reglamente Nr. 1303/2013 atsiradusi naujovė dėl techninės pagalbos subsidijų taikymo, nurodant, kad FP ir techninės pagalbos subsidijų priemonę galima derinti tik siekiant techniškai parengti perspektyvias investicijas, kurios bus naudingos tuo veiksmu remtinam galutiniam naudos gavėjui. Be to, Reglamento Nr. 480/2014 II skyriaus 8 str. nustato, kad tokiu atveju, kai planuojama įgyvendinti garantijų FP, jai privalo būti atliktas ex ante rizikos vertinimas, atsižvelgiant į specifines rinkos sąlygas, FP strategiją ir ekonomiškumo bei veiksmingumo principus.

Taip pat viena iš didesnių 2014–2020 m. programavimo laikotarpio naujovių yra nustatyti išlaidų ir mokesčių ribiniai dydžiai fondų fondo valdytojui ir FT, kuriems išlaidų ir mokesčių ribiniai dydžiai yra išskirti į bazinį atlygį ir veiklos rezultatais grindžiamą atlygį. Jų dydžiai (atskirai pagal bazinį atlygį ir veiklos rezultatais grindžiamą atlygį) nustatyti Reglamente Nr. 480/2014.

2 Demografinės ir ekonominės situacijos Lietuvoje apžvalga

Lietuvos BVP 2010–2013 m. vidutiniškai augo 3,6 proc. per metus. Taip pat prognozuojama, kad 2014–2017 m. BVP vidutiniškai augs 4 proc. per metus. Ekonomika atsigavo po ekonominio ir finansinio nuosmukio laikotarpio, tačiau išorės veiksniai (sulėtėjęs euro zonos valstybių BVP augimas, Rusijos ir Ukrainos konfliktas) gali neigiamai paveikti augimo prognozę.

Lietuvoje iš daugiau kaip 68 tūkst. įmonių 99 proc. klasifikuojamos kaip MVĮ. MVĮ Lietuvoje sukuria 63,5 proc. pridėtinės vertės ir 75 proc. darbo vietų.

Lietuvoje 2013 m. sparčiausiai augo informacijos ir ryšių (7,8 proc.), žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės (7,6 proc.), administracinės ir aptarnavimo veiklos (6,2 proc.) sektoriai.

Lietuvoje SVV yra aktyviai skatinamas teisinių ir mokesčių lengvatų būdu:

- pelno mokesčio lengvatinis tarifas padidintas nuo 500 tūkst. Lt (144,8 tūkst. EUR) iki 1 mln. Lt (289,6 tūkst. EUR);
- riba, kai privaloma registruotis pridėtinės vertės mokesčio mokėtoju padidinta nuo 100 tūkst. Lt (29 tūkst. EUR) iki 155 tūkst. Lt (44,9 tūkst. EUR);
- atlikti teisės aktų pakeitimai dėl pajamų apmokestinimo ir kasos aparatų naudojimo tvarkos nuoma, prekyba, žemės ūkiu ir statybomis užsiimančioms įmonėms;
- nustatytos mokesčių lengvatos MTEP veiklai vykdyti.

2012 m. sukurta nauja JA forma – mažosios bendrijos, įgalinančios paprastesnę verslo valdymą labai mažoms įmonėms. Per du metus Lietuvoje užregistruota 4 300 tokių įmonių (6,3 proc. nuo visų veikusių MVĮ 2014 m. pradžioje).

Lietuvos įmonės ženkliai atsilieka inovacinės veiklos srityje, lyginant su ES:

- 2013 m. Lietuvos suminis inovacijų indeksas sudarė 0,289, o ES šis rodiklis siekė 0,554;
- Lietuvoje technologines inovacijas diegia 21 proc. visų MVĮ (ES vidurkis 38 proc.), o netechnologines – 26 proc. (ES vidurkis 40 proc.);
- informacijos ir ryšių sektorius tiesiogiai sukuria 2,2 proc. BVP, o ES vidurkis yra 5 proc.

Lietuvoje MTEP projektai dažniau yra skirti fundamentaliems tyrimams ir kuria per mažai pridėtinės vertės verslui ir jo problemų sprendimui. Tam spręsti 2014 m. buvo patvirtinta MTEPI programa ir jos strateginių kryptių prioritetai:

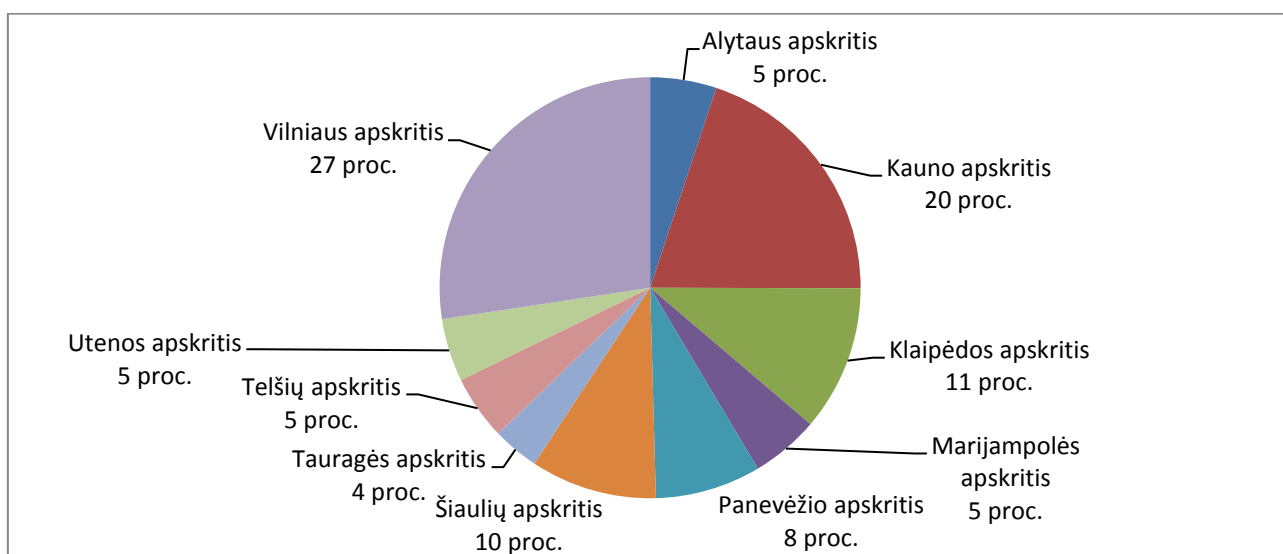
- energetika ir tvari aplinka;
- sveikatos technologijos ir biotechnologijos;
- agroinovacijos ir maisto technologijos;
- nauji gamybos procesai, medžiagos ir technologijos;
- transportas, logistika ir informacinės ir ryšių technologijos;
- modernios ugdymosi technologijos ir procesai.

2.1 Demografinė situacija Lietuvoje

2014 m. pradžioje Lietuvoje gyveno 2 943 472 gyventojai. Palyginus su 2013 m. pradžia jų sumažėjo beveik 0,97 proc. Tai yra mažiausias procentas per pastaruosius 5 metus, kai 2011 m., palyginus su 2010 m., gyventojų mažėjimas buvo pasiekęs net 2,93 proc. per metus.

Daugiausia gyventojų 2014 m. pradžioje gyveno didžiuosiuose Lietuvos miestuose: net 43,5 proc. gyventojų gyveno Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio miestų savivaldybėse (atitinkamai 18,3 proc., 10,3 proc., 5,3 proc., 3,6 proc. ir 3,3 proc.), o gyventojų pasiskirstymą pagal apskritis iliustruoja 7 pav.

7 pav. Gyventojų pasiskirstymas pagal apskritis, 2014 m. sausio 1 d.

Šaltinis: LSD

Remiantis Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatais, Lietuvoje 2012 m. gyventojų pasiskirstymas pagal lytį buvo: 54 proc. moterų, kurių vidutinė gyvenimo trukmė – 79 m., ir 46 proc. vyrų, kurių vidutinė gyvenimo trukmė – 68 m.

Pagal darbingų gyventojų pasiskirstymą pirmauja Vilniaus apskritis, kurioje gyvena daugiau nei 28 proc. visų darbingų Lietuvos gyventojų. Antroje vietoje Kauno apskritis su 11 proc. visų Lietuvos darbingų gyventojų.

2.2 Ekonominė situacija Lietuvoje

2004–2007 m. trukęs ekonomikos augimas, kurį daugiausia lėmė vidaus paklausa ir nekilnojamojo turto bumas, 2008 m. pradėjo mažėti. Lietuvą taip pat pasiekė pasaulinės ekonomikos ir finansų krizės poveikis dėl sumažėjusios išorės paklausos ir pablogėjusių skolinimosi galimybių. Antroje 2008 m. pusėje prasidėjo finansinis nuosmukis, pradėjo mažėti darbuotojams mokamas darbo užmokestis, darbuotojų skaičius ir nekilnojamojo turto kainos, taip pat padidėjo paskolų palūkanos. Pasaulinė ekonomikos ir finansų krizė labiausiai Lietuvos ekonomiką palietė 2009 m., kai šalies BVP, palyginti su 2008 m., smuko 14,6 proc.

Tačiau jau nuo 2010 m. Lietuvos ekonomika pradėjo augti – palyginti su 2009 m., realus BVP padidėjo 1,5 proc., 2011 m. padidėjimas siekė 6,1 proc. (palyginti su 2010 m.), 2012 m. Lietuvos realus BVP padidėjo 3,5 proc. (palyginti su 2011 m.), o 2013 m. augimas siekė 3,4 proc. Ūkio augimo pagrindu buvo ir toliau išlieka geri eksporto rezultatai bei augantis vidaus vartojimas.

1 lentelė. BVP pokytis 2008–2013 metais

Metai	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Realaus BVP metinis pokytis (proc.)	2,6	-14,6	1,5	6,1	3,5	3,4
Nominalus BVP (mlrd. EUR)	32,414	26,654	27,71	30,957	32,94	34,552
BVP, tenkantis vienam gyventojui to meto kainomis (tūkst. EUR)	10,135	8,427	8,946	10,224	11,025	11,680

Šaltinis: LSD

2 lentelė. Prognozuojamas BVP pokytis Lietuvoje 2014–2017 metais

Metai	2014	2015	2016	2017
Realaus BVP metinis pokytis (proc.)	3,4	4,3	4,0	4,4

Šaltinis: FM, Lietuvos ekonominių rodiklių projekcijos⁴

2013 m. Lietuvos ekonomika pasirodė esanti atspari neigiamiems išorės veiksniams ir išliko viena iš sparčiausiai ES augančių ekonomikų. Ūkio augimą pirmąjį 2013 m. pusmetį lėmė sparti eksporto plėtra, o vėliau pagrindiniu augimo varikliu tapo vidaus vartojimas ir investicijos. Vidaus paklausos teigiamas poveikis 2013 m. stiprėjo: vis sparčiau didėjo namų ūkių vartojimo išlaidos, o nuo II ketv. sparčiai augo vidaus investicijos⁵.

Apibendrinant galima teigti, kad, nors Lietuvos ekonomika po krizės atsigavo, nestabili Eurozonos valstybių ekonominė situacija, Rusijos ir Ukrainos konfliktas bei su tuo susiję ekonominiai padariniai, lemia didesnę šalies ekonomikos pažeidžiamumą. Todėl, tikėtina, kad visi šie veiksniai lėtins (neigiamai veiks) Lietuvos ūkio augimą vidutiniu laikotarpiu.

2.3 Verslo aplinka Lietuvoje

Lietuvoje, kaip ir kitose ES šalyse, MVĮ sudaro daugiau kaip 99 proc. visų šalyje veikiančių įmonių. LSD duomenimis 2013 m. pradžioje Lietuvoje iš viso veikė 67 943 savarankiškos įmonės, kuriose buvo įdarbinta mažiau kaip 250 darbuotojų.

3 lentelė. Įmonių pasiskirstymas Lietuvoje pagal darbuotojų skaičių metų pradžioje

Įmonių sk./ Metai	2008 m.	Proc.	2009 m.	Proc.	2010 m.	Proc.	2011 m.	Proc.	2012 m.	Proc.	2013 m.	Proc.	2014 m.	Proc.
Iki 9 darbuotojų	47 683	75	48 679	74,2	46 858	73,4	52 270	78,2	48 917	77,8	51 036	77,6	53 325	78,1
10-49 darbuotojų	12 657	19,9	13 580	20,7	13 658	21,4	11 892	17,8	11 399	18,1	12 041	18,3	12 261	18,0
50-249 darbuotojų	2 847	4,5	2 973	4,5	2 931	4,6	2 372	3,5	2 270	3,6	2 386	3,6	2 357	3,4
>249	375	0,6	397	0,6	393	0,6	306	0,5	303	0,5	318	0,5	336	0,5
Iš viso	63 562	100	65 629	100	63 840	100	66 840	100	62 889	100	65 781	100	68 279	100

Šaltinis: LSD

⁴ http://www.finmin.lt/web/finmin/aktualus_duomenys/makroekonomika.

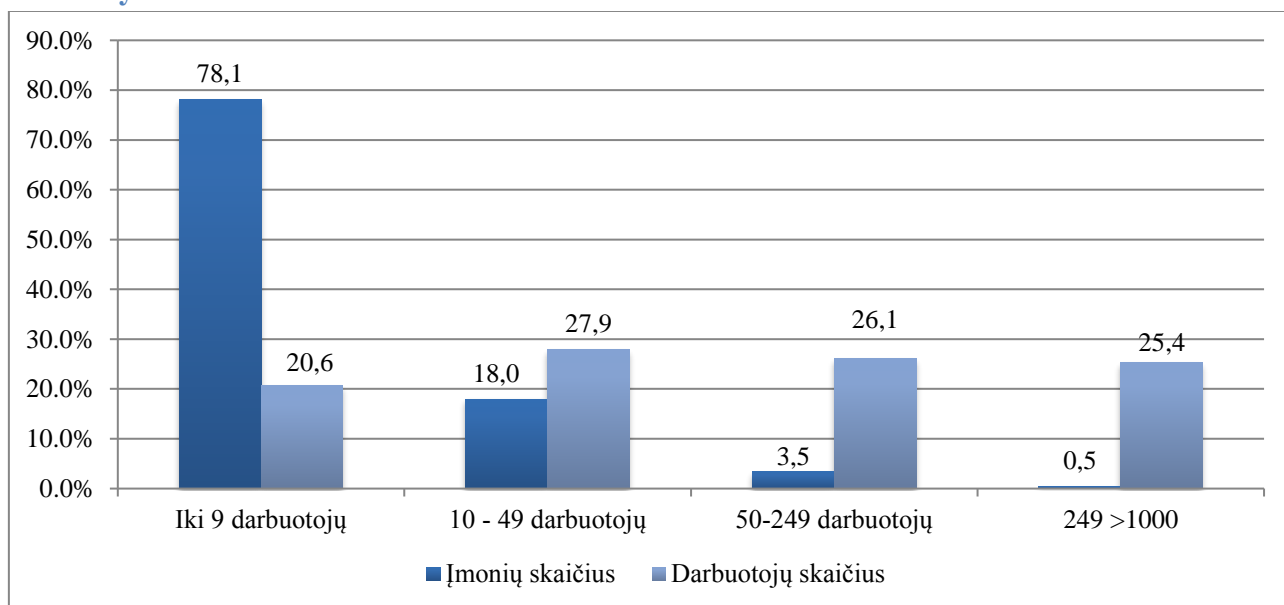
⁵ http://www.finmin.lt/finmin.lt/failai/vykdoma_politika/Konvergencijos_programa_2014_LT.pdf.

MVĮ labai svarbios Lietuvos ekonomikai – jos sukuria didžiąją dalį verslo ekonomikos bendros pridėtinės vertės (63,5 proc.) ir darbo vietų (beveik 75 proc.). MVĮ prisideda prie naujovių kūrimo, užtikrina darbo rinkos lankstumą, kuria naujas darbo vietas, taip pat yra konkurencingumo šaltinis. Lietuva pripažįsta, kad verslumo skatinimas yra viena svarbiausių ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimosi prielaidų, todėl turi būti siekiama nuoseklaus ilgalaikio verslumo lygio augimo, ypač MVĮ srityje.

Kaip nurodoma EK leidinyje „Enterprises and Industry SBA Fact Sheet 2014“, palyginti su ES, Lietuvoje mažų ir vidutinių įmonių daugiau ir jos stipresnės, o labai mažų įmonių, priešingai, yra mažiau ir jos menkliau prisideda prie užimtumo ir vidaus produkto kūrimo. Vidutiniškai Lietuvos įmonėje dirba 5,6 darbuotojo, t. y. daugiau nei vidutinėje ES įmonėje, kurioje dirba 4,2 darbuotojo.

Analizuojamu laikotarpiu didžiausią dalį tarp visų įmonių sudarė įmonės, turinčios iki 9 darbuotojų. 2014 m. pradžioje jos sudarė 78,1 proc. visų Lietuvoje veikiančių įmonių. 2014 m. pradžioje daugiausiai darbuotojų dirbo įmonėse, turinčiose nuo 10 iki 49 darbuotojų, t. y. beveik 28 proc. visų šalies dirbančiųjų (žr. 8 pav.).

8 pav. Darbuotojų dalis bendrame šalies dirbančiųjų skaičiuje, 2014 m. sausio 1 d. duomenys

Šaltinis: LSD

Lietuvoje per 2013 m. iš viso buvo įregistruotas 13 471 naujas JA, palyginti su 2012 m. buvo įregistruota 9 proc. mažiau JA (palyginus 2012 m. buvo įregistruota 43,1 proc. daugiau JA, nei 2011 m.).

Didelę dalį 2012 m. įregistruotų JA, sudarė įmonės, kurios, kaip pagrindinę veiklą nurodė „mažųjų“ saulės energijos jėgainių įrengimą – jų užregistruota 2 275⁶. Toks šių įregistruotų įmonių skaičiaus augimas įvyko dėl palankių sąlygų, atsiradusių po LR atsinaujinančių išteklių energetikos

⁶ VŠĮ „Versli Lietuva“ duomenys.

įstatymo⁷ pakeitimo. Šis „dirbtinis“ tokių įmonių steigimas buvo sustabdytas 2013 m. pradžioje, priėmus įstatymo pakeitimą, kuriuo siekiama apriboti atsinaujinančių išteklių energetikos plėtrą.

JA skaičiaus augimo tendencijoms turėjo įtakos įvykę pokyčiai verslo aplinkoje: naujos JA formos – mažosios bendrijos – atsiradimas, verslo priežiūros institucijų reformos įgyvendinimas, įtvirtinta palankesnė mokestinė aplinka verslui, taikomos finansinės verslumo skatinimo priemonės⁸.

Nuo 2012 m. rugsėjo 1 d. įsigaliojus LR mažųjų bendrijų įstatymui⁹, mažosios bendrijos JA formos, pasižyminčios paprasta steigimo tvarka ir valdymo struktūra, skirtos visų pirma smulkiajam ir didelių investicijų nereikalaujančiam verslui, įteisinimas leido gausesniai verslininkų ratui realizuoti savo verslo idėjas ir pabandyti pradėti savo nuosavą verslą. VĮ Registrų centro duomenimis iki 2014 m. kovo 20 d. buvo įsteigtos ir veikė apie 4 300 mažųjų bendrijų.

2011 m. lapkričio 22 d. buvo priimti LR pelno mokesčio įstatymo pakeitimai, pagal kuriuos nuo 500 tūkst. Lt (144,8 tūkst. EUR) iki 1 mln. Lt (289,6 tūkst. EUR) padidinta pajamų riba (įmonėje, kuriose vidutinis sąrašuose esančių darbuotojų skaičius neviršija 10 žmonių), iki kurios taikomas 5 proc. pelno mokesčio lengvatinis tarifas.

Be to, gavus EK pritarimą ir 2011 m. gruodžio 20 d. priėmus LR pridėtinės vertės mokesčio įstatymo¹⁰ pakeitimus, privaloma registruotis pridėtinės vertės mokesčio mokėtojais riba buvo padidinta nuo 100 tūkst. Lt (28,96 tūkst. EUR) iki 155 tūkst. Lt (44,89 tūkst. EUR).

Taip pat nuo 2012 m. sausio 1 d. ir nuo 2012 m. gegužės 1 d. buvo atlikti teisės aktų pasikeitimai, susiję su tam tikromis verslo veiklos rūšimis (nuoma, prekybos veikla, žemės ūkio veikla, statyba), pajamų apmokestinimu, kasos aparatų naudojimo tvarka.

Be to, kalbant apie mokestines paskatas įmonėms, reikia paminėti, jog LR pelno mokesčio įstatyme¹¹ yra nustatytos mokestinės lengvatos MTEP veiklai vykdyti. Remiantis šio įstatymo 17 straipsnio nuostatomis, MTEP darbų sąnaudos šioje srityje veikiančioms įmonėms skaičiuojamos kitaip. Tai padidina sąnaudas ir atitinkamai sumažina įmonių mokamą pelno mokestį:

- apskaičiuojant pelno mokestį, sąnaudos, patirtos MTEP, 3 kartus atskaitomos iš pajamų tuo mokestiniu laikotarpiu, kurį patiriamos;
- galimas MTEP veikloje naudojamos įrangos maksimalus nusidėvėjimo arba amortizacijos laikotarpis – 2 metai;
- 50 proc. pelno, sukaupto per 3 metus, MTEP veiklą vykdančios įmonės gali panaudoti naujos įrangos įsigijimui.

⁷ 2011 m. gegužės 12 d. LR atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas Nr. XI-1375.

⁸ ŪM Verslo aplinkos gerinimo departamento SVV politikos skyriaus pateikti duomenys.

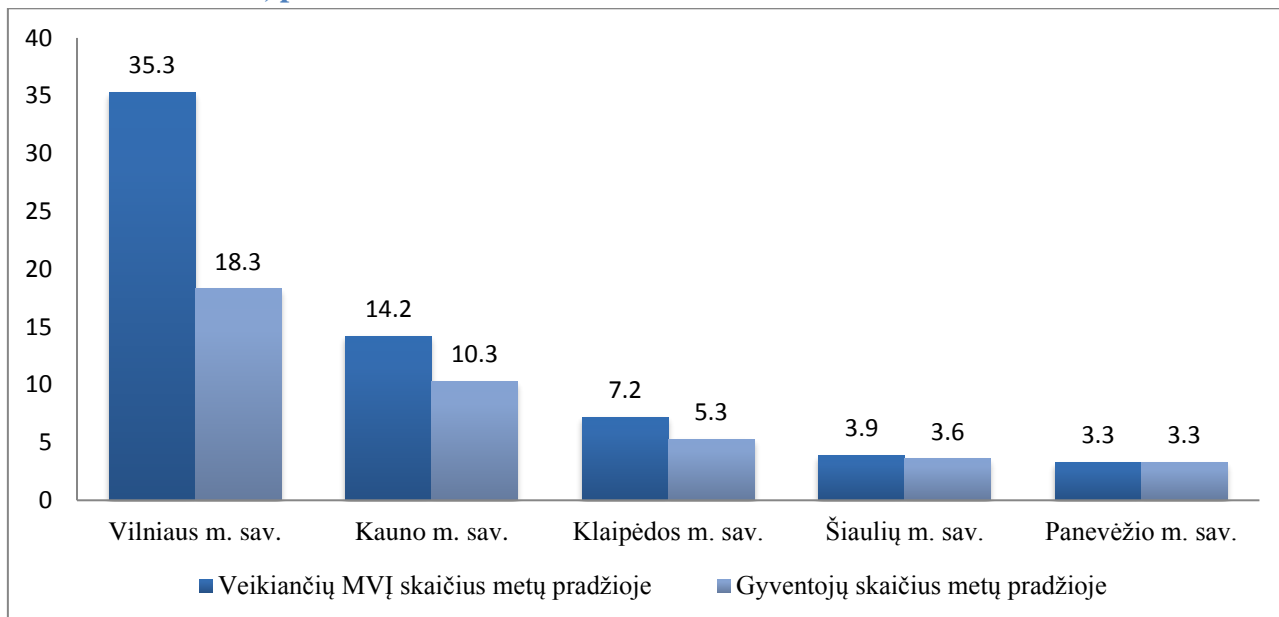
⁹ 2012 m. birželio 29 d. LR mažųjų bendrijų įstatymas Nr. XI-2159.

¹⁰ 2002 m. kovo 5 d. LR pridėtinės vertės mokesčio įstatymas Nr. IX-751.

¹¹ 2001 m. gruodžio 20 d. Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas Nr. IX-675.

Lietuvoje 2014 m. sausio 1 d. veikiančių įmonių pasiskirstymas pagal jų įregistravimo vietą beveik atitiko ir gyventojų pasiskirstymą pagal apskritis (žr. vertinimo 2.1 dalį), nes net 63,8 proc. veikiančių įmonių metų pradžioje buvo įregistruotos didžiuosiuose miestuose, t. y. Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio miestų savivaldybėse (atitinkamai 35,3 proc., 14,2 proc., 7,2 proc., 3,9 proc. ir 3,3 proc.). Ryškesnis skirtumas tarp gyventojų ir veikiančių įmonių skaičiaus matomas Vilniaus miesto savivaldybėje, kur procentiškai veikiančių įmonių yra dvigubai daugiau nei gyventojų.

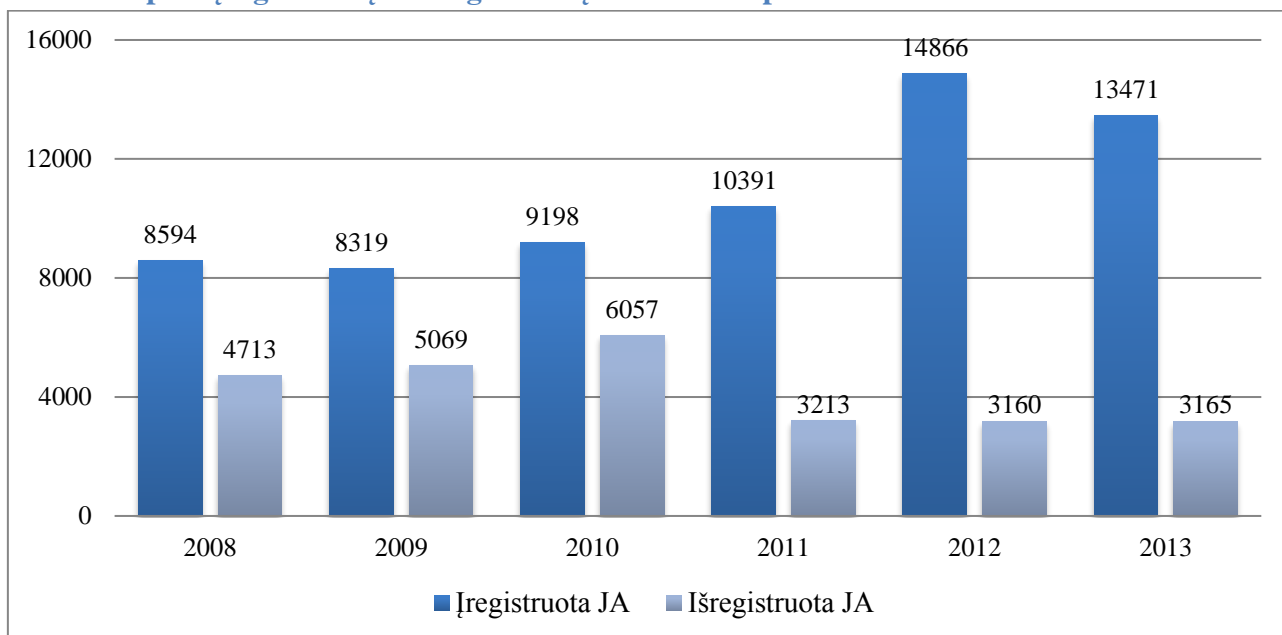
9 pav. Gyventojų ir veikiančių įmonių pasiskirstymas didžiuosiuose miestuose, 2014 m. sausio 1 d., proc.

Šaltinis: LSD

Tuo tarpu JA išregistravimas, didėjęs nuo 2008 m. iki 2010 m., kai per 2010 m. buvo išregistruoti 6 057 JA, 2011 m. gerokai sumažėjo iki 3 213. 2012 m. šis rodiklis išliko panašiam lygyje – buvo išregistruota vos 1,6 proc., arba 53 JA mažiau, palyginti su 2011 m., o 2013 m. buvo išregistruoti 3 165 JA, t. y. 0,2 proc. daugiau nei per 2012 m.

10 pav. Įregistruotų ir išregistruotų JA skaičius per metus

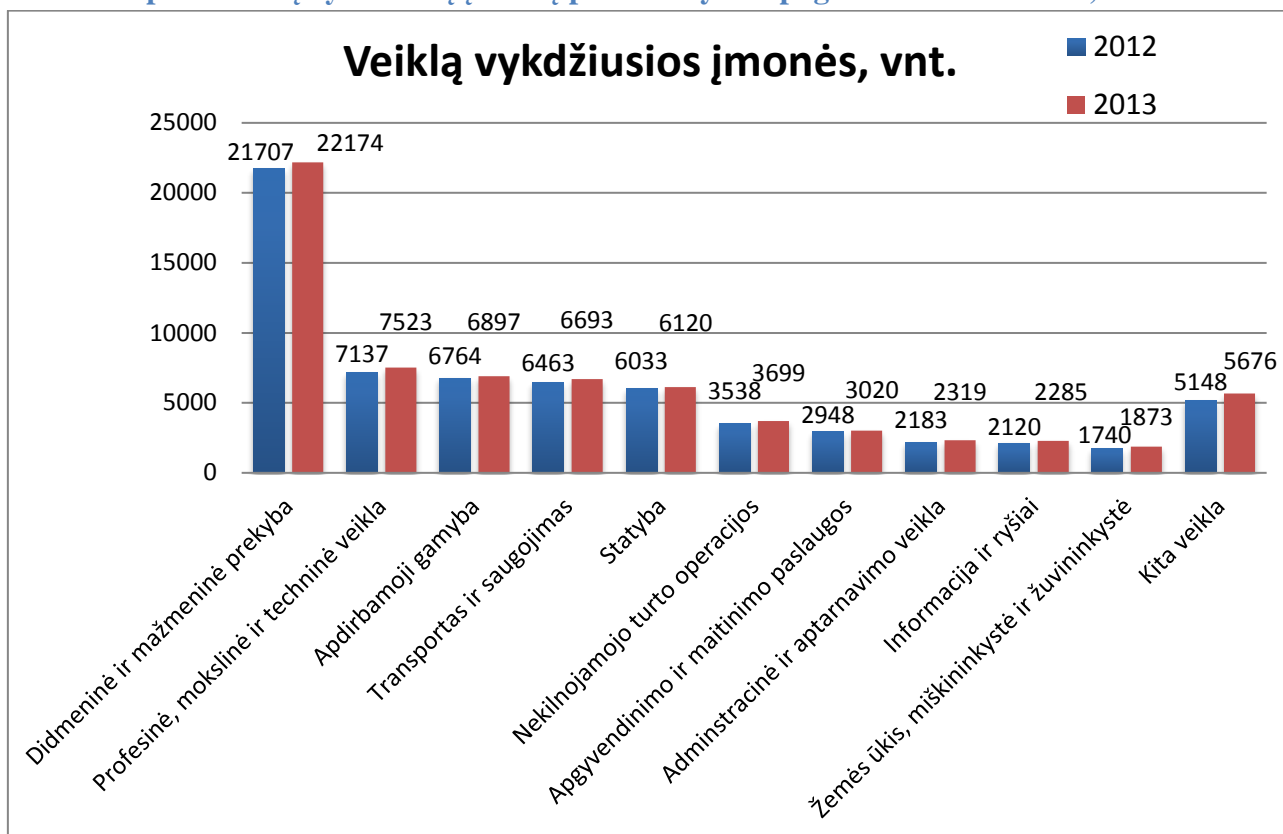
Šaltinis: LSD

Remiantis Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos duomenimis, daugiausia bankroto procesų (tiek pradėtų, tiek baigtų) 2008–2013 m. pradėta įmonėms, užsiimančioms didmenine ir mažmenine prekyba (31,1 proc.) ir statyba (16,3 proc.).

Šiomis veiklomis užsiimančių įmonių dominavimą tarp bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių paaiškina tai, kad šiems sektoriams priklausančios įmonės sudaro didžiąją dalį Lietuvoje veikiančių ūkio subjektų. LSD duomenimis, 2013 m. pradžioje Lietuvoje ekonominę veiklą vykdė 68 279 įmonės (įskaitant ir dideles įmones), iš kurių 32,5 proc. vertėsi didmenine ir mažmenine prekyba, 10,1 proc. – apdirbamąja gamyba, 9,8 proc. – transportu ir saugojimu, o 9 proc. – statyba.

Kaip ir kitur Europoje, daugiausia MVI veikia didmeninės ir mažmeninės prekybos, informacijos ir ryšių, profesinių ir techninių paslaugų, apgyvendinimo ir turizmo sektoriuose. Tačiau jų palyginti nedaug statybų sektoriuje.

11 pav. Veiklą vykdžiusių įmonių pasiskirstymas pagal veiklos sektorius, vnt.

Šaltinis: LSD

LSD duomenimis, 2013 m., palyginti su 2012 m., sparčiausiai augo žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektorius (7,6 proc.), informacijos ir ryšių sektorius (7,8 proc.), administracinė ir aptarnavimo veikla (6,2 proc.). Kitų veiklos rūšių įmonėse pridėtinė vertė paaugo 10,3 proc. Po 2012 m. fiksuoto statybos darbų nuosmukio, 2013 m. vėl buvo stebimas nežymus suaktyvėjimas statybos veikloje.

Pramonės sektoriaus, kuris 2013 m. sukūrė ketvirtadalį BVP ir kurio didžioji pajamų dalis gaunama užsienio rinkose, per 2008–2013 m. laikotarpį santykinė dalis nuolat augo. Tokia pati tendencija buvo stebima ir svarbiausiuose didmeninės ir mažmeninės prekybos, transporto bei apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veiklos sektoriuose (žr. 4 lentelę). Jų sukuriama BVP santykinė dalis 2013 m. siekė 32,8 proc. viso sukuriama BVP.

4 lentelė. Atskirų ūkio sektorių sukuriama BVP santykinė dalis

Metai	Santykinė dalis (proc.)						Metinis pokytis palyginamosiomis kainomis (proc.)					
	2008	2009	2010	2011	2012	2014	2008	2009	2010	2011	2012	2014
BVP	100	100	100	100	100	100	2,9	-14,6	1,5	6,1	3,5	3,4
Žemės ūkis, medžioklė, miškininkystė ir žuvininkystė	3,7	4,6	4,6	4,2	4,3	4,0	2,5	2,1	-6,8	8,4	11,4	-1,8
Išgaunamoji pramonė ir energetika	3,9	2,8	3,3	3,8	4,0	3,8	-1,3	-5,3	-3	-7,1	-10,7	0,2
Apdirbamoji pramonė	17,5	16,8	18,9	20,5	20,8	20,5	2,2	-15,2	8,7	10	5,1	4,9
Statyba	11,2	6,6	5,9	6,5	6,0	6,5	1,9	-46	-5,4	18,6	-5,4	10,6
Prekyba; viešbučiai ir restoranai; transportas	28,2	29,7	31,2	31,4	32,9	33,2	3,6	-16,8	4,3	8,1	6,9	3,9
Informacija ir ryšiai	3,4	3,9	3,6	3,1	3,1	3,1	1,8	-0,6	1,9	-4,3	4,7	2,3
Finansinė ir draudimo veikla	3,3	2,2	2,6	2,7	2,2	2,3	3,7	-9	10,2	9,4	-2	2,9
Nekilnojamojo turto operacijos	6,9	7,3	6,6	6,0	5,7	5,6	13	-3,5	-1,3	1,4	1,3	1,7
Profesinė, mokslinė, techninė, administravimo ir aptarnavimo veikla	5,7	6,4	5,8	5,6	5,5	5,6	2,7	-15,5	-2,5	3,7	2,2	3,7
Viešasis valdymas; paslaugos socialinei sferai ir komunalinė veikla	14,6	17,5	15,6	14,4	13,7	13,4	1,3	-1,9	-2,4	0,2	0,5	1,2
Meninė, pramoginė veikla; namų ūkių paslaugos	1,7	2,1	1,9	1,8	1,8	1,8	-6,8	-12,2	-6,2	4,3	3,5	1,8

Šaltinis: LSD

2.4 Lietuvos įmonių inovacinė veikla

2013 m. Lietuvos suminis inovacijų indeksas sudarė 0,289, o ES-27 šis rodiklis siekė 0,554¹². Vienas pagrindinių veiksnių, lemiančių santykinai žemą Lietuvos suminį inovacijų indeksą, yra nepakankamos privačios investicijos į MTEP.

Remiantis Inovacijų sąjungos švieslentės¹³ duomenimis, Lietuva atsiliko nuo ES valstybių narių vidurkio pagal MVĮ, diegiančių technologines ir netechnologines inovacijas, skaičių. 2013 m. Inovacijų sąjungos švieslentės duomenys rodo, kad Lietuvoje technologines inovacijas diegiančių MVĮ dalis iš visų MVĮ sudarė 21 proc. (ES valstybių narių vidurkis yra 38 proc.), o

¹² Inovacijų sąjungos švieslentė 2014 – http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/ius/ius-2014_en.pdf.

¹³ Inovacijų sąjungos švieslentė 2014 – http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/ius/ius-2014_en.pdf.

netechnologines (organizacines, rinkodaros) inovacijas diegiančių MVI dalis sudarė 26 proc. (ES vidurkis – 40 proc.). Lietuva taip pat gerokai atsiliko nuo ES valstybių narių vidurkio pagal intelektinės nuosavybės apsaugą ir pajamas, gaunamas iš intelektinės nuosavybės licencijavimo. Remiantis Europos patentų tarnybos ir Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos duomenimis, per pastaruosius 5 metus pateikiamų Europos patentų paraiškų (2012 m. – 18; 2008 m. – 11) ir tarptautinių patentų paraiškų, pateikiamų pagal Patentinės kooperacijos sutartį (2012 m. – 30; 2008 m. – 18), skaičius kasmet didėjo, tačiau pagal Inovacijų sąjungos švieslentės rezultatus Lietuvos pareiškėjų Pasaulinei intelektinės nuosavybės organizacijai pateiktų tarptautinių patentų paraiškų ir BVP santykio rodiklis daugiau nei 13 kartų mažesnis už ES valstybių narių vidurkį.

Pagal 2014 m. sausio mėn. LSD paskelbtus 2010–2012 m. inovacinės veiklos tyrimo rezultatus, 2010–2012 m. Lietuvoje inovacinę veiklą vykdė 30 proc. gamybos ir paslaugų įmonių, kuriose dirbo 10 ir daugiau darbuotojų (palyginti su 2008–2010 m., šis rodiklis sumažėjo 2,5 proc.). Inovacinių įmonių¹⁴ apyvarta sudarė daugiau nei pusę visų įmonių apyvartos (63,4 proc.). Daugiausia inovacinių įmonių 2010–2012 m. vykdė informacinių ir ryšių technologijų veiklą bei finansinę ir draudimo veiklą.

Informacinės ir ryšių technologijos turi didžiulį poveikį technologijų ir inovacijų sklaidai skirtinguose sektoriuose Lietuvoje. Informacinių ir ryšių technologijų sprendimai plačiai naudojami elektroninėje bankininkystėje, sveikatos apsaugos, transporto, švietimo ir kitų sektorių informacinėse sistemose. Nors Lietuvoje informacinių ir ryšių technologijų sektoriuje tiesiogiai sukuriama 2,2 proc. BVP (2011 m.), o ES – 5 proc. BVP, tačiau šio sektoriaus indėlis į bendrą produktyvumo augimą yra daug didesnis dėl jam būdingos dinamikos, inovacijų ir įtakos kitų sektorių pokyčiams.

Senkant ir brangstant energetiniams ir kitiems gamtos ištekliams, didėja efektyviai energiją ir žaliavas naudojančių ir palankių aplinkai technologijų paklausa. Sėkminga ateities pramonė bus paremta inovatyvių žaliųjų technologijų naudojimu. Lietuvos verslo gebėjimai ir poreikis kurti ir diegti žaliąsias inovacijas yra silpni. Remiantis EK užsakymu parengta 2012 m. Ekologinių inovacijų švieslente (angl. „*Eco-Innovation Scoreboard 2012*“), Lietuva iš 27 ES valstybių narių užėmė paskutinę vietą pagal ekologinių inovacijų diegimą.

2012 m., palyginus su 2010 m., Lietuvos įmonių išlaidos inovacinei veiklai padidėjo 21,7 proc. ir sudarė 0,637 mlrd. EUR arba 2,7 proc. visos technologines inovacijas diegusių įmonių apyvartos. Didžiausia lėšų dalis buvo skirta investicijoms į įrengimus, mašinas, programinę įrangą (69,3 proc.), į MTEP investuota 22,3 proc. visų inovacinės veiklos išlaidų, o į patentų, licenzijų ir praktinės patirties įsigijimą – 2,3 proc.

LSD 2012 m. atlikus 2008–2010 m. inovacinės veiklos tyrimą, nustatyta, kad pagrindinis veiksnys, ribojantis inovacinę veiklą – per didelė inovacijos kaina, lyginant su gaunama jos pridėtine verte įmonei per tam tikrą laiko tarpą (nurodė 30 proc. įmonių). Antras pagal svarbą

¹⁴ Inovacinė įmonė – įmonė, savo veikloje diegianti naujus (reikšmingai patobulintus) produktus (prekes ar paslaugas), technologinius ar veiklos organizavimo, rinkodaros procesus.

veiksny – lėšų trūkumas įmonėje ar įmonių grupėje (29 proc.), trečias – pripažintų įmonių dominavimas rinkoje (22 proc.).

Norint žinias paversti verslu, reikia turėti ne tik išskirtinių idėjų, bet ir praktinių verslo įgūdžių. Pradedantys verslą asmenys susiduria su informacijos apie rinkas, potencialius partnerius ir verslo plėtrą trūkumu, lėšų stoka naujoms idėjoms įgyvendinti, patalpoms įsigyti ir efektyviam produkto pristatymui sukurti. Naujų inovacinių įmonių steigimas ir įėjimas į rinką remiasi jų gebėjimais realizuoti ir valdyti savo produkto gyvavimo ciklą ir yra sudėtingas procesas, kuriam reikia daugiau žinių. Šiame kritiniame inovatyvaus verslo pradžios etape yra svarbios viešosios paslaugos ir pagalbos verslo pradžia priemonės: mentorių pagalba, pagalba inovatyvioms idėjoms komercinti, technologinių inovacijų paslaugos, verslo inkubavimo ir verslo skatinimo priemonių, skirtų sparčiam įmonių augimui (verslo akseleratorių), paslaugos.

Taip pat, pagal universitetų ir verslo bendradarbiavimo rodiklį, 2013–2014 metų Pasaulio konkurencingumo ataskaitos (angl. „*The Global Competitiveness Report*“, 2013–2014 m.) duomenimis, Lietuva užėmė 28 vietą iš 148 valstybių, o ankstesniais metais (2011–2012 m.) užėmė 29 vietą iš 148 pasaulio valstybių. Tarp ES valstybių narių Lietuva 2013 m. pagal šį rodiklį užėmė 12 vietą, 2011–2012 m. metais užėmė 13 vietą.

Nors situacija gerėja, verslo subjektų, mokslo ir studijų institucijų bendradarbiavimas kol kas neproduktyvus, kadangi dažnai moksliniai tyrimai yra fundamentiniai arba nepakankamai nukreipti į efektyvų konkrečių problemų sprendimą. Verslui pridėtinę vertę kuriantys tyrimai yra tie, kurie orientuoti į rezultatą, t. y. efektyvų problemos sprendimo būdą, o tyrimai orientuoti į procesą verslui yra nepritaikomi ir todėl nesukuria inovacijų ir jais pagrįstų produktų, kurie generuotų galutinę pridėtinę vertę. Kadangi mokslo, verslo ir studijų sistemos dalyviai nepakankamai bendradarbiauja, mokslo ir studijų institucijų tyrėjai stokoja gebėjimų įvertinti verslo poreikius, o įmonių nepasiekia žinios, reikalingos naujiems produktams ar inovacijoms plėtoti.

2010–2012 m. beveik pusė (47,4 proc.) technologines inovacijas diegusių įmonių pasinaudojo finansine valdžios institucijų parama. 41,6 proc. šių įmonių gavo valstybės finansinę paramą iš ES fondų. Tokių įmonių dalis padidėjo 6,7 procentinio punkto, palyginti su 2008–2010 m. ES lėšomis, skirtomis MTEP priemonėms finansuoti¹⁵.

Atkreiptinas dėmesys, kad viena iš 2014–2020 m. ES SF programavimo laikotarpio reglamentavimo naujovių, siekiant valstybės narėms pasinaudoti MTEPI plėtrai skirtomis lėšomis, – prievolė valstybėms narėms nusistatyti savo „sumanios specializacijos“ prioritetus ir ta linkme planuoti būsimą finansavimą.

Lietuvos prioritetinės MTEPI raidos (sumanios specializacijos) kryptys buvo patvirtintos LRV 2013 m. spalio 14 d. nutarimu Nr. 951 „Dėl Prioritetinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos (sumanios specializacijos) kryptų patvirtinimo“. Taip pat LRV 2014 m. balandžio 30 d. nutarimu Nr. 411 buvo patvirtinta Prioritetinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos (sumanios specializacijos) kryptų ir jų prioritetų įgyvendinimo programa (toliau – MTEPI programa), kuri

¹⁵ LSD paskelbti paskelbti 2010–2012 m. inovacinės veiklos tyrimo rezultatai.

parengta, siekiant nustatyti prioritetinių MTEPI raidos krypčių prioritetus ir jų įgyvendinimo nuostatas, kurių reikia prioritetinėms MTEPI raidos kryptims sklandžiai ir efektyviai plėtoti ir jų prioritetams įgyvendinti, siekiant skatinti šalies ekonomikos transformaciją ir valstybės konkurencingumą.¹⁶

MTEPI programos strateginis tikslas – MTEPI sprendimais didinti didelės pridėtinės vertės, žinioms ir aukštos kvalifikacijos darbo jėgai imlių ekonominių veiklų įtaką šalies BVP ir struktūriniais ūkio pokyčiams, t. y.:

1. kurti inovatyvias technologijas, produktus, procesus ir (arba) metodus ir naudojant šios veiklos rezultatus atliepti globalias tendencijas ir ilgalaikius nacionalinius iššūkius;
2. didinti Lietuvos ūkio subjektų konkurencingumą ir galimybes įsitvirtinti globaliose rinkose.

5 lentelė. MTEPI programoje nustatyti prioritetinių MTEPI krypčių prioritetai¹⁷

Prioritetinės MTEPI kryptys	MTEPI prioritetai
Energetika ir tvari aplinka	Išmaniosios energijos generatorių, tinklų ir vartotojų energetinio efektyvumo, diagnostikos, stebėsenos, apskaitos ir valdymo sistemos
	Energijos ir kuro gamyba iš biomasės ar atliekų, atliekų apdorojimas, saugojimas ir šalinimas
	Išmaniųjų mažaenergių pastatų kūrimo ir naudojimo technologija – skaitmeninė statyba
	Saulės energijos įrenginiai ir jų naudojimo elektros, šilumos ir vėsos gamybai technologijos
Sveikatos technologijos ir biotechnologijos	Molekulinės technologijos medicinai ir biofarmacijai
	Pažangios taikomosios technologijos asmens ir visuomenės sveikatai
	Pažangi medicinos inžinerija ankstyvai diagnostikai ir gydymui
Agroinovacijos ir maisto technologijos	Tvarūs agrobiologiniai ištekliai ir saugesnis maistas
	Funkcionalus maistas
	Inovatyvus biožaliavų kūrimas, tobulinimas ir perdirbimas (biorafinavimas)
Nauji gamybos procesai, medžiagos ir technologijos	Fotoninės ir lazerinės technologijos
	Funkcinės medžiagos ir danga
	Konstruktinės ir kompozitinės medžiagos
	Lanksčios produktų kūrimo ir gamybos technologinės sistemos
	Sumanios transporto sistemos ir informacinės ir ryšių technologijos
Transportas, logistika ir informacinės ir ryšių technologijos	Tarptautinių transporto koridorių valdymo ir transporto rūšių integracijos technologijos (modeliai)
	Pažangus elektroninis turinys, technologijos jam kurti ir informacinė sąveika
	Informacinių ir ryšių technologijų infrastruktūros, debesų kompiuterijos sprendimai ir paslaugos
Įtrauki ir kūrybinga visuomenė	Modernios ugdymosi technologijos ir procesai
	Proveržio inovacijų kūrimo ir diegimo technologijos ir procesai

¹⁶ Sumani specializacija, http://www.smm.lt/web/lt/mokslas/sumani_spec.

¹⁷ Sumani specializacija, http://www.smm.lt/web/lt/mokslas/sumani_spec.

2.5 Užimtumas

Remiantis LSD duomenimis, 2013 m., palyginti su 2012 m., užimtų darbo vietų skaičius padidėjo 2 proc. iki 1,19 mln., grįždamas į 2009 m. lygį, kai šis rodiklis buvo didžiausias per visą 2008–2013 m. laikotarpį. Daugiausia užimtų darbo vietų 2013 m. buvo didmeninės ir mažmeninės prekybos (17,54 proc.), apdirbamosios gamybos (15,71 proc.), švietimo (12,49 proc.) bei sveikatos priežiūros ir socialinio darbo (8,53 proc.) sektoriuose.

LSD duomenimis, savarankiškai dirbančių asmenų dalis tarp visų užimtų gyventojų Lietuvoje 2007–2011 m. sumažėjo: 2007 m. savarankiškai dirbo 11,9 proc. asmenų, o 2011 m. – 9,1 proc. Šį sumažėjimą lėmė ekonominė ir finansų krizė, sumažėjusi gyventojų perkamoji galia, paklausos nedidelių įmonių teikiamoms paslaugoms kritimas. 2012 m. savarankiškai dirbančių asmenų dalis padidėjo ir siekė 9,7 proc. Tačiau lyginant su ES vidurkiu, kuris 2012 m. siekė 15,2 proc., savarankiško užimtumo srityje Lietuva pastebimai atsilieka. Ekonominės krizės laikotarpiu Lietuvoje pastebimai išaugo nelegalaus darbo ir šešėlinės ekonomikos mastas.

6 lentelė. Laisvų ir užimtų darbo vietų santykis

Laisvų ir užimtų darbo vietų santykis, vnt. / Metai	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Laisvos darbo vietos	22 118	5 833	6 666	9 788	10 472	10 324
Užimtos darbo vietos	1 304 336	1 164 052	1 091 965	1 135 376	1 161 874	1 185 967

Šaltinis: LSD

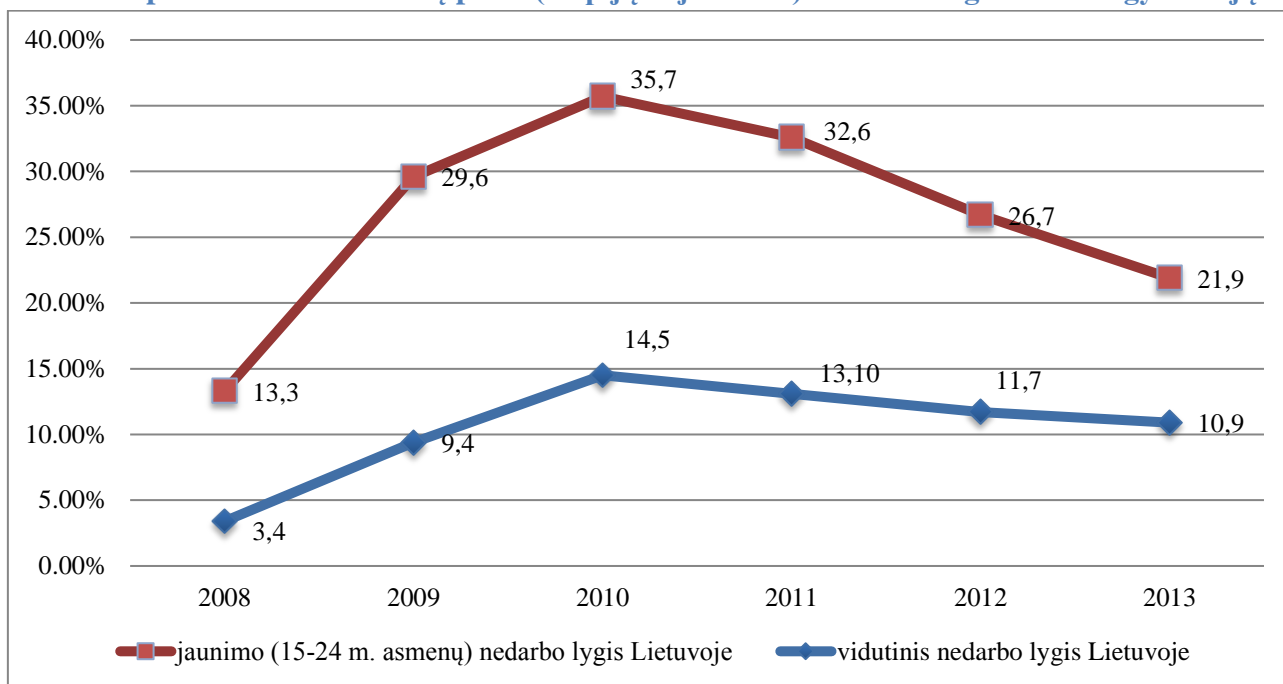
LDB duomenimis, registruotas nedarbas Lietuvoje nuosekliai mažėja jau keletą metų iš eilės. Kaip matyti iš 7 lentelės, didžiausias nedarbo lygis 2008–2013 m. laikotarpiu buvo užfiksuotas 2010 m., kai registruotų bedarbių dalis siekė 14,5 proc. nuo darbingo amžiaus gyventojų. 2013 m. registruotų bedarbių dalis siekė 10,9 proc. nuo darbingo amžiaus gyventojų.

7 lentelė. Vidutinis metinis bedarbių procentas nuo darbingo amžiaus gyventojų

Metai	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Vidutinis metinis bedarbių skaičius nuo darbingo amžiaus gyventojų, proc.	3,4	9,4	14,5	13,1	11,7	10,9

Šaltinis: LSD

12 pav. Metinis bedarbių proc. (tarp jų ir jaunimo) nuo darbingo amžiaus gyventojų

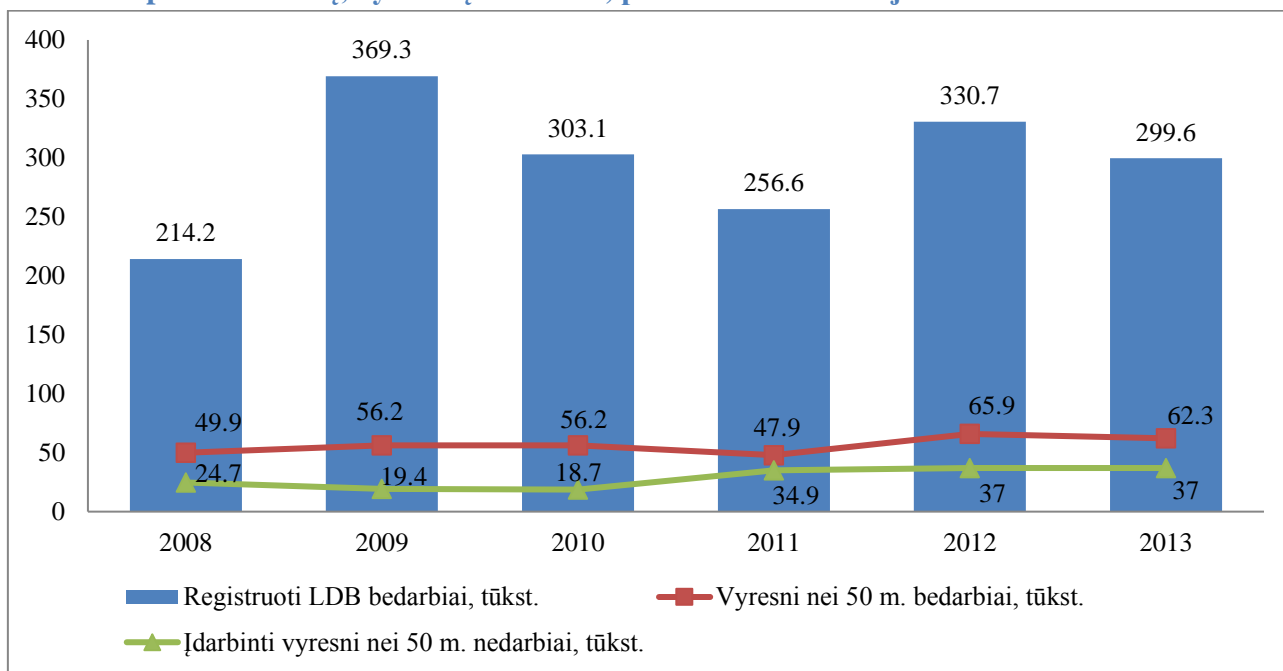

Šaltinis: LDB

Sunkmečiu ypač išaugo jaunimo nedarbas (žr. 12 pav.). 2008 m. buvo registruotas 13,34 proc. jaunimo (15–24 m. asmenų) nedarbo lygis Lietuvoje, o jau 2009 m. šis rodiklis padidėjo daugiau nei dvigubai – iki 29,6 proc. 2010 m. jaunimo nedarbo lygis padidėjo iki rekordinių 35,7 proc., toks jaunimo nedarbo lygis buvo dvigubai aukštesnis nei bendras nedarbo lygis šalyje tuo metu. Nuo 2011 m. Lietuvoje jaunimo nedarbas pradėjo nuosekliai mažėti ir šalyje 2012 m. siekė 26,74 proc. Tačiau jaunimo nedarbas ir toliau išliko aukštas ir 2013 m. duomenimis jis siekė 21,9 proc.

LDB duomenimis, nuo 2008 m. bedarbių, vyresnių nei 50 m., skaičius nuolat kito. 2008 m. darbo neturėjo 49,9 tūkst. vyresnių nei 50 m. asmenų, tai buvo beveik kas ketvirtas darbo biržoje registruotas bedarbis. 2013 m. Lietuvoje darbo neturėjo 62,3 tūkst. vyresnių nei 50 m. asmenų ir jie sudarė penktadalį visų bedarbių. Tačiau LDB pateikiama statistika apie įdarbintus bedarbius rodo, kad vyresnių nei 50 m. bedarbių įsidarbino pastebimai daugiau per 2011–2013 m., palyginus su 2008–2010 m. (žr. 13 pav.), 2013 m. tarp visų įdarbintų bedarbių vyresni nei 50 m. asmenys sudarė 18,7 proc., (37 tūkst.), o 2012 m. – 18,3 proc. (34,9 tūkst.).

13 pav. Bedarbių, vyresnių nei 50 m., padėtis darbo rinkoje

Šaltinis: LDB

Remiantis FM prognozėmis, nedarbo lygis Lietuvoje artimiausius keturis metus turi toliau mažėti (žr. 8 lentelę).

8 lentelė. Prognozuojamas nedarbo lygis Lietuvoje 2014–2017 m.

Metai	2014	2015	2016	2017
Vidutinis metinis bedarbių skaičius nuo darbingo amžiaus gyventojų, proc.	10,5	9	7,8	6,5

Šaltinis: FM. Lietuvos konvergencijos 2014 metų programa

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad nedarbingo (65 metų ir vyresnių) ir darbingo amžiaus (15–64 metų) šalies gyventojų santykis nuolat didėja nuo 1990 m. Šiuo metu šis santykis siekia 26,9 proc., tačiau prognozuojama, kad 2060 m. sieks 56,65 proc., t. y. dabar keturiems dirbantiesiems tenka vienas pensininkas, o 2060 m. vienas pensininkas teks dviem dirbantiesiems. Tai yra akivaizdus visuomenės senėjimas.

Visuomenės senėjimą taip pat parodo demografinės senatvės koeficientas – pagyvenusių (60 metų ir vyresnio amžiaus) žmonių skaičius, tenkantis šimtui vaikų iki 15 metų, kuris Lietuvoje didėja nuo 2010 m. 2014 m. nustatytas demografinės senatvės koeficientas – 126 asmenys.

Lietuvoje didėja vyresnio amžiaus asmenų dalis. Jei 2001 m. pradžioje 65 metų ir vyresni gyventojai sudarė 14 proc. (484,7 tūkst.), tai 2012 m. jų dalis siekė jau 18 proc. visų gyventojų (543,3 tūkst.). Taip pat daugiausia dėl emigracijos ir neigiamos natūralios gyventojų kaitos mažėja bendras šalies gyventojų skaičius: per pastaruosius 12 metų gyventojų šalyje sumažėjo 15 proc. (nuo 3 487 tūkst. 2001 m. iki 2 979,31 tūkst. 2013 m. pradžioje). Tokia situacija kelia grėsmę socialinės apsaugos, sveikatos ir švietimo sistemų tvarumui, nes, dėl darbo jėgos senėjimo, mažėja galimybės jas išlaikyti ir atitinkamai didėja socialinių, sveikatos priežiūros ir kitų paslaugų vyresniems asmenims poreikis.

Reaguojant į senstančios visuomenės iššūkius, nuo 2012 m. pensinis amžius pradėtas tolinti, kol pasieks 65 metus. Ir nors šiuo metu Lietuvoje vyresnio amžiaus (55–64 metų) asmenų aktyvumo ir užimtumo lygis nėra žemas (atitinkamai 58,8 proc. ir 51,8 proc., ir abiem atvejais netgi viršijo bendrą visoms amžiaus grupėms Lietuvos rodiklį), išlieka tendencija, kad didėjant amžiui mažėja užimtumas (2013 m. duomenimis 25–54 metų gyventojų užimtumo lygis buvo 79,6 proc., 55–64 metų – 53,4 proc., 65 metų ir vyresnių – tik 5,2 proc.). Tai dažniausiai sąlygoja nekvalifikuoto ar mažai kvalifikuoto darbo poreikio mažėjimas, negalėjimas ar nenoras dirbti visą darbo laiką, priemonių, kurios sudarytų sąlygas vyresnio darbingo amžiaus asmenims dirbti ne visą darbo laiką bei derinti šeimos įsipareigojimus, susijusius su šeimos narių ilgalaikę socialinę globą ar slaugą nebuvimas, neigiamas darbdavių požiūris į būtinybę investuoti į tokių darbuotojų kvalifikacijos kėlimą, persikvalifikavimą ar kompetencijų ugdymą, pačių vyresnio amžiaus asmenų nepasitikėjimas.

Analizuojant migracijos rodiklius, atkreiptinas dėmesys, kad 2013 m. neto migracija (imigrantų ir emigrantų skaičiaus skirtumas, tūkstančiui gyventojų) Lietuvoje sudarė -16 807. Šalių, į kurias daugiau žmonių atvyksta nei išvyksta (nes jos patrauklios, vykdo migrantų pritraukimo programas), pavyzdžiui, Jungtinės Karalystės, neto migracija yra teigiama. Tuo tarpu iš kitų šalių išvykstančių žmonių skaičius gerokai pranoksta atvykstančių, pavyzdžiui, Lietuvos ir Airijos, todėl jų neto migracija – neigiama. 2013 m. Lietuvoje neto migracija 1000 gyventojų siekė -7,1 ir tai buvo antras neigiamas rodiklis visoje ES. Didžiausias neigiamas rodiklis buvo Airijoje. Kitas pavyzdys – Lenkija. 2012 m. iš Lenkijos išvyko net 276 tūkst. gyventojų, tačiau į šalį atvyko 218 tūkst. asmenų, todėl didelio gyventojų skaičiaus neto migracija šalyje yra -0,2.

3 Išorinio verslo finansavimo pasiūla ir paklausa

Pagal LB ir LT VCA duomenis 2015 m. kovo pabaigoje finansines paslaugas Lietuvoje teikė 7 bankai, 8 užsienio bankų filialai, 280 ES bankų, teikiančių paslaugas LR neįsteigus filialo, 75 KU, 11 lizingo bendrovių (bankų, teikiančių lizingo paslaugas), 7 faktoringą teikiančios įmonės ir 7 RKF valdytojai, finansuojantys verslą.

Bankai po ekonominio ir finansinio nuosmukio išduoda ženkliai mažiau paskolų. Daugiausiai paskolų verslui buvo išduota 2009 m. (10,8 mlrd. EUR), 2012–2014 m. paskolų portfelis buvo 35–37 proc. mažesnis nei prieš ekonominio ir finansinio nuosmukio pradžią. Paskolos verslui 2014 m. siekė 6,8 mlrd. EUR už vidutines 3,47 proc. metines palūkanas.

Lizingo bendrovės taip pat po ekonominio ir finansinio nuosmukio pradžios sudaro ženkliai mažiau sutarčių. Lizingo portfelis nuo 2008 m. piko iki 2011 m. susitraukė daugiau kaip 50 proc. ir išliko stabilus iki 2013 m. (1,5 mlrd. EUR).

Lietuvos rizikos ir privataus kapitalo rinką ženkliai paskatino ES SF lėšos, tačiau ji vis dar yra ankstyvojoje vystymosi stadijoje. Rinką išjudino iš JEREMIE kontroliuojančiojo fondo finansuojami RKF (Verslo angelų fondas I, „Lithuania SME Fund“, „LitCapital I“, „Practica Seed Capital“, „Practica Venture Capital“). Šių RKF investicijos sudarė 60 proc. visų 2010–2013 m. privataus kapitalo investicijų.

Lietuvoje pastebėtas reikšmingas privataus kapitalo investicijų skaičius – 2013 m. pabaigoje Centrinės ir Rytų Europos regione Lietuva buvo viena lyderių pagal privataus kapitalo fondų investicijų į įmones skaičių per metus. Tačiau bendra šių investicijų suma nėra didelė.

Nors JEREMIE kontroliuojančiojo fondo sukūrimas prisidėjo prie privataus kapitalo investicijų santykio su BVP padidėjimo, tačiau 2013 m. jis vis tiek buvo 6 kartus mažesnis už ES vidurkį. Nuo 2009 iki 2014 m. privataus kapitalo investicijos sudarė 15,9 mln. EUR.

Viešojo sektoriaus paramos priemonės SVV gali apimti keletą finansinių produktų (priemonių), įskaitant:

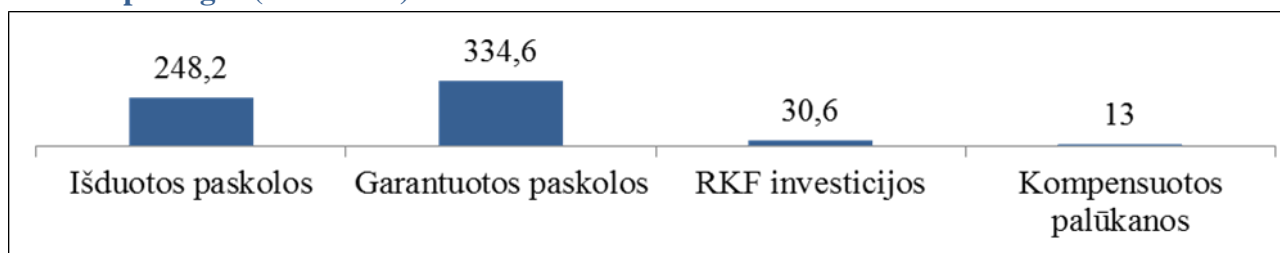
- paskolas, banko sąskaitos kreditus, kredito linijas, turtu įkeistas paskolas, mikrokreditus;
- lizingą;
- faktoringą;
- FĮ garantijas ir akredityvus;
- akcinį kapitalą ir pusiau akcinį kapitalą (pvz., rizikos kapitalą (angl. „venture capital“), mezaniną ir į įmonės plėtrą nukreiptą kapitalą (angl. „growth/expansion capital“);
- technologijų perdavimo fondus (angl. „technology transfer funds“);
- pakeitimui (angl. „replacement capital“), gelbėjimui (apyvartumui) (angl. „rescue/turnaround“) ir išpirkimui (angl. „buyout“) skirtą kapitalą;
- subsidijas.

2007–2013 m. finansavimo laikotarpiu Lietuvoje veikė trys verslui finansuoti skirti kontroliuojantieji fondai ir viena FP, nepriklausanti fondui:

- JEREMIE kontroliuojantysis fondas;
- INVEGOS fondas;
- Verslumo skatinimo fondas (toliau – VSF);
- Priemonė „Garantijų fondas“ (toliau – GF).

14 pav. matyti, kad su viešojo sektoriaus parama įgyvendintos verslui skirtos FP ir su jomis susijusi priemonė iki 2013 m. pabaigos suteikė ženklų finansavimą SVV.

14 pav. SVV finansuoti panaudota FP ir su jomis susijusių priemonių suma iki 2013 m. pabaigos (mln. EUR)

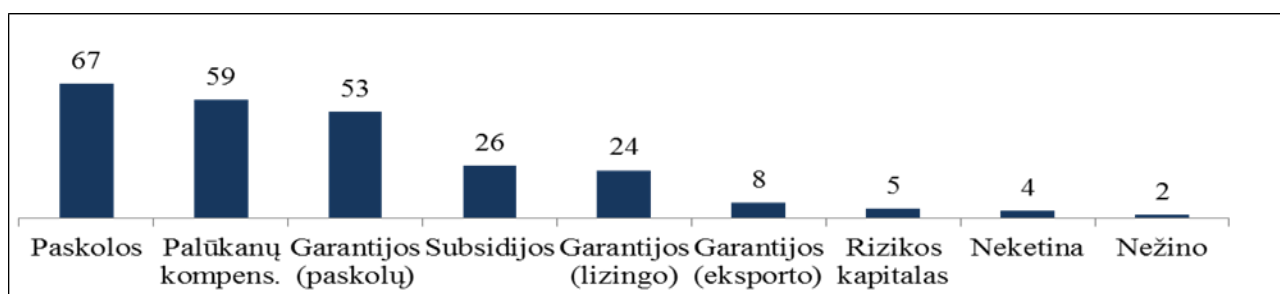
Siekiant identifikuoti rinkos poreikius artimiausiems 5 metams, buvo atlikta 508 SVV subjektų (statistiškai reprezentatyvi imtis), 12 FT atstovų ir 3 RKF atstovų apklausa.

Dauguma SVV subjektų ketino naudotis išoriniu finansavimu per artimiausius 5 metus, tačiau SVV subjektų poreikis jau dabar nėra pilnai patenkinamas. Tik 3 proc. SVV subjektų nurodė, jog jiems nėra reikalingas finansavimas ir jie neplanuoja dėl jo kreiptis per artimiausius 5 metus.

Tik 42 proc. besikreipusiųjų į FT SVV subjektų gavo norimo dydžio finansavimą be papildomų sąlygų, o 18 proc. jo negavo visai. Dažniausios priežastys, dėl kurių buvo nesuteiktas ar suteiktas mažesnis finansavimas: užstato trūkumas (70 proc.), turimi per dideli išsipareigojimai (15 proc.), nepagrįstas poreikis (15 proc.), turėtos mokumo problemos (5 proc.) arba kitos priežastys (15 proc.). FĮ teigimu, dažniausios priežastys yra mokumo problemos ir užstato trūkumas.

SVV dažniausiai svarstė naudotis paskolų, palūkanų kompensavimo ir garantijų priemonėmis.

15 pav. SVV svarstomos naudoti FP (proc. nuo visų apklaustųjų)

Dėl ankstyvos rizikos kapitalo FP stadijos Lietuvoje ir mažo šio finansavimo tipo žinomumo, tik 1,9 proc. SVV planuoja naudotis RKF. Tačiau per praėjusį ES SP laikotarpį tik 0,08 proc. visų Lietuvos SVV pasinaudojo tokia FP. Todėl RKF poreikis viršija pasiūlą (žr. vertinimo 3.2 dalį). Didėjant šios FP žinomumui, paklausa turėtų taip pat didėti.

Didesnis RKF poreikis taip pat argumentuojamas tuo, kad naujai ir neseniai įsteigtoms įmonėms dažnai nepavykdavo gauti bankinio finansavimo dėl didesnės verslo rizikos. 70 proc. šių įmonių patiria finansavimo trūkumą. FT teigimu, verslo riziką, finansuojant šias įmones, galėtų prisiimti valstybė.

Apie 40 proc. naujų ir neseniai įsteigtų įmonių mano, jog RKF investicijų dydis yra per daug apribotas ir neleidžia vykdyti efektyvios plėtros. Jų teigimu, norimos investicijos svyruoja tarp 350 tūkst. ir 3 mln. EUR. Ankstyvojoje veiklos vystymosi stadijoje investuojantys RKF skiria iki 200 tūkst. EUR.

KĮ nuomone, valstybės remiamos FP yra itin naudingos SVV finansavimo didinimui. Viena iš pagrindinių to priežasčių – 2019 m. įsigaliosiantys Bazelio III reikalavimai dėl bendro nuosavo kapitalo. Šie reikalavimai, nesiimant jokių papildomų priemonių, priverstų bankus ženkliai sumažinti SVV finansavimą.

KĮ teigė, jog įgyvendinti lengvatines FP (ir tam skiriant privačių lėšų), labiausiai skatina galimybė mažinti riziką, o ne už priemonių administravimą mokamas mokestis.

Pasak KĮ, labiausiai pageidautinos FP ateityje yra portfelinės garantijos, lengvatinės paskolos ir pasidalytos rizikos paskolos.

SVV finansavimo poreikis ateinančius 5 metus, apskaičiuotas pagal apklausos ir istorinius duomenis, yra apie 405 mln. EUR. Šį poreikį patenkintų ES SF ir iš 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu įgyvendintų (įgyvendinamų) FP grįžusios ir grįšiančios lėšos.

Atlikus papildomą vertinimą 2017 m. nustatytas poreikis įgyvendinti verslo akseleravimo priemonę, kuri apimtų ir paskesnę investavimą į SVV, sumai apie 15 mln. EUR.

3.1 Išorinis verslo finansavimas. Finansavimo priemonių rinkos dalyviai

3.1.1 Privatūs verslo finansavimo rinkos dalyviai

Pagal LB ir LT VCA duomenis, 2015 m. kovo pabaigoje finansines paslaugas Lietuvoje teikė 7 bankai, 8 užsienio bankų filialai, 280 ES bankų, teikiančių LR neįsteigus filialo, 75 KU, 11 lizingo bendrovių (bankų, teikiančių lizingo paslaugas), 7 faktoringą teikiančios įmonės ir 7 RKF valdytojai, finansuojantys verslą. Lietuvos finansų sistema ir jos duomenys 2014 m. sausio 1 d. pateikiami 9 lentelėje.

9 lentelė. Lietuvos finansų sistema, 2014 m. sausio 1 d. duomenimis

	2013 metai				
	Skaičius	Turtas, mln. EUR	Turtas, proc.	Turto pokytis per metus, proc.	Turtas, palyginti su BVP, proc.
Bankai	15	22 424	81,4	4,3	64,8
Bankai, išskyrus užsienio šalių filialus	7	18 130	65,8	7,4	52,4
Užsienio šalių bankų filialai	8	4 294	15,6	-7,2	12,4
Kredito unijos	76	621	2,3	4,3	1,8
Centrinė kredito unija	1	106	0,4	-1,0	0,3
Lizingo bendrovės	9	1329	4,8	-21,1	3,8
Draudimo rinka	10	860	3,1	7,7	2,5
Gyvybės draudimo įmonės	5	566	2,0	9,9	1,6
Ne gyvybės draudimo įmonės	5	295	1,1	3,6	0,98
Kapitalo rinkos dalyviai	110	598	2,2	12,1	1,7
Finansų maklerio įmonės	7	6	0,0	-14,5	0,0
Valdymo įmonės	14	24	0,1	5,4	0,1
Kolektyvinio investavimo subjektai	33	243	0,9	30,7	0,7
Užsienio kolektyvinio investavimo subjektai	56	325	1,2	2,3	0,9
Kontroliuojančiosios investicinės bendrovės	-	-	-	-	-
Pensijų fondai	38	1 615	5,9	13,4	4,7
II pakopos pensijų fondai	28	1 577	5,7	13,2	4,6
III pakopos pensijų fondai	10	38	0,1	20,0	0,1
Finansų sistema	259	27 553	100	3,4	79,6
Vertybinių popierių biržos kapitalizacija	-	4 972	-	6,0	14,4
Listinguojamosios akcijos	-	2 907	-	-2,8	8,4
Listinguojamieji skolos vertybiniai popieriai	-	2 066	-	21,6	6,0

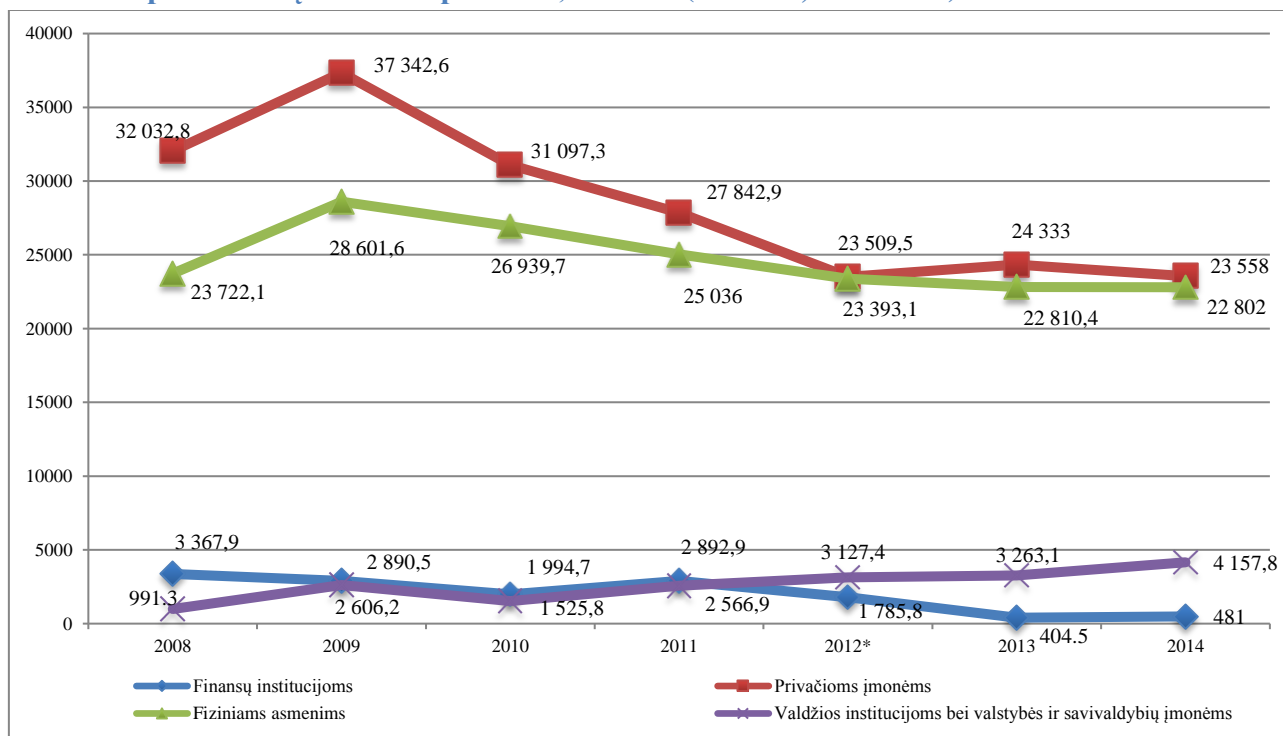
Šaltiniai: LBA, AB NASDAQ OMX Vilnius, LSD ir LB.

3.1.1.1 Paskolos

Kaip nurodyta Bankų veiklos apžvalgoje¹⁸, 2013 m. Lietuvos bankų sektorius dirbo pelningai, bankai buvo gerai kapitalizuoti ir turėjo pakankamą likvidumo atsargą. 2013 m. išsiskyrė rinkos dalyvių kaita: bankrutavo AB Ūkio bankas, veiklą nutraukė AS „UniCredit Bank“ Lietuvos skyrius, pradėjo veikti „Pohjola Bank Plc“ Lietuvos filialas.

Atkreiptinas dėmesys, kad didžiausi pagal turtą Lietuvos finansų sistemos dalyviai – bankai priklauso stiprioms Skandinavijos šalių bankų grupėms¹⁹.

16 pav. Bankų suteiktos paskolos, mln. Lt (1 Lt = 0,2896 EUR)

* Neįskaitant AB Ūkio banko duomenų

Šaltinis: LB

Siekiant išnagrinėti bankų veiklos rodiklius, būtina aptarti bankų suteikiamų paskolų portfelį. Kaip matyti iš 16 pav., iki 2009 m. pradžios didėjęs tiek privačioms įmonėms, tiek fiziniams asmenims tenkantis suteiktų paskolų portfelis 2009 m. ėmė mažėti. Sumažėjusią paskolų pasiūlą lėmė išaugusi skolininkų kredito rizika bei dėl to sugriežtėjusios paskolų suteikimo sąlygos.

Paskolų, suteiktų gyventojams, skaičius mažėjo gerokai lėtesniu tempu nei paskolų, suteiktų verslui. Per 2010 m. privačioms įmonėms buvo suteikta paskolų 16,72 proc. mažiau nei 2009 m., fiziniams asmenims šis skaičius per 2010 m. sumažėjo 5,81 proc. Kaip teigia LB specialistai, tai įvyko dėl to, kad fiziniams asmenims suteiktų paskolų daliniai grąžinimai yra santykinai maži, antra, šių paskolų portfelio kokybė per visą laikotarpį pablogėjo santykinai nedaug²⁰.

¹⁸ Bankų veiklos apžvalga, LB, 2014 m., http://lb.lt/banku_apzvalga_2013_m.

¹⁹ Finansinio stabilumo apžvalga, LB, 2014 m., http://lb.lt/finansinio_stabilumo_apzvalga_2014_m.

²⁰ http://www.lb.lt/kredito_istaigu_veikla_2009_m_2.

Šalyje veikiančių bankų paskolų portfelis 2013 m. reikšmingai nekito. 2014 m. sausio 1 d. duomenimis bankų suteiktos paskolos sudarė beveik 4,2777 mlrd. EUR. Palyginti su 2013 m. pradžia, paskolų portfelis buvo 0,4 proc. didesnis. Per 2013 m. didėjo skolinimas valstybės ir savivaldybės įmonėms, finansų ir valdžios institucijoms, o privačioms įmonėms bei fiziniams asmenims mažėjo.

Suteikiamų naujų paskolų srautas nebuvo reikšmingai didesnis už anksčiau suteiktų gražinamų paskolų srautą. Paskolų portfelio pokyčiai buvo nulemti kelių didelių vienkartinių sandorių, tačiau ateityje paskolų portfelio augimui palankias sąlygas sudarys nuosaikiai augantis šalies ūkis, didėjantis gamybinių įmonių pajėgumų panaudojimas.

Taip pat nuo 2012 m. mažėjantys specialieji atidėjiniai rodo, kad gerėja paskolų portfelio kokybė. Tai sudaro prielaidas bankų paskolų portfeliui augti ateityje.

10 lentelė. Bankų rodikliai

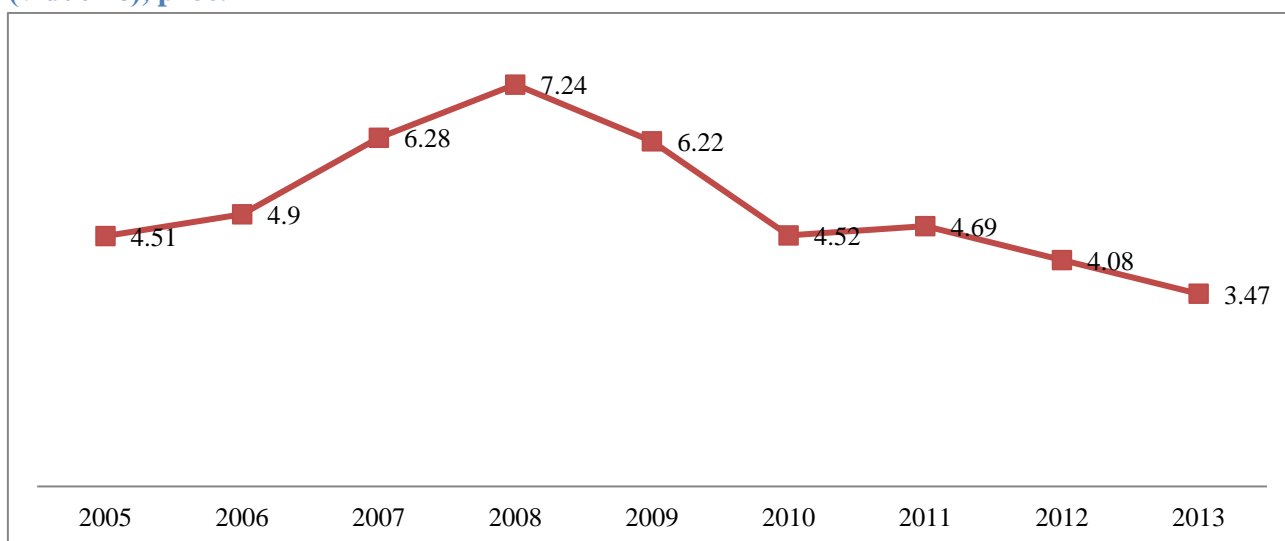
Rodikliai laikotarpio pradžioje, mln. EUR	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Turtas (aktyvai)	23 456,4	25 993,2	24 397,5	23 663,9	21 649,2	21 815	22 469,5
Skolos vertybiniai popieriai	2 143,4	1 729,5	2 247,5	2 373,8	1 384,1	1 502,5	2 281,5
Suteiktos paskolos	17 410,2	20 690,7	17 828,3	16 896,1	15 006,9	14 715,9	14 770,3
Paskolų vertės sumažėjimas	130,2	252,2	1 374,9	1 452,4	1 095,8	867,2	640,8
Indėliai ir akredityvai	11 616,3	11 072,5	11 895,4	13 161,1	11 528,7	12 623,4	13 787,2
Akcininkų nuosavybė	1 722,1	1 963,3	1 445,9	1 712,3	1 854,1	2 143,5	2 325,5
Einamųjų metų pelnas	334,8	251,2	-862,8*	-80	324,6	207,1	227,5

* Neįskaitant AB SEB banko akcininko lėšomis padengtos dalies (199,9826 mln. EUR) banko 2009 m. nuostolių, bankų sistemos veiklos nuostolis 2009 metais siekė 1 062,7896 mln. EUR

Šaltinis: LB

Vidutinė metinė palūkanų norma, kilusi nuo 2005 m., 2008 m. pradėjo mažėti ir 2013 m. buvo mažiausia per nagrinėjamą laikotarpį – tik 3,47 proc. Tam įtakos turėjo mažesnis skolinimasis ir sulėtėjęs ūkio augimas. Visuomenės nepasitikėjimas KĮ po pasaulinio ekonominio ir finansinio nuosmukio buvo jaučiamas kelerius metus iš eilės.

17 pav. Vidutinė metinė palūkanų norma nefinansinėms korporacijoms, litais ir eurais (vidutinė), proc.

Šaltinis: LB

Analizuojant KU sektoriaus statistiką, atkreiptinas dėmesys, kad šio sektoriaus kūrimosi pradžioje buvo orientuojamasi į tai, kad šios kooperatiniais pagrindais veikiančios KĮ, vienijančios tam tikroje vietovėje gyvenančius ar panašia veikla užsiimančius asmenis, visų pirma turėtų tenkinti savo narių ūkinius ir socialinius poreikius, iš vienu priimdamos indėlius, kitiems teikdamos paskolas. Tačiau sparti KU sektoriaus plėtra paskatino šias įstaigas praplėsti rinkai teikiamų paslaugų portfelį ir labiau orientotis į verslo subjektus.

11 lentelė. KU rodikliai (metų pradžios duomenys)

Rodikliai laikotarpio pradžioje, mln. EUR	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.
Turtas (aktyvai)	189,76	230,19	270,22	368,95	471,65	595,4	621
Vyriausybės vertybiniai popieriai	6	6,75	21,2	38,55	68,73	119,44	187,01
Suteiktos paskolos	131,86	171,43	173,63	217,82	270,36	325,21	297,73
Spec. atidėjiniai paskoloms	0,46	1,51	2,55	4,14	8,28	23,23	18,16
Indėliai	150,08	172,64	224,11	313,8	407,15	527,69	541,04
Pajinis kapitalas	19,67	26,79	31,28	39,33	51,49	68,41	60,44
Einamųjų metų pelnas	0,78	0,2	-1,53	-1,56	-4,05	-17,41	-11,09

Šaltinis: LB

Per nagrinėjamą laikotarpį KU turtas išaugo daugiau nei 3 kartus. 2014 m. sausio 1 d., LB duomenimis, KU turtas siekė 621 mln. EUR. Nors KU sparčiai auga, tačiau jos vis tiek sudaro nereikšmingą finansų sektoriaus dalį, nes jų turtas 2014 m. sausio 1 d., sudarė tik 2,2 proc. Lietuvoje veikiančių KĮ turto (palyginimui 2013 m. pradžioje, kol dar nebuvo bankrutavusios kelios didžiosios KU, – 2,6 proc.).

Reikšmingiausią KU turto dalį (47,9 proc.) sudaro paskolos. Per 2008–2012 m. laikotarpį KU paskolų portfelis kasmet vidutiniškai padidėdavo daugiau nei 20 proc., tik per 2009 m. jis

padidėjo vos 1,1 proc., o per 2013 m. jis nežymiai sumažėjo. 2014 m. sausio 1 d. duomenimis, KU suteiktos paskolos sudarė 0,2896 mlrd. EUR.

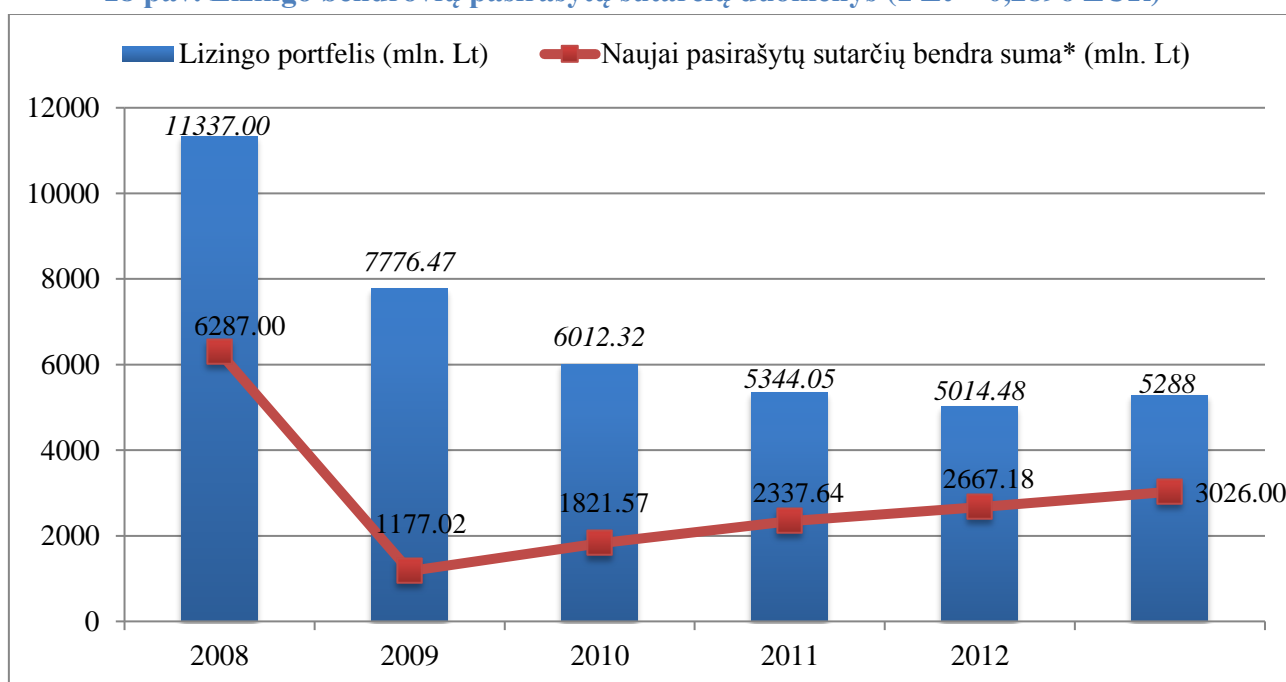
Neaudituočių ataskaitų duomenimis²¹, 2013 m. 49 KU uždirbo 2,2301 mln. EUR pelno, tačiau 26 KU dirbo nuostolingai ir patyrė 13,3225 mln. EUR nuostolį. Bendras 2013 m. veiklos rezultatas yra 11,0924 mln. EUR nuostolis (2012 m. patirtas 17,4062 mln. EUR nuostolis yra didžiausias nuo 1995 m.).

3.1.1.2 Lizingas

2007–2008 m. lizingo portfelio augimas baigėsi 2009 m. pradžioje, tačiau jau nuo 2010 m. buvo juntami ekonominio ir finansinio nuosmukio pabaigos ženklai. 2008 m. lizingo sutarčių portfelis buvo pasiekęs 3,2727 mlrd. EUR arba maždaug 10 proc. šalies BVP. 2009 m. lizingo sutarčių portfelis sumažėjo iki 2,2503 mlrd. EUR, o 2010 m. nukrito iki 1,7406 mlrd. EUR.

2011–2013 m. lizingo portfelio santykis su BVP nusistovėjo ties 5 proc. riba, 2013 m. sudarydamas 1,5321 mlrd. EUR.

18 pav. Lizingo bendrovių pasirašytų sutarčių duomenys (1 Lt = 0,2896 EUR)

* per laikotarpį naujai pasirašytų ir įsigaliojusių lizingo sutarčių vertė (įskaitant pradinę įmoką), nepriklausomai nuo to, ar turtas yra perduotas lizingo gavėjui, į kurią nėra įtraukiama pakeistų ar perduotų sutarčių vertė.

Šaltinis: LBA

2013 m. naujai pasirašytų lizingo sutarčių vertė sudarė 0,8775 mlrd. EUR. arba 14,23 proc. daugiau negu 2012 m.

²¹ http://lb.lt/kredito_uniju_ir_lietuvos_centrines_kredito_unijos_veikla_2013_m.

2013 m. EIF atliktame tyrime „Lizingo svarba finansuojant SVV“²² išskirta, kad lizingo finansavimu naudojasi tik 19 proc. labai mažų įmonių, 43 proc. mažų įmonių, 54 proc. vidutinių ir net 60 proc. didelių įmonių. Tai rodo, kad, augant įmonei, didėja ir jos poreikis gauti lizingo finansavimą. Taip pat lizingu naudojasi įmonės, daugiausia veikiančios pramonės sektoriuje.

Oxford Economics 2011 m. atliktame tyrime „Lizingo naudojimas tarp Europos Sąjungos SVV subjektų“²³ nustatyta, kad „lizingu dažniausiai naudojami įmonės nuo 2 iki 5 metų. Tai turėtų didinti sudaromų lizingo sandorių rizikingumą, tačiau, kaip rodo naujausi tyrimai, lizingas išlieka mažiausiai rizikingas verslo finansavimo būdas“.

19 pav. Lizingo portfelio struktūros pasiskirstymas

PASTABA. Ne visų lizingo bendrovių portfelis pateiktas su užsienio lizingu
Šaltinis: LBA duomenys

Kaip matyti iš 19 pav., didžiausią lizingo portfelio struktūros dalį sudaro kelių transporto priemonės, lengvieji automobiliai ir pramonės įranga bei įrenginiai (80 proc. lizingo portfelio).

3.1.1.3 Faktoringas

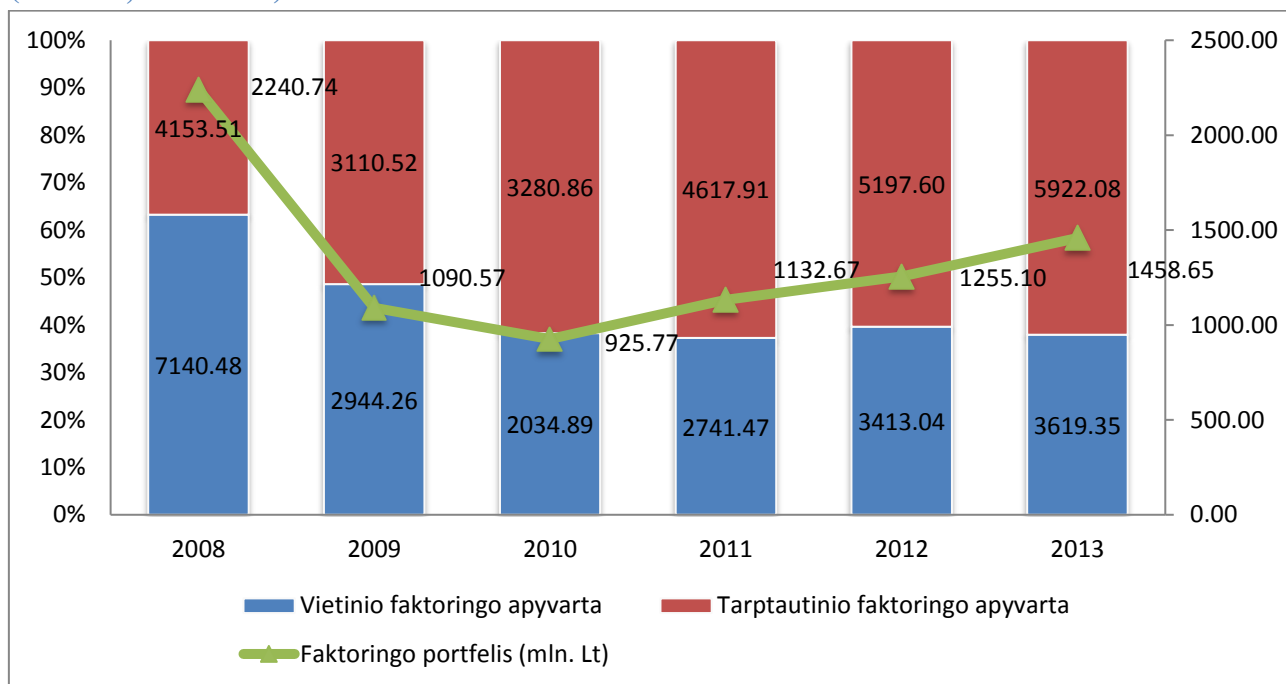
Faktoringo rinka Lietuvoje dėl ekonominės krizės per 2009 m. labai sumažėjo, palyginti su 2008 m. Kaip matyti iš 20 pav., per 2009 m. faktoringo portfelis sumažėjo net 52 proc. (iki 0,3157 mlrd. EUR), o apyvarta sumažėjo 47 proc. (iki 1,7534 mlrd. EUR). LBA duomenimis, faktoringo rinka pradėjo atsigaivinti nuo 2010 m. pabaigos. 2013 m. pabaigoje Lietuvoje faktoringo paslaugas teikiančių įmonių portfelis sudarė 0,4228 mlrd. EUR, o faktoringo apyvarta išaugo

²² The importance of leasing for SME financing, EIF – Research & Market Analysis, 2013.

²³ The use of leasing amongst European SMEs. A report prepared for LeasEurope, 2011 Oxford Economics (2011 m.).

9,3 proc., palyginti su 2012 m., ir siekė 2,763 mlrd. EUR, tačiau vis tiek dar negrįžo į 2008 m. buvusį lygį.

20 pav. Faktoringo apyvarta pagal vietinį ir tarptautinį faktoringą Lietuvoje, mln. Lt (1 Lt = 0,2896 EUR)

Šaltinis: LBA

Iš 7 KĮ, teikiančių faktoringo paslaugas Lietuvoje, visos 7 KĮ teikia tarptautinio faktoringo paslaugas, o 6 KĮ iš jų – teikia vietinio faktoringo. Tarptautinio faktoringo portfelis sudaro 237,9547 mln. EUR ir yra didesnis už vietinio faktoringo portfelį, kuris sudaro 188,2675 mln. EUR²⁴.

3.1.1.4 Rizikos kapitalas

Rizikos kapitalas – tai alternatyvus, KĮ ar lizingo bendrovių teikiamam finansavimui, verslo finansavimo šaltinis investicijų į nuosavą įmonių kapitalą (privataus kapitalo rinkos dalis) forma. Šia FP dažniausiai finansuojama įmonės plėtra, investicinių projektų įgyvendinimas, bendrovių steigimas ir pan. Rizikos kapitalas dažniausiai naudojamas tiek jaunų ar naujai įkurtų įmonių, tiek ir brandesnių, pokyčių siekiančių įmonių, finansavimui.

Skirtingai nei skolinantis iš KĮ, kur už gautas lėšas mokamos palūkanos, RKF dažniausiai įsigyja dalį įmonės akcijų ir investicijų grąžą uždirba iš dividendų ir pardavęs tas akcijas vėliau. Rizikos kapitalo investuotojas paprastai aktyviai dalyvauja įmonės, į kurią investavo, veikloje ir savo žiniomis, ryšiais bei patirtimi prisideda prie įmonės spartaus augimo ir plėtros.

²⁴ LBA faktoringo ataskaita už 2014 m. I ketv., http://lba.lt/go.php/lit/2014_m._/2624.

Lietuvos rizikos kapitalo rinka vis dar yra ankstyvojoje vystymosi stadijoje, nors pagal Rizikos ir privataus kapitalo indeksą, kurį kasmet pateikia IESE verslo mokykla, Lietuva (tarp 18 valstybių) pakilo iš 65 vietos (2010 m.) į 43 vietą (2014 m.)²⁵.

Iki 2008 metų (prieš prasidedant ekonominei krizei) tarptautiniai fondai aktyviau stebėjo Lietuvos rinką ieškodami patrauklių vėlyvos stadijos (kontrolinių akcijų paketų išpirkimo) investicijų, o nuo 2008 metų sudaryti tik pavieniai tokio tipo sandoriai.

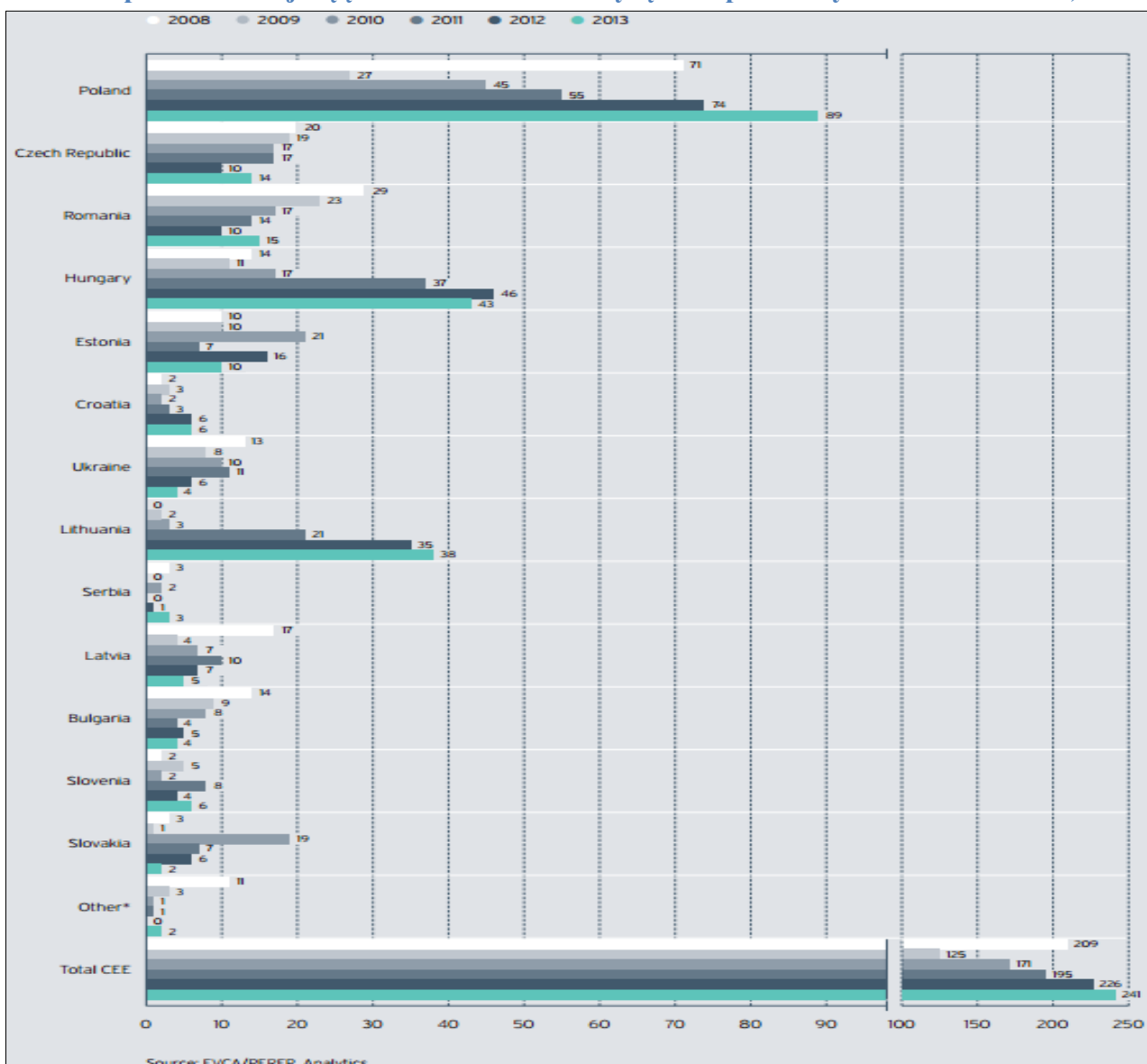
Nuo 2010 m., kuomet panaudojant ES struktūrinių fondų lėšas per JEREMIE kontroliuojantįjį fondą įsteigti rizikos kapitalo fondai (Verslo angelų fondas I^o, „Lithuania SME Fund“, „LitCapital I“, „Practica Seed Capital“, „Practica Venture Capital“) pradėjo savo veiklą Lietuvoje, pradėjo formuotis ankstyvos stadijos RK rinka.

JEREMIE iniciatyva turėjo ženklų poveikį RK rinkos formavimuisi. Europe Venture Capital Association (toliau – EVCA) duomenimis, investicijų skaičius per metus nuo 2010 m. iki 2013 m. nuolat augo ir 2013 m. pabaigoje Centrinės ir Rytų Europos regione Lietuva buvo tarp trijų lyderiaujančių regiono valstybių pagal investicijų į įmones skaičių per metus²⁶.

²⁵ <http://blog.iese.edu/vcpeindex/lithuania/>.

²⁶ http://www.evca.eu/media/259990/_evca_bro_sp_cee2013.pdf.

21 pav. Investicijos į įmones Centrinės ir Rytų Europos valstybėse 2008-2013 m., vnt.

Šaltinis: EVCA

RKF ir rizikos kapitalo bendrovės aktyviausiai Lietuvos rinkoje veikė 2011 ir 2013 m. (žr. 12 lentelę). LT VCA skaičiavimais, per 2013 m. RKF ir rizikos kapitalo bendrovės investavo į 38 įmones, o bendra sandorių vertė siekė daugiau nei 17,55 mln. EUR. 2011 m. buvo įvykdytas 21 investicinis sandoris, bendra jų vertė siekė 26,67 mln. EUR. LT VCA duomenimis, 2012 m. investicijų vertė atsiliko nuo 2011 m., tačiau 2012 m. buvo sudaryta daugiau smulkių sandorių, o 2011 m. įvyko daugiau stambesnių sandorių²⁷.

²⁷ 2011 m. buvo įvykdytas 21 investicinis sandoris, bendra jų vertė siekė 26,67 mln. EUR, o 2012 m. buvo įvykdyti 34 investiciniai sandoriai, kurių bendra vertė siekė 7,65 mln. EUR.

12 lentelė. Privataus akcinio kapitalo, įskaitant rizikos kapitalą, investicijos Lietuvoje

Akcinio kapitalo investicijos / Metai	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Investicijos, tūkst. EUR	0	1 183	1 604	26 671	7 651	17 550
Investicijų santykis, proc. nuo BVP	0	0,004	0,006	0,087	0,023	0,053
Įmonės gavusios finansavimą, vnt.	0	2	3	21	34	38

Šaltinis: EVCA ir LT VCA

Privataus akcinio kapitalo investicijų nuo BVP rodiklis Lietuvoje, kaip matyti iš 12 lentelės, buvo didžiausias 2011 m. (0,087 proc.), tačiau Lietuva vis dar atsiliko nuo Centrinės ir Rytų Europos regiono bendro vidurkio (0,105 proc.) ir visos Europos bendro vidurkio – 0,326 proc. (t. y. Lietuvos vidurkis buvo 4 kartus mažesnis už Europos bendrą vidurkį). Investicijų skaičius ir suma žymiai išaugo po to, kai 2010 m. pradėjo veikti iš JEREMIE kontroliuojančiojo fondo lėšų įsteigti RKF. Iš JEREMIE kontroliuojančiojo fondo lėšų atliktų investicijų dalis sudaro beveik 60 proc. visos 2010–2013 m. investicijų sumos ir viso sandorių skaičiaus.

Pagal investicijų tipą iš 13 lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad pagal investicijų vertę 2011 m. augimo ir kontrolinio akcijų paketo išpirkimo investicijos sudarė daugiau nei 89 proc. visų atliktų investicijų. 2012 m. situacija privataus akcinio kapitalo rinkoje pasikeitė, nes daugiau nei 67 proc. investicijų sumos teko veiklos pradžios investicijoms, 29 proc. augimo etapo investicijoms ir likę 4 proc. – parengiamojo etapo investicijoms. 2013 m. vėl buvo atlikta daugiausia augimo ir kontrolinio akcijų paketo išpirkimo investicijos, kurios sudarė daugiau nei 75 proc. visų atliktų investicijų.

13 lentelė. Privataus akcinio kapitalo investicijų tipas

Investicijų tipas, tūkst. EUR / Metai	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Parengiamojo etapo (ang. Seed)	0	0	0	0	200	1 591
Veiklos pradžios (ang. Start-up)	0	145	104	546	4 080	2 103
Vėlesnės stadijos (ang. Later-stage venture)	0	0	0	2 185	0	623
Augimo (ang. Growth)	0	1 038	0	10 294	3 371	7 157
Gelbėjimo (ang. Rescue/Turnaround)	0	0	1 500	0	0	0
Pakeitimo kapitalas (ang. Replacement capital)	0	0	0	0	0	0
Kontrolinio akcijų paketo išpirkimas (ang. Buyout)	0	0	0	13 646	0	6 076
Iš viso:	0	1 183	1 604	26 671	7 651	17 550

Šaltinis: EVCA ir LT VCA

Lietuvos rizikos kapitalo rinkoje atsiradus daugiau naujų dalyvių, jie patys aktyviau ieško patrauklių investavimo galimybių. Dažniausiai į RKF valdytojus kreipiasi tik verslą pradėjusios įmonės arba asmenys, turintys verslo idėją ir norintys ją įgyvendinti, bet neturintys pakankamai nuosavų lėšų.

Lietuvoje veikiantys pagal JEREMIE programą įsteigti RKF aktyviai prisidėjo prie rizikos kapitalo kaip verslo plėtos finansavimo šaltinio žinomumo didinimo. RKF valdytojai nuolat dalyvauja verslui skirtose tarptautinėse konferencijose Lietuvoje ir užsienyje, pristato investavimo principus ir galimybes tiek verslininkams, tiek potencialiems investuotojams.

Prie RKF žinomumo prisideda ir 2010 m. pradžioje „Verslo angelų fondas I“, kurio tikslas – investuoti į perspektyvias ir į eksportą orientuotas MVI Lietuvoje. Buvo įsteigtas „Verslo angelų klubas“. Pagrindinis šio klubo tikslas – verslininkams, ieškantiems finansavimo, pristatyti verslo idėją, o verslo angelams pasidalinti savo patirtimi. Todėl galima prognozuoti, kad RKF aktyvumas dar padidės dėl didesnio skaičiaus įmonių, siekiančių pritraukti RKF investicijas.

3.1.1.5 Verslo akseleratoriai

Dar viena iš verslo skatinimo formų – verslo akseleratorių pagalba verslui. Nors Lietuvoje yra sukuriama puikių idėjų, tačiau neretai pradedantiesiems verslininkams ar idėjų autoriams trūksta supratimo apie tai, kaip paversti turimą idėją patrauklia rinkai, išvystyti ją iki realaus produkto ar kaip įvertinti privačių investuotojų pritraukimo galimybes bei vykdyti plėtrą Lietuvoje ir užsienyje. Dažnai asmenys, pabandę sukurti savo verslą, supranta, kad tai labai sudėtingas procesas ir vien savo žinių ar finansinių resursų verslo idėjos plėtojimui nepakanka.

Verslo akseleratorių tikslas – padėti augančiam arba dar tik planuojamam kurti verslui tiek atrasti tinkamą verslo pradžios (verslo plėtojimo) būdą, tiek pritraukti tam reikalingas investicijas.

Šiuo metu Lietuvoje (Vilniuje ir Kaune) veikia keturi verslo akseleratoriai, kurie veiklą vykdo kaip RKF.

Verslo akseleratorius „Startup.lt“

„Startup.lt“ yra JEREMIE kontroliuojančiojo fondo lėšomis įsteigto RKF („Practica Seed Capital“) verslo akseleratorius, pradėjęs veiklą 2010 m. Vilniuje, kai „Practica Seed Capital“ investavo į „Startup.lt“ kaip į vieną iš savo portfelio bendrovių. Verslo akseleratorius „Startup.lt“ startuoliams padeda spręsti finansavimo, verslo administravimo, finansų, juridinius, žmogiškųjų išteklių ir techninius klausimus.

Susibūrusios naujų startuolių komandos gali kreiptis į „Startup.lt“ ir užpildyti formą, kurioje turi pristatyti savo komandą, jau įgytą patirtį, išugdytas kompetencijas, planuojamą kurti ar jau plėtojamą veiklą. „Startup.lt“ domina tos verslo idėjos, kurios gali itin sparčiai augti ir į kurias galima pritraukti tolimesnes išorines investicijas.

„Startup.lt“ komanda susipažįsta su pateiktomis startuolių idėjomis ir, jeigu verslo idėja pasirodo perspektyvi, startuolio komanda yra pakviečiama tapti verslo akseleratoriaus „Startup.lt“ bendruomenės nariu. Taip pat verslo akseleratoriaus komanda konsultuoja startuolius jiems išskylančiais klausimais, padeda vystyti jų verslą. Tokiu būdu paskatinamas verslo vertės augimas, o tai būtina sąlyga pritraukti investuotojus kitiems įmonės veiklos etapams. Verslo akseleratoriaus ekspertai dalijasi savo žiniomis ir įgyta tarptautine darbo praktika su startuolių komandomis, suteikiamos biuro patalpos. Taip pat teikiamos profesionalios apskaitos, teisinės ir kitos verslo vystymui reikalingos paslaugos.

„Startup.lt“ veikla koncentruojasi į darbą su idėjomis, o į akseleruojamas įmones buvo investuojama iš „Practica Seed Capital“ fondo. Į vieną įmonę galėjo būti investuojama iki 200 tūkst. EUR. Akseleravimo laikotarpis „Startup.lt“ pagal poreikį vidutiniškai trukdavo 9 mėnesius. Pagrindinis akseleravimo tikslas – per šį laikotarpį pasiekti įmonei nustatytus tikslus.

„Startup.lt“ už akseleravimo paslaugas su startuoliais sutartas mokestis siekė 2–10 proc. startuolio akcijų.

Į „Startup.lt“ su savo idėjomis apklausos metu buvo kreipėsi apie 500 startuolių, dar apie 500 idėjų savo iniciatyva (spaudoje, konferencijose, startuolių pristatymams skirtuose renginiuose ir pan.) surado ir peržiūrėjo pats „Startup.lt“. Apie 100 idėjų patraukė dėmesį ir buvo analizuotos nuodugniau, o akseleruota 12 startuolių, kurie vėliau gavo „Practica Seed Capital“ investicijas. 2017 m. balandžio mėn. duomenimis vieno startuolio akcijos jau buvo parduotos.

Verslo akseleratorius „StartupHighway“

„StartupHighway“ yra ankstyvosios stadijos fondas investuojantis į Baltijos šalyse veikiančias įmones, įsikūręs 2011 m. Vilniuje. Šis fondas savo veikloje koncentruojasi į inovatyvius technologinės krypties startuolius.

Be finansavimo, patalpų suteikimo, plataus pasaulinio mentorių tinklo paslaugų, „StartupHighway“ komanda nuosekliai dirba kartu su startuolio komanda. Atsižvelgiant į individualią verslo analizę ir potencialias augimo galimybes, „StartupHighway“ siūlo tolimesnius, konkrečiai verslo idėjai pritaikytus sprendimus bei jų įgyvendinimo būdus.

„StartupHighway“ siūlo šias akseleravimo paslaugas:

- išskirtinai konkrečiam startuoliui pritaikytą finansavimo ir akseleravimo programą;
- intensyvių ir į bendrus tikslus sutelktą komandinį darbą;
- priėjimą prie „StartupHighway“ plataus tarptautinio mentorių tinklo;
- galimybę gauti iki 50 tūkst. EUR finansavimą, paskirstytą 3 lygiomis dalimis programos eigoje;
- galimybę gauti tolesnį finansavimą, pasinaudojant „StartupHighway“ partneryste su potencialiais investuotojais;
- galimybę dirbti didžiausiame regione informacinių technologijų parke – Vilnius Tech Park ir naudotis visais jo teikiamais privalumais: visiškai naujais biurais su baldais ir įranga, bendromis poilsio bei darbo erdvėmis bei specialiais parke įsikūrusių partnerių pasiūlymais;
- galimybę dalyvauti individualiuose susitikimuose su atskirais investuotojais Londone.

„StartupHighway“ nustatytas mokestis už paslaugas – iki 7,5 proc. įmonės akcijų (remiantis pasauline akseleratorių veikimo praktika).

„StartupHighway“ nuo savo veiklų pradžios 2011 m. akseleravo 17 pradedančiųjų įmonių iš Lietuvos, Latvijos, Estijos, Italijos, Jungtinės Karalystės ir Rusijos. Dalis šių įmonių po „StartupHighway“ akseleravimo pritraukė tolimesnes verslo angelų ir rizikos kapitalo fondų investicijas.

Verslo akseleratorius „Blue Lime Labs“

„Blue Lime Labs“ yra verslo akseleratorius, kuris veikia ankstyvos stadijos idėjų vystymo srityje. Akseleratorius pradėjo veiklą 2015 m. Kaune. „Blue Lime Labs“ save pozicionuoja kaip

ankstyvos stadijos verslų bendraįkūrėjus, kurie suteikia reikalingus produkto vystymo resursus ir kapitalą tam, kad įmonė galėtų sklandžiai patekti į globalias rinkas.

„Blue Lime Labs“ yra orientuotas į informacinių technologijų sprendimus verslui – į verslas verslui (B2B) sprendimus. Šiuo metu „Blue Lime Labs“ skiria daugiau dėmesio personalo valdymo ir dirbtinio intelekto sprendimams.

„Blue Lime Labs“ numatomas investicijos į vieną įmonę dydis – nuo 25 iki 50 tūkst. EUR. Akseleravimo tikslas – padėti įmonėms pritraukti privačių investicijų. Akseleratorius teikia šias paslaugas: pardavimų, konsultacijų, programinės įrangos vystymo ir finansavimo.

Akseleratoriaus nustatytas mokestis – nuo 20 proc. iki 60 proc. akseleruojamos įmonės akcijų. Konkretus įsigijamų akcijų procentas priklauso nuo susitarimo ir suteikiamų paslaugų vertinimo, kadangi tam turi įtakos komandos kompetencijos ir rinkos dinamika.

Įmonės yra akseleruojamos iki kito finansavimo gavimo (idealiu atveju – 3-9 mėnesius).

Iki šiol „Blue Lime Labs“ akseleravo 3 įmones, šiuo metu dirba su 2.

Energetikos inovacijų fondo akseleratorius

Valstybės valdoma energetikos įmonių grupė „Lietuvos energija“, įgyvendindama savo strategiją ir skatindama inovacijas, inicijavo rizikos kapitalo fondo steigimą. Naujas fondas planuoja finansuoti pradedančias verslo idėjas (startuolius) energetikos srityje. Fondo valdytoju atrinktas „Contrarian Ventures“, kuris planuoja savo veiklą pradėti įgyvendinti 2017 m.

„Lietuvos energija“ į fondą planuoja investuoti 5 mln. EUR. Dar tiek pat tikimasi pritraukti privačių lėšų. Tikimasi, kad bendras fondo dydis sieks 10 mln. EUR. Fondo investavimo laikotarpis truks 5 metus, o visas fondo gyvavimo laikotarpis sieks 10 metų.

Pradinė investicija į kiekvieną įmonę sieks 50 tūkst. EUR, o vėlesnėje stadijose planuojama investuoti iki 300 tūkst. EUR.

Iš tų pačių lėšų fondas valdys ir energetikos akseleratorių. Jame bus brandinamos tik priešparengiamosios stadijos idėjos ir įmonės. Planuojama, kad akseleratorius veiks bent 3 metus. Jo tikslas – sukurti energetikos startuolių ekosistemą. Kiekvienais metais planuojama atrinkti po 5 startuolius ir per 3 metus tikimasi akseleruoti iki 15 įmonių.

3.1.1.6 Mezaninas

Mezaninas (angl. „*mezzanine*“) – verslo finansavimo būdas, turintis tiek paskolas, tiek akcinio kapitalo elementų. Įmonėms, turinčioms verslo plėtros idėjų, tačiau stokojančioms lėšų joms įgyvendinti ir negalinčioms gauti paskolų iš KĮ bei nenorinčioms perleisti įmonės valdymo kitiems akcininkams, išėitis būtų pasinaudoti finansine priemone – mezaninu.

Šio pobūdžio finansavimą teikia regione selektyviai investuojantys mezanino fondai, kurie orientuojasi į gana dideles bendroves ir sandorius. Lietuvoje FP su valstybės dalyvavimu, kurios būtų skirtos paskatinti mezanino investicijoms, iki 2013 m. nebuvo įgyvendinamos ir tik 2013 m. pradžioje atrinkus „BPM Mezzanine“, kaip vieną iš Baltijos inovacijų fondo (toliau – BIF)²⁸

²⁸ Plačiau apie BIF aprašyta vertinimo 3.1.2.3 dalyje.

finansuojamo fondo valdytojų, verslui ateityje turėtų atsirasti galimybė gauti ir mezanino finansavimą su valstybės dalyvavimu.

3.1.2 Viešasis sektorius

Valstybės paramos priemonės, skirtos SVV, gali apimti keletą finansinių produktų (priemonių), įskaitant:

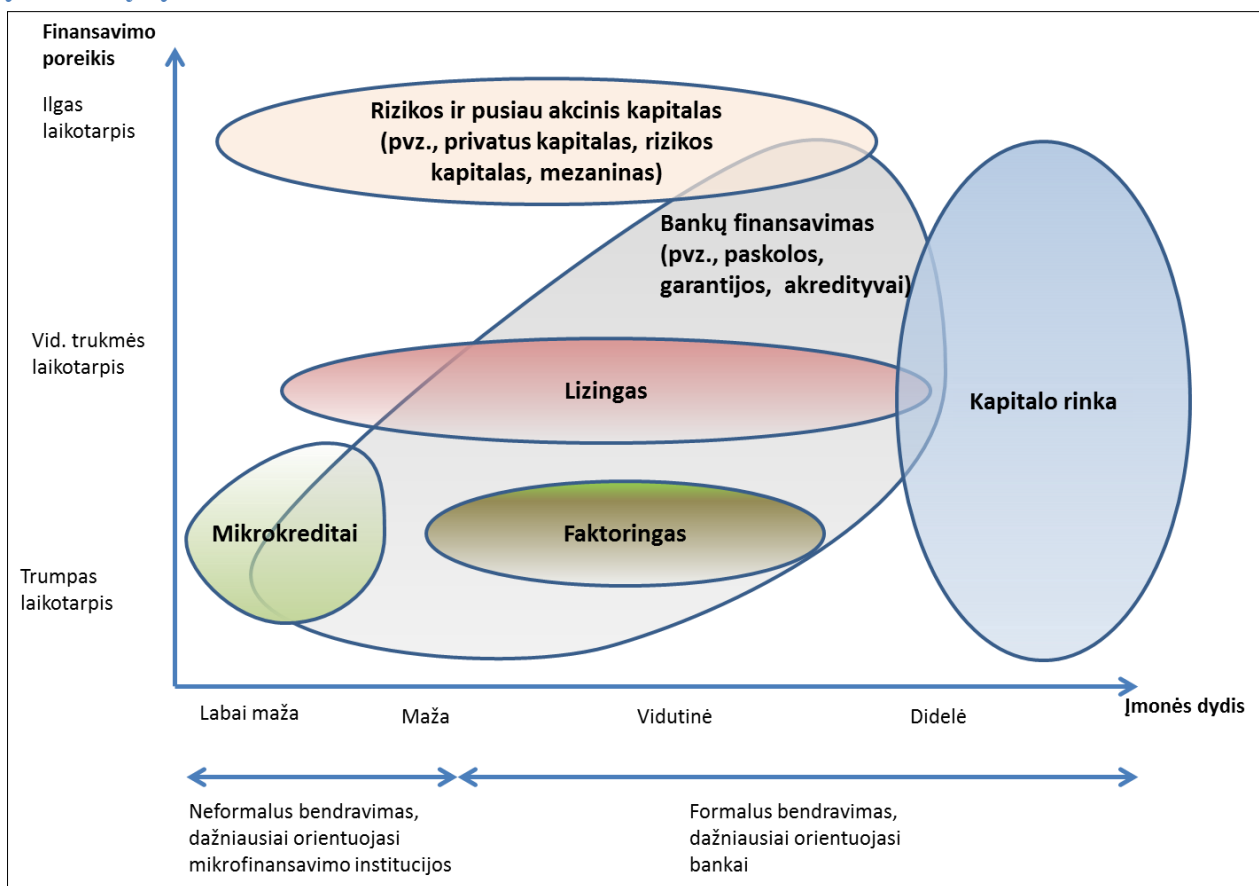
- paskolas, banko sąskaitos kreditus, kredito linijas, turtu įkeistas paskolas;
- labai mažas paskolas (mikrokreditus);
- lizingą;
- faktoringą;
- FĮ garantijas ir akredityvus;
- akcinį kapitalą ir pusiau akcinį kapitalą (pvz., rizikos kapitalą (angl. „*venture capital*“), mezaniną ir į įmonės plėtrą nukreiptą kapitalą (angl. „*growth/expansion capital*“);
- technologijų perdavimo fondus (angl. „*technology transfer funds*“);
- pakeitimui (angl. „*replacement capital*“), gelbėjimui (apyvartumui) (angl. „*rescue/turnaround*“) ir išpirkimui (angl. „*buyout*“) skirtą kapitalą;
- subsidijas.²⁹

Šie finansiniai produktai skirti tenkinti SVV subjektų poreikius, susijusius su veiklos vystymu. Šie poreikiai dažnai priklauso nuo SVV subjekto dydžio ir jo vystymosi stadijos.

FP panaudojimas, priklausomai nuo SVV subjektų poreikių ir dydžio pateiktas 22 pav.

²⁹ metodologija

22 pav. Paramos, kuri teikiama kita, nei subsidijos, forma, galimybių žemėlapis pagal įmonės dydį

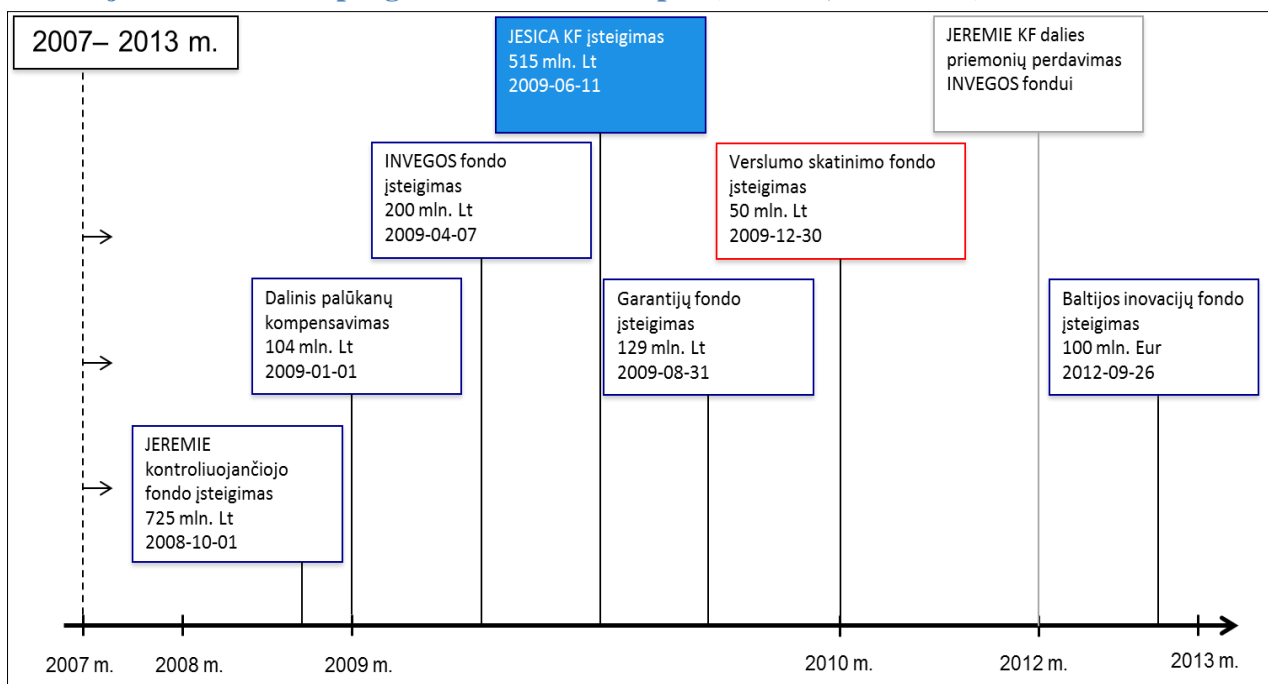

Šaltinis: metodologija

FP, skirtos verslo finansavimui, Lietuvoje pradėtos įgyvendinti 2001 m., kai buvo pradėtos teikti individualios garantijos už SVV subjektų imamas paskolas. Taip pat 2006 m. buvo pradėta įgyvendinti mikrokreditavimo finansų inžinerijos priemonė, finansuojama iš nacionalinio biudžeto lėšų (grįžusių PHARE (ang. Poland and Hungary: Assistance for Restructuring their Economies) programos, kurios tikslas – remti šalių kandidačių pasiruošimą stojimui į ES, lėšų) pagal kurią buvo teikiamos paskolos iki 25 tūkst. EUR SVV subjektams.

Finansų inžinerijos priemonės ir susijusi priemonė, finansuojamos iš ES SF ir grįžusių lėšų, buvo pradėtos įgyvendinti 2007–2013 m. programavimo periodu (žr. 23 pav.).

23 pav. FP ir su jomis susijusios priemonės, skirtos verslui, steigimas (perdavimas) Lietuvoje 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu (1 Lt = 0,2896 EUR)

Šaltinis: studija

2007–2013 m. finansavimo laikotarpiu Lietuvoje veikė trys kontroliuojantieji fondai, viena priemonė, esanti ne kontroliuojančiajame fonde, ir viena su FP susijusi priemonė skirti išimtinai SVV subjektams remti, kurie buvo finansuojami ES SF lėšomis, t. y.:

- JEREMIE kontroliuojantysis fondas, įsteigtas 2008 m. spalio 1 d., valdomas EIF ir finansuojamas ERPF lėšomis (priemonės, esančios fonde: KŪB „Lithuania SME Fund“ („BaltCap“), KŪB „LitCapital I“, KŪB „Verslo angelų fondas I“ (bendrai investuojantis fondas), KŪB „Practica Seed Capital“ ir KŪB „Practica Venture Capital“);
- INVEGOS fondas, įsteigtas 2009 m. balandžio 7 d., valdomas INVEGOS ir finansuojamas ERPF lėšomis (priemonės, esančios fonde: Pasidalintos rizikos paskolų priemonė (toliau – FRSP), portfelinė garantijų priemonė (toliau – FPLG) ir lengvatinių paskolų priemonės „Mažų kreditų teikimas – II etapas“ (toliau – MK2) bei „Atviras kreditų fondas“ (toliau – AKF);
- VSF, įsteigtas 2009 m. gruodžio 30 d., valdomas INVEGOS ir finansuojamas ESF lėšomis (VSF yra viena priemonė „Verslumo skatinimas“);
- GF, įsteigtas 2009 m. rugpjūčio 31 d., valdomas INVEGOS ir finansuojamas ERPF lėšomis.

Taip pat veikia BIF, įsteigtas 2012 m. rugsėjo 26 d., valdomas EIF ir dalinai finansuojamas iš į INVEGOS fondą grįžusių lėšų.

EIF

Europos investicinis fondas, kurio misija yra gerinti Europos SVV priėjimą prie finansavimo šaltinių, buvo įsteigtas 1994 m. Didžiausi EIF akcininkai yra EIB ir EK. EIF kartu su EIB sudaro EIB grupę. EIF kuria ir plėtoja SVV skirtas rizikos kapitalo ir garantijų priemones ir taip

įgyvendina ES tikslus skatinti inovacijas, taikomuosius tyrimus ir plėtrą, verslumą, augimą ir užimtumą.

EIF veikia per FT. Jis FP finansavimui naudoja nuosavas arba EIB ir ES institucijų ar valstybių narių jam patikėtas lėšas. 2013 m. pabaigoje EIF įsipareigojimais rizikos ir privataus kapitalo fondams sudarė daugiau nei 7,9 mlrd. EUR. Investavęs į daugiau nei 435 fondus, EIF yra vienas svarbiausių žaidėjų Europos rizikos kapitalo rinkoje, ypač dėl investicijų masto ir apimties aukštųjų technologijų ir verslo pradžios segmentuose.

INVEGA

UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ – finansų įstaiga, įsteigta 2001 m. LRV nutarimu. INVEGOS steigėja yra LRV, o savininko teises ir pareigas įgyvendina ŪM. INVEGOS misija – skatinti Lietuvos verslo augimą ir konkurencingumą būnant aktyviu verslo finansavimo partneriu.

INVEGA įgyvendina ir administruoja finansines ir kitokio pobūdžio paramos SVV priemones: teikia garantijas už paskolas ar lizingo sandorius, administruoja labai mažų paskolų (mikrokreditų), mažų paskolų, kitų paskolų teikimą, finansuoja rizikos kapitalo priemones, administruoja dalinį palūkanų kompensavimą, įgyvendina kitas SVV subjektų skatinimo priemones³⁰, valdo kontroliuojančiuosius fondus, įgyvendina kitas teisės aktais deleguotas funkcijas.

Įgyvendindama jai pavestas funkcijas, INVEGA bendradarbiauja su beveik 90 Lietuvoje veikiančių FT.

Garfondas

UAB Žemės ūkio paskolų garantijų fondas – finansų įstaiga, įkurta 1997 m. LRV nutarimu. Garfondo priežiūros funkcijas vykdo LR žemės ūkio ministerija. Garfondo pagrindinė misija – padėti žemdirbiams, SVV subjektams, veiklą vykdančioms kaime, ir žemės ūkio produktų perdirbėjams kurti bei plėtoti verslą, gaminti konkurencingą produkciją, sudarant palankias kreditavimo sąlygas.

Pagrindinės Garfondo funkcijos yra teikti garantijas KĮ ir lizingo bendrovėms, administruoti skolas, susidarančias Garfondui įvykdžius garantinius įsipareigojimus KĮ dėl skolininkų negrąžintų paskolų, administruoti valstybės pagalbą, administruoti paskolų fondus, administruoti licencijuotus sandėlius. Garfondas bendradarbiauja su visais Lietuvoje veikiančiais bankais ir KU.

3.1.2.1 FP, skirtos paskoloms teikti

Iš vertinimo 3.1.2 dalyje minėtų kontroliuojančiųjų fondų, paskolų priemones finansavo INVEGOS fondas ir VSF.

Detalus paskolų priemonių aprašymas pateikiamas 14 lentelėje.

³⁰ Visuotinės dotacijos priemonės „Parama pirmajam darbui“ ir „Subsidijos verslumui skatinti“, skirtas darbo vietų kūrimo skatinimui.

14 lentelė. Įgyvendinamos ir anksčiau įgyvendintos FP, finansuojamos iš ES SF ir skirtos paskoloms teikti (2015 m. gruodžio 31 d. duomenimis)

	Mažų kreditų teikimas – I etapas	MK2	AKF	FRSP	VSF
Skirta, mln. EUR	4,83	27,51	54,16	110	14,48
Privačios investicijos	FT turėjo pridėti nuosavų lėšų, min. indėlis – 16 proc. nuosavų lėšų, maks. – 25 proc.	nėra	25 proc. paskolos sumos	50 proc. paskolos sumos	10 proc. paskolos sumos
Finansavimo šaltinis	nacionalinio biudžeto lėšos	ES SF (INVEGOS fondo lėšos)	ES SF (INVEGOS fondo lėšos)	ES SF (INVEGOS fondo lėšos)	ES SF (VSF lėšos)
Finansavimo paskirtis	Investicijos ir apyvartinis kapitalas	Investicijos ir apyvartinis kapitalas	Investicijos ir apyvartinis kapitalas	Investicijos ir apyvartinis kapitalas	Investicijos ir apyvartinis kapitalas
Maksimalus paskolos dydis	Iki 50 684 EUR	Iki 101 367 EUR	Iki 434,43 tūkst. EUR ir ne mažiau kaip 25 proc. banko nuosavų lėšų	Iki 4,8 mln. EUR (50 proc. ERPF lėšos ir 50 proc. banko lėšos)	Iki 24,9 tūkst. EUR (iki 90 proc. ESF lėšos ir ne mažiau kaip 10 proc. KU nuosavų lėšų)
Rizikos pasidalijimas	100 proc. FT rizika	100 proc. FT rizika	100 proc. FT rizika	Rizikos pasidalijimas – 50:50	100 proc. FT rizika
Galutiniai naudos gavėjai	SVV subjektai	SVV subjektai	SVV subjektai	SVV subjektai	SVV subjektai, veikiantys <12 mėn.
Paskolos valiuta	LTL	LTL	LTL ir EUR	LTL ir EUR	LTL
Palūkanų norma	Maksimali banko marža <3,1 proc., kintama palūkanų dalis – 6 mėn. VILIBOR – 0,5 proc., bet ne daugiau kaip 5,5 proc.	Maksimali banko marža <2,2 proc., kintama palūkanų dalis – 3 mėn. VILIBOR – 1 proc. arba – 2 proc. nustatytiems regionams	Maksimali banko marža <3 proc., kintama palūkanų dalis – 3 mėn. VILIBOR/EURIBOR+0,1 proc.	Rinkos palūkanų norma	Maksimali KU marža <3,49 proc., kintama palūkanų dalis – 3 mėn. VILIBOR+0,1 proc., bet ne mažiau kaip 5,49 ir ne daugiau kaip 9,49 proc.
Valstybės pagalba	<i>De minimis</i> pagalba	<i>De minimis</i> pagalba	<i>De minimis</i> pagalba	Nėra	<i>De minimis</i> pagalba
Lėšų naudojimo laikotarpis	iki 2013 m. liepos 1 d.	iki 2014 m. gruodžio 31 d.	iki 2020 m. gruodžio 31 d.	Pagal sutartis su FT	iki 2018 m. gruodžio 31 d.
Valdymo (administravimo) mokestis FT	nėra	nėra	nėra	yra (nuo 2,7 proc. iki 3 proc.)	yra (3 proc.)
FT skaičius	3	4*	8**	3	57
Išduota paskolų, vnt., 2015 m. pab.	247	905	613	1024	1266
Išduota paskolų, suma (su FĮ lėšomis), 2015 m. pab., mln. EUR	7,65	51,2	81,44	206,35	19,5
Pritrauktos privačios lėšos, mln. EUR	1,38	0	20,72	97,64	1,95

* AB Ūkio bankui iškelus bankroto bylą, paskolas pagal šią priemonę teikė 3 FT.

** AB bankui „SNORAS“ paskelbus bankrotą ir AB Ūkio bankui iškelus bankroto bylą, taip pat kai kuriems tarpininkams nepasirašius sutarčių pakeitimų, paskolas pagal šią priemonę galėjo teikti 2 FT.

Šaltinis: INVEGA

3.1.2.2 FP, skirtos garantijoms teikti

Lietuvoje veikia dvi LRV įsteigtos garantijų institucijos, teikiančios garantijas KĮ ir lizingo bendrovėms, už kurių įsipareigojimų įvykdymą garantuoja valstybė, – INVEGA ir Garfondas³¹.

2009 m. rugpjūčio 31 d. Lietuvoje buvo įsteigtas GF, finansuojamas ERPF lėšomis, kurio valdytoju paskirta INVEGA. Iš GF lėšų yra kompensuojama dalis (80 proc.) garantijų išmokų, išmokamų vykdant INVEGOS prisiimtus įsipareigojimus pagal INVEGOS suteiktas individualias garantijas už SVV subjektų įsipareigojimus FĮ.

Taip pat Lietuvoje 2007–2013 m. finansavimo laikotarpiu buvo įgyvendinamos dvi iš ERPF finansuojamos portfelinių garantijų priemonės – portfelinės garantijos paskoloms ir lizingui. Šios priemonės yra finansuojamos iš INVEGOS fondo. Detalus garantijų priemonių aprašymas pateikiamas 15 lentelėje.

15 lentelė. Šiuo metu įgyvendinamos FP, finansuojamos iš ES SF ir skirtos garantijoms teikti (2015 m. gruodžio 31 d. duomenimis)

	GF – individualios valstybės garantijos	FLPG	FLPG lizingui
Skirta, mln. EUR	37,36	12,8	4
Garantuojamo sandorio paskirtis	Investicijos ir apyvartinis kapitalas	Investicijos ir apyvartinis kapitalas	Investicijos
Garantijos dydis	30-80 proc. (lizingo atveju – iki 60 proc.)	80 proc.	80 proc.
Viršutinės ribos norma (ang. Cap Rate)	Netaikoma	20 proc.	25 proc.
Garantuojamų paskolų (lizingo sandorių) trukmė	Neribojama	1-10 m.	1-10 m.
Maksimali garantijos suma	5 mln. Lt	5,2 mln. Lt	5,2 mln. Lt
Galutiniai naudos gavėjai	SVV subjektai	SVV subjektai	SVV subjektai
Valstybės pagalba	<i>De minimis</i>	<i>De minimis</i>	<i>De minimis</i>
Garantijos mokestis (atlyginimas)	Vienkartinis 3-4 proc. (subsidijuojamas valstybės: SVV subjektai moka 1-1,5 proc.)	Vienkartinis 0,5-1 proc.	Vienkartinis 0,5-1 proc.
Rezultatai 2015 m. pab., vnt.	3089	577	278
Išduotų garantuotų paskolų (lizingo sandorių), iki 2015 m. pab., suma mln. EUR	378,42	83,41	16,87
Pritraukta privačių lėšų, mln. EUR	191,7	78,85	16,53

Saltinis: INVEGA

³¹ Garfondas teikia garantijas už kreditus, išduodamus žemės ūkio veiklos subjektams, alternatyviosios veiklos subjektams, žemės ūkio produktų perdirbimo įmonėms, žuvininkystės veiklos subjektams, Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinkos reguliavimo agentūrai, kaimo bendruomenėms ir vietos veiklos grupėms, įgyvendinančioms investicijų projektus, finansuojamus iš ES SF lėšų, mokslo ir studijų institucijoms bei profesinio mokymo įstaigoms, turinčioms eksperimentinius, parodomuosius, mokomuosius ar bandymų ūkius ir įgyvendinančioms investicijų projektus, finansuojamus iš ES SF lėšų. Todėl toliau vertinime Garfondo teikiamos garantijos nebus detaliau analizuojamos.

3.1.2.3 FP, skirtos investicijoms į įmonių kapitalą

RK rinka Lietuvoje yra pakankamai jauna, tačiau sparčiai besivystanti. Prie rizikos kapitalo infrastruktūros plėtros šalyje itin prisidėjo pagal JEREMIE iniciatyvą per JEREMIE kontroliuojantįjį fondą įsteigti RKF: KŪB „Lithuania SME Fund“ („BaltCap“), KŪB „LitCapital I“, KŪB „Verslo angelų fondas I“ (bendrai investuojantis fondas), KŪB „Practica Seed Capital“ ir KŪB „Practica Venture Capital“. Visų šių RKF tikslas – padidinti finansavimo prieinamumą SVV ir skatinti SVV augimą.

Be to, 2012 m. rugsėjo 26 d. buvo pasirašyta BIF valdymo sutartis tarp EIF ir trijų Baltijos šalių (Lietuvos, Latvijos ir Estijos) nacionalinių FĮ – INVEGOS, ALTUM (Latvija) ir KredEx (Estija). BIF – fondų fondas, skirtas paskatinti trijų Baltijos šalių rizikos kapitalo rinkų vystymąsi. Fondo vertė buvo numatyta 100 mln. EUR, tačiau 2015 m. buvo padidinta iki 130 mln. EUR (trys Baltijos šalių institucijos investuos po 26 mln. EUR, o likusią 52 mln. EUR dalį investuos EIF) į Baltijos šalyse veikiančius privataus kapitalo, mezanino fondus bei RKF. BIF valdytojas yra EIF. Prie BIF veiklos prisijungs ir privatūs investuotojai, pvz., pensijų fondai, veikiantys Baltijos šalyse. Ši priemonė yra orientuota į vėlesnės augimo stadijos (toliau – vėlesnės veiklos vystymosi stadija) ir didesnes investicijas (iki 15 mln. EUR į vieną įmonę) bei aukštesnės vertės ir didesnes įmones, ar mezaniną, taip pat į platesnę geografinę teritoriją, todėl su rinkoje esančiais RKF, kuriuose dalyvauja valstybė, ir siūlomomis ateityje įgyvendinti RKF priemonėmis nekonkuruoja, o tik papildo iš ES SP finansuojamų RKF veiklą, kuri yra susijusi su mažesnėmis investicijomis ir ankstyvesnės stadijos įmonėmis.

Dauguma LT VCA tyrime apklaustų privačių investuotojų mano, kad valstybės, kaip svarbios investuotojos, dalyvavimas rizikos kapitalo priemonių įgyvendinime yra reikalingas.

Detali informacija apie Lietuvoje veikiančius RKF, kuriuose dalyvauja valstybė, pateikiama 16 lentelėje.

16 lentelė. Lietuvoje veikiantys RKF su valstybės dalyvavimu (2015 m. gruodžio 31 d. duomenimis)

	Verslo angelų fondas I	BaltCap	LitCapital	Practica Seed Fund	Practica VC Fund
Įsteigimo data	2010-01-20	2010-04-23	2010-08-25	2012-07-11	2012-07-11
Fondo dydis, mln. EUR	8,42	20	25	6	15,73
Valstybės dalis RKF	95 proc.	70 proc.	69,9 proc.	100 proc.	69,95 proc.
Galutiniai naudos gavėjai	MVĮ	MVĮ		MVĮ	MVĮ
Maksimalus investicijų į vieną MVĮ dydis	iki 400 tūkst. EUR	iki 3 mln. EUR		iki 200 tūkst. EUR	iki 2 mln. EUR
Investavimas	Į MVĮ akcinį kapitalą arba į iš dalies akcinį įmonių pradinio augimo (veiklos pradžios, vėlesnės ir augimo) stadijose	Į MVĮ akcinį kapitalą arba į iš dalies akcinį kapitalą įmonių pradinio augimo (veiklos pradžios, vėlesnės ir augimo) stadijose		Į MVĮ akcinį kapitalą arba į iš dalies akcinį kapitalą įmonių parengiamojo etapo ir veiklos pradžios stadijoje	Į MVĮ akcinį kapitalą arba į iš dalies akcinį kapitalą įmonių pradinio augimo (veiklos pradžios, vėlesnės ir augimo) stadijose
Investavimo laikotarpis	Iki 2015-12-31	Iki 2015-04-23	Iki 2015-08-25	Iki 2015-12-31	
Investuotojų gaunama pelno dalis (ang. Hurdle Rate) RKF lygmenyje	Proporcingai investuotai daliai	6 proc.	6 proc.	6 proc.	6 proc.
Atlikta investicijų iki 2015 m. pab., mln. EUR	13,54	12	13,14	5	9,59
Atliktų investicijų skaičius iki 2015 m. pab., vnt.	27	9	8	31	12
Pritraukta privačių lėšų iki 2015 m. pab., mln. EUR*	7,61	3,6	3,94	-	2,89

Šaltinis: EIF

* Į RKF pritraukiama daugiau lėšų, nes dalis yra išmokama kaip valdymo mokestis

3.1.2.4 Dalinis palūkanų kompensavimas

Dalinis palūkanų kompensavimas (toliau DPK) – tai negražintinos paramos (subsidių) priemonė, kuri yra tiesiogiai susijusi su FP. Paskolų palūkanos kompensuojamos nuo 2002 m. Iki 2009 m. palūkanos buvo iš dalies kompensuojamos iš nacionalinių lėšų, o nuo 2009 m. pradėtos kompensuoti naudojant ES SF lėšas. DPK buvo skirta 16,22 mln. EUR ES SF lėšų. DPK sąlygos pateiktos 17 lentelėje.

17 lentelė. Dalinio palūkanų kompensavimo priemonės sąlygos (2015 m. gruodžio 31 d. duomenimis)

	Dalinis palūkanų kompensavimas		
	INVEGOS garantuotų paskolų ar lizingo sandorių palūkanų kompensavimas	Paskolų, išduotų iš VSF, palūkanų kompensavimas	INVEGOS negarantuotų investicinių paskolų ar lizingo sandorių palūkanų kompensavimas
Skirta, mln. EUR	16,22 mln. EUR		
Valstybės pagalba	<i>De minimis</i>		
Sprendimų priėmimas	Iki 2015 m. rugsėjo 30 d.		
Kompensavimo laikotarpis	Iki 2015 m. rugsėjo 30 d.		
Kompensacijos dydis	<p>projekto vykdytojui pagal garantuotą finansavimo sutartį:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pasirašyta iki 2014-01-01, kompensuojama 50 proc. sumokėtų palūkanų, bet ≤ 5 proc. metinių palūkanų; - kuri buvo pasirašyta 2014-01-01 ar vėliau: <ul style="list-style-type: none"> - kompensuojama 70 proc. sumokėtų palūkanų, kai projekto vykdytojo registravimo vieta, nurodyta JA registre, yra Vilniaus, Kauno ar Klaipėdos m. sav. teritorijoje; - kompensuojama 95 proc. sumokėtų palūkanų, kai projekto vykdytojo registravimo vieta, nurodyta JA registre, yra kitų savivaldybių nei Vilniaus, Kauno ar Klaipėdos m. sav. teritorijoje 	95 proc. sumokėtų palūkanų, bet ≤ 30 proc. paskolos sumos	<p>projekto vykdytojui pagal finansavimo sutartį:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kuri buvo pasirašyta iki 2014-01-01, kompensuojama 50 proc. sumokėtų palūkanų, bet ≤ 5 proc. metinių palūkanų; - kuri buvo pasirašyta 2014-01-01 ar vėliau, sumokėtos palūkanos kompensuojamos šia tvarka: <ul style="list-style-type: none"> - kompensuojama 70 proc. sumokėtų palūkanų, kai projekto vykdytojo registravimo vieta, nurodyta JA registre, yra Vilniaus, Kauno ar Klaipėdos m. sav. teritorijoje; - kompensuojama 95 proc. sumokėtų palūkanų, kai projekto vykdytojo registravimo vieta, nurodyta JA registre, yra kitų savivaldybių nei Vilniaus, Kauno ar Klaipėdos m. sav. teritorijoje.
Tinkami paramos gavėjai	SVV subjektai, kurių paskoloms ar lizingo sandoriams INVEGA suteikė individualias garantijas	VSF paskolas gavę SVV subjektai	SVV subjektai, 2012-03-01–2015-09-30 pasirašę sutartis su KĮ ar lizingo bendrovėmis dėl investicijų finansavimo ir šiuo laikotarpiu investuos į gamybinę ir jai prilygintą įrangą ir įrengimus
Apribojimai	Paskolos suma negali viršyti 0,72 mln. EUR		Paskolos suma negali viršyti 0,72 mln. EUR; investicijos nenaudojamos neremiamuose sektoriuose, t. y. žuvininkystės ir akvakultūros, žemės ūkio produktų gamybos, transporto, plieno, anglies, laivų statybos, sintetinio pluošto sektoriuose, nenumatoma naudoti namų ūkyje, nuomoti, didmeninės ir mažmeninės prekybos veiklai, nekilnojamojo turto

			nuomos, įsigyjimo, statybos ar rekonstrukcijos laisvalaikio, sporto, sveikatingumo (išskyrus medicininę ir sveikatinimo veiklą), veikloms, darbuotojų kvalifikacijos kėlimo ar mokymo bei įmonės veiklos optimizavimo, tobulinant gamybos, vadybos ir kitus procesai
Kompensacijos laikotarpis	≤ 24 mėn. apyvartinių paskolų atveju ir ≤ 36 mėn. investicinių paskolų atveju	≤ VSF paskolos galiojimo laikotarpiui	Pirminis paskolos ar lizingo grąžinimo laikotarpis, bet ne ilgiau kaip iki 2015 m. rugsėjo 30 d. ir ≤ 36 mėn.
Parentų subjektų skaičius, iki 2015 m. pab., vnt.	3671		
Kompensuotų palūkanų suma iki 2015 m. pab., mln. EUR	16,22		

Šaltinis: INVEGA

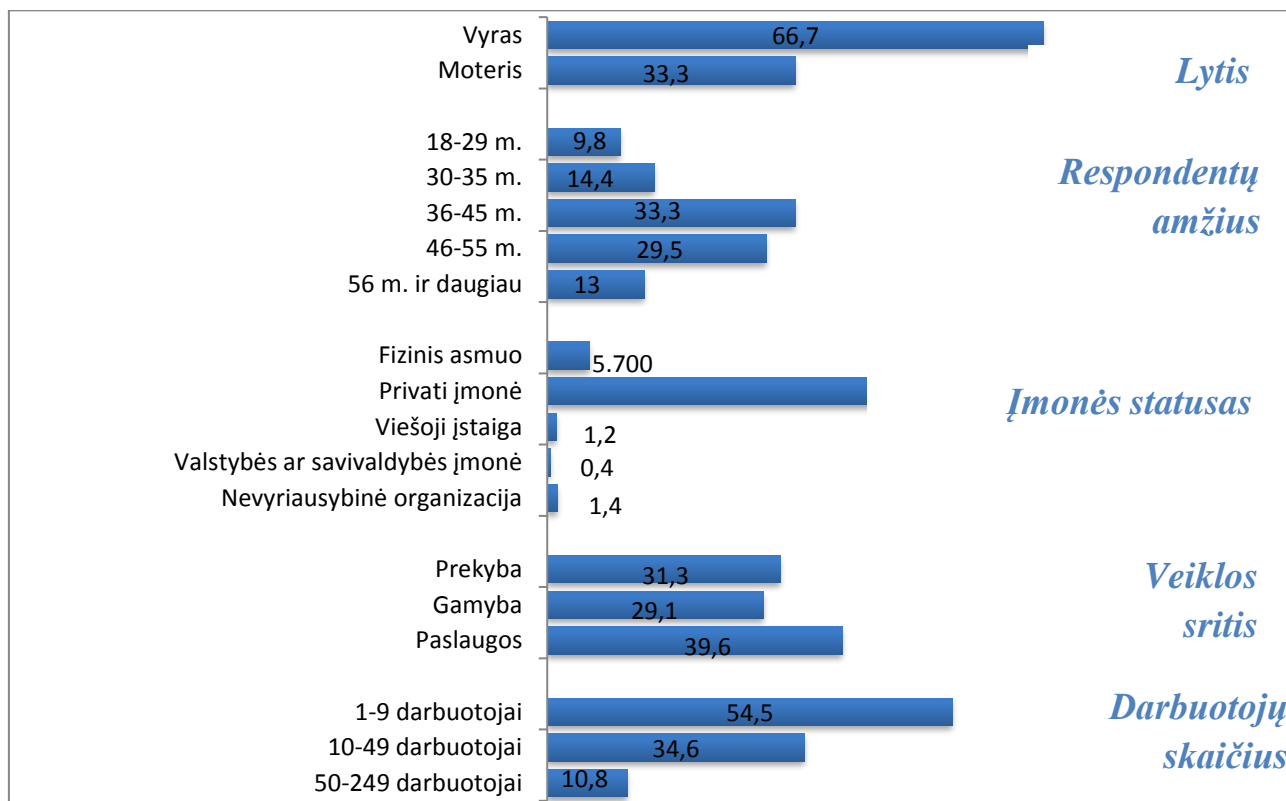
3.2 Rinkos poreikių identifikavimas

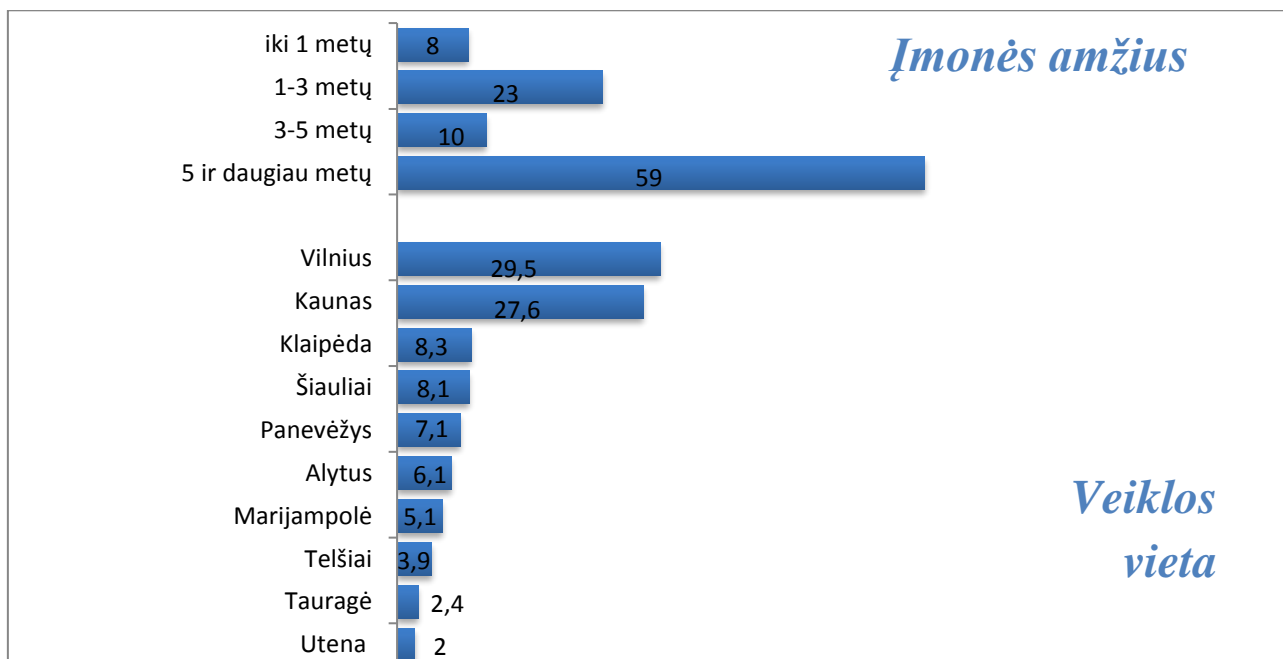
3.2.1 SVV subjektų ir potencialių rinkos dalyvių apklausa

2013 m. balandžio 2-19 d. buvo atlikta elektroninė anketinė Lietuvoje veikiančių SVV subjektų apklausa. Informacija apie atliekamą tyrimą buvo paskelbta INVEGOS svetainėje www.invega.lt, kuriame buvo kviečiami dalyvauti verslo atstovai. Anketa taip pat buvo išsiųsta 4000 Lietuvoje registruotų SVV subjektų, taip pat įvairioms Lietuvoje veikiančioms, SVV atstovaujantioms, asocijuotoms verslo struktūroms: Lietuvos verslo darbdavių konfederacijai, Lietuvos verslininkų ir vadybininkų draugijai, Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų asociacijoms, Lietuvos smulkiųjų verslininkų ir prekybininkų asociacijai bei regioninėms verslo asociacijoms.

Atrankiniuose kiekybiniuose tyrimuose visada išlieka statistinės paklaidos tikimybė, į kurią būtina atsižvelgti interpretuojant duomenis. Todėl vertinant tyrimo rezultatus, reikalinga atsižvelgti į statistinę paklaidą. Ji atsiranda dėl to, kad yra daroma respondentų atranka, o ne apklausama visa populiacija. Ši paklaida yra apskaičiuojama matematiškai. Lietuvoje 2013 m. I ketv. pabaigoje veikė apie 117 tūkst. SVV subjektų, todėl, siekiant užtikrinti duomenų 95 proc. patikimumą, buvo reikalinga gauti kiek mažiau nei 400 atsakymų. Į apklausą atsakė 508 SVV subjektai, todėl galima teigti, jog apklausa reprezentatyvi, nes yra 95 proc. tikimybė, kad turi tik 4,3 proc. paklaidą. Pvz., jeigu apklausus 508 respondentus gavome, kad 85 proc. apklaustųjų reikalingas išorinis verslo finansavimas, tai yra 95 proc. tikimybė, kad tikroji reikšmė yra 85 proc. \pm 4,3 proc.

24 pav. Respondentų pasiskirstymas (proc.) pagal socialines-demografines charakteristikas

Siekiant išsiaiškinti rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“, kuri apimtų akseleravimo veiklas, teikiant idėjų autoriams aktyvias verslo vystymo (akseleravimo) paslaugas (mentorstė, ekspertinės konsultacijos, teisinė pagalba, rinkodaros strategija ir kita) su galimu tolimesniu investavimu į perspektyvias idėjas, poreikį rinkoje, mastą ir labiausiai rinkos poreikius atitinkantį šios priemonės struktūrą, buvo atliktos šios apklausos:

- studentų anketinė apklausa 2017 m. balandžio 26 d. vykusio renginio „Jaunas verslas: nuo idėjos iki sėkmės“ metu (67 studentai pateikė atsakymus (toliau – apklausti studentai);
- startuolių anketinė apklausa, siekiant išsiaiškinti jų poreikius verslo akseleravimo srityje. Atsakymus pateikė 36 įmonės (toliau – apklaustos įmonės);
- startuolių apklausa (toliau – apklausti startuoliai), kurios metu 8 skirtingų startuolių atstovai pasidalijo savo įžvalgomis apie rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“ steigimą, startuolių lūkesčius ir svarbiausius tokių priemonių aspektus.

Vertinant, ar reikalingas valstybės, kaip pagrindinės investuotojos, dalyvavimas per rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“, galinčią investuoti į perspektyvių idėjų vystymą kartu teikiant akseleravimo paslaugas (ekspertinės konsultacijos, teisinė pagalba, rinkodaros strategija ir kita), startuolių atstovų nuomonė iš esmės buvo vieninga – valstybės, kaip pagrindinės investuotojos, vaidmuo yra būtinas, nes privačios investicijos į tokio pobūdžio FP nėra pakankamos. Lėšų nepakankamumo priežastis – per didelė rizika, kurios privatūs investuotojai nėra linkę prisiimti investuodami savo nuosavas lėšas į prieš-parengiamosios ir parengiamosios stadijos įmones ar idėjas, todėl, siekiant sumažinti patiriamą riziką privatiems investuotojams, valstybės dalyvavimas yra vienas iš labiausiai tokią investicijas skatinančių veiksnių.

3.2.1.1 Finansavimo poreikis

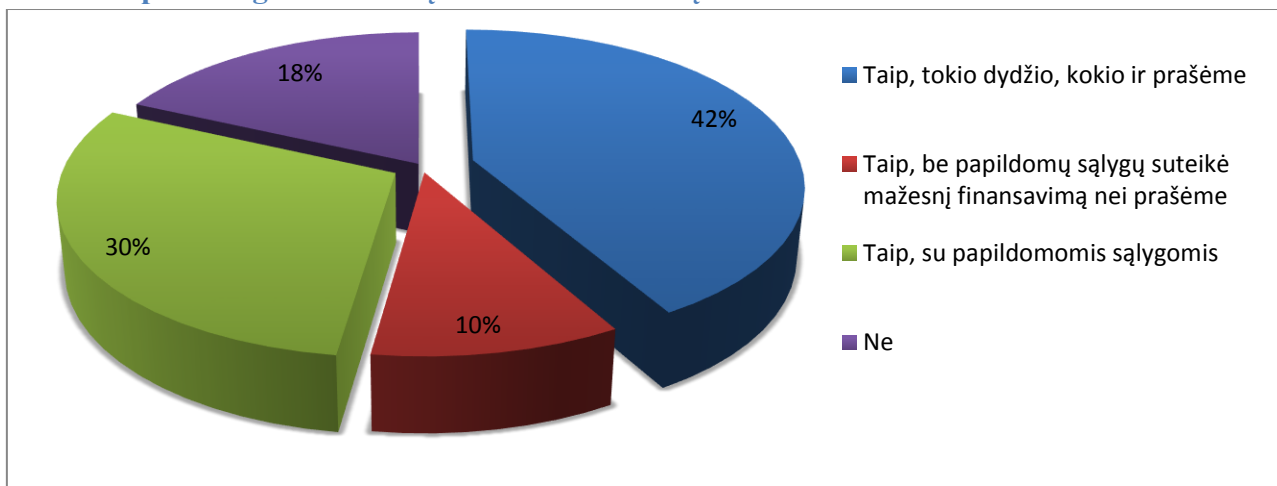
SVV subjektų apklausa parodė, kad yra didelė išorinio verslo finansavimo paklausa. 85 proc. apklaustųjų buvo reikalingas išorinis verslo finansavimas ir net 76 proc. apklaustųjų dėl jo kreipėsi į įvairius FT. Iš tų respondentų, kurie nesikreipė į FT dėl išorinio finansavimo 123 (24,3 proc.), tik 13 (10,6 proc.) nurodė, jog neplanavo naudotis išoriniu verslo finansavimu ir per artimiausius 5 metus. Didžiąją dalį (62 (50,4 proc.) sudarė dar neapsisprendusieji naudotis išoriniu verslo finansavimu ateityje.

Iš visų apklaustųjų tik 3 proc. nurodė, kad jiems nėra reikalingas finansavimas ir ateityje neplanuoja dėl jo kreiptis. Šie išorinio finansavimo poreikio neturintys SVV daugiausia buvo didžiųjų šalies miestų JA, paslaugas teikiantys SVV subjektai, turintys iki 9 darbuotojų.

15 proc. apklaustųjų nurodė, jog išorinio verslo finansavimo anketos pildymo metu jiems nereikia, o 24 proc. respondentų dėl jo niekur nebuvo kreipęsi. Pagrindinė priežastis, kodėl šie respondentai nesikreipė dėl išorinio finansavimo, yra nenoras priklausyti nuo FT. Tokią priežastį nurodė beveik 30 proc. atsakiusių, kad niekur nesikreipė dėl išorinio verslo finansavimo. Kita apklaustųjų minima priežastis, kad jiems užtenka savų lėšų, todėl išorinis finansavimas nėra būtinas.

Iš visų besikreipusių į FT dėl išorinio verslo finansavimo, beveik 42 proc. respondentų gavo būtent tokio dydžio finansavimą, kokio ir prašė, o apie 18 proc. SVV subjektų prašyto finansavimo visai negavo.

25 pav. Ar gavote išorinį verslo finansavimą?

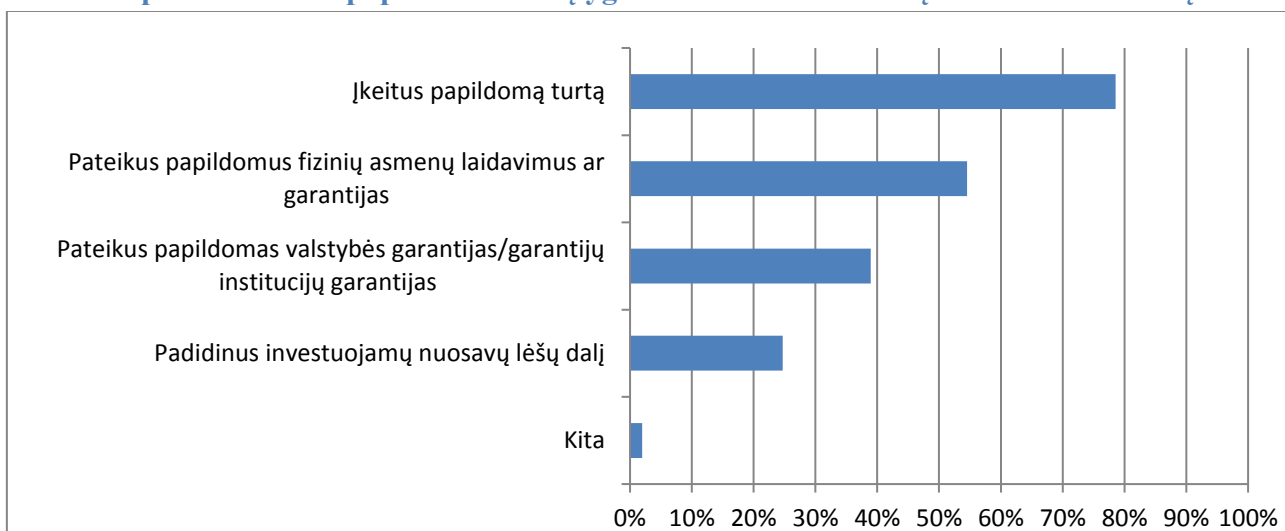

Analizuojant, kodėl nebuvo gautas išorinis verslo finansavimas, įvardytos įvairios priežastys. Dalis respondentų nurodė, kad išorinio verslo finansavimo negavo dėl per didelės jų vykdomo verslo rizikos ir trūkstančių nuosavų lėšų arba nepagrįstų planuojamų investuoti nuosavų lėšų šaltinių.

30 proc. apklaustųjų SVV subjektų gavo išorinį verslo finansavimą su papildomomis sąlygomis. 10 proc. respondentų gavo mažesnę nei prašyta išorinį verslo finansavimą be jokių papildomų sąlygų. Daugiausia (78,6 proc.) apklaustųjų SVV subjektų, gavusių prašytą išorinį verslo

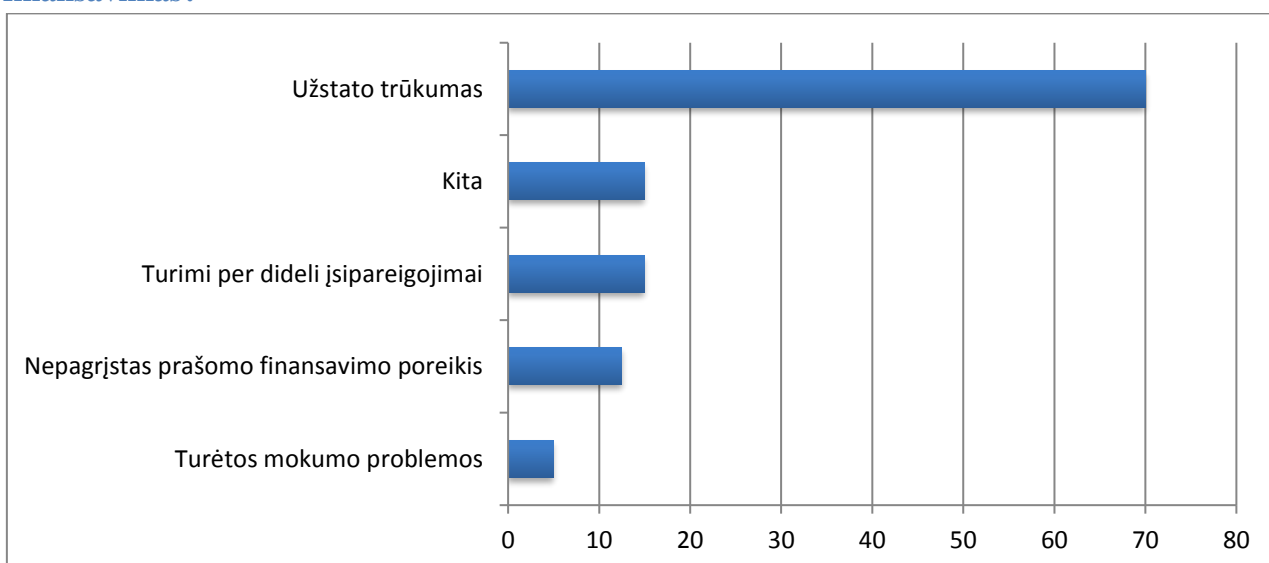
finansavimą su papildomomis sąlygomis, nurodė, kad FT reikėjo įkeisti didesnę turtą. Daugiau nei pusė respondentų (54,5 proc.) turėjo pateikti papildomus fizinių asmenų laidavimus ar papildomas garantijas. Daugiau nei trečdalis (39 proc.) respondentų atveju FĮ prirėikė papildomų valstybės (garantijų institucijų) garantijų. Apie 24,7 proc. apklaustųjų SVV subjektų tam, kad gautų prašomą finansavimo sumą, turėjo padidinti investuojamų nuosavų lėšų dalį. Taip pat anketose buvo nurodytos ir kitos sąlygos: vekselių pateikimas, padidintos paskolos palūkanos, įmonės akcijų įkeitimas ir kt. (2 proc.).

26 pav. Kokiomis papildomomis sąlygomis FT suteikė išorinį verslo finansavimą?

Mažesnis nei prašytas išorinis verslo finansavimas 70 proc. atvejų buvo suteiktas dėl užstato trūkumo. 15 proc. SVV subjektų jau turėjo per didelius įsipareigojimus, dėl kurių prašomas skirti finansavimas nebebuvo galimas. Apie 12,5 proc. respondentų negalėjo pagrįsti prašomo finansavimo poreikio, todėl jis buvo sumažintas. Ir tik 5 proc. iš visų atsakiusių SVV subjektų paminėjo, kad gavo mažesnę nei prašė finansavimą dėl turėtų mokumo problemų (pradelstų atsiskaitymų, blogos SVV subjekto kreditavimo istorijos ir pan.).

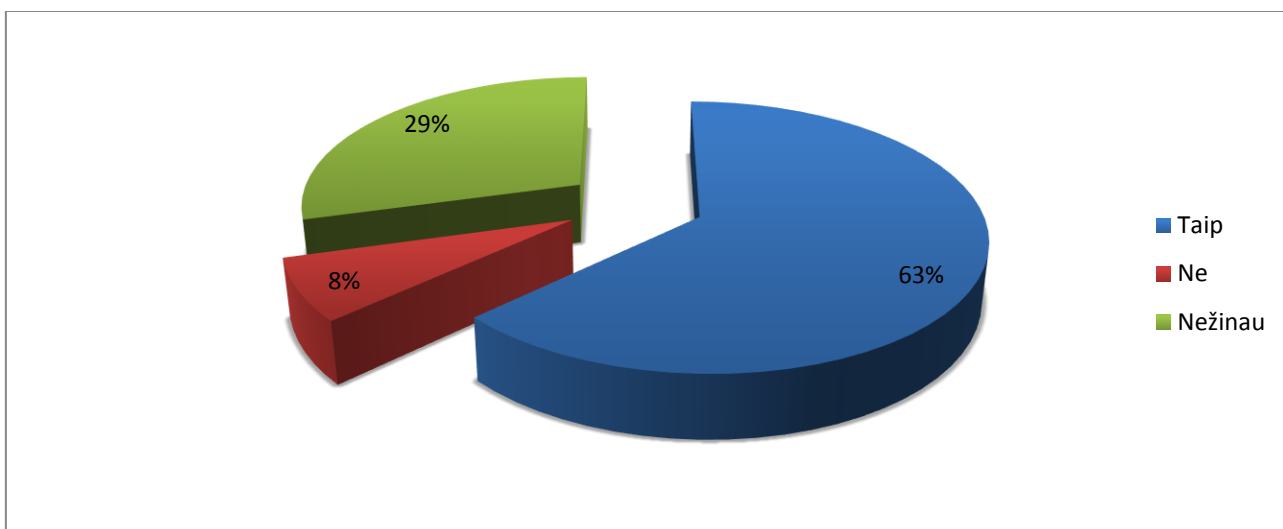
27 pav. Dėl kokių priežasčių buvo suteiktas mažesnis nei prašomas išorinis verslo finansavimas?

Beveik trečdalis (32,5 proc.) apklaustųjų, kurie kreipėsi į FĮ dėl išorinio verslo finansavimo, nurodė, kad FĮ prašomas užstatas neviršijo paskolos dydžio, t. y. santykis su suteikta paskola buvo 1:1. 27,8 proc. respondentų minėjo, kad įkeisto užstato dydis paskolą viršijo nuo 1,5 iki 2 kartų. 10,1 proc. apklaustųjų nurodė, kad jų užstatas 2–4 kartus viršijo paskolą. Apie 7,2 proc. apklausiųjų nurodė, kad jų prašomas užstatas viršijo paskolą 4 ir daugiau kartų. Apie 22,4 proc. respondentų negalėjo pasakyti konkretaus užstato ir paskolos santykio.

Pasinaudoti išoriniu verslo finansavimu SVV subjektus labiausiai paskatino valstybės siūloma parama (lengvatinės paskolos, garantijos, dalinis palūkanų kompensavimas), taip pat galimybė pasinaudoti skirtingomis finansavimo priemonėmis vienu metu tam pačiam projektui, pvz., garantija ir daliniu palūkanų kompensavimu ar paskola ir garantija. Nemažai įtakos turėjo ir palankios bei lanksčios finansavimo sąlygos ir greitas finansavimo gavimas. Deja, nemažai respondentų paminėjo sunkumus, su kuriais susiduriama gaunant išorinį verslo finansavimą, tokius kaip per griežti finansavimo reikalavimai, užstato trūkumas ir per didelė finansavimo kaina (palūkanos, garantijos mokestis, administravimo išlaidos). Taip pat respondentams gauti finansavimą trukdė ir tai, kad FĮ nėra linkę skolinti naujai įsteigtoms įmonėms.

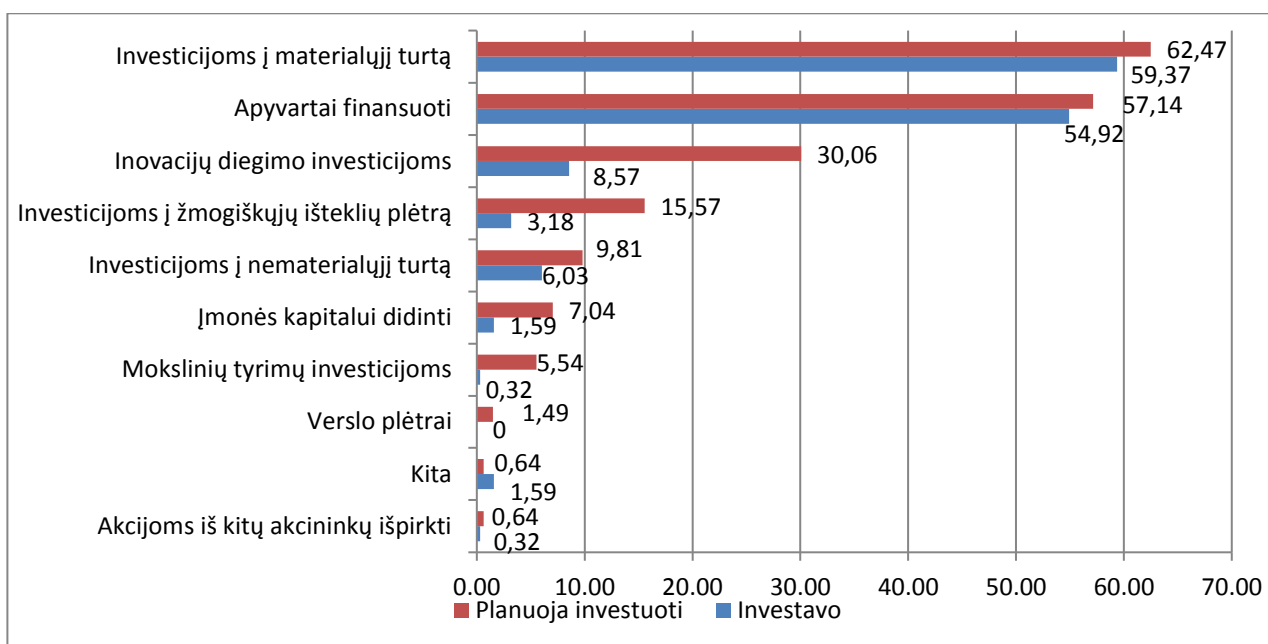
28 pav. Ar planuojate per ateinančius 5 metus kreiptis į FT dėl išorinio verslo finansavimo?

Tyrime dalyvavę SVV subjektai, kurie nurodė, kad jiems ateityje bus reikalingas išorinis verslo finansavimas, planavo gautas lėšas dažniausiai investuoti į materialųjį turtą, finansuoti apyvartinį kapitalą ir diegti inovacijas. Beveik pusė ketinančiųjų investuoti į materialųjį turtą taip pat planavo dalį gautų lėšų skirti ir apyvartiniam kapitalui finansuoti.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad palyginti su praėjusiu laikotarpiu, turėtų stipriai išaugti išorinio verslo finansavimo poreikis investicijoms į inovacijų diegimą ir žmogiškųjų išteklių plėtrą. Taip pat iš visų investicijų kryptių išsiskyrė investicijos į mokslinius tyrimus: apibendrinus apklausos rezultatus, matyti, kad tokių investicijų finansavimo poreikis taip pat augs per artimiausius 5 metus.

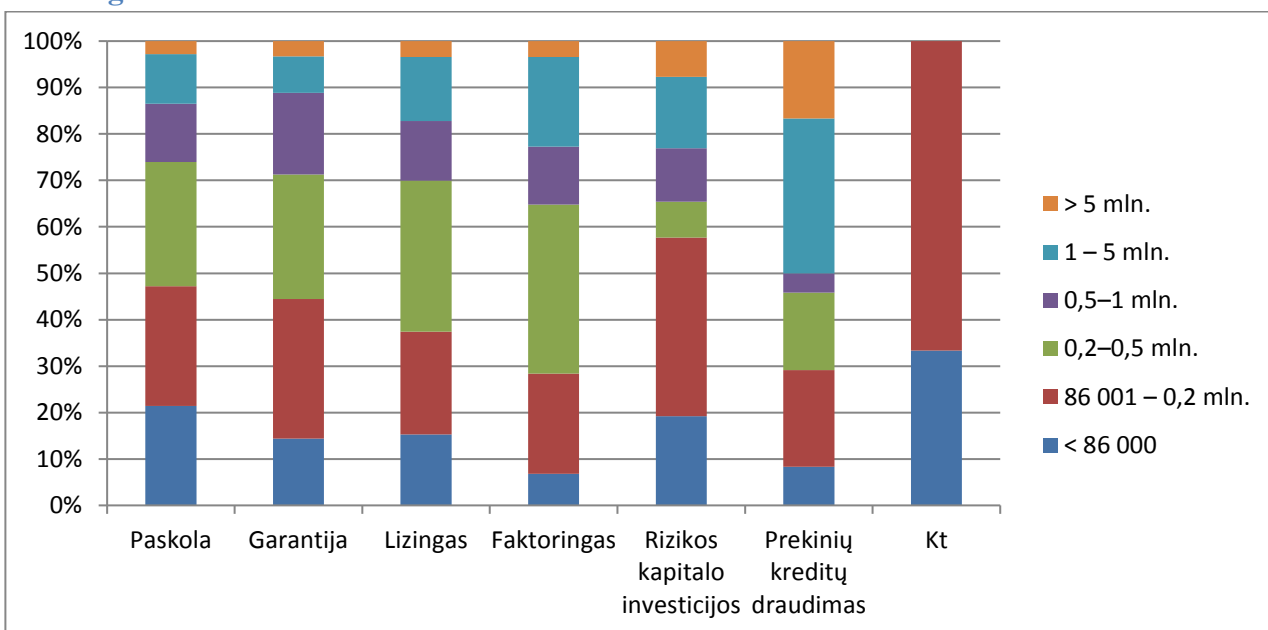
29 pav. Išorinis verslo finansavimo poreikis per artimiausius 5 metus pagal lėšų panaudojimo paskirtį, proc.

* „Investavo“ – atsakinėjo 315 respondentų, „Planuoja investuoti“ – 469 respondentai.

Paskola, kaip priimtinausias naujų verslo projektų finansavimo būdas, buvo pats populiariausias tarp daugumos (91,7 proc.) apklaustųjų, nepriklausomai nuo reikalingo finansavimo dydžio. Labiau išsiskyrė tendencijos tik kategorijoje, kurioje numatomo projekto finansavimo dydis svyravo nuo 58 tūkst. EUR iki 145 tūkst. EUR. Šį finansavimo poreikį turintiems verslininkams priimtinausi finansavimo būdai būtų buvę ne tik paskola, bet ir lizingas bei faktoringas.

30 pav. Kokio dydžio išorinis verslo finansavimas Lt (1 Lt = 0,2896 EUR) Jums yra reikalingas?

Apklausa, kurios buvo atliktos, siekiant išsiaiškinti rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“ reikalingumą, metu parodė aukštą tokios priemonės poreikį rinkoje.

Startuolių atstovai pasisakė, kad tikro savo esmės ir funkcijomis akseleratoriaus Lietuvoje nėra, tačiau, jis yra reikalingas.

Absoliuti dauguma apklaustų studentų (91 proc.) išreiškė nuomonę, kad ateityje tikrai kreiptųsi į verslo akceleratorių, ieškodami pagalbos verslo idėjos vystymui.

67 proc. apklaustų įmonių atstovų pasisakė, kad, prieš steigdami įmonę, tikrai būtų kreipęsi į verslo akceleratorių, o 77,8 proc. šių respondentų pasisakė, kad Lietuvoje nėra veikiančio pakankamo verslo akceleratorių skaičiaus.

Apklaustų startuolių atstovai išreiškė nuomonę ir dėl verslo akceleratorių teikiamų paslaugų spektro. Jų nuomone, akceleratoriaus teikiamų paslaugų svarba kiekvienam startuoliui yra skirtinga ir kiekvienas startuolis turi labai individualius poreikius. Svarbiausia ir reikalingiausia, startuolių nuomone, paties eksperto (mentorius ar konsultanto) patirtis vystant startuolius. Jų nuomone, pats konsultantas turėtų būti išbandęs visus startuolio vystymo etapus, kitaip jis negali suteikti tos vertės, kuri yra reikalinga startuoliui, todėl, vieni iš tinkamiausių kandidatų į mentorius yra patys startuolių vystytojai, kurie yra pritraukę tolimesnes investicijas.

Apklaustos įmonės anketinės apklausos metu gana gausiai išreiškė susirūpinimą planuojamo akceleratoriaus kokybe. Jų nuomone, svarbu ne kiek valstybė planuoja kurti akceleratorių, tačiau kokių. Taip pat įmonės pabrėžė, kad svarbu užtikrinti aukštą akceleratorių kokybę, kad jie siūlytų palankias sąlygas startuoliui, ir investuotų pakankamas sumas už nedidelę akcijų dalį bei turėtų aukštos kompetencijos specialistų.

Apklausti startuoliai taip pat pabrėžė, kad svarbu užtikrinti aukštą rizikos kapitalo FP „Akceleravimo fondas“ kokybę tam, kad būtų sukurtos palankios sąlygos startuolių vystymui, investicijos būtų atliekamos už nedidelę akcijų dalį ir komandą sudarytų aukštos kompetencijos specialistai. Buvo išreikšta mintis, kad daugiausia vertės būtų sukurta turint vieną didelį verslo akceleratorių – klasterį, kuriame visi verslo akceleratoriai, turintys aiškią specializaciją (informacinės technologijos, maisto pramonė ir pan.), bendradarbiautų, turėtų bendrus kokybės standartus ir dalintųsi tam tikrais įrankiais. Taip pat būtų naudinga, kad visi verslo akceleratoriai savo akceleruojamų startuolių komandas registruotų ir sektų jų vystymosi pokytį bendroje duomenų bazėje, kurioje būtų galima rasti visus šiuo metu akceleruojamus startuolius.

Dauguma apklaustų startuolių buvo kritiški Lietuvoje esančių specialistų kompetencijos atžvilgiu ir nurodė, kad reikalingi ekspertai turi būti savo srities profesionalai, o tokių, jų nuomone, Lietuvoje yra mažai, o jų nebuvimas nepritrauks startuolių akceleruotis tokiame fonde.

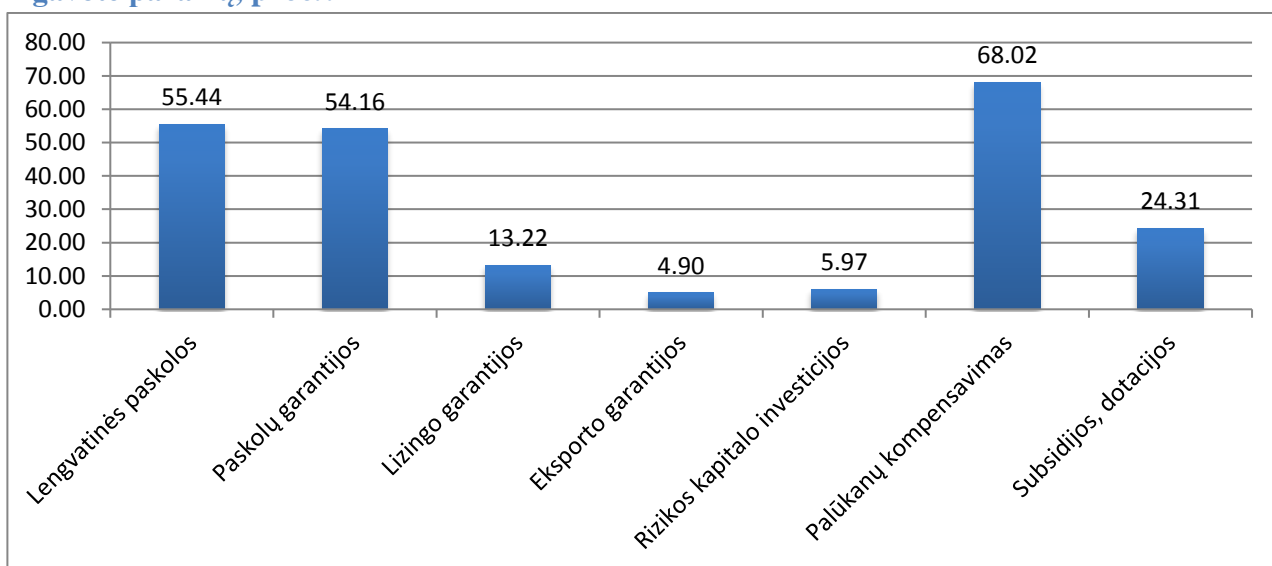
Startuolių atstovų nuomone, akceleruojamas subjektas neturėtų prisidėti savo lėšomis prie akceleravimo proceso, nes dažniausiai jis apskritai neturi lėšų arba neturi reikalingo dydžio lėšų.

3.2.1.2 SVV patirtis naudojantis valstybės remiamomis verslo finansavimo priemonėmis

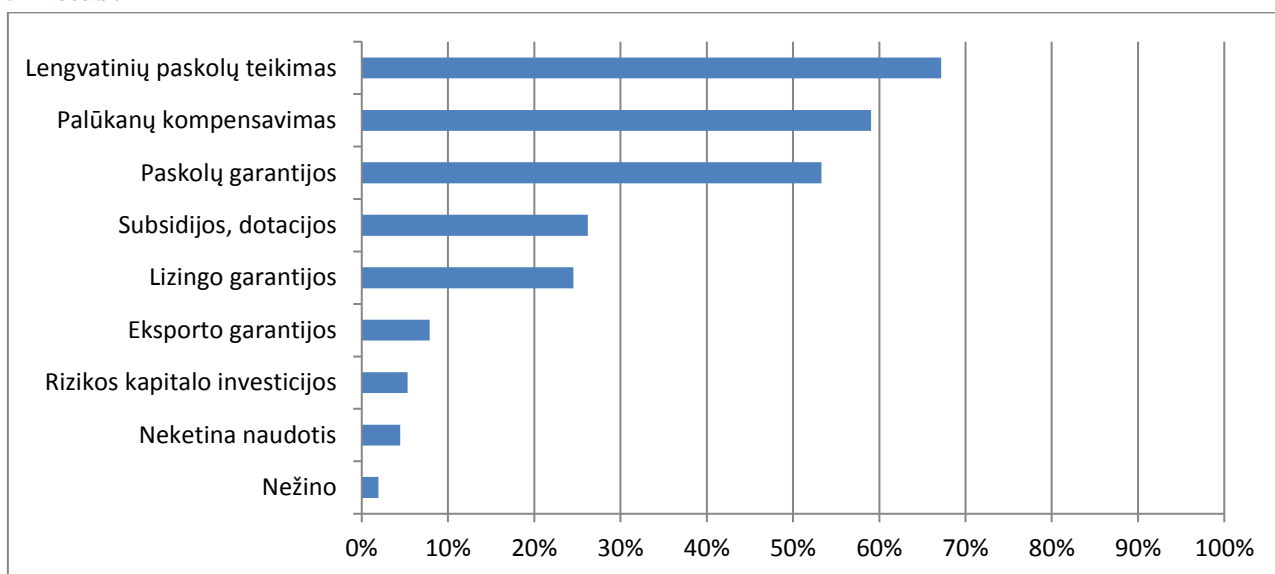
Apklausa taip pat buvo siekta nustatyti, kiek SVV subjektų bandė pasinaudoti ir kiek iš jų pasinaudojo valstybės remiamomis verslo finansavimo priemonėmis. Apklauskos duomenys rodo, kad daugiau nei 52 proc. apklaustųjų, kurie kreipėsi beveik dėl visų valstybės finansuojamų priemonių, pagal jas ir gavo pageidautą finansavimą. Palyginus visas priemones, labiausiai išsiskyrė palūkanų kompensavimas ir paskolų garantijos. Pagal šias priemones didžiausia dalis besikreipusiųjų gavo teigiamą atsakymą (atitinkamai 83,7 proc. ir 76,8 proc.).

Pastebėtina, kad SVV subjektai nurodė, kad daugiau kreipėsi dėl FP (lengvatinių paskolų, garantijų) nei dėl negražintinos valstybės paramos (subsidių, dotacijų). Tik 24,3 proc. respondentų kreipėsi dėl subsidių ar dotacijų verslui.

31 pav. Dėl kokių valstybės remiamų verslo finansavimo priemonių paramos kreipėtės ir gavote paramą, proc.?

32 pav. Kuriomis, valstybės remiamomis FP ketinate naudotis per artimiausius 5 metus?

Dauguma, t. y. net 95,1 proc., atsakiusių apklaustųjų per artimiausius 5 metus planuoja pasinaudoti bent viena iš valstybės remiamų priemonių, dar 1,9 proc. buvo neapsisprendę ir tik 4,5 proc. neketino naudotis valstybės remiamomis priemonėmis. Didžioji dalis respondentų paminėjo, kad per artimiausius 5 metus planuoja pasinaudoti lengvatinėmis paskolomis (67,2 proc.), paskolų palūkanų kompensavimu (59,1 proc.) ir valstybės teikiama garantija paskolai (53,3 proc.). Galimybę pasinaudoti negražintina valstybės pagalba – subsidijomis, dotacijomis svarstė 26,2 proc. respondentų.

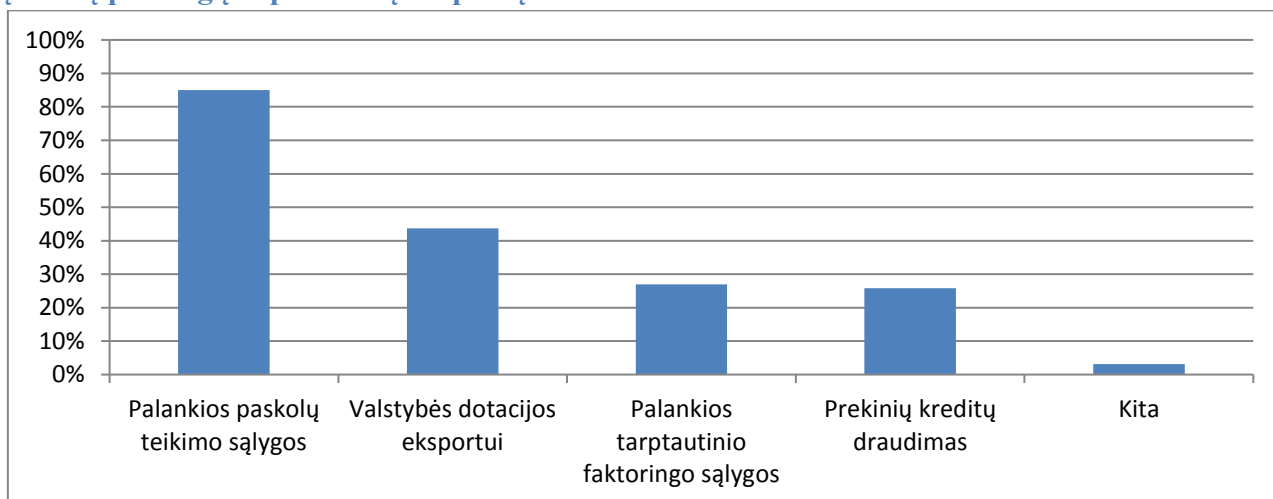
Svarbu pastebėti, kad dauguma apklaustųjų matė naudą pasinaudoti skirtingomis priemonėmis vienu metu tam pačiam verslo projektui finansuoti. Iš visų ketinančių pasinaudoti lengvatinėmis paskolomis, net 61,3 proc. SVV subjektų planavo pasinaudoti ir valstybės teikiama garantijomis. Dar daugiau SVV subjektų, kurie planavo pasinaudoti lengvatinėmis

paskolomis ir, kartu, paskolų palūkanų kompensavimu – 66,03 proc. 29,7 proc. tyrime dalyvavusių SVV subjektų planavo pasinaudoti trimis priemonėmis vienu metu – lengvatine paskola, valstybės garantija ir paskolų palūkanų kompensavimu.

Kalbant apie žinomumą ir galimybes pasinaudoti rizikos kapitalo investicijomis, iš visų, kurie per artimiausius 5 metus ketino ar svarstė pasinaudoti išoriniu verslo finansavimu (n=469), kurie ketino kreiptis į rizikos kapitalo fondus (35) ir kuriems priimtinausias finansavimo būdas buvo rizikos kapitalo investicija (19), tik 10 atsakė, kad per artimiausius 5 metus planuoja pasinaudoti rizikos kapitalo investicijomis, kaip valstybės remiama finansavimo forma. Įdomu pastebėti, kad tik 3 respondentai iš visų atsakiusiųjų nurodė, kad ketina kreiptis **tik** į rizikos kapitalo investuotojus. Toks SVV išsakytas poreikis atitiko esamą rinkos situaciją, t. y. reikia nepamiršti, kad RKF, kuriuose dalyvauja valstybė, pradėjo veikti neseniai, jie mažiau žinomi, be to, dar negalima įvertinti verslininkų patirties ir RKF veiklos rezultatų. Tačiau, įvertinus pasinaudojusią RKF investicijomis subjektų skaičių (53), palyginus su Lietuvoje 2012 m. veikusių JA skaičiumi (65 463), ir SVV subjektų, planuojančių kreiptis ateityje į RKF (10), palyginus su apklausoje dalyvavusių respondentų (508) skaičiumi, matyti, jog tik 0,08 proc. Lietuvoje veikiančių juridinių asmenų pasinaudojo RKF investicijomis, o pagal apklausos duomenis, planuojančių ja pasinaudoti yra 1,9 proc., tikėtina, kad ateityje rizikos kapitalo investicijų poreikis augs.

Kaip atskira valstybės remiama finansavimo forma apklausoje buvo išskirtos eksporto garantijos. Pastebėta, kad apklausoje dalyvavę SVV subjektai mažai žinojo ir mažai naudojosi šia priemone. Apklausa buvo siekta nustatyti, kas paskatintų Lietuvos įmonių paslaugų ir produktų eksportą. Dauguma (85 proc.) apklaustų verslininkų teigė, kad palankios paskolų teikimo sąlygos labiausiai paskatintų paslaugų ir produktų eksportą. Perpus mažiau respondentų (43,7 proc.) paminėjo, kad veiksmingos būtų valstybės dotacijos eksportui. SVV subjektų nuomone, palankios tarptautinio faktoringo sąlygos (27 proc.) ir palankios prekinų kreditų draudimo sąlygos (25,8 proc.) taip pat galėtų skatinti eksporto augimą. Todėl darytina išvada, kad, net vertinant atskirą verslo veiklą (paslaugų ir prekių eksportą), respondentai didesnę naudą matė ir palankiau vertino palankias finansavimo sąlygas ir FP, o ne tiesiogines dotacijas ir negražintiną valstybės paramą verslui.

33 pav. Kokie valstybės intervencijos būdai būtų efektyviausi, skatinant Lietuvos įmonių paslaugų ir produktų eksportą?

3.2.2 SVV subjektų ir LT VCA tyrime atliktos portfelio įmonių apklausų apibendrinimas

Šiuo metu verslo finansavimo poreikis ir pasiūla auga. SVV subjektų apklausa parodė, kad yra didelė išorinio verslo finansavimo paklausa ir per artimiausius 5 metus didžioji dalis SVV subjektų planuoja dėl jo kreiptis į FT. FT taip pat pažymėjo, jog juntamas finansavimo rinkos atsigavimas, kuris per ateinančius 5 metus turėtų dar labiau išaugti. Todėl 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu siūloma daugiau lėšų skirti paskolų FP nei buvo skirta 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu (įskaitant ir priemones iš grįžusių lėšų), taip pat siūloma įdiegti faktoringo garantijų FP bei toliau įgyvendinti pradedančiųjų verslininkų finansavimo priemonę (paskolų teikimą derinant su mokymais bei individualiomis konsultacijomis apie naujo verslo kūrimą ir valdymą), kuri leistų paremti nedidelių investicijų reikalaujančius verslus. Taip pat, įvertinus SVV subjektų ir FT apklausų rezultatus, siūloma ir toliau kartu su FP, skirtoms paskoloms ir garantijoms teikti, derinti ir dalinio palūkanų kompensavimo priemones.

Pagal apklausos rezultatus matyti, jog respondentai aktyviai domėjosi verslo plėtros galimybėmis, buvo susipažinę su įvairių FT siūlomomis paslaugomis ir turėjo pakankamai patirties naudodami skirtingas išorinio verslo finansavimo priemones. Respondentai įvardijo, kad populiariausias FT buvo bankas, o populiariausia finansavimo priemonė – paskola. Dauguma jų atsakė, kad ir ateityje planuoja kreiptis į bankus dėl paskolų.

Kalbant apie sunkumus gaunant išorinį verslo finansavimą, dažniausiai buvo paminėti per griežti finansavimo reikalavimai, užstato trūkumas ir per didelė finansavimo kaina (palūkanos, garantijos mokestis, administravimo išlaidos). Taip pat respondentams gauti finansavimą trukdė ir tai, kad FT nėra linkę skolinti naujai įsteigtoms įmonėms, kurios paprastai siejamos su didesne verslo rizika. Apibendrinus gautus duomenis, matyti, kad dažniausia mažesnio nei norima finansavimo priežastis buvo užstato trūkumas, todėl galima daryti prielaidą, kad ir ateityje verslui bus aktualios garantijos (49,2 proc. planuojančių kreiptis dėl FP per artimiausius 5 metus, kreipsis būtent dėl garantijos suteikimo), atstojančios užstatą arba sumažinančios jo poreikį. Tai patvirtino ir apklausos duomenys: daugiau nei pusė (53,3 proc.) SVV subjektų, ieškodami išorinio verslo finansavimo, ketino kreiptis **ir** dėl garantijos.

Pasinaudoti išoriniu verslo finansavimu respondentus labiausiai paskatino valstybės siūloma parama FP forma (lengvatinės paskolos, valstybės garantijos). Taip pat SVV subjektai, kaip vieną iš privalumų, nurodė galimybę pasinaudoti skirtingomis FP vienu metu tam pačiam projektui, pvz., garantija ir daliniu palūkanų kompensavimu. Todėl tikėtina, jog ir ateityje bus populiariausios tos valstybės remiamos išorinio verslo finansavimo priemonės, kurias bus galima derinti tarpusavyje.

Respondentai nurodė, jog mažiausiai naudojami prekinį kreditą draudimo bendrovių paslaugomis (tik 1,56 proc. visų besikreipusiųjų į FT). Kadangi, kaip matyti iš vertinimo 2.2 dalies pateikiamų duomenų, Lietuvos ūkis ekonominės ir finansų krizės laikotarpiu išsaugojo konkurencingumą eksporto augimo dėka, galima daryti prielaidą, jog prekinį kreditą draudimo bendrovių paslaugų paklausa neatitinka realios situacijos dėl tokių paslaugų pasiūlos trūkumo. Lietuvoje veikiantys eksportuotojai gali naudotis tik poros prekinio kredito draudimo bendrovių

paslaugomis, kurios yra komplikotos ir dėl to, jog šių bendrovių eksporto draudimo apimtys į nedraustinos rinkos šalis nėra pakankamos.

Taip pat, lyginant apklausos rezultatus su šiuo metu išorinio verslo finansavimo rinkoje esančia situacija, matyti, kad ateityje turėtų augti rizikos kapitalo investicijų poreikis, nes 2012 m. pabaigoje pasinaudojusių RKF investicijomis subjektų skaičių palyginus su tuo pačiu metu veikiančių JA skaičiumi, ir SVV subjektų, planavusių kreiptis ateityje į RKF, skaičių palyginus su apklausoje dalyvavusių respondentų skaičiumi, matyti, jog planuojančių pasinaudoti RKF investicijomis yra keletą kartų daugiau nei jau gavusių investicijas anksčiau.

Analizuojant SVV subjektus, kurie planavo per ateinančius 5 metus naudotis išoriniu verslo finansavimu, matyti, kad tai daugiau labai mažos ir mažos įmonės, veikiančios ilgiau nei 5 metus didžiuosiuose šalies miestuose. Nei viena iš veiklos sričių neišsiskyrė, todėl, planuojant ir kuriant FP, būtina atsižvelgti į tai, kad FP negali būti orientuotos į labai specifinę įmonės veiklos sritį ar labai riboti galinčių pasinaudoti FP įmonių amžių.

Taip pat, apibendrinus SVV subjektų apklausos rezultatus, matyti, kad per artimiausius 5 metus turėtų išaugti išorinio verslo finansavimo poreikis investicijoms į inovacijų diegimą ir žmogiškųjų išteklių plėtrą bei investicijoms į mokslinius tyrimus, todėl atitinkamai reikia tokiems verslo finansavimo poreikiams pritaikytos FP.

LT VCA tyrime atliktoje RKF portfelio įmonių apklausoje dalyvavo 60 įmonių, į kurių akcinį kapitalą yra investavę pagal JEREMIE iniciatyvą Lietuvoje veikiančios RKF (2014 m. liepos mėn. pradžios duomenimis). Iš 60 minėtų įmonių klausimynus užpildė 42 įmonės. Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvoje esantys RKF investuoja į įvairiose vystymosi stadijose esančias įmones, t. y. nuo pradinėje (ankstyvojoje) vystymosi stadijoje esančių įmonių (parengiamojo etapo ir veiklos pradžios) (toliau – ankstyvoji veiklos vystymosi stadija) iki sparčiai augančių ar vėlesnėje veiklos vystymosi stadijoje esančių įmonių. Taigi, pagal tyrimo apimtis apklausoje dalyvavo įvairiose veiklos vystymosi stadijose esančios įmonės.

Apie 40 proc. apklausoje dalyvavusių portfelio įmonių turėjo pastabų esamoms rizikos kapitalo priemonėms. Kaip vienas iš esminių apribojimų buvo įvardytas per mažas galimas investicijų dydis į vieną ankstyvojoje veiklos vystymosi stadijoje esančią įmonę. Dalis šioje stadijoje esančių įmonių teigė, kad plėtra nevyksta taip greitai, kaip planuota, nes jaučiamas lėšų trūkumas. Tam tikrų plėtros projektų yra atsisakoma arba jie atidedami vėlesniam laikui, kai būtų gaunamas didesnis lėšų finansavimas. Šie trūkumai apibūrinami kaip esminė tolimesnės plėtros kliūtis.

LT VCA tyrime taip pat nurodoma, kad finansavimo trūkumą patiria apie 70 proc. ankstyvojoje veiklos vystymosi stadijoje esančių portfelio įmonių. Įmonės argumentuoja, kad šiai dienai rizikos kapitalas yra vienintelė joms prieinama finansavimo alternatyva. Šis argumentas yra grindžiamas ir tuo, kad labai retai ankstyvojoje veiklos vystymosi stadijoje esanti portfelio įmonė derina rizikos kapitalo finansavimą su kitomis verslo finansavimo alternatyvomis. Tik tada, kai įmonių veikla tampa mažiau rizikinga, finansavimo alternatyvų pasirinkimas tampa įvairesnis. Tai atskleidžia ir žemiau pateikti tyrimo rezultatai. Pasak apklaustų įmonių, reikiama (prašoma)

investicijų suma svyruoja tarp 350 tūkst. EUR – 3 mln. EUR į vieną įmonę. Tuo tarpu RKF, investuojantys į ankstyvojoje veiklos vystymosi stadijoje esančias įmones, skiria iki 200 tūkst. EUR.

Vėlesnėje veiklos vystymosi stadijoje esančios įmonės akcentavo, kad vienas iš pagrindinių RKF, įgyvendinamų pagal JEREMIE iniciatyvą, trūkumų yra nustatyta maksimali investicijos į įmones riba. Įmonės pabrėžia, kad, priklausomai nuo verslo veiklos vystymosi stadijos, investicijų dydis į vieną įmonę turėtų svyruoti nuo 300 tūkst. EUR – 20 mln. EUR, tačiau šiai dienai investicijų suma neviršija 3 mln. EUR į vieną įmonę, o per 12 mėn. laikotarpį yra prieinama vos pusė tiek. Apie 85 proc. įmonių teigė, kad, nors investicijų lėšų pakanka finansuoti svarbiausius plėtros projektus, kurie iš esmės yra kritiniai ir esminiai tam, kad įmonė augtų, tačiau teigiama, kad papildomas išorinis finansavimas leistų įmonėms žymiai sparčiau įgyvendinti plėtros planus bei kurti papildomas darbo vietas. Tai ypatingai pabrėžė į technologijas orientuotos įmonės, kurios teigia, jog, vystant projektus nepilnu pajėgumu, dažnai yra prarandamas konkurencinis ir technologinis pranašumas prieš finansiškai stipresnius konkurentus, o tai kelia grėsmę veiklos tęstinumui ateityje.

Visą tai patvirtina ir BGI vertinimas, kuriame nurodyta kad net ir pagerėjus ekonominei situacijai ir grįžus į ekonomikos augimo ciklą, įmonių finansinė būklė nėra lengva. Nemažos dalies įmonių pardavimo pajamos dar nesiekia prieškrizinio lygio, dalies įmonių finansinė būklė suprastėjo dėl bankrutavusių klientų, o krizės metu gautos paskolos padidino trumpalaikius ir ilgalaikius išpareigojimus. Be to, nukritusi nekilnojamojo turto vertė mažina paskolos gavimo galimybes dėl sumažėjusios galimo užstato vertės. Išlieka dalinai ES finansuojamų paskolų bei garantijų poreikis.

Kalbant apie rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“, startuolių atstovų nuomonės sutampa – verslo akseleravimo paslaugų teikėjų Lietuvoje nėra pakankamai, nes privačiai vystyti ankstyvos stadijos startuolius reikia nemažų sąnaudų ir yra finansiškai rizikinga. FP, kurios būtų susijusios su verslo akseleravimu, Lietuvoje šiuo metu nėra pakankamai, nors poreikis joms yra.

3.2.3 FT apklausa

Vykdam FT apklausą, buvo atlikti interviu su 12-os FT atstovais: 9-ių KĮ ir lizingo bendrovių (AB bankas „Citadele“, UAB Medicinos bankas, AB SEB bankas, „Swedbank“, AB, LCKU, Kauno kredito unija, AB Šiaulių bankas, UAB „Šiaulių banko lizingas“, A/S UniCredit Bank lizingas) bei 3-jų Lietuvoje veikiančių RKF valdytojų (KŪB „LitCapital I“ RKF, bendrai investuojančio fondo („Verslo Angelai I“), pradinės stadijos RKF „Practica Seed Capital“ ir RKF „Practica Venture Capital“) atstovais.

Apklausa buvo siekiama išsiaiškinti FT nuomonę (FT patirtį, problemas), susijusią su įmonių (ne)finansavimu Lietuvoje, su iš ES SF lėšų įgyvendinamų FP administravimu, įskaitant ir tai, kokie ir valstybės lėšomis finansuojamų priemonių sąlygų pokyčiai paskatintų FT labiau finansuoti verslą.

Apklaustos rezultatų analizėje pateikiami FT išsakyti pasiūlymai apie galimus finansavimo būdus, leisiančius efektyviau administruoti FP ir palengvinti SVV subjektų priėjimą prie finansavimo šaltinių Lietuvoje.

Papildomai, atsižvelgiant į rinkos dalyvių nuomonę ir iškilus poreikiui, 2017 m. atliktas papildomas vertinimas, kuriuo buvo siekiama išsiaiškinti naujos rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“, pagal kurią, teikiant idėjų autoriams aktyvias verslo vystymo (akseleravimo) paslaugas (mentorystė, ekspertinės konsultacijos, teisinė pagalba, rinkodaros strategija ir kita), būtų investuojama į perspektyvias idėjas, poreikį rinkoje, mastą ir labiausiai rinkos poreikius atitinkantčias šios priemonės sąlygas.

2017 m. balandžio-birželio mėnesiais buvo atlikti šie su papildomu vertinimu susiję veiksmai:

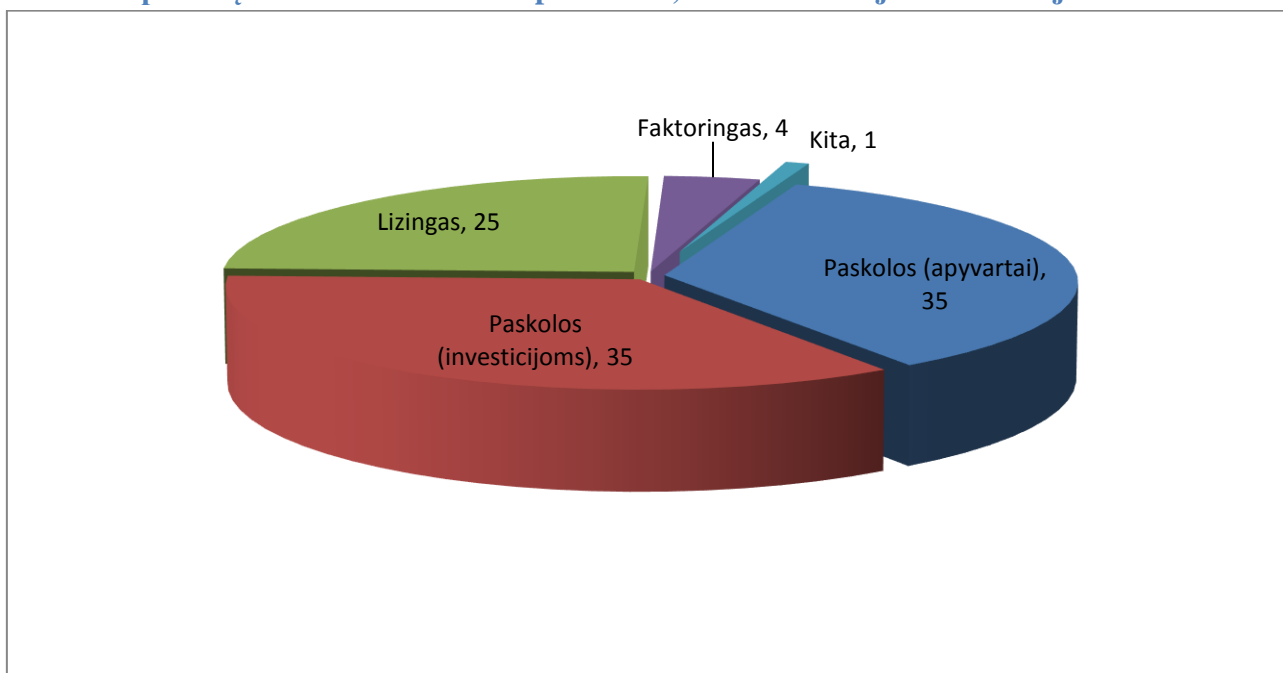
- struktūruoto anketavimo būdu atlikta rizikos kapitalo rinkos dalyvių, dirbančių (ar dirbusių) su pradedančiais verslais ir idėjomis bei savo veikloje vykdančių (ar vykdančių) startuolių akseleravimo paslaugas, ekspertų apklausa;
- surengtas susitikimas su rizikos kapitalo rinkos atstovais, kurio metu buvo diskutuojama startuolių skatinimo klausimais.

3.2.3.1 SVV kreditavimas

Apklausti FT teigė, jog populiariausias verslo finansavimo produktas yra paskola. Ši paslauga iš visų KĮ teikiamų finansinių paslaugų verslui sudaro apie 70 proc., iš kurių beveik po lygiai pasiskirsto paskolos investicijoms (su nedidele persvara) ir apyvartai. Iš visų apklaustų KĮ labai akivaizdžiai išsiskyrė KU, kurios 85 proc. paskolų išduoda investicijoms ir tik likusią dalį – apyvartai.

Kalbėdami apie kitus finansavimo produktus, KĮ nurodė, kad lizingu naudojami apie 25 proc. į juos besikreipiančių SVV subjektų, o faktoringu – mažiau nei 4 proc.

34 pav. KĮ siūlomi finansavimo produktai, kuriais naudojami SVV subjektai

Kalbant apie išorinio verslo finansavimo poreikį SVV subjektams per ateinančius 5 metus, FĮ nuomone, poreikio augimo tendencijos turėtų išlikti panašios. Tačiau buvo pastebima, kad augs investicinių paskolų, lizingo ir faktoringo poreikis (abiejų apytiksliai po 2 proc.), nes augs bendras paskolų portfelis.

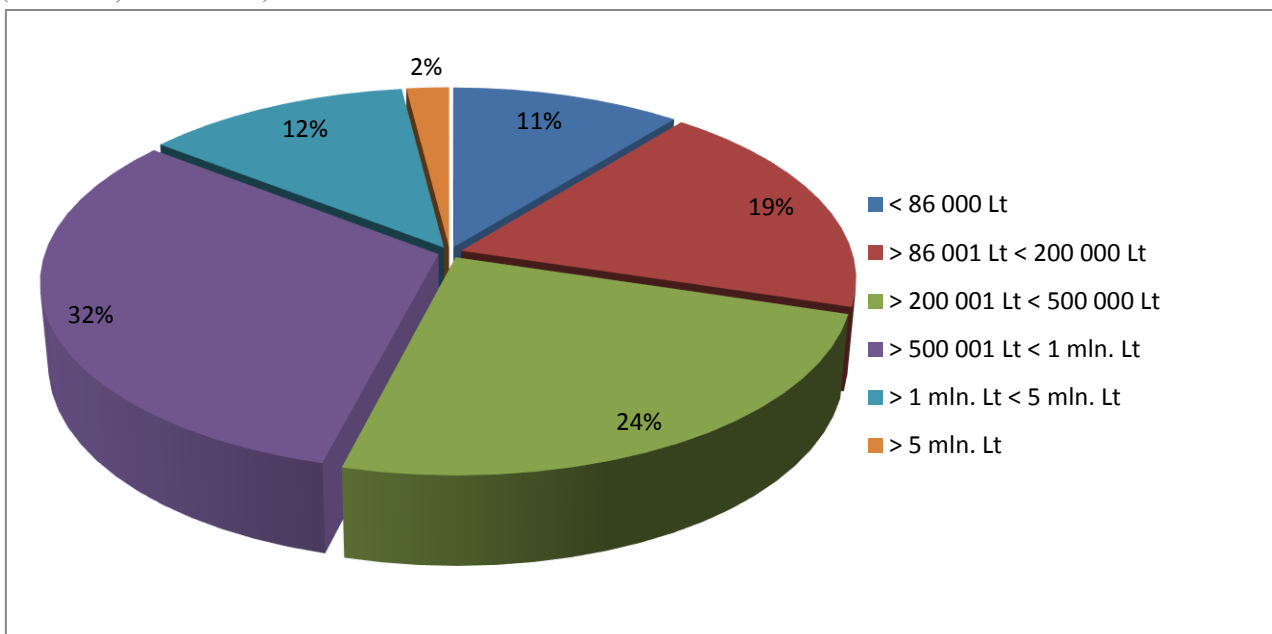
Paskolos

Lygindami SVV subjektų poreikį, aprašytą vertinimo 3.2.1 dalyje, matyti, jog SVV subjektai dažniausiai kreipėsi dėl finansavimo iki 145 tūkst. EUR, o KĮ dažniausiai suteikė finansavimą nuo 25 tūkst. EUR iki 0,29 mln. EUR. Tai rodo, jog daugumai SVV subjektų pradėti ir plėtoti savo verslą buvo reikalinga parama iki 0,29 mln. EUR.

Investicinės paskolos

Vertinant paskolų pasiskirstymą pagal jų dydį, dažniausiai išduodami investicinių paskolų dydžiai, pasak apklaustų FT, buvo nuo 145 tūkst. EUR iki 0,29 mln. EUR (daugiau kaip 30 proc.) ir nuo 58 tūkst. EUR iki 145 tūkst. EUR (apie 24 proc.). Apie 19 proc. investicinių paskolų buvo nuo 25 tūkst. EUR iki 58 tūkst. EUR dydžio.

35 pav. Dažniausiai išduodamų investicinių paskolų dydžių pasiskirstymas, proc. (1 Lt = 0,2896 EUR)

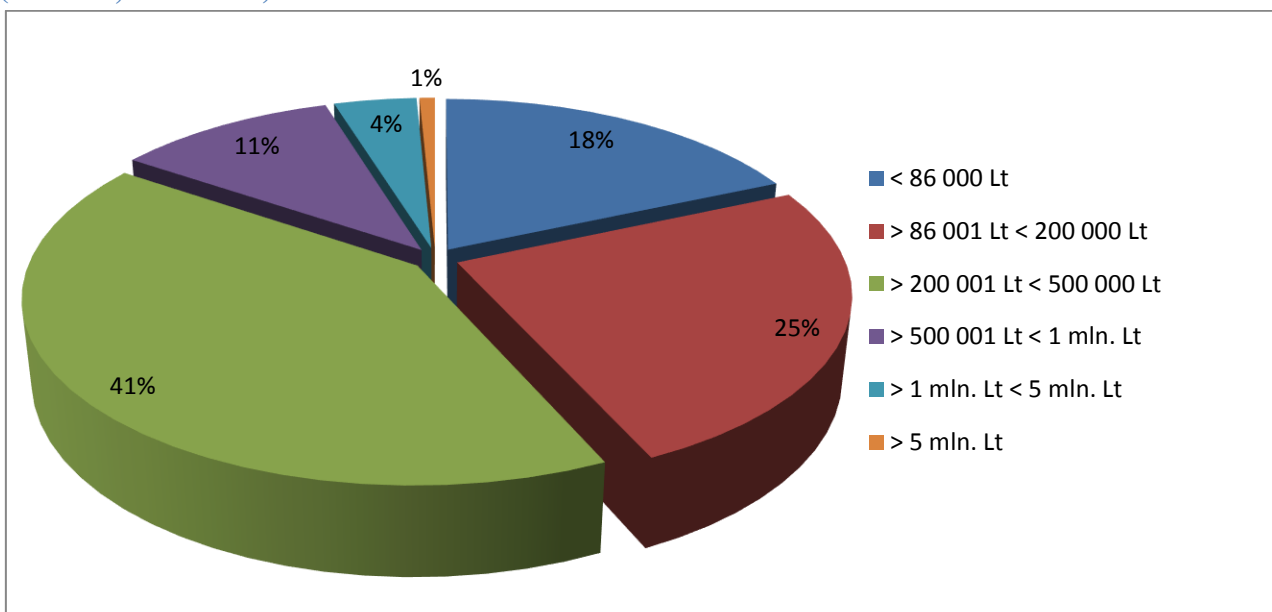

Apyvartinės paskolos

46 proc. SVV subjektų finansavimo prašymų, KĮ teigimu, apyvartinėms lėšoms papildyti, teko paskoloms su nustatytu grąžinimo grafiku, 33 proc. kredito linijoms ir 15 proc. – sąskaitos likučio perviršiui (overdraftui). Apie 6 proc. sudarė faktoringas.

SVV subjektams, ieškantiems finansavimo apyvartinių lėšų trūkumui, dažniausiai buvo išduodamos 58 tūkst. EUR iki 145 tūkst. EUR dydžio paskolos (daugiau kaip 40 proc.). Apyvartinės paskolos, kurių dydis – nuo 25 tūkst. EUR iki 58 tūkst. EUR sudarė apie 25 proc.

36 pav. Dažniausiai išduodamų apyvartinių paskolų dydžių pasiskirstymas (1 Lt = 0,2896 EUR)

Lizingas

Per ateinančius 5 metus FĮ planavo, kad apie 10 proc. išaugs įrengimų ir specialios technikos lizingo bei apie 6 proc. žemės ūkio technikos ir įrangos lizingo poreikis. Planuojama, kad 7 proc. sumažės poreikis komercinio transporto ir lengvojo transporto priemonių lizingui.

Faktoringas

Analizuojant faktoringą, kaip apyvartinio kapitalo finansavimo būdą, tendencijos išliko panašios kaip ir su kitais verslo finansavimo būdais. Į KĮ dažniausiai buvo kreipiamasi dėl faktoringo nuo 25 tūkst. EUR iki 58 tūkst. EUR (37 proc.) ir nuo 58 tūkst. EUR iki 145 tūkst. EUR, (35 proc.). Apylygiai pasiskirstė faktoringas iki 0,29 mln. EUR (12 proc.) ir nuo 0,29 mln. EUR iki 1,45 mln. EUR (10 proc.).

3.2.3.2 Finansavimo sąlygos ir prašymų netenkinimo priežastys

Pagal FĮ pateiktus duomenis, net 53 proc. visų FĮ gautų SVV subjektų prašymų (paraiškų) finansuoti jų verslo projektus buvo visiškai patenkinami, tai reiškia, kad SVV subjektai gavo tokį finansavimą, dėl kurio ir kreipėsi, arba gavo mažesnę finansavimą, bet be jokių papildomų sąlygų. Apie 30 proc. prašymų buvo patenkinama iš dalies arba tik įvykdžius papildomas sąlygas. Visiškai finansavimo negavo apie 17 proc. SVV subjektų.

Dažniausiai (30 proc. atvejų) finansavimas SVV subjektams nebuvo suteikiamas dėl turėtų mokumo problemų (pradelstų atsiskaitymų, blogos įmonės kreditavimo istorijos, turimų per didelių įsipareigojimų). Lemiamą įtaką sprendimui dėl finansavimo priimti turėjo ir užstato trūkumas (23 proc.). Sprendimai nesuteikti finansavimo dėl nepagrįsto prašomo finansavimo poreikio ir nepagrįstų planuojamų pardavimų pasiskirstė po lygiai, t. y. po 20 proc.

Mažesnis nei buvo prašytas finansavimas dažniausiai (27,5 proc.) buvo suteikiamas dėl užstato trūkumo ir nepakankamo pinigų srauto (26,9 proc.). Kita svarbi priežastis – nepagrįstas prašomo finansavimo poreikis (23,8 proc.). Priimti sprendimui suteikti mažesnę nei buvo prašyta finansavimą įtakos turėjo ir SVV subjekto turimi per dideli įsipareigojimai (13 proc.).

FĮ duomenimis, sprendžiant dėl SVV subjekto finansavimo ir kredito sąlygų, didžiausią įtaką turėjo SVV subjekto finansinė padėtis (pvz., turto ir įsipareigojimų dydis). Panašiai svarbūs kriterijai, suteikiant finansavimą, buvo SVV subjekto „brandos lygis“ (kreditavimo istorija, amžius ir kt.) ir galimybė taikyti finansavimo riziką mažinančias priemones (pvz., garantijas).

3.2.3.3 Valstybės remiamų FP vertinimas

KĮ itin palankiai vertino SVV subjektams teikiamas lengvatines paskolas. Dauguma KĮ minėjo, kad ES SF lėšos leido suteikti daugiau finansavimo verslui. Tokios FP pavyzdys gali būti INVEGOS administruojama priemonė – AKF, o mažesnės KĮ minėjo ir lengvatines paskolas pradedantiesiems verslą, kurios šiuo metu teikiamos iš VSF.

Dauguma KĮ nurodė, kad nors ir neadministruoja pasidalintos rizikos paskolų priemonių, bet ateityje jos bus labiau paklausios, nes, įsigaliojus Bazelio III reikalavimams³², bankų bus reikalaujama turėti 4,5 proc. bendro nuosavo kapitalo (dabar reikalaujama 2 proc. (galiojančio Bazelio II reikalavimas) ir 6 proc. I lygio pagal riziką įvertinto turto (dabar – 4 proc.). Be to, susitarime Bazelis III taip pat nustatomi papildomi kapitalo rezervai.

Todėl, LB nusprendus maksimaliai išnaudoti privalomąjį rezervą, pritaikant visus Bazelio III reikalavimus, komerciniams bankams Lietuvoje reikės atsidėti net 13 proc. rezervinio kapitalo nuo suteikiamos paskolos (palyginus su dabar pagal Bazelio II reikalavimą taikomais 8 proc.).

Pagrindinis Bazelio III taisyklių tikslas yra stiprinti komercinius bankus, kad jie taptų atsparūs galimoms finansų krizėms ateityje. Komerciniai bankai, laikydamiesi Bazelio III taisyklių, turės laikyti daugiau kapitalo, geriau vertinti grėsmes ir rizikas, laikyti daugiau likvidaus turto. Kaip teigiama „KurkLt“ atliktoje studijoje³³, „bankų finansinio sverto mažinimo proceso eiga priklauso nuo to, kaip greitai Europos bankai pradės vykdyti šiuos įsipareigojimus. Europos Bankininkystės Institucijos (*angl. „European Banking Authority“*) duomenimis, 2012 m. vidutinis didžiųjų Europos bankų pirmojo lygio kapitalo pakankamumas siekė 10,7 proc. Taigi, didieji Europos bankai yra gerai kapitalizuoti ir todėl šie reguliaciniai reikalavimai šiuos bankus ir jų paskolų portfelius paveiks mažiau. Tačiau EIB prognozuoja, jog šie reikalavimai turės didesnę įtaką mažesniems bankams – ypač tiems, kurie skolina vietiniams namų ūkiams, institucijoms bei SVV subjektams. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija taip pat pabrėžia, jog Bazelio III reikalavimai apsunkins kreditavimo sąlygas bei paskolų išdavimą SVV“. Visa tai apribos mažųjų komercinių bankų galimybes skolinti, skatins labiau orientuotis į mažiau rizikingus klientus, todėl šių Bazelio III nuostatų įgyvendinimas sąlygos mažesnę skolinimą SVV.

KĮ įvardijo ir valstybės garantijas, kurios turi įtakos priimant sprendimą, jei klientas kreipdamasis dėl paskolos neturi pakankamo užstato, o lizingo atveju – nepakankamai lėšų nuosavam dalyvavimui. Kuo didesnė garantija, tuo mažesnis reikalaujamas užstatas, pavyzdžiui, jei valstybės garantija yra pakankamai didelė, iš SVV subjekto prašomas užstatas gali siekti tik 10 proc. nuo prašomos paskolos dydžio.

Lygindami šiuo metu INVEGOS administruojamas priemones, FĮ, kaip efektyviausią ir labiausiai palengvinančią finansavimo gavimą SVV priemonę, nurodė paskolų ir lizingo garantijas.

Taip pat daugumos KĮ nuomone, dalinis palūkanų kompensavimas buvo labai aktuali priemonė, palengvinanti SVV priėjimą prie finansavimo.

Paprašytos nurodyti, kokias FP pageidautų įgyvendinti ateityje, dauguma FĮ pirmiausia minėjo portfelines garantijas (pvz., FLPG), lengvatines paskolas (pvz., paskolas iš AKF su galimybe pagal šią priemonę gauti finansavimą ir lizingo sandoriams) ir pasidalintos rizikos paskolas (pvz., FRSP).

³² Privalomai Bazelio III nuostatos įsigalioja nuo 2019 m., bet dauguma užsienio kapitalo bankų ir filialų, veikiančių Lietuvoje, pagrindines Bazelio III nuostatas pradėjo įgyvendinti jau nuo 2013 m. pradžios.

³³ 2014 m. rugpjūčio mėn. LB užsakymu atlikta alternatyvios finansavimo rinkos studija.

KĮ atstovai mano, kad įgyvendinti SVV subjektams skirtas lengvatines FP labiausiai paskatintų galimybė neprisiimti rizikos. Mažiausiai KĮ sprendimus įgyvendinti paskolų FP skatina už priemonės administravimą (valdymą) mokamas mokestis. Tačiau, jei paskolų portfelis būtų didelis, administravimo mokestis didintų FP patrauklumą.

Vertinant galimybę kurti specializuotas FP, apklaustų KĮ nuomonės išsiskyrė. Dalis KĮ matė poreikį kurti specialias FP pagal verslo sektorius, SVV subjektų dydį ar amžių, o kita dalis nemanė, kad būtų naudinga išskirti atskiras FP pagal šiuo kriterijus. Svarbu pastebėti, kad FP, pritaikytų specialiai pagal SVV subjektų dydį, kūrimas labiausiai aktualus būtų KU.

Garantijos

Palyginę individualias ir portfelines garantijas, apklausti FT teigė, kad jiems palankiau yra administruoti portfelines garantijas. Kaip pagrindines kliūtis, apsunkinančias naudojimąsi individualiomis garantijomis, FT išskyrė garantijos išmokos mokėjimo greitį ir schemą bei sprendimų priėmimo suteikti garantiją greitį. FT atkreipė dėmesį, kad SVV subjektams ypač svarbus laikas, per kurį jie gauna finansavimą, todėl visų priemonių administravimas turėtų būti kaip galima operatyvesnis, kiekvienas procesas turėtų užimti kuo mažiau laiko. Tokia pati nuomonė pateikta ir BGI vertinime, kuriame teigiama, kad garantijų priemonėms priskirtinas didžiausias privačių lėšų pritraukimo efektyvumas. Efektyvumas poveikio požiūriu yra panašus kaip paskolų (priklausomai nuo paskolos paskirties), o administraciniai kaštai maži. Administracinių kaštų įmonėms požiūriu, efektyvesnės yra portfelinės garantijos.

FT nurodė, jog nereikia kurti atskirų garantijos priemonių schemų pagal verslo sektorius, įmonių dydį ar amžių, tačiau būtina turėti atskirą valstybės garantijų portfelį, į kurį galėtų būti įtrauktos tokių SVV subjektų paskolos, kurios neatitinka ES SF reikalavimų ir kurios, dėl susidariusių nepalankių ekonominių situacijų, būtų itin reikalingos verslui.

Paskolų ar faktoringo atvejais FĮ būtų aktualios tiek individualios, tiek portfelinės garantijos. Vertinant garantijų poreikį lizingui, FĮ labiau būtų linkę naudotis portfelinėmis garantijomis. Be to, FĮ nuomone, šiuo metu galiojančios portfelinių garantijų sąlygos yra patrauklios, palankiausiai yra vertinama vienodo dydžio, t. y. ne mažesnė kaip 80 proc., garantija.

Vertinant individualių garantijų įtaką paskolų palūkanoms, FĮ nuomone, garantijos gavimas neturėjo įtakos arba tik iš dalies skatino FĮ SVV subjektui nustatyti mažesnes palūkanas. Taip pat buvo pastebėta, kad tais atvejais, kai trūksta užstato, atsiranda didesnis poreikis nustatyti didesnes palūkanas.

Dalinis palūkanų kompensavimas

Vertinant dalinio palūkanų kompensavimo naudą, didžioji apklaustų FĮ dalis manė, kad galimybė pasinaudoti šia priemone turėjo įtakos SVV subjektams priimant sprendimą dėl išorinio verslo finansavimo. Apklaustų FĮ teigimu, pastovus dalinio paskolų kompensavimo pinigų srautas mažino FĮ verslo finansavimo riziką, o ir verslininkai skaičiavo visas išlaidas ir pajamas, todėl labai dažnai panašios priemonės padėjo priimti galutinį sprendimą kreiptis dėl finansavimo. Taigi

galimybė iš dalies kompensuoti palūkanas didino finansavimo pasiekiamumą, prieinamumą bei skatino daugiau naudotis FĮ paslaugomis.

Taip pat pastebėta, kad FĮ nuomone, apklausos metu galiojusios palūkanų kompensavimo sąlygos, t. y. 50 proc. ir 95 proc. (labai mažoms paskoloms, teikiamoms iš ESF) palūkanų kompensavimas, buvo optimalus, o sąlygų gerinimas galėjo iškreipti rinką arba būtų buvęs reikalingas tik probleminiuose regionuose veikiantiems SVV subjektams³⁴.

Ypač didelę šios priemonės naudą matė KU, kurios siūlė išlaikyti kuo didesnę kompensavimo procentą.

Vertinant sudarytas sąlygas pasinaudoti negarantuotų paskolų palūkanų kompensavimu, visi apklausti FĮ pastebėjo, kad ši priemonė buvo naudinga, tačiau atkreipė dėmesį, kad nevertėtų numatyti skirtingų sąlygų, apribojimų ir reikalavimų negarantuotoms ir garantuotoms paskoloms. Taip pat, FĮ siūlė negarantuotų paskolų dalinio palūkanų kompensavimo priemonę perleisti administruoti FĮ, kuris tiesiogiai suteikia finansavimą SVV subjektui, tačiau toks administravimo būdas aktualus buvo tik vienam iš didžiųjų bankų, kuris aktyviai nedalyvauja teikiant FP paramą.

Rizikos kapitalo investavimas

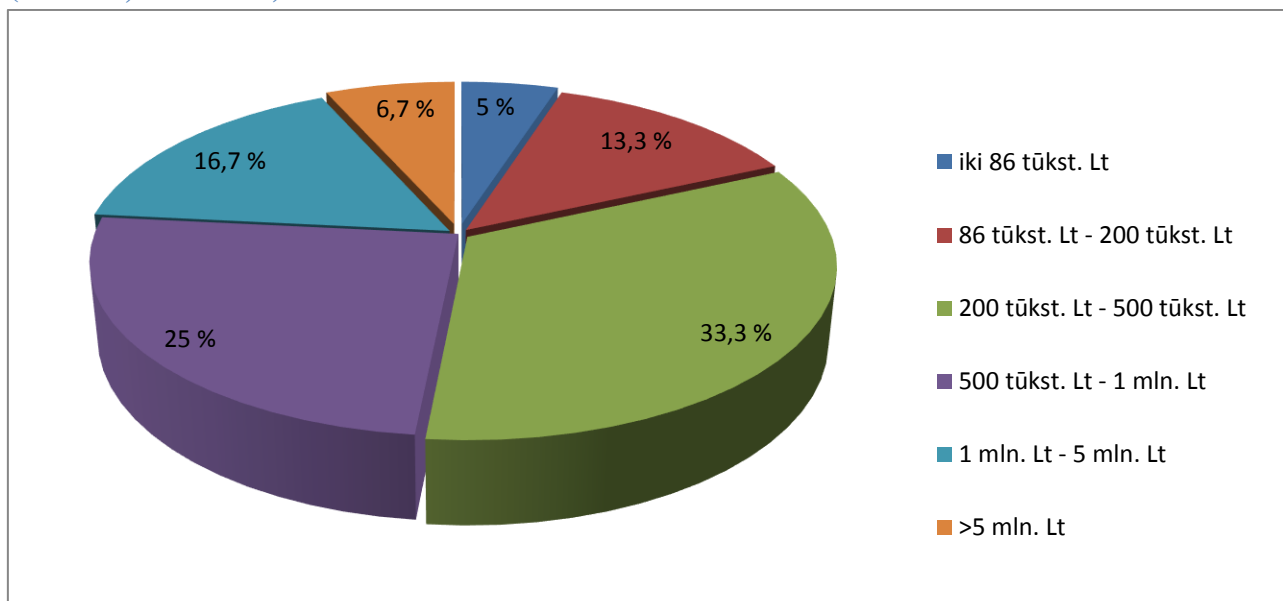
Kaip teigė apklausti RKF valdytojai, į rizikos kapitalo investuotojus dažnai kreipėsi kiti tik įsteigtos įmonės. Taip pat tokiu finansavimu labiau domėjosi ankstyvosios vystymosi stadijos įmonės, ieškančios finansavimo pradinei idėjai įgyvendinti, arba jau veikiančios įmonės, kurios planuoja įgyvendinti naują verslo idėją. Dar viena besikreipiančiųjų į rizikos kapitalo investuotojus įmonių grupė – sunkumų patiriančios įmonės, turinčios likvidumo problemų.

Rizikos kapitalo investuotojus domino investicijos į visų stadijų įmones (nuo pradedančiųjų iki ilgiau nei 5 metus veikiančių įmonių), tačiau, priklausomai nuo RK fondo investavimo strategijos, kai kurie šiuo metu veikiantys iš ES SF finansuojami fondai, labiau linkę investuoti į augimo stadijos įmones, plečiančias veiklą ir turinčias investicinį potencialą, kiti RK fondai daugiau investuoja į ankstyvosios vystymosi stadijos įmones ar idėjas. Kadangi augimo stadijos įmonių plėtrai reikalingos didesnių apimčių investicijos, į tokias įmones buvo investuojama apie 70 proc. lėšų, o į ankstyvosios stadijos įmones – apie 30 proc. lėšų, tačiau pagal investicijų skaičių 70 proc. investicijų buvo atlikta į ankstyvosios stadijos įmones (*angl. „seed and start-up“*), o 30 proc. – į augimo stadijos įmones.

Dažniausia įmonės kreipėsi finansavimo į RKF valdytojus dėl investicijų į inovacijų diegimą ir IT idėjų komercializavimą bei dėl apyvartinio kapitalo papildymo. Taip pat buvo ieškoma finansavimo mokslinių tyrimų investicijoms, tačiau tokio tipo investicijos neatitinka esamų RKF, finansuojamų iš ES SF, investavimo strategijų.

³⁴ Ši sąlyga įgyvendinta 2014 m. viduryje.

37 pav. Finansavimo dydis, dėl kurio MVĮ dažniausiai kreipiasi į RKF valdytojus (1 Lt = 0,2896 EUR)

Kaip matyti iš 37 pav., įmonėms, kurios kreipėsi į apklaustus RKF, dažniausiai buvo reikalingas 58–145 tūkst. EUR finansavimas (33,3 proc.) ir 145 tūkst. EUR–0,29 mln. EUR (25 proc.). Mažiausiai (5 proc.) įmonių kreipėsi dėl investicijų iki 25 tūkst. EUR finansavimo.

Rizikos kapitalo investuotojai pateikė šias pagrindines priežastis, dėl kurių jie atsisako investuoti į įmones:

- ekonomiškai nepagrįstas verslo planas;
- pati verslo idėja nereali arba neturi potencialo augti;
- verslininkai per mažai investuoja savo lėšų, netiki savo verslo idėja;
- verslo sritis neatitinka RKF investavimo strategijos;
- per maža tikėtina investicijos grąža, ilgalaikėje perspektyvoje neatsiperkantis projektas;
- įtariamas šešėlinis verslas.

Kalbant apie ateities perspektyvas, rizikos kapitalo investuotojų nuomone, valstybės dalyvavimas RKF veikloje yra labai reikalingas, ypač investuojant į ankstyvosios vystymosi stadijos MVĮ. Taip pat svarbus valstybės dalyvavimas skatinant verslo angelų investicijas, todėl rizikos kapitalo investuotojų nuomone, reikia ir toliau skatinti šias investicijas, kurių įgyvendinimas buvo pradėtas ES SF lėšomis 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu.

Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad tiek patys potencialūs RKF valdytojai, tiek privatūs investuotojai valstybės dalyvavimą dažnai sieja su didele kontrole ir reguliavimo mechanizmais, kurie apsunkina patį finansavimo procesą.

Apklausa parodė, kad realius privačių lėšų pritraukimo šaltinius apklausti rizikos kapitalo investuotojai įvardijo fizinius asmenis. Iš JA (pensijų fondų, draudimo įmonių ir pan.) pritraukti lėšų apklausos metu buvo sudėtingiau³⁵.

Rizikos kapitalo investuotojų nuomone, palaipsniui augant rizikos kapitalo žinomumui tarp verslininkų, taip pat baigiantis veikiančių RKF investavimo laikotarpiams (2014–2015 m.), rinkoje turėtų atsirasti naujų RKF, į kuriuos investuotų valstybė, o naujai steigiamiems fondams (ypač „Seed“ ir „Start-up“) galima būtų skirti apie 2 kartus didesnę sumą nei buvo skiriama dabartiniu laikotarpiu.

Apklausa parodė, kad investuojant į ankstyvosios vystymosi stadijos MVĮ, valstybė turėtų prisiimti didžiąją dalį arba net visišką riziką (70–100 proc.), o privačių lėšų dalis į tokias įmones investuojančiame RKF turėtų būti ne didesnė nei 10 proc. Privačių investicijų dalis į vėlesnės veiklos stadijos įmones investuojančiuose fonduose galėtų būti nuo 15 iki 30 proc., o atitinkamai valstybės dalis – 70-85 proc.

Kalbant apie priemones (pelno pasidalijimą, valdymo mokesčių dydį, kt.), padedančias pritraukti privačias lėšas, apklaustų RKF valdytojų nuomone, šiuo metu taikomos sąlygos, t. y. 6 proc. investuotojų gaunama pelno dalis (angl. „Hurdle Rate“) ir likusio pelno pasidalijimo tarp privačių investuotojų ir RKF valdytojo proporcijos, yra tinkamos ir pakankamos. Tačiau, apklaustųjų nuomone, siekiant pritraukti privačius investuotojus į RKF, investuojantį į ankstyvosios vystymosi stadijos MVĮ („Seed“), investuotojų gaunama pelno dalis galėtų būti mažesnė – apytiksliai 4 proc.

Apklaustieji RKF valdytojai pabrėžė, jog steigti pagal atskirus verslo sektorius arba regionus specializuotų RKF nereikėtų dėl per mažos Lietuvos rinkos. RKF valdytojų siūlymu RKF galima būtų specializuoti nebent pagal įmonių veiklos vystymosi stadijas.

Valstybės dalyvavimas verslo akseleravimo FP kūrime

Vertinant, ar reikalingas valstybės, kaip pagrindinės investuotojos, dalyvavimas steigiant rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“, ekspertų nuomonė sutapo su apklaustų startuolių atstovų nuomone – valstybės, kaip pagrindinės investuotojos, vaidmuo yra būtinas, nes privačios investicijos į startuolių akseleravimą nėra pakankamos. Lėšų nepakankamumo priežastis – per didelė rizika, kurios privatūs investuotojai nėra linkę prisiimti investuodami savo nuosavas lėšas, taigi valstybės dalyvavimas yra viena iš pagrindinių priemonių, leisiančių įgyvendinti tokias veiklas Lietuvoje.

17¹ lentelėje yra pateikti ekspertų nurodomi valstybės dalyvavimo rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“ steigime ir investavime privalumai bei trūkumai.

³⁵ Plačiau apie priežastis, trukdančias (trukdžiusias) pritraukti privačias lėšas iš JA, 3.4.1 dalyje.

17¹ lentelė. Valstybės dalyvavimo rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“ steigime ir investavime privalumai bei trūkumai

Valstybės lėšų skyrimas rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“ įgyvendinimui privalumai	Valstybės lėšų skyrimas rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“ įgyvendinimui trūkumai
<p>Galimybė skirti valstybės lėšas, esant privačių lėšų trūkumui;</p> <p>Galimybė atrinkti tinkamus profesionalus, kurie konsultuotų startuolius, kartu numatant jiems motyvuojantį atlygį;</p> <p>Akseleravimo fondo kūrimas yra integrali dalis valstybės kuriamame plačiame startuolių skatinimo plane (startup viza, komercializavimas, etc);</p> <p>Galimybė naujai kuriamą priemonę derinti su kitais valstybės finansuotais rizikos kapitalo fondais, investuojančiais į vėlesnes startuolių vystymosi stadijas;</p> <p>Galimybė valdyti riziką dirbant su rizikingais MTEP projektais.</p>	<p>Papildoma biurokratinė našta akseleratoriaus valdyme;</p> <p>Vyraujantis požiūris, kad valstybės lėšų skyrimas rizikos kapitalo FP įgyvendinti reiškia negrąžinamos paramos gavimą – subsidijavimą;</p> <p>Vyraujanti nuomonė, kad valstybės lėšų skyrimas rizikos kapitalo FP reiškia valstybės dalyvavimą valdant rizikos kapitalo fondus.</p>

Siekiant išsiaiškinti rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“ reikalingumą, atlikti tyrimai parodė aukštą tokios priemonės poreikį rinkoje.

Ekspertų nuomonė dėl to, ar Lietuvoje veikia pakankamas skaičius verslo akseleravimo paslaugų teikėjų, iš esmės sutapo – akseleravimo paslaugų teikėjų Lietuvoje nėra pakankamai. Anot ekspertų, nė viena iš veikiančių, verslo akseleravimo paslaugas teikiančių, įmonių neturėjo Europoje taikomos geriausios praktikos akseleratoriaus struktūros (biudžetas komandai išlaikyti, valdymo mokestis, lėšos, skirtos investuoti). Atitinkamai, dėl savo struktūros ir investuotojų (finansuotojų), verslo akseleravimo paslaugas teikiančios programos, ekspertų nuomone, buvo itin selektyvios ir negalėjo atlikti platesnės misijos kuriant kompetencijas startuolių ekosistemai.

Arčiausiai akseleravimo principo veikia „Startup.lt“. Taip pat, ekspertai minėjo, kad Lietuvoje veikia inkubatoriaus erdvės – KTU Santakos slėnis, Kauno mokslo ir technologijų parkas, Saulėtekio slėnis, Rise Vilnius, tačiau, anot jų, nei viena iš jų neatlieka verslo akseleravimo veiklos. Jų veikla susijusi tik su patalpų nuoma ir teikiamomis konsultacijomis.

Ekspertai, paprašyti įvertinti dažniausiai pasitaikančias kliūtis idėjų turintiems asmenims, dažniausiu veiksniu nurodė kompetencijų ir finansavimo trūkumą. Šiuos trūkumus nurodė visi apklausti ekspertai. Kai kurie taip pat minėjo nesėkmės baimę, Lietuvos rinkos dydį ir mentalitetą.

Kalbėdami apie valstybės finansavimo poreikį, ekspertai išreiškė nuomonę, kad valstybės prisidėjimas prie rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“ finansavimo yra būtinas, tačiau nuomonės dėl reikalingo finansavimo dydžio išsiskyrė.

Vieno eksperto nuomone, finansavimo verslo akseleravimo priemonei (ar priemonėms) poreikis yra apie 1,5 mln. EUR per metus, įskaitant valdymo išlaidas ir numatomas investicijas. Kitas ekspertas, atsižvelgdamas į tai, kad rinkoje jaučiamas didelis akseleravimo priemonių trūkumas, rekomendavo iš karto sukurti 2-3 verslo akseleravimo fondus, kuriems būtų skirta po

5 mln. EUR, arba iš viso 15 mln. EUR finansavimas iš valstybės lėšų. Ekspertas pabrėžė, kad dviejų verslo akseleravimo FP įgyvendinimas leistų labiau suaktyvinti rinką ir atlinkti didesnę investicijų skaičių. Kiti ekspertai pritarė, kad šiuo metu rinkoje esantis finansavimo poreikis yra 2-3 akseleravimo fondai po 5,0-7,5 mln. EUR, arba iš viso 15 mln. EUR skiriama iš valstybės lėšų. Tai leistų akseleratoriams pilna apimtimi veikti 3-4 metus ir potencialiai tikėtis tokio rezultato:

- 80-120 akseleruotų projektų, iš jų:
- 30-40 pritrauktų papildomą išorinį finansavimą ir tęstų veiklą, iš jų:
- 15-20 taptų verslais ir augtų (tolimesnis finansavimas arba organinė plėtra), iš jų:
- 10 startuolių sugeneruotų grąžą.

Ekspertų nuomone, 2-3 verslo akseleravimo fondai leistų veikti 2-3 komandoms skirtingose srityse: inžinerija, technologijos, programinė įranga, gyvybės mokslai, galbūt net skirtinguose miestuose (Vilnius ir Kaunas) ir pan.

Ekspertai mano, kad pradinei verslo idėjai išvystyti (finansavimo tyrimams ir pirminei verslo koncepcijai nagrinėti, vertinti ir vystyti, komandai formuoti, pirminiam prototipui kurti ar pirmiesiems jo bandymams rinkoje (jei taikoma), ir pan.) yra reikalinga iki 50 tūkst. EUR suma, tačiau kiti teigia, kad reikėtų 50-100 tūkst. EUR. Ekspertai teigia, kad investavimas paprastai vyksta etapais: I. konsultavimo veikla; II. pirminis investavimas iki 20-30 tūkst. EUR.; III. pakartotinis jau didesnės sumos investavimas, jei idėja pasirodo gyvybinga ir jos pirminis išbandymas rinkoje sėkmingas. Vienu ekspertų nuomone, pradinei idėjai išvystyti reikalingi 3-6 mėn., kiti mano, kad idėjos vystymo trukmė priklauso nuo sektoriaus ir pačios idėjos, t. y. gali trukti iki 12 mėn.

Siekiant išsiaiškinti konkretų verslo akseleravimo priemonių poreikį, reikia aiškiai apibrėžti už tokių fondų valdymą mokamus mokesčius ir paskatas jų valdytojams, kadangi rinkos paklausa akseleravimo priemonei gali būti didelė, tačiau reikia atsižvelgti į tokių mažos vertės fondų kokybę. Vertinimo metu buvo išreikšta ir nuomonė, kad geri ir patyrę fondų valdytojai neapsiimtų valdyti mažos vertės fondų dėl to, kad tokie fondai būna finansiškai nuostolingi, o, norint suteikti kokybiškas paslaugas startuoliams, – reikalingas nemažas finansavimas paties fondo išlaidymui (gerų mentorių pritraukimui, startuolių idėjų pristatymui įvairių šalių investuotojams ir kt.).

Anketavimo būdu apklaustų ekspertų nuomone, vertingiausios akseleratorių teikiamos paslaugos yra mentorystė, rinkodaros ir pardavimų strategija bei patalpų suteikimas. Taip pat dauguma ekspertų pasisakė, kad rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“ valdytojo komanda turėtų prisidėti prie idėjų vystymo, o ne tik ties mentorių (patarėjų) paslaugų teikimo užtikrinimu.

Ekspertai nurodė šias svarbiausias kompetencijas, reikalingas verslo akseleravimo fondo valdytojo komandai:

- patirtis investuojant į ankstyvą stadiją (rizikos kapitalas, verslo angelai, kita);
- patirtis pritraukiant papildomas investicijas į ankstyvos stadijos projektus (rizikos kapitalas);
- patirtis realizuojant investicijas (įskaitant nurašymus);
- patirtis vystant startuolius (įkūrėjas (vystytojas) ar panaši patirtis);
- patirtis struktūrizuojant akseleravimo programas ir dirbant juose;
- patirtis dirbant regioninėje ar tarptautinėje verslo srityje;

- valdytojo komandos bendro darbo patirtis;
- patirtis vystant startuolį – nuo idėjos vystymo mūsų regione iki pardavimo;
- geras Lietuvos ir užsienio rinkų suvokimas ir kontaktai su reikalingais asmenimis, kurie padėtų startuoliui tapti sėkmingam, patekti į užsienio rinkas;
- patirtis vykdant akseleravimo veiklas.

Kaip ypatingai svarbi kompetencija išskirti ryšiai užsienio rinkose su asmenimis, kurie atvertų galimybes (tarpininkautų) patenkant į šias rinkas.

Dauguma ekspertų nurodė, kad daug efektyvesnis modelis būtų toks, kai fondas ne tik teikia akseleravimo paslaugas, bet kartu ir investuoja į vystomą idėją, kadangi konsultantų motyvacija nėra paremta verslo sėkme. Jaunam verslui nereikia konsultacijų, jiems reikia „hands-on“ pagalbos, kai steigiamas fondas padėtų suteikdamas profesionalų pagalbą sudarant sutartis, susisiekiant su klientais, vedant derybas.

Ekspertų manymu, labai svarbu, kad FP valdytojo komanda būtų motyvuota siekti akseleruotų įmonių sėkmės.

Ekspertai išreiškė nuomonę, kad pats verslo akseleravimo fondo valdytojas galėtų investuoti iki 10 proc. fondo dydžio lėšų sumą (paprastai 1-2 proc. fondo dydžio).

Vertinant, kokia verslo dalis (akcijų skaičius procentais) turėtų tekti rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“ valdytojui už teikiamas paslaugas ir darbą vystant idėjas, ekspertai pasisakė, kad atlygio dydis turėtų priklausyti nuo teikiamų paslaugų spektro:

- Prieš-parengiamojoje stadijoje (*pre-seed*) atlygio dydis, jei yra suteikiama investicija, galėtų būti iki 20 proc., o vėliau (*follow-on investments*) – pagal valdytojo siūlomą modelį, tikėtina bus nustatoma naujo išorinio investuotojo;
- Akseleruojamų įmonių skaičius priklauso nuo komandos dydžio ir akseleratoriaus veiklos modelio. Jei aktyviai įsitraukiama į akseleruojamo startuolio veiklą, dirbti su daugiau nei 5-7 įmonėmis vienu metu yra sudėtinga. Jei dirbama semestrais ir mentoryste paremtu modeliu, yra įmanoma dirbti su 10 įmonių per 6 mėnesių laikotarpį arba su 20 įmonių per metus. Jei dirbama aktyviu akseleratoriaus komandos darbu su idėjomis paremtu modeliu, yra įmanoma dirbti su 5-10 įmonių per metus.

Ekspertai nurodė, kad konkretūs startuolių įsipareigojimai vystant verslo idėjas turėtų būti aptarti kiekvienu atveju. Daugumos ekspertų nuomone, nuosavomis lėšomis startuolis prisidėti neturi, bet turi prisidėti įsipareigojimu, kad sutinka nuosekliai dirbti iki programos pabaigos, vykdyti numatytą planą, laikytis numatyto biudžeto ir t. t., o startuolio akcijų dalis, skiriama rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“ už investiciją ir paslaugas skaidriai išsprendžia startuolio įsipareigojimų klausimą. Mažuma ekspertų nurodė, kad prisidėjimas nuosavomis (kad ir minimaliomis) lėšomis yra reikalingas.

Taip pat buvo išsakyta nuomonė, kad, jeigu startuolis prisideda savo lėšomis, rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“ valdytojo gaunamas akcijų procentas turėtų ženkliai sumažėti.

Apibendrinant, LT VCA ir RKF valdytojų nuomonės dėl verslo akceleratorių poreikio sutapo – rinkoje jų skaičius nėra pakankamas, o privačios iniciatyvos pagalba pakankamai greitai įsteigti akceleratorių ir tokiu būdu skatinti startuolių ekosistemos vystymąsi nepavyks. Čia yra būtinas valstybės dalyvavimas, kadangi dėl didelės rizikos prieš-parengiamojoje ir parengiamojoje stadijoje, privatūs investuotojai nėra linkę investuoti savo privačias lėšas.

3.2.3.4 FT pasiūlymai dėl SVV subjektams skirtų FP ir jų tobulinimo

FT interviu metu pateikė tokius pasiūlymus dėl SVV subjektams skirtų FP ir jų tobulinimo:

- Apsvarstyti garantijų teikimo už faktoringą galimybes;
- Keisti individualių garantijų schemą – šiuo metu taikoma garantijos likučio apskaičiavimo formulė yra sudėtinga, nes gražinant paskolą, pirmiausia pasidengia garantuota dalis. Todėl siūloma visu paskolos galiojimo laikotarpiu taikyti nustatytą garantijos procentą proporcingai likusiai paskolos daliai;
- Ilginti palūkanų kompensavimo terminą ir nesieti jo su suteikiama garantija;
- Lengvatinėms priemonėms nustatyti dar palankesnes palūkanų normas;
- Toliau tęsti socialinį mikrofinansavimą, kuriam turėtų būti taikomos lengvatinės sąlygos;
- Atsieti lengvatinių paskolų pradedantiesiems teikimą nuo mokymų, nes FT yra FĮ, kurių paskirtis yra teikti finansines paslaugas, o ne organizuoti ir vesti mokymus;
- Administruojant ir valdant RKF priemones, daugiau dėmesio skirti ne tik konkrečios FP viešinimui, bet ir bendrai informacijos apie RKF sklaidai;
- Numatyti ilgesnį laikotarpį FP įgyvendinimui (tai ypač aktualu VSF atveju);
- 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu įgyvendinti mažiau, bet lengviau ir paprasčiau administruojamų FP. FT siūlymu, užtektų įgyvendinti iš esmės tokias pat, tik pakoreguotas ir pritaikytas pagal naujausius teisės aktus bei prioritetines kryptis, FP, kaip ir 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu;
- Panaikinti ar sumažinti perteklinį „pažeidimų“ vertinimą;
- Skatinti startuolių kūrimąsi ir plėtrą, kuriant verslo akceleravimo priemones.

Taip pat, atlikus SVV subjektų, FT apklausas ir išnagrinėjus LT VCA tyrimą, matyti, jog planuojančių pasinaudoti RKF investicijomis yra keletą kartų daugiau nei jau gavusių investicijas anksčiau, todėl darytina išvada, kad ateityje turėtų augti rizikos kapitalo investicijų poreikis. Atsižvelgiant į tai, kad 2014–2015 m. baigsis esamų RKF FP investavimo laikotarpiai, įvertinus RKF valdytojų apklausos rezultatus, ir į tai, kad pagal BIF iniciatyvą veikiančios RKF investuos į vėlesnės veiklos stadijos stambesnių investicinių poreikių turinčias įmones, rinkoje atsiras ankstyvosios ir pradinio augimo stadijos rizikos kapitalo pasiūlos trūkumas. Taip pat, atsižvelgiant į SVV subjektų apklausos rezultatus, iš kurių matyti, kad per artimiausius 5 metus turėtų išaugti išorinio verslo finansavimo poreikis investicijoms į inovacijų diegimą ir žmogiškųjų išteklių plėtrą bei investicijoms į mokslinius tyrimus, svarstyтина galimybė įgyvendinti tokiems verslo finansavimo poreikiams pritaikytą FP. Šiuo metu veikiančių RKF, į kuriuos investuotos valstybės lėšos, investavimo strategijos nėra specialiai orientuotos į MTEP, tačiau net keletas fondų valdytojų yra atlikę investicijų į MTEP vykdančias įmones.

3.3 Rinkos problemų ir trūkumų identifikavimas

Vertinime nustatyti šie pagrindiniai išorinio verslo finansavimo rinkos trūkumai (pagal vertinimo 3.2 dalyje aprašytus SVV subjektų ir FT atstovų apklausų rezultatus bei pagal LT VCA tyrimo rezultatus):

- Populiariausi išorinio verslo finansavimo šaltiniai – tradiciniai FĮ siūlomi finansavimo produktai – paskolos ir lizingas, pirmiausia todėl, kad verslas nėra pakankamai susipažinęs su alternatyviais finansavimo būdais, o FĮ ne visada gali pasiūlyti SVV prienamiausius bei tinkamiausius finansavimo būdus. Būtina daugiau išnaudoti RKF teikiamas paslaugas, tačiau apie tokias galimybes verslui trūksta informacijos ir žinių;

- Kalbant apie sunkumus gaunant išorinį verslo finansavimą, dažniausiai buvo paminėti per griežti finansavimo reikalavimai, užstato trūkumas ir per didelė finansavimo kaina (palūkanos, garantijos mokestis, administravimo išlaidos). Taip pat respondentams gauti finansavimą trukdė ir tai, kad FT nėra linkę skolinti naujai įsteigtoms įmonėms.

- Siekdami gauti išorinį finansavimą, verslininkai susiduria su reikalaujamo, verslui pernelyg didelio, užstato problema. SVV subjektų apklausa parodė, kad net 70 proc. SVV subjektų, kurie kreipėsi į FĮ, negavo reikiamo finansavimo dėl turimo nepakankamo užstato;

- Pagal apklausos rezultatus matyti, jog SVV subjektai aktyviai domisi verslo plėtros galimybėmis, yra susipažinę su įvairių FT siūlomomis paslaugomis ir turi pakankamai patirties naudodami skirtingas išorinio verslo finansavimo priemones. SVV subjektai įvardijo, kad populiariausias FT yra bankas, o populiariausia finansavimo priemonė – paskola. Dauguma jų atsakė, kad ir ateityje planuoja kreiptis į bankus dėl paskolų, todėl siūlomos FP yra labiausiai atitinkančios SVV subjektų poreikius ir FT planus bei galimybes;

- Nėra priemonės, kuria būtų sudaryta galimybė gauti garantijas už faktoringą;

- Ne visos rinkoje esančios FP yra patrauklios dėl per trumpo jų galiojimo bei lėšų panaudojimo laikotarpio, todėl reikalinga kurti ilgesnio laikotarpio FP;

- Šiuo metu taikoma valstybės (individualių) garantijų schema, kai gražinant paskolą, pirmiausia pasidengia garantuota dalis yra mažiau patraukli FĮ, skaičiuojant kapitalo poreikio rodiklius;

- Komeraciniai bankai, laikydamiesi Bazelio III³⁶ taisyklių, turės laikyti daugiau kapitalo, geriau vertinti grėsmes ir rizikas, laikyti daugiau likvidaus turto. Visa tai apribos komercinių bankų, ypač mažesniųjų, galimybes skolinti nepamatavus rizikos, skatins labiau orientotis į mažiau rizikingus klientus, todėl šių Bazelio III nuostatų įgyvendinimas sąlygos mažesnę skolinimą;

- Esminis įmonių ankstyvojoje veiklos vystymosi stadijoje apribojimas – finansavimo trūkumas tolimesnei verslo plėtrai ir per maža RKF investicijos suma į vieną įmonę. Ribojama maksimali investicijų suma į vieną bendrovę mažina galimybes sparčiau plėstis ir (ar) įgyvendinti numatytus projektus, kurie dažnai yra nukeliami į vėlesnį laikotarpį ar jų vystymo yra atsisakoma;

- Ankstyvojoje veiklos vystymosi stadijoje esančioms įmonėms, siekiančioms gauti išorinio finansavimo veiklos plėtrai, dažnu atveju tradicinės finansavimo formos yra sunkiai

³⁶ Privalomai Bazelio III nuostatos įsigalioja nuo 2019 m., bet dauguma užsienio kapitalo bankų ir filialų, veikiančių Lietuvoje, pagrindines Bazelio III nuostatas pradėjo įgyvendinti jau nuo 2013 m. pradžios.

prieinamos, todėl tokiu atveju rizikos kapitalo investicijos yra viena arba kartais ir vienintelė galimybė finansuoti veiklos plėtrą;

- Šiai dienai Lietuvoje yra per mažas RKF kiekis rinkoje, ypač ankstyvoje veiklos vystymosi stadijoje ir MTEPI srityje veikiančioms įmonėms ankstyvoje veiklos vystymosi stadijoje;

- Vėlesnėje veiklos vystymosi stadijoje esančios įmonės akcentavo, kad vienas iš pagrindinių RKF trūkumų yra nustatyta per maža maksimali investicijos į įmones suma;

- Apie 85 proc. įmonių teigė, kad nors investicijų lėšų pakankama finansuoti svarbiausius plėtros projektus, kurie yra esminiai tam, kad įmonė augtų, tačiau papildomas išorinis finansavimas leistų žymiai sparčiau įgyvendinti plėtros planus, taip didinant įmonės vertę ir konkurencingumą, bei kurti papildomas darbo vietas. Tai ypatingai pabrėžia į technologijas orientuotos įmonės, kurios teigė, jog vystant projektus nepilnu pajėgumu dažnai yra prarandamas konkurencinis ir technologinis pranašumas prieš finansiškai stipresnius konkurentus, o tai kelia grėsmę veiklos tęstinumui ateityje;

- Svarbu pabrėžti, kad pagal LT VCA tyrimą apie 30 proc. įmonių, vėlesnėje veiklos vystymosi stadijoje, teigė, kad Lietuvoje trūksta arba yra ribotas kiekis RKF, kurie investuoja į vėlesnėje veiklos vystymosi stadijoje esančias įmones. Rinkoje esantys RKF valdytojai net ir maksimaliai investavę visas fondų lėšas, galėtų prisidėti tik prie kiek daugiau nei 30 įmonių plėtros. Atskiri RKF valdytojai per metus peržiūri daugiau nei po 100 atskirų investicinių projektų. Tačiau, dėl riboto dydžio lėšų bei investicinių projektų neatitikimo RKF investavimo kriterijams atskirų fondų investicijos pasiekia vos 3–4 įmones kasmet. Tai rodo, kad dėl nepakankamo RKF finansavimo, taip pat nepakankamo įmonių suvokimo, į kokius projektus (įmones) investuoja RKF, investicijos pasiekia vos 4 proc. įmonių, kurios siekia gauti RKF finansavimą. Remiantis šia statistika, galima daryti prielaidą, kad RKF turint daugiau lėšų, privataus akcinio kapitalo investicijos leistų plėstis proporcingai didesniai skaičiui įmonių;

- Galimybė gauti finansavimą naujiems SVV subjektų projektams iš esamų FP pagal daugumą įgyvendinamų priemonių baigsis 2014–2015 m.;

- Taip pat, išnagrinėjus NASDAQ OMX atliktą vertinimą³⁷, galima teigti, kad vertybinių popierių rinkoje įmonė gali pritraukti investicijas į nuosavą kapitalą, išleidžiant naujas akcijas arba esamiems akcininkams dalį turimų akcijų parduodant naujiems investuotojams. ES veikiančios reguliuojamos rinkos (tradicinės akcijų biržos) dėl reiklaus reguliavimo ir aukštų atėjimo į rinką reikalavimų yra labiau prieinamos stambioms, stabilią veiklą vykdančioms įmonėms. Lietuvoje NASDAQ OMX biržų grupė pagal Skandinavijos šalių pavyzdį yra sukūrusi alternatyviąją rinką First North. Alternatyvi rinka gali padėti nedidelėms, tačiau greitai augančioms įmonėms maksimaliai išnaudoti verslo finansavimo galimybes (pvz., per akcijų rinką pritraukus investicijų į nuosavą kapitalą, išauga galimybė pasiskolinti iš banko; galima derinti rizikos (privataus) kapitalo ir finansinių investuotojų investicijas) ir pritraukti į įmonę plėtrai reikalingas naujas lėšas, esamiems akcininkams išlaikant įmonės kontrolę. Tačiau šiuo metu Lietuvos įmonės nesinaudoja šia rinka, pirmiausia, dėl silpnos investuotojų į šios rinkos įmones bazės ir vis dar ankstyvojoje vystymosi stadijoje esančios šalies rizikos kapitalo rinkos³⁸. Todėl, kaip siūloma

³⁷ Labai mažų, mažų ir vidutinių įmonių finansavimas per kapitalo rinką, naudojant ir Lietuvai skirtas 2014–2020 ES SF lėšas, NASDAQ OMX, 2013 m.

³⁸ Ten pat

NASDAQ OMX atliktame vertinime, pasinaudojant ES SF lėšomis 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu, būtų galima paskatinti alternatyvios rinkos plėtrą Lietuvoje;

- Rinkoje nėra pakankamo kiekio veikiančių akseleravimo paslaugas teikiančių RKF, o privačios iniciatyvos juos steigiant nepakanka dėl pernelyg rizikingo šios veiklos pobūdžio. Valstybės prisidėjimas steigiant rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“ prisidėtų prie startuolių ekosistemos plėtos ir verslumo skatinimo.

Atsižvelgiant į 2015 m. įgyvendinamų FP galiojimą (žr. 38 pav.), 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu būtina numatyti FP, kurios galės būti pradėtos įgyvendinti kuo greičiau po 2015 m. pabaigos, nes galimybė gauti finansavimą naujiems SVV subjektų projektams iš esamų FP pagal daugumą įgyvendinamų priemonių baigsis 2015 m. pabaigoje.

Vertinant esamo pasiruošimo 2014–2020 m. programavimo laikotarpiui procesus ir tai, kad 2014–2020 m. programavimo laikotarpį reglamentuojančių dokumentų ir teisės aktų tvirtinimas nusikėlė vėlesniam laikotarpiui, darytina išvada, kad planuojamų FP įgyvendinimo pradžia yra galima tik nuo 2016 m. Todėl, siekiant užtikrinti nenutrūkstamą SVV finansavimą, yra būtina numatyti galimus papildomus finansavimo šaltinius (pvz., iš INVEGOS fondo, VSF ir (ar) JEREMIE kontroliuojančiojo fondo grįžusių (grįšiančių) lėšų).

38 pav. 2015 m. Lietuvoje veikiančių FP lėšų išmokėjimo terminai

Metai	2013				2014				2015			
	I ketv.	II ketv.	III ketv.	IV ketv.	I ketv.	II ketv.	III ketv.	IV ketv.	I ketv.	II ketv.	III ketv.	IV ketv.
Paskolų priemonės												
<i>MK_1</i>												
<i>MK_2</i>												
<i>AKF</i>												
<i>FRSP</i>												
<i>VSF</i>												
Rizikos kapitalo priemonės												
<i>BaltCap</i>												
<i>LitCapital</i>												
<i>Practica VC Fund</i>												
<i>Practica Seed Fund</i>												
<i>Verslo angelų fondas I</i>												
Garantijų priemonės												
<i>Individualios garantijos</i>												
<i>FLPG (paskoloms)</i>												
<i>FLPG (lizingui)</i>												
<i>GF</i>												

Šaltinis: studija

Nustatytiems rinkos nepakankamumams (trūkumams) sprendimo būdai (įgyvendinant tam tikro finansavimo FP) yra pasiūlyti metodologijoje (18 lentelė).

18 lentelė. Tipinių rinkos trūkumų ir galimų FP tiems trūkumams padengti pavyzdžiai

Teminis tikslas	Tipiniai pagrindiniai veiksmai	Tipinės rinkos problemos	Rinkos nepakankamumas	FP pavyzdžiai
Mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir inovacijų stiprinimas (ERPF)	<ul style="list-style-type: none"> • mokslinių tyrimų infrastruktūros ir inovatyvūs finansavimo sprendimai skirti įrangos ir kompetencijos centrų, kurie daugiausia dėmesio skiria taikomiesiems moksliniams tyrimams, sukūrimas inovacijų skatinimas įmonėse per technologijų perdavimą, taikomuosius mokslinius tyrimus, technologijų plėtrą ir demonstracinius įrenginius 	<ul style="list-style-type: none"> • informacijos netolygumas • FĮ nepriimtina rizika • ribotos finansavimo galimybės • reglamentavimo trūkumas, susijęs su nuosavybės teise • išoriniai veiksniai 	Rinkos nepakankamumas	<ul style="list-style-type: none"> • garantijos • paskolos • paskolos be arba su mažesnio užstato reikalavimais • subordinuotos paskolos • rizikos kapitalas
MVĮ konkurencingumo skatinimas (ERPF)	<ul style="list-style-type: none"> • tinkamų FP sukūrimas ir teikimas inovatyvioms ir jaunoms įmonėms • naujų idėjų ir mokslinių tyrimų rezultatų komercializavimas • verslo konsultavimo paslaugos • interneto įrankių plėtra • tarptautiškumo skatinimas • MVĮ atsiradimas naujose srityse 	<ul style="list-style-type: none"> • informacijos netolygumas • FĮ nepriimtina rizika • ribotos finansavimo galimybės • administravimo išlaidos • reglamentavimo trūkumas, susijęs su nuosavybės teise • išoriniai veiksniai 	Rinkos nepakankamumas	<ul style="list-style-type: none"> • garantijos • paskolos • rizikos kapitalas • mezaninas • dotacijos ir paskolos derinys • paskolos be arba su mažesnio užstato reikalavimais • subordinuotos paskolos
Užimtumo skatinimas ir darbo jėgos judumo rėmimas (ESF)	<ul style="list-style-type: none"> • savarankiško užimtumo, verslumo ir verslo kūrimo skatinimas 	<ul style="list-style-type: none"> • informacijos netolygumas • FĮ nepriimtina rizika • ribotos finansavimo galimybės 		<ul style="list-style-type: none"> • labai mažos paskolos, leidžiančios pradėti nuosavą verslą • garantijos už lengvatines paskolas

Šaltinis: sudaryta autorių pagal metodologiją

Atlikus SVV tyrimą ir susumavus gautus rezultatus, iš 508 (A) respondentų finansavimo poreikį išreiškė 432 (B) SVV subjektai, iš kurių 321 (C) nurodė, jog planuoja kreiptis į FT dėl FP. Planuojantieji kreiptis nurodė, jog jiems bus reikalingas apytiksliai 84,2221 mln. EUR (D) išorinis verslo finansavimas. Planuojantieji pasinaudoti FP lėšomis nurodė poreikį 62,8872 mln. EUR (E) lėšų sumai.

Kadangi SVV apklausa yra reprezentatyvi, o jos paklaida siekia iki 4 proc., darytina prielaida, jog iš visų Lietuvoje 2013 m. pradžioje veikusių MVĮ (65 781)³⁹ (F), išorinio verslo

³⁹ Skaičiavimai atlikti, pasinaudojant studijos rezultatais, kurie buvo gauti 2013 m. II ketv., todėl, norint išlaikyti reprezentatyvumą, imti 2012 m. ataskaitiniai duomenys.

finansavimo poreikį per ateinančius 5 metus turės 55 939 (G=B/AxF) MVĮ, iš kurių 41 566 (H=C/AxF) MVĮ sieks finansavimo per FP.

Skaičiuojant proporcingai pagal norimo finansavimo dydį, tikėtina, kad per ateinančius 5 metus iš visų MVĮ, kurie kreipsis dėl finansavimo į FT, 74 proc. (C/Bx100 proc.) sieks gauti finansavimą per FP. Kadangi FĮ iš viso įmonėms per laikotarpį nuo 2009 m. pradžios iki 2013 I ketv. pabaigos išdavė apie 5,79 mlrd. EUR, planuojama, jog per ateinančius 5 metus bus kreiptasi finansavimo iki 8,11 mlrd. EUR (ExH/C). Per praėjusius 5 metus vien per EIF ir INVEGOS administruojamas priemonės buvo panaudota apie 289,62 mln. EUR (tik FP lėšos), todėl, skaičiuojant proporciją (8,11 mln. EUR/5,79 mln. EUR=1,4 karto) gautūsi, kad MVĮ reikės apytiksliai 289,62 mln. EURx1,4=**405,5 mln. EUR ±4 proc.** FP planas turėtų būti sudarytas mažesnei sumai, nes tikimasi, kad lėšos, panaudotos paskolų forma iš 2014–2020 m. programavimo laikotarpio, jau bus grįžusios ir bus galima jas panaudoti pakartotinai.

Atliekant FĮ ir RKF valdytojų apklausas, jų buvo paprašyta nurodyti preliminarias sumas pagal pavyzdines galimas įgyvendinti FP. Apklausti FT pateikė preliminarius paskaičiavimus, nurodančius, kokio finansavimo jiems trūktų, norint finansuoti SVV subjektų veiklas, kurių dėl vienokių ar kitokių priežasčių FT negali finansuoti nuosavomis lėšomis. 19 lentelėje nurodytos galimos panaudoti lėšos per skolines FP per metus. 20 lentelėje nurodytas SVV subjektams galimas panaudoti suminis lėšų poreikis per RKF FP 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu.

19 lentelė. SVV subjektams galimos panaudoti lėšos (galimos suteikti paskolos ir pasirašyti lizingo sandoriai) per skolines FP, remiantis interviu su KĮ

FP	Matavimo rodiklis, per metus	Suma, mln. EUR
Portfelinės garantijos paskoloms	Į portfelį planuojamų įtraukti paskolų suma	30,41
Portfelinės garantijos lizingui	Į portfelį planuojamų įtraukti lizingo sandorių suma	4,34
Portfelinės garantijos faktoringui	Į portfelį planuojamų įtraukti faktoringo sandorių suma	13,61
Garantijų fondas	Planuojamų išduoti paskolų su garantija suma	37,65
Garantijų fondas iš nacionalinių lėšų		2,9
Lengvatinės paskolos	Planuojamų išduoti paskolų suma	11,58
Lengvatiniai kreditai lizingui	Planuojamų pasirašyti sandorių suma	3,48
Pasidalytos rizikos paskolos	Planuojamų išduoti paskolų suma	23,17
Lengvatinės paskolos pradedantiems verslų	Planuojamų išduoti paskolų suma	3,77
Iš viso lėšų per metus:		130,9

Šaltinis: studija

20 lentelė. SVV subjektams galimos panaudoti lėšos per RKF FP, remiantis interviu su RKF

RKF tipas	Fondo dydis, mln. EUR
Verslo angelų fondas	11,58
Plėtros fondas I	26,07
Plėtros fondas II	28,96
Ankstyvos stadijos ir plėtros fondas I, viso:	21,72
akseleravimas ir ankstyvosios stadijos investicijos	5,79
tolesnė plėtra	15,93
Ankstyvos stadijos ir plėtros fondas II, viso:	21,72
akseleravimas ir ankstyvosios stadijos investicijos	5,79
tolesnė plėtra	15,93
Iš viso	110,05

Šaltinis: ESTEP analizė

SVV subjektų veikla yra itin svarbi užtikrinant šalies socialinį ir ekonominį stabilumą bei ūkio plėtrą, todėl, siekiant sumažinti rinkos trūkumus, 7 vertinimo dalyje pateikiama FP investavimo strategija, pagal kurią ŪM ir SADM įgyvendintų FP 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu.

3.4 Mokestinės ir teisinės bazės pritaikymas FP

Kaip teigia Lietuvoje veikiančios RKF valdytojai ir KĮ, Lietuvoje vis dar yra kai kurių teisinio reglamentavimo ir mokestinių trukdžių, kurie apsunkina kreditavimo ir rizikos kapitalo priemonių įgyvendinimą. Šių problemų tinkamas sprendimas prisidėtų prie sėkmingo verslui skirtų FP įgyvendinimo ir, atitinkamai, leistų greičiau pasiekti ES SP poveikiui keliamus tikslus. Pagrindiniai spręstini klausimai aptariami toliau.

3.4.1 Mokestinės ir teisinės bazės pritaikymas RKF FP

Plačiau apie reguliacinę sistemą, susijusią su FP įgyvendinimu aprašoma ESTEP analizėje, kurioje teigiama, jog Lietuvoje intensyviausi teisinio reglamentavimo pokyčiai buvo susiję su rizikos ir privataus kapitalo rinkų reglamentavimu, apsisprendus įgyvendinti JEREMIE iniciatyvos priemonės, kadangi iki tol valstybės (ES) lėšomis finansuojamų SVV skirtų rizikos kapitalo priemonių investicijoms Lietuvoje skatinti nebuvo. Taip pat, kaip konstatuojama BGI vertinime, finansavimas iš JEREMIE kontroliuojančiojo fondo suteikė esminį postūmį rizikos kapitalo rinkų raidai, o tai iškėlė klausimus dėl RKF steigimo ir veiklos teisinio reglamentavimo.

2012 m. priimta nauja LR ūkinių bendrijų įstatymo (toliau – Ūkinių bendrijų įstatymas)⁴⁰ redakcija, kuri sudaro pagrindą pasaulinę praktiką atitinkančiai laisvei susitarti dėl bendrijos valdymo, finansavimo ir pelno paskirstymo klausimų bei prisitaikyti prie investuotojų reikalavimų⁴¹. Ūkinių bendrijų įstatymas buvo pakeistas reaguojant į trūkumus, pastebėtus įgyvendinant JEREMIE iniciatyvą Lietuvoje. Ūkinių bendrijų įstatymas numato, kad bendrija

⁴⁰ 2003 m. lapkričio 6 d. Lietuvos Respublikos ūkinių bendrijų įstatymas Nr. IX-1804.

⁴¹ BGI vertinimas.

steigiama ir veikia bendrijos veiklos sutarties pagrindu, o ne jungtinės veiklos sutarties pagrindu, kaip buvo anksčiau. Ūkinių bendrijų įstatymas leidžia bendrijos veiklos sutarties šalims (ūkinės bendrijos steigėjams ir dalyviams) susitarti iš esmės dėl visų bendros veiklos sąlygų ir dalyvių teisių apimties. Sudaryta galimybė nustatyti visiems dalyviams priimtina sprendimų dėl ūkinės bendrijos reikalų priėmimo tvarką, dalyviams suteikiamų balsų skaičiavimo taisyklės, pelno skirstymo tvarką, naujų dalyvių priėmimo ir pasitraukimo iš ūkinės bendrijos tvarką, dalyvio teisių perleidimo tvarką ir kt.

Kaip nurodoma LT VCA tyrime, pasaulyje rizikos ir privataus kapitalo fondai dažnai steigiami ribotos atsakomybės bendrijos forma. Tokia forma egzistuoja ir Lietuvoje kaip „komanditinė ūkinė bendrija“ (toliau – KŪB), nustatyta Ūkinių bendrijų įstatyme.

Ūkinių bendrijų įstatymas nustato, kad atskira komanditoriaus sutartis nėra sudaroma – jungtinės veiklos sutartis ir komanditoriaus sutartis yra apjungiamos į vieną veiklos sutartį. Tokia praktika yra įprasta pasaulyje. Tačiau naujoje Ūkinių bendrijų įstatymo redakcijoje įvedus šią naują formą, papildomai buvo įtrauktos įvairios nuostatos, kurios labai apsunkina KŪB veiklą ir daro šią formą nepatrauklią RKF steigimui. T.y.:

- Įstatymas reikalauja, kad visi KŪB nariai (tiek tikrieji nariai, tiek komanditoriai) būtų atskleidžiami viešai LR juridinių asmenų registre, nurodant jų įnašų dydžius. Prieš Ūkinių bendrijų įstatymo redakciją toks reikalavimas buvo taikomas tik tikriesiems nariams (t. y. asmenims, valdantiems KŪB). Komanditoriai iš esmės yra finansiniai investuotojai (dažnai – lietuviškos įmonės ir fiziniai asmenys), nedalyvaujantys ūkinės bendrijos valdyme. Naujas reikalavimas atskleisti komanditorius ir jų įnašus yra nepalankus konfidencialumo siekiantiems investuotojams, nes privatūs investuotojai nenori, kad būtų viešai žinoma, jog yra investavę ir kokias sumas jie investavo į fondą, todėl tai gali tapti viena iš priežasčių neinvestuoti į fondus arba steigiant fondus rinktis palankesnę teisinę bazę kitoje valstybėje. Dėl šios priežasties reikėtų sudaryti galimybes neviešinti investuotojų tapatybės ir jų konkrečių finansinių investicijų į fondą.

- Ūkinių bendrijų įstatymas reikalauja, kad KŪB veiklos sutartis būtų atskleidžiama viešai LR juridinių asmenų registre. Tokiu būdu visos tikrųjų narių (investicijų valdytojų) finansinio motyvavimo, pelno skirstymo bei kitos fondo veiklos sąlygos atskleidžiamos viešai. Toks reikalavimas yra neįprastas pasaulinėje praktikoje, kadangi tokio tipo bendrijos veiklos sutartys yra konfidencialus dokumentas. Lietuvoje reikėtų sudaryti galimybę neviešinti bent jau dalies komerciškai jautrių KŪB veiklos sutarties elementų.

- Ūkinių bendrijų įstatymas nustato notarinę KŪB veiklos sutarties formą. Tai reiškia, kad tiek pagrindinė sutartis, tiek vėlesni jos pakeitimai (net ir smulkiausi) turi būti pasirašyti visų dalyvių (įskaitant tikruosius narius ir finansinius investuotojus – komanditorius) notaro akivaizdoje. Notarinę sutarties pakeitimą būtina atlikti ir tuo atveju, jeigu bet kuris komanditorius perleidžia savo įnašą fonde kitam asmeniui. Toks reikalavimas visus KŪB veiklos sutarties pakeitimus tvirtinti notarine tvarka yra didelė administracinė našta (būtina į vieną vietą vienu metu surinkti visus investuotojus), ypač kai investuotojai yra iš keleto valstybių, neatitinkanti pasaulinės praktikos. Reikėtų sudaryti galimybes KŪB sutarties nereikšmingus ar iš anksto numatytus pakeitimus (įskaitant komanditoriaus įnašo perleidimo atvejį) įregistruoti be komanditorių papildomo pritarimo – tik tikrųjų narių iniciatyva.

Be to, 2013 m. buvo priimtas LR informuotiesiems investuotojams skirtų kolektyvinio investavimo subjektų (toliau – IISKIS) įstatymas⁴². Juo siekta nustatyti lankstesnę ir tarptautinę praktiką atitinkantį informuotiesiems investuotojams skirtų specialiųjų kolektyvinio investavimo subjektų (toliau – SKIS), įskaitant rizikos kapitalo SKIS, veiklos teisinį reguliavimą. Tai išties didelis Lietuvos pasiekimas gerinant aplinką Lietuvoje steigti privataus ir rizikos kapitalo fondams.

Vienas iš rizikos kapitalo šaltinių yra pensijų fondų lėšos, tačiau teisinis pensijų fondų investavimo į rizikos kapitalą reglamentavimas iki 2014 m. pradžios nebuvo aiškus. Įstatymų nuostatos nedraudžia pensijų fondams investuoti į RKF, tačiau aiškaus reglamentavimo nebuvimas kėlė sunkumų. Pensijų fondų lėšų investavimui taikomi apribojimai, siekiant apsaugoti šias lėšas nuo per rizikingų investicijų, taigi instituciniai investuotojai turi turėti aiškius kriterijus, pagal kuriuos spręstų, ar konkretus RKF būtų tinkamas investuoti pensijų fondo lėšas (t. y. ar į jį leidžiama investuoti pensijų fondo lėšas). Tokie reglamentavimo trūkumai buvo ištaisyti 2014 m. pradžioje, kai Lietuvos bankas patvirtino savo poziciją dėl galimybės II ir III pakopos pensijų fondus investuoti rizikos kapitalo rinkose. LB išvardijo pagrindinius kriterijus, kuriuos atitinkantys RKF galėtų būti laikomi tinkamais pensijų fondų investicijoms. LB nuomone, vertinant potencialių investicijų kontrolę užtikrinančias priemones, svarbi aplinkybė galėtų būti ta, kad į RKF yra investuota dalis ES arba kitų valstybės lėšų, kurias valdo atitinkamos tarptautinės ar nacionalinės paramos institucijos. Šis LB išaiškinimas iš dalies palengvina darbą tiek pensijų fondų valdytojams, tiek RKF.

Kalbant apie mokesstinę aplinką gerinimą rizikos kapitalo investicijoms, reikia paminėti, jog esama mokesčių teisinė bazė nėra nuosekli rizikos kapitalo pagrindu veikiančių licencijuojamų ūkio subjektų atžvilgiu. Konkrečiai, kaip teigiama LT VCA tyrime, rizikos kapitalo subjektų apmokestinimą reglamentuojantys teisės aktai dažnu atveju aiškiai nenusako apmokestinimo principų ir yra nepalankūs investuotojams. Pvz., jei kolektyvinio investavimo subjektas yra organizuotas kaip bendrovė, tokiu atveju bendrovės gautas pelnas nėra apmokestinamas. Tačiau, skirstant tokį neapmokestinatą pelną investuotojui fiziniam asmeniui, investicinei bendrovei kyla prievolė sumokėti pelno mokestį. Taigi kolektyvinio investavimo subjektas nėra atleidžiamas nuo apmokestinimo – apmokestinimas yra tik atidedamas.

Jei į kolektyvinio investavimo subjektą investuoja Lietuvos JA ir vėliau perleidžia investicinius vienetus arba akcijas, gautos turto vertės padidėjimo pajamos yra apmokestinamos. Tačiau jei Lietuvos JA perleidžia įprastinės bendrovės akcijas, taikoma neapmokestinimo išimtis, pagal kurią gautas pelnas gali būti neapmokestinamas. Taigi investicijų į kolektyvinio investavimo subjektą apmokestinimas yra nepalankesnis, lyginant su investicijomis į įprastines bendroves.

Pagal užsienio valstybių taikomą praktiką, investuojant į kolektyvinio investavimo subjektus yra tikimasi, kad išmokos investuotojams bus neapmokestinamos prie pajamų šaltinio, t. y. pelno dalį išmokantis kolektyvinio investavimo subjektas neišskaičiuos jokių mokesčių, o gautas pelnas bus apmokestinamas investuotojo rezidavimo jurisdikcijoje pagal jam taikomas

⁴² 2013 m. birželio 18 d. Lietuvos Respublikos informuotiesiems investuotojams skirtų kolektyvinio investavimo subjektų (IISKIS) įstatymas Nr. XII-376 (galioja nuo 2013-07-01).

taisykles. Lietuvoje mokesčiai prie šaltinio yra taikomi, taip sukeliant dvigubo apmokestinimo situacijas.

Šios ir panašios problemos jau prieš kurį laiką buvo svarstomos dar Vertybinių popierių komisijoje veikusios Darbo grupės dėl kolektyvinio investavimo subjektų teisinės aplinkos tobulinimo susitikimų metu. Šioje darbo grupėje iš esmės buvo sutarta, kad turėtų išlikti tik vienas investicinių pajamų apmokestinimo lygmuo. Priimtinausias sprendimas – investicinę grąžą gaunančio investuotojo „rankose“. Susipažinus su rinkos dalyvių įvardytų investicinėms struktūroms patraukliausių užsienio jurisdikcijų taikomais apmokestinimo mechanizmais, siekiant aiškesnio ir paprastesnio investicinės veiklos apmokestinimo mechanizmo, prisidedančio ir prie sektoriaus plėtros, buvo siūloma svarstyti tokias esmines galiojančių mokesčių teisės aktų pakeitimų kryptis:

- Investicinių fondų mokesčio statuso apibrėžimas, aiškus valdymo įmonių funkcijų apibrėžimas. Šiuo metu nėra griežtai reglamentuoto investicinių fondų traktavimo, tam tikrais atvejais skirtingai traktuojami nacionaliniai ir užsienio investiciniai fondai, nėra aiškios investicinių fondų kaip mokesčius išskaičiuojančių asmenų prievolės ir jų įgyvendinimo mechanizmas;

- kolektyvinio investavimo subjektų gaunamų visų rūšių investicinių pajamų neapmokestinimas (išskiriant pajamas iš tikslinių teritorijų). Šiuo metu investicinių bendrovių gaunamos investicinės pajamos (išskyrus dividendus) neapmokestinamos, o gaunamiems dividendams taikoma bendroji dalyvavimo išimtis.

- Investicijų į kolektyvinio investavimo subjektų grąžos (ne)apmokestinimo peržiūrėjimas, išskiriant (1) rizikos kapitalo kolektyvinio investavimo subjektus, suderintuosius kolektyvinio investavimo subjektus bei SKIS ir (2) išimtinai asmeninio kapitalo valdymo struktūras, veikiančias kaip kolektyvinio investavimo subjektus. Šiuo metu tiek investicinių fondų, tiek investicinių bendrovių išmokamiems dividendams dalyvavimo išimtis netaikoma, nes valdomi vienetai, akcijos bei dalys nesuteikia balso teisių. Todėl jų akcijų (vienetų) pardavimo pajamoms taip pat negali būti taikoma „holdingų“ lengvata.

Šie pasiūlymai taip ir nebuvo įgyvendinti. Tam tikras spragas bandoma dengti mokesčių administratoriaus rengiamuose Pelnų mokesčio įstatymo komentaruose. Tačiau tokiu būdu dar labiau didinamas neapibrėžtumas investuotojų atžvilgiu, kadangi, nors ir palankūs mokesčių administratoriaus paaiškinimai, prieštarauja galiojančių teisės aktų nuostatom.

Taip pat ESTEP analizėje išskiriama, kad politinės įtakos iš valstybės pusės nebuvimas yra labai svarbus veiksnys fondų veikloje dalyvaujantiems investuotojams. Investicijų į rizikos kapitalą atveju valstybė turėtų būti „tylusis“ investuotojas – nedalyvauti priimant investicinius sprendimus bei valdant įmonę, į kurią investuota. Bendras valstybės teisinės, mokesinės ir politinės sistemos stabilumas ir prognozuojamumas teigiamai veikia visas ūkio sritis, įskaitant ir rizikos kapitalo plėtrą.

3.4.2 Mokesinės ir teisinės bazės pritaikymas skolinėms FP

Kaip nurodoma ESTEP analizėje, tuo atveju, jei konkretaus FP įgyvendinime kaip FT dalyvauja KU, įtakos tokios priemonės įgyvendinimui turi reikalavimai KU veiklai.

LB, reaguodamas į KU krizę, inicijavo LR kredito unijų įstatymo⁴³ pakeitimus, kuriais buvo nustatyti didesni reikalavimai KU minimaliam kapitalui. Taip pat LB nustatė griežtesnius reikalavimus dėl KU veiklos riziką ribojančių normatyvų vykdymo, įskaitant ir kapitalo pakankamumo reikalavimą. KU priartėjus prie nustatytos kapitalo pakankamumo ribos, ji turi sustabdyti paskolų teikimą, įskaitant ir paskolų, teikiamų (finansuojamų) FP lėšomis. Tuo atveju, kai KU yra vienintelis priemonės įgyvendinime dalyvaujantis FT (t. y. kai konkrečios priemonės įgyvendinime nedalyvauja, pvz., ir bankai), gali sustoti paskolų pagal FP teikimas ir FP įgyvendinimas gali žlugti arba stipriai vėluoti. Su šia problema susidūrė SADM, 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu įgyvendinama priemonė „Verslumo skatinimas“, LB sugriežtinus politiką KU atžvilgiu.

Sprendžiant šią problemą, LR kredito unijų įstatyme galėtų būti nustatyta išimtis, suteikianti galimybę KU, net ir priartėjus prie kapitalo pakankamumo ribos, tęsti paskolų išdavimą SVV iš konkretaus ES finansuojamo fondo lėšų. FP lėšų saugumą užtikrina tai, jog KU yra prisiėmusios 100 proc. riziką. Be to, priemonės „Verslumo skatinimas“ FT yra LCKU ir 57 Lietuvoje veikiančių KU konsorciumas, kurio nariai solidariai atsako už paskolintas lėšas (t. y. vienai iš KU nutraukus veiklą, visus jos įsipareigojimus solidariai perima konsorciumas, įskaitant ir įsipareigojimą į priemonę grąžinti paskolintas (grįžusias) lėšas).

Įtaką sėkmingam skolinių FP įgyvendinimui gali daryti ir pasikeitusi valstybinės žemės nuomos teisės įkeitimo tvarka. FT teigimu, po atsakingų institucijų parengto teisės aktų išaiškinimo, Nacionalinė žemės tarnyba prie LR žemės ūkio ministerijos apribojo pažymų dėl žemės nuomos teisės įkeitimo išdavimą paskolos prašantiems ūkio subjektams, nes tai trukdo įkeisti turimą. Atitinkamai, bankai negali išduoti paskolų.

Be to, reikšmingą skolinių FP įgyvendinimui darys įsigalioję Bazelio III reikalavimai⁴⁴. Įsigaliojus šiems reikalavimams bankų bus reikalaujama turėti 4,5 proc. bendro nuosavo kapitalo (dabar reikalaujama 2 proc. (galiojančio Bazelio II reikalavimas) ir 6 proc. I lygio pagal riziką įvertinto turto (dabar – 4 proc.). Be to, susitarime Bazelis III taip pat nustatomi papildomi kapitalo rezervai.

Todėl, kaip jau minėta 3.2.3.3 dalyje, LB nusprendus maksimaliai išnaudoti privalomąjį rezervą, pritaikant visus Bazelio III reikalavimus, komerciniams bankams Lietuvoje reikės atsidėti net 13 proc. rezervinio kapitalo nuo suteikiamos paskolos (palyginus su dabar pagal Bazelio II reikalavimą taikomais 8 proc.).

Dėl Bazelio III reikalavimų, kurių tikslas stiprinti komercinius bankus, ateityje gali reikšmingai mažėti skolinimas SVV.

⁴³ 1995 m. vasario 21 d. LR kredito unijų įstatymas Nr. I-796.

⁴⁴ Privalomai Bazelio III nuostatos įsigalioja nuo 2019 m., bet dauguma užsienio kapitalo bankų ir filialų, veikiančių Lietuvoje, pagrindines Bazelio III nuostatas pradėjo įgyvendinti jau nuo 2013 m. pradžios.

4 FP pridėtinės vertės vertinimas

Europos centrinio banko atliktame tyrime „Galimybė gauti finansavimą MVĮ euro zonoje“⁴⁵ buvo išskirta, kad priėjimas prie finansavimo yra antra aktualiausia problema euro zonoje. Taigi FP nauda yra matuojama ne tik pritrauktų privačių lėšų skaičiumi ar paremtų subjektų suma, bet ir apskritai kaip priemonė palengvinanti finansavimo verslo kūrimuisi ir plėtrai gavimą.

FP yra pranašesnės už dotacijas ir subsidijas. Išskiriami FP privalumai lyginant su subsidijomis:

- lėšų grįžtamumo veiksnys – naudojant FP, lėšos yra gražinamos ir gali būti panaudotos kitiems projektams finansuoti, o subsidijos yra vienkartinės išmokos;
- efektyvus privačių lėšų pritraukimas;
- FP mažiau iškreipia vietinę rinką – teigiamo paramos socialinio ekonominio poveikio nesumažina neigiamas paramos poveikis dėl konkurencijos iškraipymo;
- finansuojami jauni ir inovatyvūs verslai;
- užtikrinamas įmonių veiklos tęstinumas ekonominio ir finansinio nuosmukio laikotarpiu;
- mažinamas finansavimo trūkumas ekonominio ir finansinio nuosmukio laikotarpiu.

Išskiriamos septynios 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu įgyvendintos subsidijų priemonės (žr. vertinimo 4.3.2 dalį), kurias ateityje rekomenduojama vykdyti per FP dėl tokios pat ar itin panašios finansavimo srities. Joms minėtų laikotarpiu buvo skirta 276,6 mln. EUR.

Taip pat 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu svarbu numatyti, kad nacionalinės paramos priemonės nekonkuruos tarpusavyje ir su tarptautinių programų priemonėmis:

- SADM ir ŪM priemonės nekonkuruos tarpusavyje, nes SADM planuojama įgyvendinti FP remis SVV paskolomis iki 25 tūkst. EUR ir tik pradedančiuosius verslininkus bei verslus, veikiančius iki 1 metų;
- ŽŪM svarsto plėsti finansavimą gaunančių ūkio subjektų ratą pagal EŽŪFKP programą. Tai konkuruotų su SADM ir ŪM FP (ypač SADM), todėl rekomenduojama atskirti FP pagal veiklas ir nustatyti aiškias ribas EŽŪFKP programai;
- *Horizontas 2020* (80 mlrd. EUR) yra skirtas subsidijoms ir FP moksliniams tyrimams ir inovacijoms, siekiant didinti verslo ir mokslo bendradarbiavimą, investicijas į MTEP. Ši programa nėra laikytina valstybės pagalba, skirtingai nuo nacionalinių (valstybės) lėšų FP;
- COSME (2,3 mlrd. EUR) yra skirta skatinti įmonių konkurencingumą, finansavimo prieinamumą jaunos ir besivystančioms įmonėms, ugdyti verslumą ir verslo kultūrą.

⁴⁵ Survey on the access to finance of SMEs in Euro area, ECB, 2013.

4.1 Kiekybinės FP naudos vertinimas

Norint įvertinti visų siūlomų FP, skirtų verslui, kiekybinę naudą, galima išskirti du aspektus – pritrauktų privačių lėšų dalį ir iš FP išduotų lėšų dalį, kurią verslas galėjo investuoti į savo veiklą, ir, gražinus jas, vėl gali pasinaudoti šiomis lėšomis papildomai.

Kaip rodo BGI vertinimo rezultatai, efektyvesnės nei subsidijos yra FP ir su jomis susijusios priemonės. Tai nulemia lėšų grįžtamumo veiksnys, o taip pat nustatytas ženklus teigiamas investicinių paskolų poveikis⁴⁶. Apyvartinės paskolos pasižymi gana mažu efektyvumu kuriant poveikį apyvartai, darbuotojų skaičiui ar pelningumui, tačiau dėl grįžtamumo veiksnio yra laikomos efektyvios ilguoju laikotarpiu (daugkartinis mažas poveikis).

Kiekybiniu matavimu iš viso nuo 2007 m. iki 2015 m. pabaigos FP, kurias įgyvendino ar įgyvendina INVEGA ir EIF, buvo panaudota apie 280 mln. EUR ES SF lėšų suma, kuria paremti 7 839 projektai. ES SF lėšos papildomai pritraukė apie 405 mln. EUR privačių lėšų FT lygmenyje. Svarbu pažymėti, kad 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu buvo galimas garantijų teikimas už paskolas, finansuojamas iš ES SF lėšų, tačiau 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu pagal planuojamą reglamentavimą tokios galimybės nėra numatomos.

2014–2020 m. programavimo laikotarpiu planuojamų FP kiekybinė vertė plačiau aprašyta vertinimo 5.3 dalyje, kurioje palyginti finansiniai svertai pagal tipinius projektus, finansuojamus subsidijomis, skolinėmis ir rizikos kapitalo FP, ir aprašyta kiekybinė FP nauda.

4.2 Kokybinis FP naudos vertinimas

Kokybinis naudos vertinimas plačiai išnagrinėtas BGI vertinime, kuriame identifikuojami FP privalumai. Remiantis BGI vertinimu, galima teigti, kad FP buvo operatyviai sureaguota į besikeičiančią ekonominę situaciją ir besikeičiančius SVV subjektų poreikius. ES lėšomis finansuotos paskolos, garantijos ir dalinis palūkanų kompensavimas tinkamai prisidėjo prie pasikeitusių įmonių poreikių tenkinimo pablogėjus ekonominei situacijai. Taip pat tai buvo adekvataus pobūdžio reakcija į pasikeitusią bankų politiką. Paskolinių priemonių ir garantijų taikymas atitiko gerąją pasaulinę praktiką, kuri nustatyta išnagrinėjus EBPO⁴⁷ praktiką.

BGI vertinime aprašyti įmonių, kurioms buvo suteiktas išorinis verslo finansavimas 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu, apklausos rezultatai rodo, kad galutiniai naudos gavėjai, gaudami paramą per FP, nesusidūrė arba susidūrė tik su nedideliais sunkumais rengiant dokumentus paramai gauti, taip pat jie nurodė, kad KĮ keliamus reikalavimus vertina kaip aiškius ir suprantamus, o paskolos gavimo dokumentų parengimui iš esmės užteko įmonės darbuotojų (įskaitant buhalterio paslaugas, kurias įmonės neretai perka iš paslaugų tiekėjų rinkoje) kompetencijos.

Taip pat, kaip teigiama BGI vertinime, FP turi pranašumą prieš subsidijas, kai remiamos Lietuvoje daugiausia veiklą vykdančios ir į eksporto rinkas neplanuojančios plėstis MVĮ, kadangi

⁴⁶ BGI vertinime buvo nagrinėtos tik skolinės FP. Žiūrėti vertinimo 4.2.1 dalį.

⁴⁷ EBPO – Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija.

FP mažiau iškreipiama vietinė rinka, t. y. teigiamo paramos socialinio ekonominio poveikio nesumažina neigiamas paramos poveikis dėl konkurencijos iškraipymo.

Siekiant palyginti investicijų turiniu ir forma skirtingas priemones (subsidijos ir FP bei su jomis susijusios priemonės), taikytas kompleksinis efektyvumo kriterijus, apimantis pritrauktų privačių investicijų ir administracinių sąnaudų dedamąsias.

Rizikos kapitalo fondų ir „Verslo angelų fondas I“ kokybinė nauda

Atliktas BGI vertinimas parodė, jog įmonių, pritraukusių RKF ir „Verslo angelų fondas I“ finansavimą, veiklos rodikliai gerėjo, o tai turi tiesioginės teigiamos įtakos šalies makroekonominių rodiklių augimui. Žinoma, poveikio mastas, vertinant absoliučiomis makroekonominių rodiklių reikšmėmis, nebūtų didelis dėl nedidelio įmonių, gavusių investicijas, skaičiaus, tačiau poveikis šiai įmonių imčiai yra labai ženklus. Per metus po pirmųjų investicijų pritraukimo bendra įmonių apyvarta išaugo 44 proc., darbuotojų skaičius įmonėse padidėjo 11,7 proc., o bendras įmonių nuostolis sumažėjo 71 proc. Nors negalima visos šių pokyčių apimties priskirti RKF ir „Verslo angelų fondas I“ poveikiui, tačiau, atsižvelgiant į tai, kad į šias įmones nagrinėjamu laikotarpiu buvo investavę RKF ir vertinant tai, kad RKF į įmonę investuoja ne tik finansinį kapitalą, tačiau investuotojai taip pat aktyviai dalyvauja įmonės valdyje, konsultuoja verslo ir vadybos klausimais, turi vertingus verslo ryšius – visa tai yra vertinama, kaip esminis įmonės tolesnio augimo veiksnys.

Kaip teigiama BGI vertinime, dalis įmonių (pvz., naujos mažos technologinės įmonės) yra labai svarbios šalies ekonomikai, bet KĮ, nepriklausomai nuo ekonominio ciklo, jas finansuoja nenoriai arba visai nefinansuoja. Tam tikros galimybės tokioms įmonėms egzistuoja rizikos kapitalo rinkose⁴⁸. Remiantis LT VCA tyrimu, portfelio įmonių nuomone, rizikos kapitalo priemonės yra vienas (ar vienintelis) prieinamas finansavimo šaltinis įmonės plėtrai ar kai kuriais atvejais įmonės steigimui ir idėjos įgyvendinimui. Įmonės ankstyvojoje veiklos vystymosi stadijoje nusprendžia bendradarbiauti su RKF dėl šių priežasčių: kitų FP trūkumas, priėjimas prie finansinių resursų net tuomet, kai neturima pakankamai pajamų ir nereikalaujama įkeisti papildomo turto (nereikia garantijos), aktyvus dalyvavimas įmonės valdyje, konsultacijos verslo ir vadybos klausimais, priėjimas prie vertingų verslo ryšių. Dažnai portfelio įmonės pabrėžia, kad RKF Lietuvoje turi žinių apie inovatyvius verslo modelius ko negalima pasakyti apie tradicines FĮ. Pabrėžiama, kad net 100 proc. inovatyvių portfelio įmonių dalyvavusių apklausoje teigia, kad tik RKF investavus į įmonę, kuri yra ypač ankstyvojoje ir pačioje rizikingiausioje veiklos vystymosi stadijoje, buvo nuspręsta sparčiai tęsti projekto aprėptis – be RKF investicijos būtų sunkiai įsivaizduojamas idėjos ir tolimesnis projekto realizavimas. Tokiu atveju investuotojai dažnai yra įtraukiami į verslo plėtrą, o siekis auginti verslo vertę yra abipusis. Tai akcentuoja didžioji dauguma portfelio įmonių esančių ankstyvojoje veiklos vystymosi stadijoje.

Tačiau, remiantis BGI vertinimu, privataus ir rizikos kapitalo rinkose tik maža dalis įmonių (atitinkančių privačių ir rizikos kapitalo investuotojų keliamus reikalavimus tikėtinau grąžai ir kt.) gali gauti finansavimą. Todėl išlieka poreikis įgyvendinti priemones, kurios paskatina FĮ finansuoti

⁴⁸ BGI vertinimas

dėl savo kreditinės rizikos mažiau patrauklius, tačiau šalies ekonomikos vystymuisi svarbius, SVV subjektus.

Poveikis šalies ekonomikai daromas ne tik per rizikos kapitalo investicijas gavusias įmones, bet ir per kitas šalies įmones, kurių elgsena, plėtojantis rizikos ir privataus kapitalo rinkoms, keičiasi. Rizikos kapitalo ir verslo angelų rinkos formavimas turi teigiamą poveikį bendrai šalies verslo kultūrai, įmonių požiūriui, kad verslą galima vystyti ne tik nuosavomis ar KĮ skolintomis lėšomis, bet ir pritraukiant privačius ar rizikos kapitalo investuotojus.⁴⁹

JEREMIE iniciatyva, turėjo esminį postūmį rizikos kapitalo ir verslo angelų rinkų vystymuisi Lietuvoje. Maža šalies ekonomika nėra patraukli stambiems tarptautiniams RKF, todėl, norint sudaryti galimybes didelį augimo potencialą ir riziką turinčioms įmonėms gauti finansavimą, aktualus tampa vietinių rinkos dalyvių auginimas.⁵⁰

4.2.1 Skolinių ir su jomis susijusių priemonių kokybinė nauda

Kaip nurodoma BGI vertinime, paskolų ir su paskolomis susijusių FP poveikis, gerinant priėjimą prie finansavimo šaltinių, pasireiškė kelias aspektais. Į paskolų rinką buvo įlieta papildomų pinigų, kurie įmonėms buvo ypač sunkiai prieinami ekonominio sunkmečio laikotarpiu. Garantijų ir portfelinių garantijų FP sudarė galimybes pasiskolinti tiems SVV subjektams, kurie negautų finansavimo dėl užstato reikalavimų netenkinimo ar finansavimą gautų mažesne nei reikalinga apimtimi. Mažesni skolinimosi kaštai dėl palankesnių (vidutiniškai apie 1 procentiniu punktu) paskolų palūkanų normų ir taikomo dalinio palūkanų kompensavimo padidino prieinamumą prie finansavimo.

Didelę dalį išduotų paskolų sudarė apyvartinės paskolos, skirtos plėtrai ir verslo veiklos stiprinimui, todėl paskolų FP pirmiausia sudarė galimybes įmonėms užtikrinti veiklos tęstinumą ekonominio sunkmečio metu. Įmonės, gavusios paskolas pagal MK2, kurioje 80 proc. sudarė apyvartinės paskolos, savo apyvartos augimo tempus padidino tik 1 procentiniu punktu daugiau lyginant su panašiomis rinkos įmonėmis. Tačiau šios FP tik investicinių paskolų poveikio vertinimas parodė 16 proc. punktų teigiamą poveikį apyvartai. Ženklių poveikio darbo vietų skaičiui ir užimtumui skirtumą tarp apyvartinių ir investicinių paskolų parodė poveikio darbuotojų skaičiui vertinimas (atitinkamai +4 ir +21 proc. punktai). Panaši poveikio apimtis tikėtina ir už investicines paskolas suteiktų garantijų atveju.

FP lėšų panaudojimo pakartotinumai bendrą tokių FP poveikį ilgesniu laikotarpiu dar labiau padidina.

Garantijos labiau nei subsidijų priemonės prisideda prie šalies ekonomikos jaunų verslų finansavimo. Remiantis duomenimis iki 2012 m. pabaigos, 16,9 proc. garantijų suteikta už 2 metų ar trumpesnę veiklos patirtį turinčių MVĮ paskolas. Subsidijų priemonėse šių įmonių dalis sudaro tik 3,7 proc. Garantijų poveikis siejamas su paskolos paskirtimi.⁵¹

Apyvartinės paskolos pasižymi gana mažu efektyvumu kuriant poveikį apyvartai, darbuotojų skaičiui ar pelningumui, tačiau dėl grįžtamumo veiksnio yra laikomos efektyviomis

⁴⁹ BGI vertinimas

⁵⁰ BGI vertinimas

⁵¹ BGI vertinimas

ilguoju laikotarpiu (daugkartinis mažas poveikis kaip pvz., AKF ir MK2). Taip pat leidžia pritraukti privačias KĮ lėšas bei pasižymi nedideliais administraciniais kaštais.

Garantijų FP priskirtinas didžiausias privačių lėšų pritraukimo efektyvumas. Efektyvumas poveikio požiūriu yra panašus kaip paskolų (priklausomai nuo paskolos paskirties), o administraciniai kaštai maži. Administracinių kaštų įmonėms požiūriu, efektyvesnės yra portfelinės garantijos.

4.3 FP suderinamumas su kitomis intervencijos priemonėmis

Kaip nurodoma ESTEP analizėje, 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu Lietuvai ir kitoms ES šalims narėms prioritetingose srityse atsiveria galimybės pasinaudojant ne tik ES SF lėšomis, bet ir kitų ES ir tarptautinių programų galimybėmis efektyviau ir didesne apimtimi įgyvendinti pokyčius konkrečiose srityse. Didžiausios galimybės 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu apims prioritetingas sritis, susijusias su mokymu ir švietimu, inovacijų ir mokslinių tyrimų plėtra, kokybišku užimtumu ir darbo jėgos judumu, socialinės įtraukties didinimu ir skurdo mažinimu, darniu vystymusi ir aplinkosauga, energetiniu efektyvumu, verslo konkurencingumu bei informacine visuomene. ES lėšų ir kitų finansavimo šaltinių intervencijos turi būti suderintos, kad nebūtų finansuojamos tos pačios sritys ar veiklos, ir intervencijų poveikis būtų kaip įmanoma didesnis ir platesnis.

Partnerystės sutartyje nurodoma, kad suderinamumu laikomas tikslų, uždavinių, veiklų ir procedūrų derėjimas, kuris leistų integruotai naudoti visus finansinius instrumentus siekiant nacionalinių ir ES tikslų. Siekiant įvertinti, kiek ir kokios sritys gali būti finansuojamos iš fondų ar programų, Partnerystės sutartyje pateikiamas ES SF ir kitų finansinių iniciatyvų sąrašas, atlikta jų prioritetų, tikslų ir uždavinių panašumo ir suderinamumo analizė, pateikiama šios analizės pagrindu parengta suvestinė, kurioje matyti ES SF ir kitų FP persidengimas remiamų politikos sričių atžvilgiu bei kitų FP tikslų suderinamumas su ES SF VP prioritetais.

2014–2020 m. programavimo laikotarpiu, kuriant priemones, finansuojamas iš ES SF lėšų, svarbu įvertinti, ar jos nefinansuoja tokių pat (ar labai panašių) veiklų ir nėra skirtos tai pačiai tikslinei grupei, t. y. tiems patiems pareiškėjams (galutiniams naudos gavėjams). Ypač būtina atsižvelgti į tai, kad per FP remiamos veiklos ir pareiškėjai nebūtų remiami ir subsidinėmis priemonėmis, nes tokių FP paklausa būtų ženkliai sumažinta dėl galimybės gauti negražinamą paramą. Kaip nurodoma ESTEP analizėje, būtina įvertinti, ar ir kaip verslui suplanuotos priemonės dera tarpusavyje. Visos priemonės, skirtos verslui, bendrai turi prisidėti prie geresnio tikslų pasiekimo, paskatinti ūkio vystymąsi tam tikrose srityse, duoti sinergijos efektą.

4.3.1 Verslui skirtų FP suderinamumas su kitomis FP

2014–2020 m. programavimo laikotarpiu planuojama verslui skirtas priemones finansuoti per ŪM, SADM ir ŽŪM priemones.

Remiantis ESTEP analizėje atliktomis politiką formuojančių institucijų atstovų apklausomis, 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu SADM planuoja ir toliau teikti paramą pradedantiesiems verslą, įgyvendindama FP, panašią į 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu

įgyvendintą priemonę „Verslumo skatinimas“. Kaip rodo esama situacija rinkoje bei VSF veiklos rezultatai (naujai įsteigtų verslų bei sukurtų naujų darbo vietų skaičius), rinkoje tokia FP bus paklausi ir reikalinga.

Kaip nurodoma ESTEP analizėje, SADM ir ŪM 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu planuojamos verslo plėtrai skirtos priemonės nekonkuruos tarpusavyje ir viena kitos nedubliuos. 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu SADM planuoja ir toliau teikti paskolas SVV subjektams, kurie atitinka šias sąlygas: 1) prašomos paskolos dydis – iki 25 tūkst. EUR ir 2) SVV subjektas pradeda verslą arba veikia ne ilgiau nei vienerius metus. Tuo atveju, jei SVV subjektas neatitinka bent vieno iš šių kriterijų, paramos verslui jis turės kreiptis pagal ŪM administruojamas SVV plėtrai skirtas priemones (tokia takoskyra buvo numatyta ŪM ir SADM susitikimų metu).

Taip pat ESTEP analizėje atkreiptinas dėmesys į ŽŪM planus 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu. 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu EŽŪFKP lėšas naudojo ir FP. Garfondo įsteigtas ir valdomas Paskolų fondas teikė lengvatines paskolas žemės ūkio veikla užsiimantiems ūkio subjektams. Paskolų fondas buvo įkurtas siekiant užtikrinti palankesnes finansavimo galimybes verslo plėtrai ir palengvinti lėšų įsisavinimą sukuriant galimybes projektų vykdytojams užtikrinti projektų bendrą finansavimą. 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu į paramą iš EŽŪFKP, pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos priemones, galėjo pretenduoti tik įmonės, užsiimančios žemės ūkio produktų gamyba ir perdirbimu. Kaimo vietovėse besisteigiantys ar veikiantys SVV subjektai, kurių veikla (projektai) susijusi su žemės ūkio produktų, miško, žuvininkystės ir akvakultūrų auginimu, gamyba, pirminiu perdirbimu ar pan., negalėjo pretenduoti į kitus valstybės remiamus finansavimo šaltinius⁵². ŽŪM, planuodama EŽŪFKP lėšomis finansuojamas priemones 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu, svarsto galimybę plėsti paramą gaunančių ūkio subjektų ratą ir finansuoti kaimo vietovėse veiklą vykdančius SVV subjektus, nepriklausomai nuo jų veiklos. Be subsidijų, ketinama tokias įmones remti ir FP. Reikia atkreipti dėmesį, jog, ŽŪM nusprendus išplėsti į EŽŪFKP lėšas galinčių pretenduoti ūkio subjektų ratą ir ėmus taikyti FP, tokia **priemonė konkuruotų** su SADM planuojama verslumo skatinimo priemone, kuri taip pat skirta SVV, bei su kai kuriomis ŪM administruojamomis SVV skirtomis FP priemonėmis.

ESTEP analizėje rekomenduojama atskirti FP pagal veiklas ir nustatyti, kad EŽŪFKP lėšomis būtų remiamos tos ūkio subjektų veiklos, kurios susijusios su žemės ūkio produktų (taip pat miško, žuvininkystės ir akvakultūrų) auginimu, (pagrindine) gamyba, pirminiu perdirbimu, prekyba, o SVV subjektų veikla, nesusijusi su minėtomis sritimis, būtų remiama SADM ir ŪM įgyvendinamų FP lėšomis.

⁵² Pavyzdžiui, INVEGA neteikia garantijų paskoloms, suteikiamoms projektams, susijusiems su žemės ūkio produktų, miško, žuvininkystės ir akvakultūrų auginimu, gamyba, pirminiu perdirbimu, taip pat neteikia lengvatinių paskolų įmonėms, užsiimančioms žemės ūkio produktų pagrindine gamyba, perdirbimu ir prekyba. Dalinis palūkanų kompensavimas (nors pastarasis yra tam tikra subsidijos forma, o ne finansinė priemonė) negalimas žuvininkystės ir akvakultūros, žemės ūkio produktų gamybos sektoriuose veikiančioms įmonėms.

4.3.2 Verslui skirtų FP suderinamumas su kitų ES programų, kitų šalių ar nacionalinėmis priemonėmis

2007–2013 m. finansavimo laikotarpiu Lietuvoje įgyvendinamos dvi pagrindinės labai mažų paskolų (paskolų iki 25 tūkst. EUR) teikimo priemonės, kurių lėšų panaudojimas baigėsi 2015 m. III ketv. – priemonė „Verslumo skatinimas“ ir PROGRESS priemonė⁵³. Lyginant priemonę „Verslumo skatinimas“ ir PROGRESS mikrofinansavimo priemonę, būtina išskirti, kad abiejų priemonių tikslus galima įgyvendinti vienoje FP, praplečiant prioritetinių grupių spektrą, nes abi šios priemonės yra orientuotos į tuos pačius paskolų gavėjus.

Lyginant kitų intervencijų priemones, skirtas verslui kurti ar plėsti ir įgyvendinamas dotacijų arba subsidijų forma, įgyvendintas 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu, galima išskirti šias subsidijų priemones, kurių finansavimo sritis buvo tokia pati arba labai panaši į tuo pačiu metu įgyvendintų FP finansavimo sritis ir tikslus:

- VP2-2.1-ŪM-01-K priemonė „Lyderis LT“: priemonė, kuria finansuojamos įmonių, išskyrus labai mažų įmonių, investicijos į materialųjį turtą, pastatų ir kitų statinių įsigijimą, statybą, rekonstravimą, remontą, ir nematerialųjį turtą, susijusį su naujų gamybos technologinių linijų įsigijimu ir įdiegimu, esamų gamybos technologinių linijų modernizavimu, įmonės vidinių inžinerinių tinklų, kurių reikia naujoms gamybos technologinėms linijoms diegti ar esamoms modernizuoti, įrengimu. Gamybos technologinės linijos turi būti skirtos apdirbamosios gamybos produktams gaminti ir veikloms vykdyti;
- VP2-2.1-ŪM-06-K priemonė „Invest LT-2“: priemonė, kuria finansuojamos privačių JA tiesioginės vidaus investicijos į didelės pridėtinės vertės gamybos ir (ar) didelės pridėtinės vertės paslaugų verslo pradžia ir plėtrą. Projektas negali būti įgyvendinamas didžiausių Lietuvos miestų – Vilniaus, Kauno, Klaipėdos savivaldybėse;
- VP2-2.1-ŪM-05-V priemonė „Invest LT+“: priemonė, kuria finansuojamos privačių JA ar užsienio įmonių filialų tiesioginės užsienio investicijos į didelės pridėtinės vertės gamybos ir (ar) didelės pridėtinės vertės paslaugų verslo pradžia ir plėtrą Lietuvoje;
- VP2-1.3-ŪM-03-K priemonė „Intelektas LT+“: priemonė skirta įmonių pradinėms investicijoms, kuriomis kuriama naujos įmonės ir (ar) kuriama, ir (ar) plečiama esamos įmonės mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros infrastruktūra;
- VP2-1.4-ŪM-02-K priemonė „Inoklaster LT+“: priemonė, kuria finansuojamos klasterio koordinatoriaus investicijos, susijusios su:
 - ✓ klasterio mokymo ir tyrimų centro infrastruktūra;
 - ✓ klasterio bendro naudojimo (atviros prieigos) MTTP infrastruktūra (laboratorijos, bandymų patalpos ir panašiai);
- VP2-1.3-ŪM-02-K priemonė „Intelektas LT“: priemonė skirta įmonių MTTP veiklai, nenumatant finansavimo su MTTP susijusiomis pradinėms investicijoms;
- VP2-1.4-ŪM-01-K priemonė „Inoklaster LT“: priemonė, kuria finansuojama klasterio koordinatoriaus veikla, susijusi su:

⁵³ 2010 m. įkurta Europos mikrofinansų priemonė „PROGRESS“ (PROGRESS priemonė) siekia palengvinti prieigą prie mikrofinansavimo visoje Europoje. Ypač palankios šių paskolų teikimo sąlygos moterims verslininkėms. PROGRESS priemonę finansuoja EK ir EIB, o administruoja – EIF.

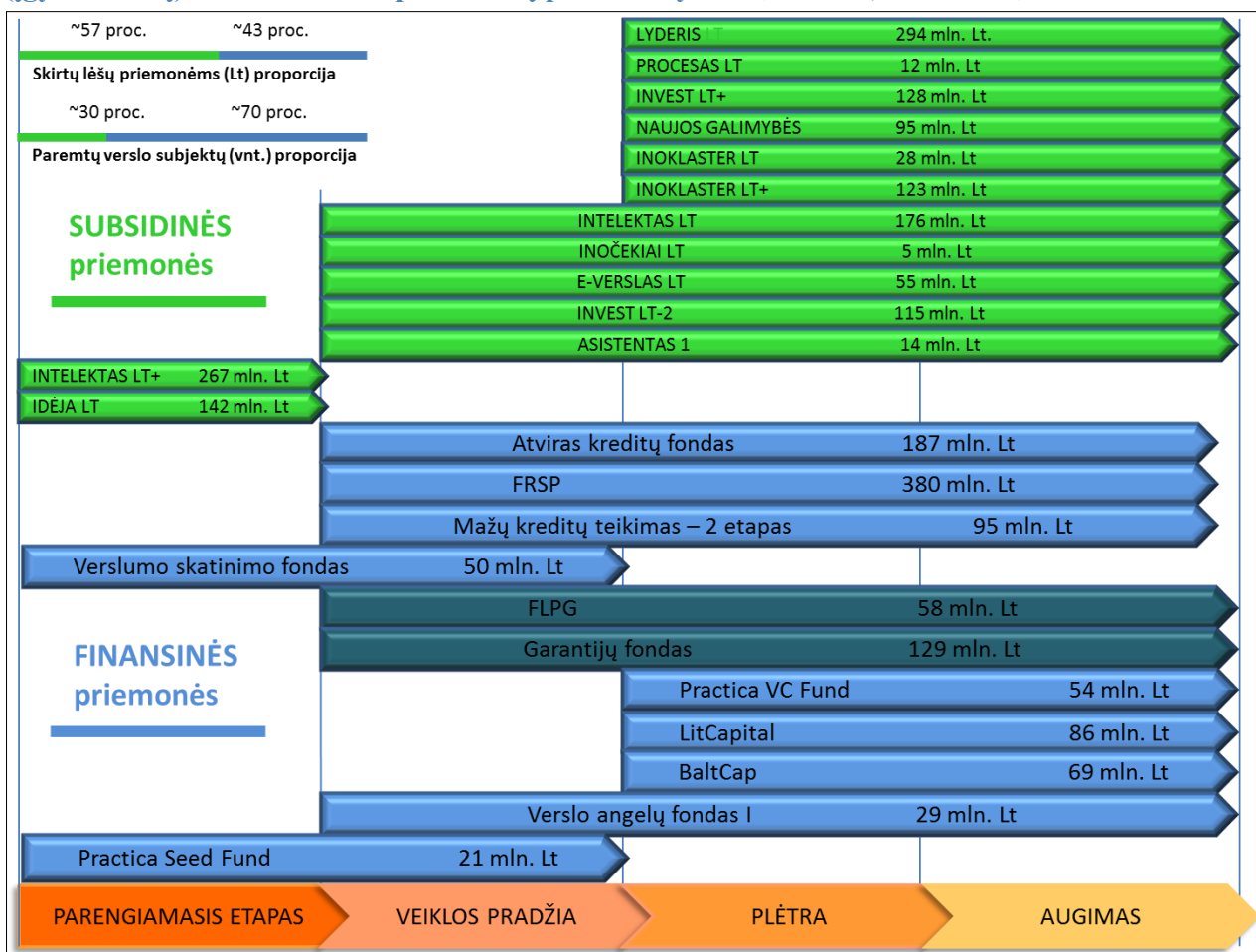
- ✓ tyrimų, kurių reikia klasteriui plėtoti, atlikimu;
- ✓ klasterio rinkodaros, skirtos naujiems klasterio nariams pritraukti, organizavimu;
- ✓ klasterio bendro naudojimo (atviros prieigos) infrastruktūros valdymu ar administravimu;
- ✓ mokymo programų, seminarų ir konferencijų rengimu, siekiant skatinti klasterio narius keistis žiniomis, patirtimi ir įgūdžiais, stiprinti klasterio vidinius ir išorinius bendradarbiavimo ryšius.

Siekiant visoms įmonėms suteikti galimybę pasinaudoti ES SF teikiamomis lėšomis, taip pat siekiant modernizuoti, atnaujinti ar įdiegti naujas technologijas arba sprendimus, apklaustų FĮ nuomone, panašias ar analogiškas išvardytas subsidijų priemones, skirtas SVV, ateityje siūloma įgyvendinti per FP, nebent jos būtų orientuotos į labiausiai siektinas skatinti sritis, kaip, pvz., regioninė plėtra.

Šias subsidijų teikimo priemones galima vykdyti kartu su FP, pvz., prieš investuojant į įmonės kapitalą, įmonei, į kurią planuoja investuoti, gali reikėti atlikti projektų techninių galimybių studiją, siekiant įmonei tinkamai pasirengti įgyvendinti MTTP projektus ir sumažinti didesnių investicijų nesėkmės riziką. Tokios studijos galėtų būti finansuojamos iš ES SF lėšų, kaip techninė pagalba.

2007–2013 m. programavimo laikotarpiu įgyvendinamų (įgyvendintų) verslo finansavimo priemonių žemėlapis pateiktas 39 pav.

39 pav. Iš ES SF lėšų 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu įgyvendinamų (įgyvendintų) verslo rėmimo priemonių pasiskirstymas (1 Lt = 0,2896 EUR)

Šaltinis: studija

Toliau vertinime aptariamos konkrečios programos, kurių lėšomis 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu galėtų pasinaudoti verslas ir priemonių (jei jau yra numatytos) suderinamumas su ŪM planuojamomis priemonėmis verslui.

2014–2020 m. programavimo laikotarpiu horizontaliosios paramos priemonės SVV bus prieinamos pagal EK programas *Horizontas 2020* ir COSME.

40 pav. FP įgyvendinimas ir derinimas 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu

Finansinės priemonės 2014-2020			
	ES lygio priemonės	Regioninės (nacionalinės) priemonės	
Tyrimai, Inovacijų plėtra – EIF įsitraukimas	Horizontas 2020 Kapitalo ir rizikos pasidalinimo FP (2,8 mlrd. EUR, įskaitant mažiausiai 710 mln. EUR InnovFin)	Europos struktūrinių ir investicinių fondų (ESIF) priemonės Bendras ES lygmuo (ESIF) Standartizuotos FP (angl. „Off-the shelf“) Naujai kuriamos FP (angl. „Tailor made“)	
Vystymasis, darbai ir socialinė sanglauda – EIF įsitraukimas	COSME (2,3 mlrd. EUR, įskaitant 650 mln. EUR skirtų SVV garantijų FP)		Kūrybinga Europa Garantijų FP (121 mln. EUR)
	Socialiniai pokyčiai ir inovacijos (EASI)		Erasmus visiems Garantijų FP (517 mln. EUR)
	Infrastruktūra, energetika, skaitmeninė darbotvarkė		Europos infrastruktūros tinklų priemonė (CEF). Visas skirtas biudžetas 2,9 mlrd. EUR. Rizikos pasidalijimas (pvz. projekto obligacijos) ir kapitalo FP (Projekto obligacijų iniciatyva = 460 mln. EUR)
	Life + Rizikos pasidalijimas, garantijos ir kapitalas (Deep green, Natural Capital and RSIII) (350 mln. EUR)		

Horizontas 2020 yra didžiausia tyrimų ir inovacijų programa ES, kuriai iš viso 2014–2020 m. bus skirta 80 mlrd. EUR, neskaitant privačių investicijų lėšų, kurias ketinama pritraukti⁵⁴. Pagal programą *Horizontas 2020* planuojamos intervencijos mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje, vykdančios tarptautinio lygmens mokslinius tyrimus, investuojant į pagrindines technologijas, didinant finansavimo galimybes ir remiant MVĮ, skatinamas bendradarbiavimas tarp mokslo ir verslo, siekiama padidinti verslo investicijas į MTEP ir inovacijas. Lėšos SVV bus skirstomos teikiant subsidijas bei finansuojant juos per FP.

Įmonių konkurencingumo ir MVĮ programos COSME lėšomis gali būti įgyvendinamos veiklos, kuriomis bus didinamos MVĮ galimybės gauti finansavimą nuosavo kapitalo ir skolos forma bei užtikrinamos geresnės MVĮ galimybės gauti finansavimą jų steigimo ir augimo etapais, didinamos galimybės patekti į rinkas, ugdomas verslumas ir verslo kultūra. COSME programoje 2014–2020 m. numatyta 2,3 mlrd. EUR⁵⁵.

2014 m. rugpjūčio mėnesį EIF paskelbė kvietimus pagal *Horizontas 2020* ir COSME programas. Paskelbti kvietimai tiesioginių garantijų ir pergarantavimo priemonėms pagal abi programas ir privataus kapitalo priemonei pagal COSME programą. Atkreiptinas dėmesys, kad pagal COSME ir *Horizontas 2020* įgyvendinamos FP nėra laikomos valstybės pagalba, o tai yra vienas pranašumų prieš iš ES SP ar valstybės lėšų įgyvendinamas FP. Taip pat pagal abi programas

⁵⁴ ESTEP analizė

⁵⁵ http://ec.europa.eu/enterprise/initiatives/cosme/index_en.htm.

finansuojamos FP gali būti derinamos su FP, įgyvendinamomis iš nacionalinių ar regioninių bei kitų institucijų (pvz., EIB) programų.

Tiesioginių garantijų priemonių pagal abi programas tinkami FT yra viešosios ir privačios kredito ar finansų įstaigos arba paskolų (skolos) fondai, garantijų dydžiai – iki 50 proc., o dengiamas nuostolis – nesumokėta pagrindinio sandorio dalis ir (ar) palūkanos. Abiem atvejais tinkami sandoriai yra naujas skolinis finansavimas, kuris apima paskolas ir lizingą (COSME atveju dar ir subordinuotas bei konvertuojamas paskolas ir bankines garantijas), o taip pat leidžiami atsinaujinantys sandoriai, pvz., kredito linijos. Tačiau iš programos *Horizontas 2020* finansuojamos neapribotos portfelinės garantijos, o COSME programos atveju – pirmo nuostolio apribotos portfelinės garantijos, t. y. garantijų išmokų suma yra ribojama viršutinės ribos norma, kuri negali viršyti 20 proc. Todėl kapitalo poreikio mažinimo prasme *Horizontas 2020* FP turėtų būti finansiniams tarpininkams patrauklesnė. Taip pat skiriasi maksimalus tinkamo sandorio dydis – programos *Horizontas 2020* atveju jis gali siekti 7,5 mln. EUR, o COSME programos atveju – 150 tūkst. EUR, tačiau ši riba gali būti viršyta, jei sandoris neatitinka programos *Horizontas 2020* kriterijų, ir galutiniai naudos gavėjai – programos *Horizontas 2020* atveju galutiniais naudos gavėjai gali būti ne tik SVV subjektai, bet ir mažos vidutinės kapitalizacijos įmonės (iki 499 darbuotojų imtinai). Tačiau programos *Horizontas 2020* atveju yra nustatyti reikalavimai dėl MTEP veiklų, kurie gali labai riboti galimų galutinių naudos gavėjų ratą. Be to, pagal COSME programą teikiamos garantijos yra nemokamos, o programos *Horizontas 2020* atveju nustatytas metinis garantijos mokestis.

Pergarantavimo FP priemonių sąlygos iš esmės yra analogiškos tiesioginių garantijų priemonių sąlygoms, išskyrus tinkamus finansinius tarpininkus, kurie šiuo atveju yra viešos ar privačios garantijų schemos, garantijų institucijos ar kitos kredito ir finansų įstaigos, turinčios teisę teikti garantijas. Todėl detaliau šių priemonių sąlygos nėra analizuojamos.

Pagal COSME programą įgyvendinamos privataus kapitalo FP tinkami finansiniai tarpininkai yra investiciniai fondai, privataus kapitalo fondai ir specialios paskirties subjektai (*angl. „Special purpose vehicles“*). Galutiniai naudos gavėjai pagal šią priemonę yra SVV subjektai augimo ir plėtros stadijose, o į tokius galutinius naudos gavėjus turi būti investuota daugiau nei 50 proc. fondo, kuriam skiriamos lėšos iš COSME programos, investicijų sumos. Toks reikalavimas gali būti laikytinas privalumu, kadangi jis išplečia galimų investicijų ratą. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad privačių nepriklausomų investuotojų dalis fonde turi sudaryti bent 30 proc., o tai yra palankesnis reikalavimas nei nustatytas naujuosiuose valstybės pagalbos reglamentuose. Tačiau pagal šią COSME programos priemonę COSME programos lėšų dalis gali sudaryti ne daugiau 25 proc. bendros įsipareigojimų sumos. Be to, visi investuotojai pilną turi pasidalyti proporcingai.

2004 m. įstojusi į ES, Lietuva prisijungė ir prie Europos ekonominės erdvės (toliau – EEE), todėl jai tapo prieinama EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų parama (subsидijos). Pirmuoju (2004–2009 m.) paramos laikotarpiu Lietuvai buvo skirta 67,3 mln. EUR EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų paramos įvairiems projektams ir subsidijų schemoms įgyvendinti. EEE parama buvo skirstoma pagal 9 prioritetus. Beveik pusė visos iš EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų skirtos Lietuvai paramos (29,5 mln. EUR) teko sveikatos apsaugos ir vaikų priežiūros iniciatyvoms. Apie penktadalis paramos (11,2 mln. EUR) buvo skirta kultūros paveldo projektams

skirtiems istoriniams pastatams išsaugoti. Kitos pagrindinės remtos sritys buvo pilietinės visuomenės stiprinimas per nevyriausybinės organizacijos fondą (5 mln. EUR), regioninės politikos plėtra (6,15 mln. EUR), žmogiškųjų išteklių raida, parama skirta Šengeno sistemos reikalavimams įgyvendinti bei moksliniai tyrimai⁵⁶. Antrasis EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų laikotarpis apima 2009–2014 m.⁵⁷ Šiuo laikotarpiu Lietuvai skirta 45,6 mln. EUR (bruto) Norvegijos ir 38,4 mln. EUR (bruto) EEE paramos įvairiems projektams šalyje įgyvendinti. EEE paramos instrumento finansuojamos programos veiklos nesusijusios su verslumo (SVV) skatinimu. Norvegijos finansinio mechanizmo lėšas numatoma paskirstyti iki 2014 m. pabaigos, o projektų (jei jų bus) įgyvendinimo laikotarpis tęsis iki 2016 m. balandžio mėnesio. Dėl laiko faktoriaus programos intervencijos nebepersidengs su ŪM planuojamomis priemonėmis, nes daugumą ŪM verslui skirtų 2014–2020 m. programavimo laikotarpio priemonių planuojama pradėti įgyvendinti tik 2015 m. pabaigoje. Parama sekančiam laikotarpiui (nuo 2015 m.) nėra suplanuota (neaiški suma, programos, veiklos), todėl ŪM 2014–2020 m. programavimo laikotarpio FP verslui, persidengimui su Norvegijos finansinio mechanizmo parama įvertinti šiuo metu trūksta informacijos. Jei panašios intervencijos iš Norvegijos finansinio mechanizmo bus planuojamos tolimesniam laikotarpiui (po 2015 m.), reikia atkreipti dėmesį į suderinamumą su ŪM administruojamomis FP verslui.⁵⁸

2008–2012 m. Šveicarija Lietuvai pagal bendradarbiavimo programą skyrė beveik 70,9 mln. Šveicarijos frankų (virš 58 mln. EUR) paramą pagal 4 teminius prioritetus: aplinka ir infrastruktūra, parama žmogaus ir socialinei plėtrai, nevyriausybių organizacijų skatinimas bei saugumas, stabilumas ir parama reformoms. Visos paramos sutartys pagal Lietuvos ir Šveicarijos bendradarbiavimo programą jau pasirašytos, skirtos lėšos turi būti panaudotos iki 2017 m. vidurio, o informacijos apie tolesnį finansavimą nepateikiama.⁵⁹

ERPF lėšomis 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu finansuojamos Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo per sieną programa bei Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa. Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo per sieną programos, įgyvendinamos 2007–2013 m. laikotarpiu, prioritetai – konkurencingas ir produktyvus pasienio regiono augimas (mažos ekonominės infrastruktūros modernizavimas, verslo aplinkos skatinimas ir tvaraus pasienio regiono abipusio turizmo skatinimas ir kultūros bei istorijos paveldo išsaugojimas) ir pasienio regiono sanglauda ir sustiprinta bendra pasienio regiono kokybė (naujų socialinio ir kultūrinio bendradarbiavimo tinklų kūrimas bei esamų tinklų stiprinimas ir gyvenamosios aplinkos gerinimas).

60

Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa įgyvendinama pagal 2007–2013 m. Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslą. Latvijos ir Lietuvos programos tikslas – prisidėti prie darnios socialinės ir ekonominės pasienio regiono plėtros ir taip didinti jo konkurencinį pranašumą siekiant, kad regionas taptų patrauklus gyventi ir lankytis. Parama teikiama šiems prioritetams – socialinė ir ekonominė regiono plėtra ir konkurencingumo skatinimas

⁵⁶ ESTEP analizė

⁵⁷ Ten pat

⁵⁸ Ten pat

⁵⁹ Ten pat

⁶⁰ ESTEP analizė

(31 958 759 EUR, priemonės remia verslo, darbo rinkos, tyrimų ir technologijų plėtrą, gerina pasienio regiono pasiekiamumą jo viduje ir iš išorės) ir patraukli gyvenamoji aplinka ir darni bendruomenė (28 123 707 EUR, priemonėmis siekiama skatinti bendradarbiavimą viešųjų paslaugų ir gamtos išteklių valdymo srityse, didinti pasienio regionų patrauklumą, siekti darnios bendruomenės kūrimo (maži projektai).

Abi programos su ŪM verslui skirtomis priemonėmis nekonkuruoja – paramą pagal Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa gali gauti vietos ir regioninės valdžios institucijos, nacionalinės valdžios institucijos, įstaigos, kurių veiklą reglamentuoja viešojo teisė, nevyriausybinės organizacijos. Parama verslo subjektams tiesiogiai pagal Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo per sieną programą 2007–2013 m. nebuvo teikiama, tačiau, LR vidaus reikalų ministerijos duomenimis, asocijuotoms privačioms struktūroms nebuvo draudžiama gauti paramą pagal šias programas, jei asocijuotos privačios struktūros projekte nebuvo pagrindinis partneris. Kadangi ŪM planuojamos FP nėra skirtos verslo asociacijoms, priemonės nekonkuruos su bendradarbiavimo per sieną programų intervencijomis⁶¹.

Šiuo metu, 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu, ŪM įgyvendina šias verslui skirtas priemones⁶²:

✓ 03.3.1-IVG-T-810 priemonė „Dalinis palūkanų kompensavimas“: finansuojama veikla – dalinis palūkanų kompensavimas SVV subjektams.

✓ 03.1.1-IVG-T-809 priemonė „Dalinis palūkanų kompensavimas“: finansuojama veikla – dalinis palūkanų kompensavimas SVV subjektams.

✓ 04.2.1-IVG-T-811 priemonė „Dalinis palūkanų kompensavimas“: finansuojama veikla – paskolų ir finansinės nuomos (lizingo) sandorių, skirtų įrangai ir technologijoms (technologiniams sprendimams), įgalinantiems didinti įmonių energijos vartojimo efektyvumą, diegti, dalinis palūkanų kompensavimas pramonės įmonėms.

✓ 03.3.1-LVPA-K-838 priemonė „Dizainas LT“: finansuojama veikla – netechnologinių inovacijų sukūrimo ir (ar) diegimo gamybos procesuose ir (ar) paslaugose skatinimas, pritaikant originalius gaminių/paslaugų dizaino sprendimus.

✓ 03.3.1-LVPA-K-841 priemonė „DPT pramonei LT+“: finansuojama veikla – didelio poveikio technologijų (toliau - DPT) diegimas Lietuvos tradicinės pramonės šakose, siekiant stiprinti ir modernizuoti MVĮ pramoninę bazę, sudarant sąlygas masinei inovatyvių produktų (panaudojant DPT) gamybai plėtoti.

✓ 03.3.1- LVPA -K-806 priemonė „E-verslas LT“: finansuojama veikla – elektroninio verslo sprendimų, kuriais siekiama optimizuoti su gamybos ir (ar) paslaugų teikimu ir veiklos organizavimu susijusius verslo procesus, diegimas mažose ir vidutinėse įmonėse.

✓ 03.3.2-IVG-T-829 priemonė „Eco konsultantas LT“: finansuojama veikla – konsultacinių ekspertinių paslaugų teikimas MVĮ efektyvesnio išteklių naudojimo, gamtinių resursų tausojo ir panašiais klausimais.

✓ 03.3.2-LVPA-K-832 priemonė „Eco-inovacijos LT“: finansuojama veikla – netechnologinių ekoinovacijų diegimas ir skatinimas.

⁶¹ ESTEP analizė

⁶² 2017 m. rugsėjo 14 d. duomenys, šaltinis www.esinvesticijos.lt

✓ 03.3.2-LVPA-K-837 priemonė „Eco-inovacijos LT+“: finansuojama veikla – technologinių ekoinovacijų diegimas ir skatinimas. Siekiant sumažinti neigiamas klimato kaitos ir šiltnamio efekto pasekmes, numatomos investicijos į materialųjį turtą (įrenginius, technologijas), kurių įdiegus mažėja neigiamas ūkinės veiklos poveikis aplinkai, skatinama pramoninė simbiozė ir užtikrinamas tęstinis aplinkos apsaugos efektas t. y. investicijos į švaresnės gamybos inovacijas (jų įdiegimą), kuriose taikomi racionalių išteklių naudojimo ir taršos prevencijos metodai (pavyzdžiui, proceso modernizavimas (optimizavimas) tikslu sumažinti neigiamą poveikį aplinkai ir (ar) tausoti gamtos išteklius, beatliekinė gamyba, atliekų pakartotinis naudojimas ir (ar) perdirbimas, atliekamos šilumos panaudojimas (rekuperavimas, regeneravimas), srautų atskyrimas kt.).

✓ 03.2.1-IVG-T-825 priemonė „Expo konsultantas LT“: finansuojama veikla – aukštos kokybės konsultacijos eksporto ir įmonių tarptautinio bendradarbiavimo skatinimo klausimais.

✓ 03.2.1-LVPA-K-802 priemonė „Expo sertifikatas LT“: finansuojama veikla – planuojamų eksportuoti produktų sertifikavimas, įskaitant reikalingus bandymus ir tyrimus.

✓ 03.1.1-LVPA-K-839 priemonė „Inkubatoriai LT+“: finansuojama veikla – parama inkubatorių (verslo, menų inkubatorių, kūrybinių rezidencijų) kūrimuisi ir (arba) esamų plėtrai. Planuojama finansuoti naujų arba besiplečiančių inkubatorių infrastruktūros kūrimą, siekiant sudaryti sąlygas teikti kokybiškas inkubavimo paslaugas naujai įsisteigusiems ir ne ilgiau kaip trejus metus veikiantiems SVV subjektams pirmuosius penkerius veiklos metus.

✓ 03.3.1-FM-F-818 priemonė „Invest FP“: finansuojama veikla – finansinių priemonių, kuriomis finansuojamos įmonių investicijos į naujų gamybos technologinių linijų įsigijimą ir įdiegimą, esamų gamybos technologinių linijų modernizavimą, įmonės vidinių inžinerinių tinklų, kurių reikia naujoms gamybos technologinėms linijoms diegti ar esamoms modernizuoti, įrengimą, modernių ir efektyvių technologijų diegimą paslaugų sektoriuose, taip pat užtikrinti šių gamybos ir paslaugų teikimo pajėgumų veikimą, įgyvendinimas.

✓ 09.4.3-ESFA-K-814 priemonė „Kompetencijos LT“: finansuojama veikla – specialiųjų mokymų, skirtų sektorinių kompetencijų ugdymui, įmonėms teikimas; darbo veikloje įgyjamų aukšto meistriškumo kvalifikacijų posistemės sukūrimas; mokymai pradedančiųjų įmonių darbuotojų kompetencijoms ugdyti.

✓ 09.4.3-IVG-T-813 priemonė „Kompetencijų vaučeris“: finansuojama veikla – mokymai įmonėms, taikant „kompetencijų vaučerio sistemą“, skirtą didinti kvalifikacijos tobulinimo bei kompetentingumo plėtros galimybių prieinamumą įmonių darbuotojams.

✓ 09.4.3-ESFA-T-846 priemonė „Mokymai užsienio investuotojų darbuotojams“: finansuojama veikla – užsienio investuotojų, investuojančių Lietuvos Respublikos teritorijoje į gamybą ir (ar) paslaugas, darbuotojų mokymas ir kvalifikacijos tobulinimas, įskaitant mokymo darbo vietoje organizavimą.

✓ 03.2.1-LVPA-K-801 priemonė „Naujos galimybės LT“: finansuojama veikla – pavienis MVI ir jos produkcijos pristatymas užsienyje vykstančiose tarptautinėse parodose bei grupinis MVI ir jų produkcijos pristatymas užsienyje ir (ar) Lietuvoje vykstančiose tarptautinėse parodose, mugėse ir verslo misijose.

✓ 03.3.1-LVPA-K-820 priemonė „Procesas LT“: finansuojama veikla – netechnologinių inovacijų sukūrimo ir (ar) diegimo gamybos procesuose ir (ar) paslaugose skatinimas, numatant produkto, proceso ir paslaugų standartų diegimą MVI, remiant inovatyvių vadybos metodų ir valdymo sistemų diegimą MVI.

✓ 03.3.1-LVPA-K-803 priemonė „Regio Invest LT+“: finansuojama veikla – modernųjų technologijų diegimas, pritaikant esamus ir kuriant naujus gamybos ir paslaugų teikimo pajėgumus naujiems ir esamiems gaminiams gaminti ir paslaugoms teikti. Finansavimu bus skatinamos įmonių investicijos į naujų gamybos technologinių linijų įsigijimą ir įdiegimą, esamų gamybos technologinių linijų modernizavimą, įmonės vidinių inžinerinių tinklų, kurių reikia naujoms gamybos technologinėms linijoms diegti ar esamoms modernizuoti, įrengimą, modernių ir efektyvių technologijų diegimą paslaugų sektoriuose, taip pat bus siekiama užtikrinti šių gamybos ir paslaugų teikimo pajėgumų veikimą.

✓ 03.2.1-LVPA-V-826 priemonė „Tarptautiškas LT“: finansuojama veikla – užsienio ekspertų (vienos srities specialistų, galinčių veikti skirtingose rinkose) ir atstovų (veikiančių įvairiose srityse, bet vienoje rinkoje) konsultacijos Lietuvos MVĮ grupėms Lietuvoje ir užsienyje, ieškant galimų pirkėjų tikslinėse užsienio rinkose; konsultacijos MVĮ grupėms apie rinkų pažinimo ir analizės priemones, eksporto plėtros ir užsienio klientų paieškos klausimais; konsultacijos dėl verslo klasterių kūrimo MVĮ, kurios dar nėra susibūrusios į klasterį, grupėms, kurių veiklos orientuotos kurti bendrus produktus ir siekti bendro eksporto augimo.

✓ 01.2.1-FM-F-816 priemonė „Technoinvestas“: finansuojama veikla – finansinių priemonių, kuriomis finansuojamos įmonės (įskaitant pradedančias, jaunas, pumpurines, ankstyvosios vystymosi stadijos inovatyvias įmones bei startuolius), vykdančios arba ketinančios vykdyti MTEPI veiklas sumanios specializacijos srityse, įgyvendinimas.

✓ 03.2.1-LVPA-K-807 priemonė „Verslo klasteris LT“: finansuojama veikla – įmonių grupių (klasterių) sinergija paremtos veiklos, nukreiptos į naujų eksporto rinkų paiešką (konsultacinės, įskaitant ekspertines, paslaugos, narystė tarptautiniuose tinkluose (platformose), rinkodaros priemonių, skirtų įsiliejimui į tarptautinius tinklus, rengimas ir kita).

✓ 03.1.1-IVG-T-819 priemonė „Verslo konsultantas LT“: finansuojama veikla – aukštos kokybės specializuotos verslo plėtros konsultacijos, skirtos SVV subjektams.

✓ 03.1.1-FM-F-817 priemonė „Verslumas FP“: finansuojama veikla – SVV poreikius atitinkančių finansavimo modelių rėmimas, kuris leistų užtikrinti finansinių šaltinių prieinamumą verslui, ypatingą dėmesį skiriant naujam verslui.

✓ 03.1.1-LVPA-V-815 priemonė „Verslumas LT“: finansuojama veikla – aukštos kokybės konsultacinės paslaugos tikslinių grupių (jaunimo, moterų, neįgalųjų, vyresnio amžiaus asmenų, emigrantų, šeimos verslų atstovų) SVV subjektams, vykdančioms veiklą ne ilgiau kaip 5 metus, skatinant verslumą regionuose (labai mažų, mažų ir vidutinių įmonių bendradarbiavimo (tinklaveikos); bendradarbybės centrų veiklą; kūrybinių ir kultūrinių industrijų verslo skatinimas); verslo plėtrą (konsultacijos socialinio verslo, antrosios galimybės, verslo perdavimo temomis) ir skaitmeninį verslą (pradedančiųjų inovatyvių įmonių skatinimas).

✓ 09.4.3-ESFA-K-805 priemonė „Žmogiškieji ištekliai Invest LT+“: finansuojama veikla – užsienio investuotojų, investuojančių Lietuvos Respublikos teritorijoje į gamybą ir paslaugas, darbuotojų mokymas ir kvalifikacijos tobulinimas (mokymas, kuriuo suteikiama ir tobulinama kvalifikacija, specializuotos profesinės žinios ir įgūdžiai, bendrieji įgūdžiai), įskaitant mokymo darbo vietoje organizavimą.

Taip pat SADM įgyvendina šias verslui skirtas priemones⁶³:

⁶³ 2017 m. rugsėjo 14 d., šaltinis www.esinvesticijos.lt

✓ 07.3.3-IVG-T-428 priemonė „Subsidijos verslo pradžiai“: finansuojama veikla – dalinis darbuotojo (-ų) darbo užmokesčio išlaidų kompensavimas tiems verslo subjektams, kurie yra gavę finansavimą (paskolą) pagal finansinę priemonę „Verslumo skatinimas 2014–2020“.

✓ 07.3.3-FM-F-424 priemonė „Verslumo skatinimas 2014–2020“: finansuojama veikla – paskolų teikimas pradedantiesiems verslą, derinant su konsultavimu verslo plano parengimo ir įgyvendinimo klausimais.

Lietuvos verslas turi nemažą potencialą, yra sukuriama puikių idėjų, tačiau neretai trūksta žinių ir galimybių jas patikrinti, patobulinti ir įgyvendinti. Siekiant padėti pradedantiesiems verslininkams jų idėjų vystymo procese, siūloma įgyvendinti naują FP „Akseleravimo fondas“, per kurią būtų teikiamos akseleravimo veiklos ir investicijos jaunam verslui. Atrinktas „Akseleravimo fondo“ valdytojas ir jo komanda padėtų perspektyvių idėjų autoriams spręsti finansavimo, verslo administravimo, finansų, juridinius, žmogiškųjų išteklių, techninius ir kitus klausimus. Nors verslui yra teikiamos įvairios konsultacijos, tačiau palnuojama nauja FP būtų grįsta Akseleravimo fondo komandos tiesioginiu dalyvavimu vystant startuolį. Jaunam verslui trūksta kompetencijų ir kasdienės realios praktinės pagalbos vystant verslą ir priimant strateginius sprendimus. Dėl šios priežasties pagal šią priemonę būtų teikiamos ne konsultacijos, bet Akseleravimo fondo komanda tiesiogiai dalyvautų vystant startuolius. Konsultantų motyvacija nėra paremta verslo sėkme, todėl daug efektyvesnis pagalbos startuoliams modelis yra nuolatinis darbas kartu ir investavimas į išvystytą idėją. Atsižvelgiant į tai, ši priemonė nekonkuruotų su jau įgyvendinamomis verslui skirtomis priemonėmis.

Verslo akseleravimo priemonių artimose rinkose apžvalga

Estijoje veikiančių verslo akseleratorių apžvalga

„Buildit“ akseleratorius – programa, skirta kūrybinės industrijos ir programinės įrangos pradedančiosioms įmonėms iš viso pasaulio.

Pagal šią akseleravimo programą, kuri trunka keturias savaites, teikiamos šios akseleravimo paslaugos:

- mentorystė ir mokymai;
- strategijos verslo idėjos įteisinimui;
- produkto kūrimas ir plėtra;
- pardavimai ir marketingas;
- privačių lėšų pritraukimas ir teisinės konsultacijos.

Po šios 4 savaičių intensyvios akseleravimo programos, stipresnieji programos dalyviai kviečiami dalyvauti tęstinėje programoje (angl. *follow-on programme*), kuri sudaroma individualiai pagal kiekvieno dalyvio veiklos specifiką. Šios programos metu dalyviai toliau konsultuojami

mentorių ir jiems suteikiama galimybė naudotis biuro patalpomis. Pažymėtina, kad pats „Buildit“ akceleratorius neinvestuoja.

Estonian development fund

EESTI ARENGUFOND

„Estonian development fund“ (toliau – „Estijos plėtros fondas“) yra valstybės valdoma įstaiga, kurios tikslas padėti plėtoti Estijos ekonomiką investuojant į inovatyvias įmones ir skatinant tokių įmonių steigimąsi. Nuo pat įsteigimo „Estijos plėtros fondas“, siekdamas užpildyti investicijų į ankstyvos stadijos įmones trūkumą, kartu su privačiais investuotojais investavo į ankstyvosios stadijos didelį augimo potencialą turinčias mažas ir vidutines įmones taip plėtodamas vietinę rizikos kapitalo rinką.

„Estijos plėtros fondo“ investicijos vykdomos vadovaujantis Akseleravimo fondų investavimo strategija (angl. Investment Strategy for Accelerator Funds). Strategijos tikslas – plėtoti technologijų sektoriaus inovatyvias ankstyvosios stadijos įmones, teikiant joms akseleravimo paslaugas ir rizikos kapitalo investicijas į akcinį kapitalą arba iš dalies akcinį kapitalą. Šiai priemonei įgyvendinti skirta 11,2 mln. EUR, iš kurių 8,4 mln. EUR planuojama skirti investicijoms, o 2,8 mln. EUR – akseleravimo paslaugoms. Taip pat planuojama pritraukti ir privačių investuotojų, kurių investicijos turėtų sudaryti ne mažiau nei 30 proc. akseleravimo fondo vertės. Planuojamas investicijos į vieną įmonę dydis – apie 166,7 tūkst. EUR. Akseleratoriui perduodamo akcinio kapitalo dalis bus nustatoma atskirai kiekvieno akseleratoriaus valdytojo parengtoje investavimo strategijoje. Planuojama investicijų trukmė iki 4 metų, akseleravimo veiklą vykdant visą investavimo laikotarpį.

Akseleleravimo paslaugos apims įmonės produktų ar paslaugų kūrimą, analizę, plėtrą, komandos ir verslo plano parengimą, siekiant paruošti įmonę kitam investicijų etapui, taip pat bus nuolat teikiamos mentorių konsultacijos.

„Startup Wise Guys“

„Startup Wise guys“ akseleravimo programa, finansuota privačių investuotojų lėšomis, buvo įgyvendinama Latvijoje 2016 m. Akseleravimo programos veiklos apėmė mentorių ir investuotojų konsultacijas, biuro patalpų suteikimą, pasiruošimą papildomam privačių lėšų pritraukimui (angl. *fundraising*) bei pradinį finansavimą idėjos vystymui. Pagal šią akseleravimo programą investicijos į vieną įmonę dydis galėjo siekti iki 20 tūkst. EUR, už tai akseleratoriui perduodant 8 proc. nuosavo kapitalo dalies.

Pagal programą buvo investuota į 7 perspektyvias pradedančiąsias įmones, taip pat ji turėjo didelę įtaką Latvijos ekosistemai pritraukiant 70 investuotojų į Latviją, sutelkiant daugiau nei

100 asmenų programos dalyvavime organizuojant susitikimus, seminarus, sukuriant darbo ar stažuočių vietas.

„Startup Wise guys“ turi savo ofisą tiek Estijoje (Taline), tiek Latvijoje (Rygoje).

Latvijoje veikiančių verslo akseleratorių apžvalga

„Commercialization Reactor“ – šiuo metu Latvijoje veikianči privačių investuotojų lėšomis finansuojama akseleravimo programa. Programos tikslas – kurti naujas aukštųjų technologijų įmones ir padėti joms įsitvirtinti rinkoje, pasitelkiant mokslininkus, rizikos kapitalo ekspertus ir „Commercialization Reactor“ profesionalų komandą. Ši komanda padeda (ir vadovauja) kiekvienai įmonei vystyti veiklą, įskaitant ir naujų privačių investuotojų paiešką.

Pagal šią akseleravimo programą pagrindinė mentorių pagalba vystant idėją įmonei programa trunka iki 18 savaičių, tačiau, iki skiriant investiciją įmonei, jai gali būti padedama iki 12 mėn. Investicijos prieš-parengiamojoje veiklos stadijoje rinkos analizei bei profesionaliam produkto įvertinimui gali siekti iki 3 tūkst. EUR, įmonės kūrimui ir pasiruošimui pradėti vykdyti veiklą rinkoje – nuo 10 iki 50 tūkst. EUR. Parengiamojoje įmonės veiklos stadijoje investicijos į rinkos tyrimą ir prototipo kūrimą gali siekti iki 200 tūkst. EUR.

Pagal šią akseleravimo programą paskutiniaisiais skelbiamais duomenimis buvo investuota 3 mln. EUR į 30 pradedančiųjų įmonių.

Latvijos Respublikos ūkio ministerijos akseleravimo priemonė

Vadovaujantis 2015 m. kovo 31 d. Latvijos Respublikos ūkio ministerijos patvirtintu priėjimo prie finansavimo šaltinių išankstiniu vertinimu, 2014–2020 Europos Sąjungos finansavimo laikotarpiu Latvija įgyvendins naują verslo akseleravimo priemonę. Atlikto tyrimo metu nustatius rinkos trūkumą technologijų finansavimo ir rizikos kapitalo srityse, buvo pasiūlyta įgyvendinti verslo akseleravimo priemonę, kuri teiktų verslo akseleravimo paslaugas ir investicijas į naujas įmones jų ankstyvosiose vystymosi stadijose, kadangi dėl didelės rizikos tokios įmonės rinkoje negautų išorinio finansavimo.

Priemonės įgyvendinimui numatoma skirti 15 mln. EUR. Finansavimas akseleravimo priemonei bus teikiamas per įsteigtą fondų fondą viešųjų pirkimų būdu atrinkus finansų tarpininkus (akseleratorių valdytojus). Planuojama atrinkti 3 akseleratoriaus valdytojus (finansų tarpininkus), kiekvienam skiriant ne daugiau nei 5 mln. EUR. Pažymėtina, kad, nors priemonei finansavimas teikiamas iš fondų lėšų, tačiau finansų tarpininkai dar turės pritraukti ne mažiau kaip 200 tūkst. EUR privačių investicijų.

Akseleravimo programos būtų vykdomos 36 mėn., teikiant nuosavo kapitalo arba iš dalies nuosavo kapitalo investicijas ar paskolas atrinktomis įmonėms, finansuojant mokslinius tyrimus, verslo idėjos vertinimą ir plėtojimą bei kartu teikiant akseleravimo paslaugas. Investicijos dydis į vieną prieš-parengiamosios stadijos įmonę gali siekti iki 50 tūkst. EUR. Sėkmingai vystantis įmonės idėjai, įmonė turės galimybę kreiptis dėl tolimesnės investicijos, kuri gali siekti iki 250 tūkst. EUR. Numatoma, kad akseleratorių valdytojai įmonėms teiks šias akseleravimo paslaugas:

- biuro patalpas;
- sekretoriato ir informacinių technologijų sistemos priežiūros bei personalo valdymo;
- buhalterinės apskaitos;
- teisinės paslaugos.

Akseleratorių valdytojai sprendimus dėl investavimo į konkrečias įmones priims vadovaudamiesi įmonių pateiktomis paraiškėmis, kurios apims produkto idėjos aprašymą, apyvartos ir pelningumo skaičiavimus bei pasitraukimo iš investicijos strategiją. Investicijos bus atliekamos laikantis komercinių principų, vadovaujantis gerosiomis rinkos praktikomis, Europos privataus kapitalo ir rizikos kapitalo asociacijos („Invest Europe“) gairėmis ir laikantis privalomų ES fondų reglamentų ir valstybės pagalbos teikimo reikalavimų.

Taigi, apžvelgus Baltijos šalyse veikiančius akseleravimo fondus, matyti, kad ir kaimyninės šalys plėtoja savo rizikos kapitalo eko-sistemas, ne tik investuodamos į startuolius, bet ir teikdamos akseleravimo paslaugas. Tiek Latvijoje, tiek Estijoje valstybė prisideda prie startuolių akseleravimo ir paskesnio investavimo, kadangi privačios lėšos nepadengia rinkos poreikio. Manytina, kad Lietuva taip pat neturėtų atsilikti šioje srityje ir stiprinti savo rizikos kapitalo eko-sistemą, padengiant rinkos trūkumą, kur privatūs investuotojai nedalyvauja arba dalyvauja nepakankamu mastu – akseleravimo veiklų finansavimą ir paskesniame investavime į perspektyviausias įmones.

4.4 Valstybės pagalbos problematika

2013–2014 metais buvo peržiūrėti ir atnaujinti pagrindiniai valstybės pagalbą FP srityje reglamentuojantys ES teisės aktai.

4.4.1 *De minimis* reglamentas

Pagal 2006 m. gruodžio 15 d. Komisijos Reglamentą (EB) Nr. 1998/2006 dėl sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai (toliau – Reglamentas Nr. 1998/2006) *de minimis* pagalba galėjo būti teikiama iki 2014 m. birželio 30 d. Priėmus Komisijos Reglamentą (ES) Nr. 1407/2013 dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 ir 108 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai (toliau – *de minimis* reglamentas), atsirado papildomi apribojimai, su kuriais bus susiduriama priemonių su *de minimis* pagalbos elementu įgyvendinimo metu.

De minimis reglamentas apribojo *de minimis* pagalbos teikimą garantijų atveju. Pagal *de minimis* reglamentą, *de minimis* pagalba garantijų atveju, skaičiuojant bendrąjį subsidijos ekvivalentą supaprastintu būdu, gali būti teikiama tik tuo atveju, kai garantijos suma neviršija 1,5 mln. EUR, o garantijos terminas – 5 metai arba, kai garantijos suma neviršija 750 tūkst. EUR, o garantijos terminas – 10 metų. Reglamente Nr. 1998/2006 buvo ribojama tik garantijos suma.

De minimis reglamente taip pat nustatytas supaprastintas bendrojo subsidijos ekvivalento skaičiavimo būdas mažoms trumpo termino paskoloms, t. y. paskoloms, kurios užtikrintos ne mažiau kaip 50 proc. paskolos vertės užstatu ir kurios neviršija 1 mln. EUR ir 5 metų trukmės arba 500 tūkst. EUR ir 10 metų trukmės.

De minimis reglamente nustatyta, kad 200 tūkst. EUR *de minimis* pagalbos riba taikoma susijusioms įmonėms. Tokia nuostata labai apriboja įmonių galimybę pasinaudoti *de minimis* pagalba, nes atitinkamos nuostatos taikymas sumažina leistiną 200 tūkst. EUR ribą vienai įmonei.

Dėl aukščiau paminėtų apribojimų 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu planuojamų FP įgyvendinimas pagal *de minimis* reglamentą gali apriboti įmonių galimybes pasinaudoti finansavimu, todėl atskiroms priemonėms svarstyтина būtinybė notifikuoti valstybės pagalbos schemas arba naudotis Komisijos Reglamentu (ES) Nr. 651/2014, kuriuo tam tikrų kategorijų valstybės pagalba skelbiama suderinama su vidaus rinka taikant Sutarties 107 ir 108 straipsnius (toliau – bendrosios išimties reglamentas).

4.4.2 Bendrosios išimties reglamentas

Bendrosios išimties reglamente valstybės pagalbos reikalavimai FP nustatyti 3 skirsnyje, kuris apima ne tik rizikos kapitalo investicijas, kaip buvo nustatyta Komisijos Reglamente (EB) Nr. 800/2008 skelbiančiame tam tikrų rūšių pagalbą suderinama su bendrąja rinka taikant Sutarties 87 ir 88 straipsnius (toliau – Reglamentas Nr. 800/2008), bet ir garantijų bei paskolų formas.

Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad bendrosios išimties reglamento 21 straipsnyje yra nustatyti papildomi ribojimai tinkamoms finansuoti įmonėms, kurie iš esmės apriboja šio reglamento taikymo galimybes įmonėms pagal jų dydį, t. y. pagalba negali būti teikiama didelėms įmonėms (kas nėra ribojama *de minimis* reglamente), bei pagal įmonių veiklos trukmę, t. y. pagalba neteikiama įmonėms, veiklą rinkoje vykdančioms ilgiau nei 7 m. po jų pirmo komercinio pardavimo, išskyrus paskesnių investicijų atveju arba tuo atveju, kai įmonei reikia pradinės rizikos finansų investicijos, kuri, remiantis verslo planu, parengtu siekiant patekti į naują produkto ar geografinę rinką, yra didesnė nei 50 proc. jų vidutinės metinės apyvartos per ankstesnius 5 metus.

Be to, bendrosios išimties reglamento 21 straipsnyje padidinti reikalavimai privačiam dalyvavimui rizikos kapitalo ir paskolų FP atvejais nuo 30 proc. pagal Reglamentą Nr. 800/2008 taikytą MVĮ remiamose teritorijose, įskaitant Lietuvą, iki mažiausiai 40 proc. įmonių, kurios veiklą bet kurioje rinkoje vykdo mažiau nei 7 m. nuo savo pirmo komercinio pardavimo, arba 60 proc. įmonių, kurioms reikia pradinės rizikos finansų investicijos, kuri, remiantis verslo planu, parengtu siekiant patekti į naują produkto ar geografinę rinką, yra didesnė nei 50 proc. jų vidutinės metinės apyvartos per ankstesnius 5 metus bei paskesnių investicijų atvejais. Taip pat nustatytas privalomas mažiausiai 10 proc. privatus dalyvavimas rizikos finansuose, suteiktuose tinkamoms finansuoti įmonėms prieš jų pirmą komercinį pardavimą bet kurioje rinkoje. Tačiau jeigu rizikos finansų priemonė įgyvendinama per FT ir yra skirta tinkamoms finansuoti įmonėms skirtingais plėtros etapais ir nėra privataus kapitalo dalis tinkamų finansuoti įmonių lygmeniu, FT pasiekia privataus dalyvavimo normą, kuri yra bent svertinis vidurkis, grindžiamas atskiroms pagrindinio portfelio

investicijoms ir susidaręs tokioms investicijoms pritaikius mažiausias dalyvavimo normas, kaip nurodyta anksčiau šioje pastraipoje.

Bendrosios išimties reglamente garantijų atveju taip pat nustatytas ribojimas viršutinei ribos normai (ang. *cap*), kuris gali būti ne didesnis nei 25 proc. garantuojamo portfelio. Be to, nemokamai gali būti teikiamos garantijos, kurios padengia tik tikėtinus nuostolius. Jeigu garantija apima ir netikėtus nuostolius, FT už šią dalį turi mokėti rinkos sąlygas atitinkantį garantijos atlyginimą (mokestį).

Atkreiptinas dėmesys, kad bendrosios išimties reglamento 21 straipsnis rizikos finansų sumą vienai įmonei apriboja 15 mln. EUR. Tačiau daugeliu atveju MVĮ ši suma dėl jos dydžio neturėtų būti ribojantis veiksnys.

Be to, bendrosios išimties reglamento 21 straipsnyje yra nustatyti ir kiti reikalavimai pačioms FP, sprendimų dėl finansavimo priėmimui bei FT.

Bendrosios išimties reglamento 22 straipsnis nustato kitokius reikalavimus garantijų ir paskolų FP atvejais, kurie panašūs į *de minimis* reglamento reikalavimus, tačiau šis straipsnis taikomas tik mažų įmonių, veikiančių ne ilgiau kaip 5 metus po jų registracijos, atveju.

Atkreiptinas dėmesys, kad bendrosios išimties reglamento 22 straipsnyje nustatytos maksimalios paskolų ar garantijų sumos gali būti padvigubintos mažoms ir novatoriškoms įmonėms.

Taigi, pagrindiniai ribojimai taikant bendrosios išimties reglamentą FP, būtų reikalavimai tinkamų finansuoti įmonių dydžiui, veiklos trukmei bei privačiam dalyvavimui.

4.4.3 Komunikatas dėl rizikos finansų investicijų

Komisijos komunikatas dėl valstybės pagalbos rizikos finansų investicijoms skatinti gairių (2014/C 19/04) (toliau – komunikatas dėl rizikos finansų investicijų) taikytinas ne tik SVV subjektams, tačiau ir mažoms bei novatoriškoms vidutinės kapitalizacijos įmonėms (angl. „*small mid-cap and innovative mid-cap*“), t. y. su tam tikrais apribojimais veikloms, pagal šį komunikatą pagalbą galima teikti ir įmonėms, turinčioms iki 1 500 darbuotojų.

Rizikos finansų pagalbos priemonės pagal komunikatą dėl rizikos finansų investicijų, išskyrus fiskalines paskatas, taikytinas tiesioginėms investicijoms į tinkamas finansuoti įmones, visada turi būti įgyvendinamos per FT arba alternatyvias prekybos platformas.

Atkreiptinas dėmesys, kad taikant komunikatą dėl rizikos finansų investicijų, galima išvengti *de minimis* reglamento ir bendrosios išimties reglamento apribojimų FP, t. y. apribojimų finansavimo dydžiui, privačiam dalyvavimui (gali būti mažesnis nei bendrosios išimties reglamente), garantijos dydžiui (gali siekti 90 proc.), viršutinei ribos normai (gali siekti 35 proc.) ir pan. Tačiau, pagal komunikatą dėl rizikos finansų investicijų teikiamą valstybės pagalbą, priešingai nei *de minimis* reglamento ir bendrosios išimties reglamento atvejais, būtina notifikuoti.

Notifikuojant valstybės pagalbos schemą pagal šį komunikatą, reikalingas išankstinis vertinimas (ang. „*ex ante assessment*“). FP, kurios dalinai finansuojamos iš ES SF, atveju tinka ir išankstinis vertinimas, atliktas pagal Reglamento Nr. 1303/2013 37 straipsnio 2 dalį.

4.5 Standartinės FP

Kaip jau minėta vertinimo 1.2 dalyje, siekiant sudaryti palankesnes sąlygas naudotis nacionaliniu, regioniniu, tarptautiniu arba tarpvalstybiniu lygmeniu nustatytomis FP, kurias valdo arba už kurių valdymą atsako VI pagal Reglamento (ES) Nr. 1303/2013 38 straipsnio 3 dalies a punktą, taip vadinamu Komisijos Įgyvendinimo aktu (reglamentu) yra nustatytos tam tikrų FP standartinėms sąlygoms taikytinos taisyklės. Šias standartinės sąlygas atitinkančios standartinės (angl. „*off-the-shelf*“) FP laikomos atitinkančiomis valstybės pagalbos taisyklės.

2014 m. rugsėjo 11 d. Įgyvendinimo aktu buvo patvirtintos dvi standartinės FP, skirtos SVV, – pasidalytos portfelio rizikos paskolos (ang. *Portfolio Risk Sharing Loan*) ir apribota portfelio garantija (angl. „*Capped Portfolio Guarantee*“). 2016 m. liepos 11 d. EK patvirtino trečią SVV skirtą standartinę FP, – bendro investavimo priemonė (angl. *Co-investment Facility*). Bendro investavimo priemonė yra nuosavo kapitalo fondas, valdomas FT, kuris įnašus iš Europos struktūrinių ir investicijų fondų programos investuoja į mažąsias ir vidutines įmones. Bendro investavimo priemonė pritrauks papildomų investicijų į MVI, palaikant partnerystę su privačiojo sektoriaus jungtiniais investuotojais dėl kiekvieno sandorio atskirai.⁶⁴ Dėl FP „Akseleravimo fondas“ įgyvendinimo specifikos ši priemonė nėra planuojama įgyvendinti kaip bendro investavimo priemonė, todėl toliau nėra nagrinėjamos bendro investavimo priemonės standartinės sąlygos.

Pagrindinės standartinių FP sąlygos ir jų palyginimas su FP, įgyvendinamomis iš 2007–2013 m. programavimo laikotarpio ES SF lėšų, yra pateiktas 21 ir 22 lentelėse.

21 lentelė. Pagrindinės pasidalytos portfelio rizikos paskolų standartinės FP sąlygos ir jų palyginimas su FRSP sąlygomis

	Pasidalytos portfelio rizikos paskolos (standartinė FP)	FRSP
Finansavimo paskirtis	Investicijos ir apyvartinis kapitalas veiklos plėtrai	Investicijos ir apyvartinis kapitalas veiklos plėtrai ir stiprinimui
Maksimalus paskolos dydis	Iki 1 mln. EUR (iki 75 proc. ES SF lėšos ir ne mažiau kaip 25 proc. FT lėšos)	Iki 4,8 mln. EUR (50 proc. ES SF lėšos ir 50 proc. FT lėšos)
Rizikos pasidalijimas	Min 25 proc. rizikos turi prisiimti FT	50:50
Galutiniai naudos gavėjai	SVV subjektai	SVV subjektai
Paskolos trukmė	1–10 m.	1–10 m.
Palūkanų norma	FT lėšų daliai – rinkos palūkanų norma. Bendra palūkanų norma mažinama proporcingai viešojo įnašo	Rinkos palūkanų norma

⁶⁴ 2016 m. liepos 11 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2016/1157, kuriuo dėl finansinių priemonių standartinių sąlygų, taikomų bendro investavimo priemonei ir miestų plėtros fondui, iš dalies keičiamas Įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 964/2014

	lėšų daliai	
Valstybės pagalba	<i>De minimis</i>	<i>Nėra</i>
Valdymo (administravimo) mokestis	Galimas	Yra

Šaltinis: INVEGA

22 lentelė. Pagrindinės apribotos portfelio garantijos standartinės FP sąlygos ir jų palyginimas su FLPG paskoloms ir lizingui sąlygomis

	Apribota portfelio garantija (standartinė FP)	FLPG paskoloms	FLPG lizingui
Garantijos tipas	Portfelinė garantija	Portfelinė garantija	Portfelinė garantija
Garantuojamo sandorio paskirtis	Investicijos ir apyvartinis kapitalas veiklos plėtrai (kredito linijos negalimos)	Investicijos ir apyvartinis kapitalas veiklos plėtrai ir stiprinimui (galimos kredito linijos)	Investicijos
Garantijos dydis	Iki 80 proc.	80 proc.	80 proc.
Viršutinės ribos norma (ang. Cap Rate)	Ne daugiau kaip 25 proc.	20 proc.	25 proc.
Garantuojamų paskolų (lizingo sandorių) trukmė	1–10 m.	1–10 m.	1–10 m.
Maksimali garantijos suma	0,434 mln. EUR	0,434 mln. EUR	0,434 mln. EUR
Galutiniai naudos gavėjai	SVV subjektai	SVV subjektai	SVV subjektai
Valstybės pagalba	<i>De minimis</i>	<i>De minimis</i>	<i>De minimis</i>
Garantijos mokestis (atlyginimas)	Nėra, tačiau galima mokėti valdymo mokestį FT, valdančiam garantijų fondą	Vienkartinis 0,5–1 proc.	Vienkartinis 0,5–1 proc.

Šaltinis: INVEGA

Palyginus abiejų standartinių FP sąlygas su jau įgyvendinamomis paskolų ir portfelinių garantijų priemonėmis ir įvertinus SVV subjektų bei FT apklausų rezultatus, galima teigti, kad abi šias priemones galima būtų įgyvendinti 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu.

Tačiau, atkreiptinas dėmesys, kad apribotos portfelio garantijos atveju, jei ji įgyvendinama per fondų fondą, atsiranda papildomas lygmuo – FT, valdantis garantijų fondą, su kuriuo fondų fondo valdytojas sudaro finansavimo sutartį, o bankai ir lizingo bendrovės, kurių su SVV subjektais sudaromi sandoriai yra traukiami į garantuotus portfelius, yra vadinamos finansų įstaigomis. 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu įgyvendinamose FLPG būtent bankai (lizingo bendrovės), kurių su SVV subjektais sudaromi sandoriai yra traukiami į garantuotus portfelius, yra FT. Dėl šio papildomo lygmens, su kuriuo pagal standartinės FP sąlygas fondų fondo valdytojas turi pasirašyti finansavimo sutartį, atsiradimo gali būti sudėtinga įgyvendinti apribotos portfelio garantijos standartinę FP tuo atveju, jei fondų fondo valdytojas yra ir finansų įstaiga, galinti teikti (teikianti) garantijas.

Be to, abiejų standartinių FP atveju, palyginus su 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu, yra labiau ribojama apyvartinio kapitalo paskolų paskirtis, t. y. negalimos apyvartinio kapitalo

paskolos veiklos stiprinimui bei negalimos finansuoti kredito linijos, kas susiaurina galimų paskolų gavėjų ratą ir sumažina galimybes pasiskolinti verslui reikalingas lėšas.

Be to, jau dabar matyti kai kurie galimi neaiškumai įgyvendinant standartines FP, pvz., reikalavimas nefinansuoti sunkumus patiriančių įmonių, kaip apibrėžta valstybės pagalbos taisyklėse. Standartinės FP būtų įgyvendinami pagal *de minimis* reglamentą, kuriame apskritai nėra tokio apibrėžimo. Kitose valstybės pagalbos taisyklėse (reglamentuose) yra naudojami skirtingi sunkumus patiriančių įmonių apibrėžimai.

5 Papildomų viešųjų ir privačių lėšų šaltinių pritraukimas

2014–2020 m. programavimo laikotarpiu Reglamentas Nr. 1303/2013 nurodo tris lėšų pritraukimo būdus:

- fondų fondo lygmeniu;
- FT lygmeniu;
- galutinio naudos gavėjo lygmeniu.

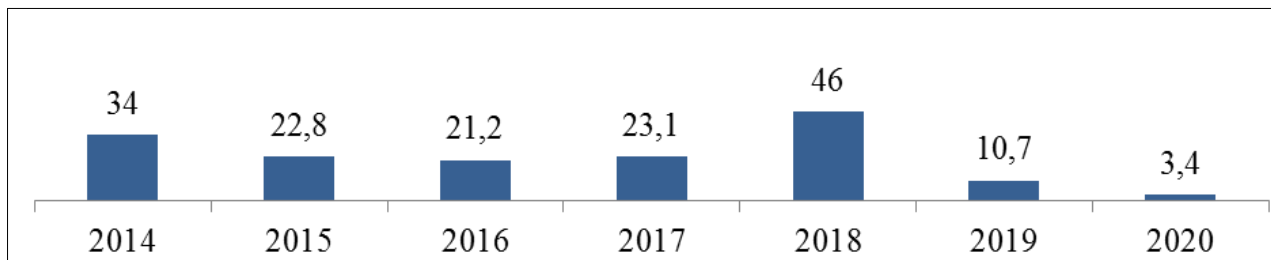
Remiantis apklausos metu FT pateiktais duomenimis, planuojama, kad skolinės FP iš FĮ pritrauks apie 83 mln. EUR privačių lėšų per metus, o rizikos kapitalo FP – apie 48 mln. EUR iš privačių investuotojų per visą 2014–2020 m. programavimo laikotarpį.

RKF valdytojų teigimu, dabartinė fondo pelno pasidalijimo tvarka yra tinkama, tačiau grąža kai kuriais atvejais galėtų būti didinama siekiant pritraukti daugiau privačių investuotojų.

Siekiant pritraukti daugiau privačių investuotojų į RKF veiklą, galima būtų naudoti FP alternatyvios rinkos (*First North*) veiklai skatinti.

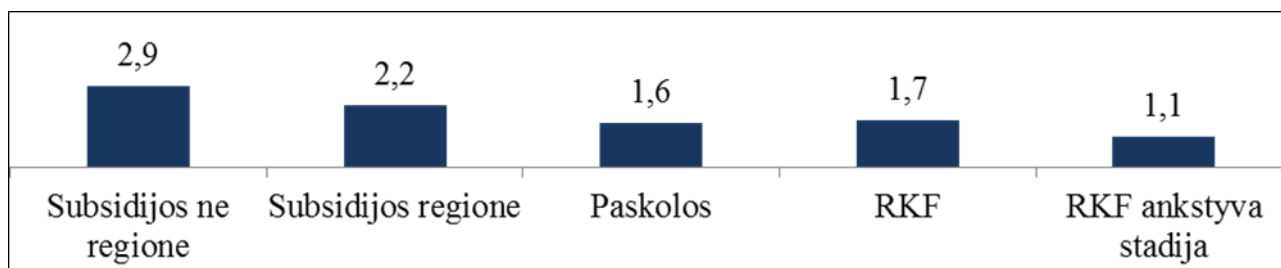
Daliai 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu įgyvendinamų FP bus naudojamos ir iš 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu įgyvendintų (įgyvendinamų) FP grįžtančios lėšos. 41 pav. nurodytos 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu įgyvendintų (įgyvendinamų) FP grįžtančios lėšos pamečiui (mln. EUR).

41 pav. 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu įgyvendintų (įgyvendinamų) FP grįžtančios lėšos pamečiui (mln. EUR)

Vertinant privačių lėšų pritraukimą subsidijų ir FP atveju, finansinis svertas skaičiuojamas kaip santykis tarp visų projektui pritrauktų lėšų ir ES lėšų. Nors tipinių projektų svertai rodo didesnę subsidijų efektyvumą pritraukiant privačias lėšas, paskolų ir RKF atveju lėšos turi grįžtamąjį efektą ir juos galima naudoti ne vieną kartą. Tokiu atveju įprastiniai finansiniai svertai turi būti dauginami iš grįžtamojo efekto multiplikatoriaus. 42 pav. pavaizduoti tipinių projektų finansiniai svertai.

42 pav. Tipinių projektų finansiniai svertai

5.1 Potencialių viešųjų ir privačių lėšų šaltinių identifikavimas

2014–2020 m. programavimo laikotarpiu privačios lėšos gali būti pritrauktos fondų fondo lygmeniu arba atskiros FP, kai nusteigiamas fondų fondas lygmeniu (pvz., grįžusios (nacionalinės valstybės biudžeto) lėšos), FT lygmeniu (bankų nuosavos lėšos, privačių investuotojų lėšos) ir galutinių naudos gavėjų lygmeniu (jų nuosavos lėšos įgyvendinant projektą).

5.1.1 Privačios bankų lėšos

Apklaustų 4 FĮ⁶⁵ skaičiavimais, jos FT lygmeniu galėtų pritraukti apytiksliai 83 mln. EUR per metus, jeigu būtų įgyvendinamos priemonės, nurodytos 23 lentelėje⁶⁶. Atsižvelgiant į tai, kad pagal turimą patirtį, FĮ prognozės dažniausiai būna optimistinės ir į tai, kad apklausoje dalyvavo visos pagrindinės FĮ, įgyvendinančios FP iš ES SF lėšų, galima teigti, kad ateityje FĮ pagal skolines priemones galės bendrai pritraukti apytiksliai iki 50 proc. privačių lėšų FP lygyje.

23 lentelė. SVV subjektams planuojamos suteikti paskolos, kreditai lizingui, garantuotos paskolos, garantuoti kreditai lizingui ir garantuoti faktoringo sandoriai per skolines FP, remiantis interviu su FĮ (privačių lėšų dalies procentas nurodytas remiantis istoriniais duomenimis)

FP	Matavimo rodiklis, per metus	Privačių FT lėšų dalis priemonėje	Suma, mln. EUR	Privačių lėšų suma priemonėje, mln. EUR
Portfelinės garantijos paskoloms	Į portfelį planuojamų įtraukti paskolų suma	100 proc.	30,41	30,41
Portfelinės garantijos lizingui	Į portfelį planuojamų įtraukti lizingo sandorių suma	100 proc.	4,34	4,34
Portfelinės garantijos faktoringui	Į portfelį planuojamų įtraukti faktoringo sandorių suma	100 proc.	13,61	13,61
Garantijų fondas	Planuojamų išduoti paskolų su garantija suma	30–80 proc.	37,65	18,83
Lengvatinės paskolos	Planuojamų išduoti paskolų suma	25 proc.	11,58	2,9
Lengvatiniai kreditai lizingui	Planuojamų pasirašyti sandorių suma	25 proc.	3,48	0,87
Pasidalytos rizikos paskolos	Planuojamų išduoti paskolų suma	50 proc.	23,17	11,58
Lengvatinės paskolos pradedantiems verslą	Planuojamų išduoti paskolų suma	10 proc.	3,8	0,38
Iš viso lėšų per metus:			128,04	82,92

Šaltinis: studija

⁶⁵ Žiūrėti vertinimo 3.2.3 dalį.

⁶⁶ FT apklausų metu buvo nurodomos preliminarios priemonės, kurios galėtų būti įgyvendinamos 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu.

5.1.2 Privatūs investuotojai

Atsižvelgiant į ESTEP analizėje nurodytus, pagal RKF valdytojų apklausas sudarytų, galimų įgyvendinti priemonių dydžius, galima teigti, kad į RKF planuojama pritraukti apytiksliai 48,07 mln. EUR per visą FP įgyvendinimo laikotarpį (24 lentelė).

24 lentelė. SVV subjektams planuojamos panaudoti lėšos per RKF FP, remiantis interviu su RKF valdytojais

RK fondo tipas	Bendras investicijų dydis, mln. EUR		
	Fondo dydis	ES lėšos	Privačios lėšos
Verslo angelų fondas	11,58	11,01	12,16
Plėtros fondas I	26,07	15,64	10,43
Plėtros fondas II	28,96	17,38	11,58
Ankstyvos stadijos ir plėtros fondas I, iš viso:	21,72	14,77	6,95
- akseleravimas ir ankstyvosios stadijos investicijos	5,79	5,21	0,58
- tolesnė plėtra	15,93	9,56	6,37
Ankstyvos stadijos ir plėtros fondas II, iš viso:	21,72	14,77	6,95
- akseleravimas ir ankstyvosios stadijos investicijos	5,79	5,21	0,58
- tolesnė plėtra	15,93	9,56	6,37
Iš viso:	110,05	73,57	48,07

Šaltinis: ESTEP analizė

Būtina atkreipti dėmesį, kad atlikus LT VCA tyrimą, buvo nustatyta, jog šiai dienai Lietuvoje veikia per mažai RKF, ypač investuojančių ankstyvoje veiklos vystymosi stadijoje ir į MTEPI srityje veikiančias įmones ankstyvoje veiklos vystymosi stadijoje. Toks, į ankstyvosios veiklos vystymosi stadijos dideliu augimo potencialu pasižyminčias MVĮ investuosiantis, RKF yra įskaičiuotas į 24 lentelėje įvardytus ankstyvosios stadijos ir plėtros fondus.

Tačiau į 24 lentelėje pateikiamus skaičiavimus nėra įtraukta rizikos kapitalo FP, skirta bendrai investuoti kartu su privačiais investuotojais, t. y. su jais pasidalyti investavimo riziką ir padėti pritraukti įmonės projektui reikalingas papildomas lėšas, ir taip paskatinti privačias investicijas, pirmiausia į jaunų inovatyvių įmonių inovatyvias idėjas, siekiant padėti joms sumažinti verslo pradžios riziką ir spartinti jų sėkmingą augimą. Šia FP taip pat būtų galima paskatinti alternatyvios rinkos (*First North*) veiklą ir taip padidinti galimybes įmonėms gauti verslo plėtrai reikalingą finansavimą. Šiai FP pradiniam jos įgyvendinimo etape reikėtų 11,58 mln. EUR, ji, priklausomai nuo įmonių, į kurias būtų investuojama, veiklos vystymosi stadijos, pritrauktų nuo 1,3 mln. EUR iki 7,7 mln. EUR privačių lėšų.

Taip pat į 24 lentelę nėra įtraukta rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“. Ši priemonė orientuota į akseleravimo paslaugas ir investavimą į perspektyvius startuolius. Rizikos kapitalo FP

„Akseleravimo fondas“ būtų skirta iki 14,48 mln. EUR lėšų, papildomai ji galėtų pritraukti iki 1,44 mln. EUR privačių lėšų.

5.1.3 Grįžusios (nacionalinės valstybės biudžeto) lėšos

Pagal 2007–2013 m. programavimo laikotarpio FP reglamentuojančius teisės aktus, į kontroliuojantįjį fondą grįžusios lėšos ir uždirbtos pajamos turi būti naudojamos tiems patiems tikslams⁶⁷, todėl, atsižvelgiant į planuojamus grįžtančių lėšų srautus, kai kurios FP, priklausomai nuo to, kurias FP būtų patogiau įgyvendinti tik pagal nacionalinius teisės aktus, bus finansuojamos iš šių lėšų. 25 lentelėje galima matyti grįžtančių lėšų srautus kasmet. Lėšų suma nurodoma apytiksliai metų pabaigai.

⁶⁷ 2013 m. rugpjūčio 28 d. LRV nutarimas Nr. 791 „Dėl įgyvendinant finansų inžinerijos priemones grįžusių ir grįžiančių lėšų panaudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

25 lentelė. Iš INVEGOS fondo, JEREMIE kontroliuojančiojo fondo, VSF ir GF grįžtančių lėšų pasiskirstymas, mln. EUR

Metų pabaiga	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Iš viso
INVEGOS fondo grįžusios lėšos, iš jų:*	0	0	0	24,45	32,06	20,72	18,09	18,06	8,04	3,71	0	0	0	0	0	0	0	125,13
Grįžusios lėšos, kurios bus naudojamos INVEGOS fondo esamiems įsipareigojimams dengti	0	0	0	0,20	1,14	4,75	3,19	2,51	1,99	1,59	1,27	1,03	0,84	0,69	0,54	0,42	0,21	20,35
Laisvos grįžusios lėšos	0	0	0	24,25	30,92	15,97	14,90	15,56	6,05	2,12	-1,27	-1,03	-0,84	-0,69	-0,54	-0,42	-0,21	104,78
Laisvos VSF grįžusios lėšos	0	0	0	0	1,57	1,67	1,69	1,66	4,28	0	0	0	0	0	0	0	0	10,87
Laisvos Garantijų fondo lėšos**	0	0	0	0	0	0	0	0	27,67	0	0	0	0	0	0	0	0	27,67
JEREMIE kontroliuojančiojo fondo grįžusios lėšos, iš jų:	0,17	5,21	14,77	0,02	0,32	0,43	1,39	3,42	6,05	6,95	3,42	2,03	2,03	0	0	0	0	46,21
Grįžusios lėšos, kurios bus naudojamos JEREMIE kontroliuojančiojo fondo esamiems įsipareigojimams dengti	0,17	5,21	14,77	0,02	0,32	0,43	1,39	2,84	0	0	0	0	0	0	0	0	0	25,15
Laisvos grįžusios lėšos								0,58	6,05	6,95	3,42	2,03	2,03	0	0	0	0	21,06
Iš viso grįžusios lėšos, iš jų:	0,17	5,21	14,77	24,47	33,95	22,81	21,18	23,14	46,04	10,66	3,42	2,03	2,03	0	0	0	0	209,88
Grįžusios lėšos, kurios bus naudojamos esamiems įsipareigojimams dengti	0,17	5,21	14,77	0,22	1,46	5,18	4,58	5,35	1,99	1,59	1,27	1,03	0,84	0,69	0,54	0,42	0,21	45,50
Laisvos grįžusios lėšos, pamečiui	0	0	0	24,25	32,49	17,64	16,60	17,79	44,05	9,07	2,15	1,00	1,19	-0,69	-0,54	-0,42	-0,21	164,38
Laisvos grįžusios lėšos kaupiamuoju būdu, iš jų:	0	0	0	24,25	56,75	74,38	90,98	108,77	152,82	161,89	164,04	165,04	166,24	165,55	165,01	164,59	164,38	164,38
INVEGOS fondo	0	0	0	24,25	55,18	71,14	86,04	101,60	107,66	109,77	108,50	107,47	106,64	105,95	105,41	104,99	104,78	104,78
Verslumo skatinimo fondo	0	0	0	0	1,57	3,24	4,93	6,59	10,87	10,87	10,87	10,87	10,87	10,87	10,87	10,87	10,87	10,87
Garantijų fondo	0	0	0	0	0	0	0	0	27,67	27,67	27,67	27,67	27,67	27,67	27,67	27,67	27,67	27,67
JEREMIE kontroliuojančiojo fondo	0	0	0	0	0	0	0	0,58	6,63	13,58	17,00	19,03	21,06	21,06	21,06	21,06	21,06	21,06

Šaltinis: sudaryta INVEGOS, pagal ŪM, EIF ir INVEGOS pateiktus duomenis

*Į grįžtančių lėšų prognozę įtrauktos palūkanų pajamos iš investicijų, darant prielaidą, kad investicijos bus laikomos iki išpirkimo termino pabaigos

**GF grįžtančios lėšos prognozuojamos atsižvelgiant į garantijų išmokų prognozę sudarytą 2015–2018 metams. Fondo valdymo išlaidos įtrauktos iki 2016 m. I pusmečio pabaigos pagal pasirašytą trišalę sutartį

5.2 Skatinamosios priemonės, kuriomis būtų galima pritraukti finansavimą

Studijoje pateikta FĮ atstovų nuomone, įgyvendinti SVV subjektams skirtas lengvatines FP jų FĮ labiausiai paskatintų galimybė prisiimti kuo mažesnę riziką ir rizikos pasidalijimas. Mažiausiai FĮ sprendimus įgyvendinti skolines FP skatina už FP administravimą (valdymą) mokamas mokestis. Tačiau, jei paskolų portfelis būtų didelis, administravimo mokestis taip padidintų FP patrauklumą.

Kaip nurodoma LT VCA tyrime, sąlygos, kurioms keičiantis privatūs investuotojai skirtų didesnes investicijų sumas į RKF, yra šios: auganti, stabili Lietuvos ekonomika, papildomos paskatos iš valstybės pusės, taip pat tai, jei fondus steigtų ir juos valdytų valdytojų komanda su sėkminga investavimo patirtimi, kas lemtų didesnę kiekį rinkoje pasirodančių sėkmingų sandorių pavyzdžių ir kt.

Svarbu akcentuoti, kad daugiau nei 95 proc. privačių investuotojų, dalyvavusių LT VCA tyrime, teigia, jog tuo atveju, jeigu valstybė taikytų papildomas paskatas privačių investuotojų pritraukimui į Lietuvoje veikiančius RKF, jų investicijų dydis augtų nuo 20–50 proc. Pasirinkta paskatos forma lemtų investicijų dydį, o paskata turėtų leisti tikėtis aukštesnės grąžos. Ne mažiau svarbu yra užtikrinti, kad paskatos būtų nukreiptos ir į pačius RKF, kad jiems būtų lengviau steigtis, nes, jeigu paskatos būtų nukreiptos tik į privačius investuotojus, rinkos dalyvių nuomone, tai ne visuomet keistų jų požiūrį į didesnę lėšų investavimą. Taip pat rekomenduojama taikyti aiškų ir paprastą reguliavimą, kuris atitinka gerąją tarptautinę praktiką.

Apie 65 proc. LT VCA apklaustų privačių investuotojų mano, kad valstybės, kaip pagrindinės investuotojos, dalyvavimas rizikos kapitalo priemonių įgyvendinime yra reikalingas. Valstybės dalyvavimas šiose priemonėse apima tokius privalumus, kaip skaidrumo ir saugumo užtikrinimas, suteikia daugiau pasitikėjimo privatiems investuotojams, kadangi yra taikoma fondų valdytojų detali atranka (kruopštus patikrinimas), todėl privatūs investuotojai labiau pasitiki atrinkta valdytojų komanda. Akcentuojama ir nauda valstybei per efektyvų valstybės lėšų valdymą, kai siekiama investuoti su planuojama grąža, nors tai gali būti interpretuojama ir kaip dalinis trūkumas, kadangi valstybė investuodama ne visuomet investicijų pajamingumą laiko pagrindiniu prioritetu.

Viena iš svarbiausių priežasčių, kas vis dėlto priverstų privačius investuotojus, kurie mano, kad valstybės, kaip pagrindinės investuotojos, dalyvavimas rizikos kapitalo priemonių įgyvendinime yra nereikalingas (35 proc.), keisti turimą neigiamą nuomonę dėl investavimo į fondus su valstybe yra tarptautinių finansų įstaigų, pvz., EIF ar ERBD, dalyvavimas ir įsitraukimas per investicijas ir (ar) valdymą į rizikos kapitalo fondus, kadangi tokiu atveju bus užtikrintas investicinės veiklos skaidrumas, užtikrinta, kad bus išvengta politinių interesų derinimo investiciniame kontekste.

Svarbu pabrėžti, kad apie 50 proc. LT VCA atliktame tyrime dalyvavusių privačių investuotojų teigia, kad investuotų į RKF, kuriame valstybę, kaip pagrindinį investuotoją, atstovautų nacionalinė finansų įstaiga (agentūra), pvz., INVEGA. Vis dėlto, vertinant gana ankstyvą RK rinkos Lietuvoje išsivystymo lygį, dauguma privačių investuotojų akcentuoja, kad tarptautinės organizacijos dalyvavimas ir (ar) bendradarbiavimas su Lietuvos institucijomis užtikrina spartesnę

teigiamų investicinių sprendimų priėmimą. Remiantis bendrosios išimties reglamentu, RKF, investuojantys į jau įsikūrusias ir veikiančias įmones iki 7 metų, turės pritraukti ne mažiau kaip 40 proc. privataus kapitalo lėšų. Atsižvelgiant į tai, bet kokie veiksmai, leidžiantys suabejoti RK priemonių gyvybingumu ir patikimumu, gali iš esmės neigiamai paveikti RKF siekius pritraukti reikiamas privačias lėšas.

LT VCA tyrime pateiktos apklausos rezultatai rodo, kad valstybės vaidmuo toliau vystant rizikos kapitalo rinką yra labai svarbus ir jis toks išlieka daugelyje užsienio šalių. Tačiau tam, kad įtikinti privačius investuotojus, valstybė, dalyvaudama ar skirdama lėšas rizikos kapitalo rinkos vystymui, privalo užtikrinti, kad bet koks veiklos (investicijų) valdymas yra grindžiamas ekonomikos dėsniais ir sprendimai būtų priimami atsižvelgiant į rinkos ekonomikos sąlygas.

Bendrovių (kartais dar vadinamas „korporatyvinis“) valdymas (angl. „*corporate governance*“) – laikytina kita svarbia priemone, kuri siekia padėti įveikti sunkumus, susijusius su įmonių (ypač nacionalinių agentūrų atstovaujančių valstybės interesus) skaidriu valdymu ir pasitikėjimo jomis didinimu. Dažnai privačių investuotojų išreikštas susirūpinimas dėl nacionalinių agentūrų dalyvavimo rizikos kapitalo veikloje yra žinojimas, kad paprastai jos siekia derinti tarpusavyje prieštaraujančius veiksmus, pvz., kai kuriais atvejais tai gali būti ekonominių ir socialinių tikslų derinimas. Dažnu atveju šiuos trūkumus spręsti yra siūloma agentūrose steigti stebėtojų tarybos organą⁶⁸. Tai akcentuojama ir LT VCA tyrime.

Kalbant apie priemones (pelno pasidalijimą, valdymo mokesčių dydį, kt.), padedančias pritraukti privačias lėšas, studijoje apklaustų RKF valdytojų nuomone, šiuo metu taikomos sąlygos, t. y. 6 proc. investuotojų gaunama pelno dalis (angl. „*Hurdle Rate*“) ir likusio pelno pasidalijimo proporcijos, yra tinkamos ir pakankamos. Tačiau, apklaustųjų nuomone, siekiant pritraukti privačius investuotojus į RKF, investuojantį į ankstyvosios veiklos vystymosi stadijos MVI, investuotojų gaunama pelno dalis galėtų būti mažesnė – apytiksliai 4 proc. Atsižvelgiant į tai, kad verslo aksleravimo priemonė būtų įgyvendinama kaip RKF, investuotojų gaunama pelno dalis galėtų būti iki 6 proc.

Svarstant privačių lėšų pritraukimą į rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“, ekspertai pateikė skirtingas galimas alternatyvas:

- Dalies ekspertų nuomone, tokiems verslo akseleravimo fondams yra labai sunku pritraukti privačių lėšų, nes jie orientuojasi į prieš-parengiamosios ir parengiamosios stadijos startuolius, todėl privačių lėšų pritraukimas galėtų būti rekomenduojamas, bet neprivalomas, o maksimalus lėšų pritraukimas neturėtų būti didesnis nei 10 proc. fondo vertės;

- Kiti ekspertai išreiškė nuomonę, kad galimas didesnis lėšų pritraukimas, tačiau tokiu atveju, pelnas iš investicijų turėtų būti dalijamas kiekvienos konkrečios investicijos atveju, o ne fondo lygiu.

⁶⁸ Remiantis LR įstatymais, jei bendrovėje sudaroma stebėtojų taryba, valdyba yra atskaitinga ne akcininkams, o stebėtojų tarybai, kuri, savo ruožtu, yra atskaitinga akcininkams.

5.3 Numatomo FP svarto apskaičiavimas

Remiantis metodologija, finansinis svartis skaičiuojamas kaip santykis tarp visų projektui pritrauktų lėšų ir ES lėšų. Finansinis svartis ESTEP analizėje prilyginamas kiekybinei pridėtinei vertei, kadangi ir privačios, ir ES lėšos sutelkiamos iki projektų lygmens (pastaba: tais atvejais, kai projekto finansavimo struktūroje yra įmonės nuosavų lėšų dalis, ji mažina finansinį svartą). Toliau aprašant finansinius svartus pagal atskiras FP formas, remiamasi ESTEP analize.

5.3.1 Finansinis svartis rizikos kapitalo FP atveju

Jeigu rizikos kapitalo FP, skirtos finansuoti įmones prieš jų pirmą komercinį pardavimą bet kurioje rinkoje, būtų įgyvendinamos pagal bendrosios išimties reglamentą (plačiau žr. vertinimo 4.4.2 dalį), – ES lėšų dalis investicijose privalės sudaryti ne daugiau 90 proc. Tokiu atveju šių FP finansinis svartis tiesioginių lėšų pritraukimo etape ir kiekybinė pridėtinė vertė sudarytų **1,1** (1 (projekto vertė)/90 proc. ES lėšos), o pridėtinė kiekybinė vertė yra didesnė ir toks efektas atsiranda dėl iš investicijų grįžusių lėšų.

Jeigu rizikos kapitalo FP, skirtos investuoti į įmones, kurios veiklą bet kurioje rinkoje vykde mažiau nei 7 metus nuo savo pirmo komercinio pardavimo, būtų įgyvendinamos pagal bendrosios išimties reglamentą – privačių lėšų dalis tokiose FP turės būti mažiausiai 40 proc. arba 60 proc., jeigu bus investuojama į įmones, kurioms reikia pradinės rizikos finansų investicijos, kuri, remiantis verslo planu, parengtu siekiant patekti į naują produkto ar geografinę rinką, yra didesnė nei 50 proc. jų vidutinės metinės apyvartos per ankstesnius 5 metus bei paskesnių investicijų atvejais, finansinis svartis tiesioginių lėšų pritraukimo etape sudarytų mažiausiai **1,7** (1 (projekto vertė)/60 proc. ES lėšos), o pridėtinė kiekybinė vertė yra didesnė ir toks efektas atsiranda dėl iš investicijų grįžusių lėšų.

Rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“ atveju, steigiant RKF, vadovaujantis bendrosios išimties reglamento 22 str. nuostatomis, privačių lėšų pritraukimas nėra būtinas. Tačiau, tuo atveju, jei RKF būtų steigiamas numatant pritraukti tam tikrą privačių lėšų procentą (ne mažiau kaip 5 proc.), tuomet šios FP finansinis svartis tiesioginių lėšų pritraukimo etape ir kiekybinė pridėtinė vertė galėtų sudaryti **1,05** (1 (projekto vertė)/95 proc. ES lėšos).

5.3.2 Finansinis svartis paskolų priemonių atveju

Remiantis interviu su bankų atstovais, ESTEP analizėje daroma prielaida, kad galimos projekto finansavimo struktūros paskolų FP atveju yra tokios: 25 proc. nuosavų lėšų ir 75 proc. ES lėšomis remiama atsinaujinanti paskola arba 50 proc. nuosavų lėšų ir 50 proc. ES lėšomis remiama atsinaujinanti paskola. ESTEP analizėje daroma prielaida, kad vidutinė ES lėšų dalis paskoloje sudaro 62,5 proc. (kaip AKF ir FRSP paskolų suminiu atveju), paskola gražinama lygiomis dalimis. Investicinių paskolų atveju – paskolos laikotarpis yra 7 metai, metinės palūkanos – 3,48 proc.⁶⁹ Apyvartinių paskolų atveju – paskolos laikotarpis – 2 metai, metinės palūkanos – 4 proc. (remiamasi rinkos praktika, kad apyvartinėms paskoloms paprastai taikomos 0,5 proc. punkto

⁶⁹ Vidutinės palūkanos nefinansinėms korporacijoms, https://www.lb.lt/stat_pub/statbrowser.aspx?group=7279&lang=lt.

aukštesnės palūkanos). Abiem atvejais vertinamas 0,2896 mln. EUR projektas ir daroma prielaida, kad visa investicijų suma yra tinkamos išlaidos. Tokiu atveju šios priemonės (investicinių paskolų dalies) finansinis svertas sudarytų **1,6** (217 215 EUR/135 759 EUR). Kadangi paskola būtų gražinama ir iš gražintos metinės dalies būtų galima išduoti vis naujas paskolas, finansinė kiekybinė FP vertė skaičiuojama perpetuiteto pagrindu. Perpetuitetas (einamaisiais metais gražinamos paskolos dalis/palūkanų norma) arba būsimas pinigų srautas tolimesnėms investicijoms dabartine verte sudaro 0,89 mln. EUR. Tai yra 6,6 karto daugiau nei ES lėšų dalis paskoloje, tokiu atveju pridėtinė kiekybinė vertė sudaro **10,5** (finansinis svertas \times multiplikatorius = $1,6 \times 6,6$). Apyvartinių paskolų atveju, finansinis svertas išlieka toks pats – **1,6**, o pridėtinė kiekybinė vertė dėl trumpesnio paskolos termino išauga iki **32**.

5.3.3 Finansinis svertas garantijų FP atveju

Individualių garantijų atveju vertinama, kad **finansinis svertas 2020 I ketv. sudarys apie 4**, kadangi remiamasi 2007–2013 m. statistika, kai GF buvo skirta 37,36 mln. EUR, o garantuotų paskolų, kurios buvo finansuotos ne iš ES lėšų, suma 2014 m. kovo 31 d. apytiksliai sudarė 151,76 mln. EUR.⁷⁰ (151,76/37,36). Pažymėtina, kad 2007–2013 m. garantijų ir ES lėšomis remiamų paskolų derinimas buvo galimas, tačiau 2014–2020 m. pagal planuojamą reglamentavimą tokia galimybė nenumatoma.

Portfelinių faktoringo garantijų atveju, planuojamas garantijos intensyvumas – iki 80 proc., numatoma viršutinės ribos norma (angl. „cap rate“) – 20 proc. INVEGOS vertinimu, **finansinis svertas** galimai **sudarytų 6,25⁷¹**, todėl būtų galima paremti 21,14 mln. EUR vertės faktoringo sandorių. Lietuvos banko duomenimis, 2013 m. II ketv. faktoringo portfelių vertė Lietuvoje sudarė 0,43 mlrd. EUR, tokiu atveju šia FP būtų galima paremti apie 6 proc. visos faktoringo portfelio vertės.

5.3.4 FP ir subsidijų finansinių svertų palyginimas

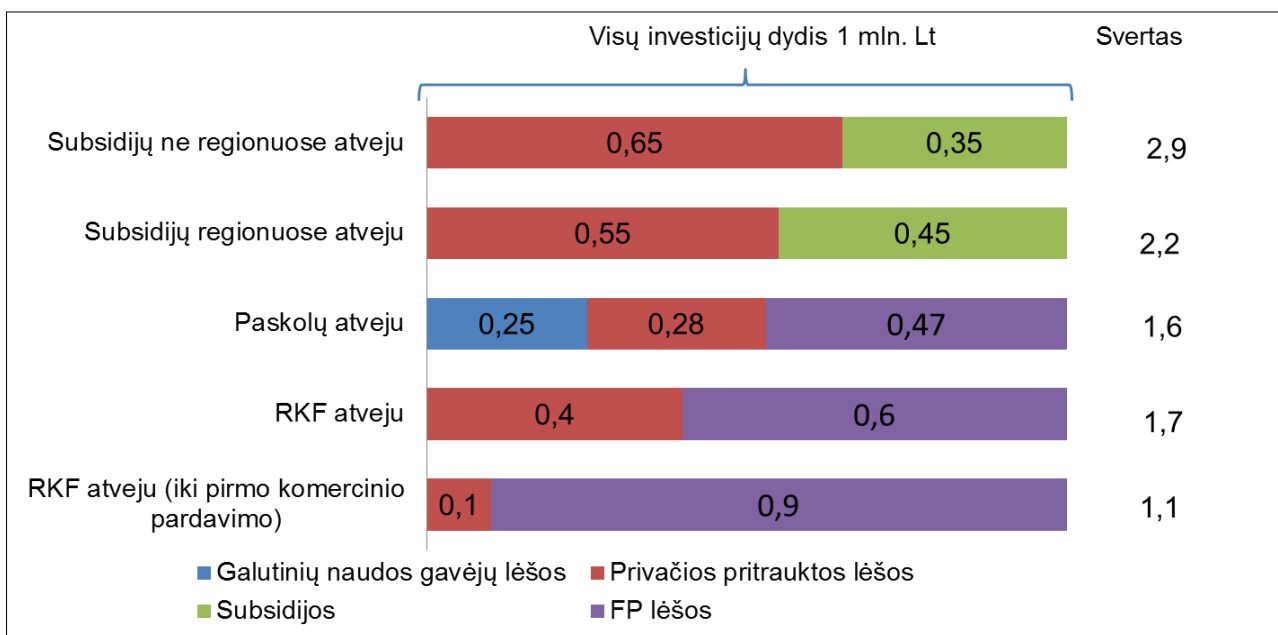
Lyginant FP su paskolų palūkanų kompensavimo priemone ir darant prielaidą, kad projektas finansuojamas banko paskola, kuri nėra remiama ES lėšomis, ir esant 100 proc. palūkanų kompensacijai, bendra investicijos vertė dalinama iš bendros palūkanų subsidijos grynosios dabartinės vertės. Tokiu atveju investicinių paskolų atveju kiekybinė pridėtinė vertė sudaro 10,2, o apyvartinių kreditų atveju – 22,5. **Finansinis svertas** (nevertinant nuosavų lėšų) sudaro atitinkamai **7,7 ir 16,9**.

Tipinių projektų finansinių svertų palyginimas pagal ESTEP vertinime aprašytus skaičiavimus pavaizduotas 43 pav.

43 pav. Tipinių projektų finansinių svertų palyginimas

⁷⁰ http://www.invega.lt/site/files/failai/Garantij_fondas/GIF_Isos_iki_2014_03_31.pdf.

⁷¹ Tokio paties dydžio (6,25) finansinis svertas būtų portfelinių garantijų paskoloms ar lizingui atveju, jei garantijos dydis būtų 80 proc., o numatoma viršutinės ribos norma – 20 proc. Jei garantijos dydis būtų 80 proc., o numatoma viršutinės ribos norma siektų 25 proc., finansinis svertas sudarytų 5.

Šaltinis: parengta autorių pagal ESTEP vertinimą ir bendrosios išimties reglamentą

Kaip matyti iš 43 pav., projektų, kurių dalį sudaro subsidijos, finansinis svertas yra didesnis, tačiau, **kadangi subsidijos yra vienkartinės išmokos, kurios neturi grįžtančių lėšų efekto sukuriamos kiekybinės pridėtinės vertės, ilguoju laikotarpiu, vertinant pridėtinę kiekybinę vertę, efektyvesnės nei subsidijos yra FP ir su jomis susijusios priemonės.**

6 Išmoktos pamokos

Kuriant ir įgyvendinant 2007–2013 m. programavimo laikotarpio FP buvo susidurta ne tik su 2007–2013 m. ES SF reglamentuojančių teisės aktų ribojimais, neišsamumais ar netikslumais, bet ir su priemonių kūrimo bei steigimo problemomis ar kliūtimis.

2007–2013 m. programavimo laikotarpiu įgyvendinant FP nesklandumai kilo dėl neaiškaus ir nesavalaikio FP reglamentavimo.

2007–2013 m. teisinis reglamentavimas turėjo šiuos trūkumus:

- nepakankamos nuostatos dėl svarto ir grįžtančių lėšų naudojimo;
- galimybė FP skirti nepagrįstas lėšas;
- galimybė naudoti nepagrįstus išteklius suteikiant pirmenybę privačiam sektoriui;
- neaiškios apyvartinio kapitalo tinkamumo sąlygos;
- neaiškios FP derinimo su subsidijomis ir FP derinimo tarpusavyje galimybės;
- FT atranka, vykdoma pagal viešųjų pirkimų įstatymą.

2012 m. Europos auditorių rūmų atlikto vertinimo metu buvo suformuluotos FP naudojimo rekomendacijos dėl:

- rinkos trūkumo įvertinimo ir atnaujinimo;
- EK atsakomybės reglamentuoti FP, užtikrinant FP apskaitą ir priežiūrą;
- EK pagalbos įtraukiant FP į šalių narių VP.

Vertinime išnagrinėta 19 šalių FP įgyvendinimo patirtis ir atrinkti geriosios FP praktikos pavyzdžiai ir rekomendacijos:

- vienas kontroliuojantis fondas siūlantis visų rūšių FP;
- RKF, pritraukiantis lėšas kontroliuojančio fondo lygmeniu;
- įgyvendinant ankstyvosios stadijos rizikos kapitalo FP, kartu įgyvendinama ir akseleravimo veikla;
 - paraleliai su paskolų FP įgyvendinami ir mokymai paskolų gavėjams;
 - nepatartina taikyti apsaugos nuo nuostolių, riboti investavimo galimybių ir valstybės pagalbos schemas notifikavimo EK;
- skirti ypatingą dėmesį ankstyvosios veiklos vystymosi stadijos įmonių skatinimui;
- didinti skiriamą sumą rizikos kapitalo rinkos vystymui.

6.1 FP esama situacija ir palyginimas su rinkos trūkumų analize, atlikta 2007 m.

2007–2013 m. programavimo laikotarpiu EK nebuvo nustačiusi reikalavimo prieš pradėdant įgyvendinti FP atlikti rinkos trūkumų analizę. Tačiau, matydama tokią poreikį, EK įpareigojo EIF atlikti rinkos trūkumų analizes 20 ES šalių narių. Visų šalių analizės buvo atliktos 2006–2009 m. laikotarpiu pagal standartinę (šabloninę) formą, kuri nebuvo tikroji rinkos trūkumų analizė, o tik labiau šalių finansavimo rinkų apžvalga⁷².

2007 m. EIF atliko rinkos trūkumų analizę ir Lietuvoje (toliau – 2007 m. analizė). Palyginus esamų FP įgyvendinimą su 2007 m. analize, galima daryti išvadą, kad beveik visos planuotos FP 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu buvo įgyvendintos, skyrėsi tik FP skirtų lėšų sumos. 2007 m. analizėje buvo rekomenduojama skirti lėšas 26 lentelėje išvardytoms FP.

26 lentelė. 2007 m. analizėje numatytos FP – planas ir faktas

Siūlyta įgyvendinti FP	Planuota skirti ES SF lėšų suma, mln. EUR	Faktiškai skirta, mln. EUR*
Garantijos	20	62,18
Garantijos labai mažoms įmonėms ir pradedančiajam verslui	20	8,3
Socialinis mikrofinansavimas	1	–
Vertybinių popierių plėtra (ang. Securitization)	30	–
RKF, skirtas investicijoms į Lietuvoje veikiančias MVI	10	50,51
RKF, skirtas trims Baltijos šalims	5	26
Verslo angelų bendrai investuojantis fondas	5	8
„Pre-seed“ („Seed“) RKF, skirtas MTEP	15	-
Paskolos	–	210,32
Iš viso:	106	365,31

Šaltinis: 2007 m. analizė, INVEGA, ŪM, SADM

* 2017-07-31 duomenys

2007 m. analizėje buvo planuota, kad iš viso visoms FP (kartu su 20 mln. EUR rezervu) įgyvendinti bus reikalingi 126 mln. EUR. Kadangi 2007 m. analizė buvo atlikta ekonomikos pakilimo metu, todėl nebuvo numatyta, kad verslui, ypač socialiai jautrioms grupėms ir pradedantiesiems verslininkams, ateityje reikės didesnio finansavimo. Remiantis 2007 m. analize, 2008 m. buvo įsteigtas 80 mln. EUR dydžio JEREMIE kontroliuojantysis fondas.

Ekonominio ir finansinio nuosmukio metu SVV galimybės pasiskolinti iš finansų sektoriaus ženkliai pablogėjo, todėl, siekiant paskatinti SVV išorinį finansavimą paskolų forma, buvo padidintas JEREMIE kontroliuojantysis fondas, o 2009 m. įsteigti INVEGOS fondas ir VSF.

Socialiniam mikrofinansavimui buvo planuota skirti 1 mln. EUR, tačiau dėl išaugusio nedarbo ir ribotų paramos galimybių verslo pradžiai, o ypač socialiai jautresnėms gyventojų grupėms, bei siekiant sudaryti galimybes ir finansines paskatas savarankiškam užimtumui bei naujų

⁷² Financial instruments for SMEs co-financed by the European Regional Development Fund, European Court of auditors, Special report No 2, 2012.

darbo vietų kūrimui, VSF įgyvendinimui buvo skirta net 14,48 mln. EUR. Taip pat 8,3 mln. EUR į VSF grįžusių ir (ar) grįžiančių lėšų buvo skirta garantijoms pagal finansų inžinerijos priemonę „Garantijos pradedantiesiems verslą“ įgyvendinti nuo 2016 m. IV ketv.

Taip pat, suaktyvėjus verslo poreikiui garantijoms, GF, portfelinėms garantijoms paskoloms ir portfelinėms garantijoms lizingui iš viso buvo skirta ne 20 mln. EUR, o 62,18 mln. EUR.

Bendrai investuojančiam verslo angelų fondui buvo skirta 8 mln. EUR vietoj planuotų 5 mln. EUR, taip pat buvo įsteigti net 3 RKF, finansuojami ES SF ir grįžusiomis lėšomis, kuriems iš viso skirta – 50,51 mln. EUR, vietoj planuotų 10 mln. EUR. Tai rodo, jog poreikis finansuoti verslą per RKF augo. Taip pat, įsteigtas BIF, kuris leido trim Baltijos šalim (Lietuvai, Latvijai, Estijai) sukurti bedrą fondų fondą, valdomą EIF, ir kurio bendra vertė yra 130 mln. EUR (kiekvienos šalies indėlis yra ne mažesnis nei 26 mln. EUR).

2007 m. analizėje nebuvo paminėtos paskoloms skirtos FP (išskyrus galimas paskolas labai mažoms įmonėms ir pradedančiajam verslui), tačiau dėl pasikeitusių SVV finansavimo sąlygų ekonominio ir finansinio nuosmukio laikotarpiu faktinis paskolų poreikis 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu buvo pats didžiausias. FP, skirtoms paskoloms teikti, iš viso 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu buvo skirta beveik 210,32 mln. EUR.

2007 m. analizė nebuvo koreguojama pagal rinkos poreikius ir tai atitolino joje numatytus planus nuo realiai vykstančių FP. Ateityje, planuojant ir įgyvendinant naujas FP, reikia atnaujinti (papildyti) analizę, atsižvelgiant į pasikeitusią situaciją ir rinkos poreikius.

6.2 2007–2013 m. programavimo laikotarpio reglamentavimas

Kaip išskiriama BGI vertinime, FP įgyvendinimą apsunkino tai, kad EK reglamentavimas FP srityje buvo nepakankamai konkretus ir pavėluotas.

Kaip nurodoma Europos auditorių rūmų 2012 m. atlikto audito ataskaitoje apie FP, skirtų SVV, panaudojant ERPF lėšas, įgyvendinimą⁷³, FP įgyvendinimas nebuvo tinkamai reglamentuotas, nes 2007 m. viduryje ir 2008 m. gruodį išleistose Gairėse dėl finansų inžinerijos instrumentų pagal Tarybos reglamento Nr. 1083/2006 44 straipsnį (2012 m. vasario 8 d. galutinė redakcija, COCOF_10-0014-05-EN) (toliau – COCOF gairės), nebuvo išsamiai aprašyti FP įgyvendinimo reikalavimai. Tik 2011 m. išleistas paaiškinamasis dokumentas buvo išsamesnis ir tikslesnis⁷⁴. Nors COCOF gairės ir aprašė FP įgyvendinimą, jie nebuvo teisiniai dokumentai, kurių privalu laikytis, ir juose trūko pagrindinių, su FP įgyvendinimu susijusių, nuostatų:

- nepakankamos nuostatos dėl sverto ir grįžtančių lėšų naudojimo;
- galimybė FP skirti nepagrįstas lėšas;
- galimybė naudoti nepagrįstus išteklius suteikiant pirmenybę privačiam sektoriui;

⁷³ Financial instruments for SMEs co-financed by the European Regional Development Fund, European Court of auditors, Special report No 2, 2012.

⁷⁴ 2012 m. vasarį buvo išleistas ketvirtas paaiškinamasis dokumentas dėl FP, kuris minėto dokumento kontekste nebuvo nagrinėtas.

- neaiškios apyvartinio kapitalo tinkamumo sąlygos.

Iki 2012 m. vasario 8 d. patvirtintų COCOF gairių, nebuvo aišku, kokiais atvejais ir, ar apskritai galima iš FP finansuoti apyvartinį kapitalą. COCOF gairės išaiškino, kad, tuo atveju, jei apyvartinio kapitalo finansavimas nėra susijęs su įmonės veiklos stiprinimu, pradedant naujas ar plečiant esamas įmonės veiklas, toks finansavimas iš FP nėra galimas. Minėtos COCOF gairės nustatė, kad apyvartinio kapitalo finansavimas iš FP galimas, jei toks finansavimas susijęs su SVV subjekto naujos veiklos pradėjimu arba jau egzistuojančios veiklos stiprinimu ar plėtra ir toks finansavimas skiriamas žaliavoms, medžiagoms, darbo jėgai, atsargoms ir pridėtinėms išlaidoms apmokėti, taip pat debitoriniams įsiskolinimams finansuoti.

Tik tose pačiose COCOF gairėse nustatytas draudimas FP lėšomis išimtinai finansuoti finansinę veiklą ar nekilnojamojo turto vystymą (iki 2012 m. vasario 8 d. tokio draudimo nebuvo).

Be to, ilgą laiką buvo neaiškios (o ir toliau liko ne iki galo aiškios) FP derinimo su subsidijomis bei FP derinimo tarpusavyje galimybės, kas ateityje, uždarant 2007–2013 m. programavimo laikotarpį, gali turėti neigiamos įtakos išlaidų pripažinimui tinkamomis.

Kaip dar vieną reglamentavimo trūkumo pavyzdį galima išskirti planuotą įgyvendinti paskolos dalies negražinimą, kuriant priemonę „Verslumo skatinimas“. 2009 m. kuriant šią priemonę, buvo numatyta galimybė paskolų gavėjams, įdarbinusiems ir tam tikrą laiką išlaikiusiems darbuotojus, negražinti dalies paskolos (iki 30 proc.). Kadangi 2007–2013 m. programavimo laikotarpio reglamentavimas nebuvo iki galo aiškus, buvo kreiptasi į EK su prašymu išaiškinti, ar tokia galimybė gali būti įgyvendinta. EK atsakymas buvo gautas praėjus daugiau nei metams, kai priemonė jau buvo pradėta įgyvendinti. Gavus tokį pavėluotą atsakymą, ne tik reikėjo keisti viešųjų pirkimų būdu sudarytą sutartį su FT, bet ir esminius įsipareigojimus FT, kurie apsunkino priemonės įgyvendinimą.

FP įgyvendinimo procesą taip pat apsunkino FT atranka taikant LR viešųjų pirkimų įstatymą⁷⁵ (toliau – VPĮ), kai šį įstatymą reikėjo taikyti. Remiantis šiuo įstatymu, FT paslaugoms įsigyti taikomos viešojo paslaugų pirkimo procedūros, kurios yra per daug ribojančios ir nelanksčios, ypač atrenkant RKF fondų valdytojus.

Minėtoje Europos auditorių rūmų 2012 m. atlikto audito ataskaitoje apie FP, skirtų SVV, panaudojant ERPF lėšas, įgyvendinimą⁷⁶ taip pat buvo trumpai apžvelgta su FP įgyvendinimu susijusi informacija ir pateiktos audito išvados apie 5 šalyse narėse (Vokietijoje, Vengrijoje, Portugalijoje, Slovakijoje ir Jungtinėje Karalystėje) įgyvendintas FP. Po atlikto audito, buvo pateiktos rekomendacijos VI, planuojančioms ateityje įgyvendinti FP, ir EK:

- šalys narės, prieš siūlydamos įgyvendinti FP, privalo įsitikinti, ar tokia FP atitinka rinkos trūkumą;

⁷⁵ 1996 m. rugpjūčio 13 d. LR viešųjų pirkimų įstatymas Nr. I-1491 http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=268778.

⁷⁶ Financial instruments for SMEs co-financed by the European Regional Development Fund, European Court of auditors, Special report No 2, 2012.

- prieš patvirtindama VP, EK privalo įsitikinti, ar tokia FP yra planuojama įgyvendinti pagal atsiradusį rinkos trūkumą ir ateityje turėtų tikrinti šios FP kokybę;
- EK privalo užtikrinti tinkamą ir savalaikį FP reglamentavimą;
- EK privalo užtikrinti atskirą FP lėšų apskaitą ir FP priežiūros sistemą;
- EK turi pateikti standartinių FP schemas šalims narėms, siekiant sumažinti FP administravimo išlaidų dydį;
- šalys narės su EK pagalba turi įtraukti FP į šalių VP, siekiant sumažinti FP įgyvendinimo vėlavimus, kurie, atliekant auditą, buvo nustatyti daugumoje šalių narių;
- EK, atsižvelgdama į fondų fondo ar FP paskirtį, turi nustatyti minimalius lėšų panaudojimo laikotarpio ir svėro apskaičiavimo duomenis.

6.3 Išmoktos pamokos įgyvendinant 2007–2013 m. programavimo laikotarpio FP

BGI vertinime teigiama, kad vienas iš esminių iššūkių, įgyvendinant priemones, kilo dėl ekonominės aplinkos reikšmingų pokyčių. Priemonės buvo programuotos ekonominio augimo sąlygoms, todėl, prasidėjus krizei, priemonių portfelis turėjo būti ir buvo peržiūrėtas. Siekiant sušvelninti krizės padarinius šalies ūkiui, didesnis finansinis reikšmingumas buvo suteiktas FP.

2007–2013 m. programavimo laikotarpiu pradėta įgyvendinti SADM priemonė „Verslumo skatinimas“, kuri turėjo sudaryti itin palankias sąlygas labai mažoms ir mažoms įmonėms, fiziniams asmenims pradėti savo verslą, taip pat socialinėms įmonėms plėtoti savo verslą, tuo skatinant verslumą ir savarankišką užimtumą bei naujų darbo vietų kūrimą. Priemonės planavimas prasidėjo 2009 m., kai ekonomikos ir finansų krizė dar tik buvo prasidėjusi, todėl, rengiant FT pirkimo dokumentus (FT buvo atrenkamas viešojo pirkimo būdu), nebuvo tinkamai sureaguota į susidariusią situaciją ir kai kurios priemonės sąlygos buvo nepalankios tiek FT, tiek galutiniams naudos gavėjams. Pagal priemonę FT prisiėmė 100 proc. atsakomybę už pagal šią priemonę suteiktas itin rizikingas paskolas (prioritetiniai naudos gavėjai pagal priemonę – jaunimas iki 29 m., vyresni nei 50 m. asmenys, bedarbiai ir neįgalieji). Kaip teigiama ESTEP analizėje, SADM kuriant FP atliktos galimų FT apklausos duomenimis, bankai nebuvo suinteresuoti dalyvauti šios FP įgyvendinime dėl per didelio paskolų rizikingumo, per mažo paskolų dydžio ar kitų priežasčių, todėl viešajame pirkime dalyvavo tik 1 FT – 57 KU konsorciumas, atstovaujamas LCKU.

Kuriant panašią FP ateityje, reiktų atsižvelgti į pagal tokią FP išduodamų paskolų rizikingumą ir įgyvendinti tik rizikos pasidalijimo FP, taip pat, būtina nusimatyti papildomas priemones, kurios padėtų pradedantiems verslininkams „įsibėgėti“ ir įsitvirtinti konkurencinėje aplinkoje. Siūloma FP, skirtą pradedantiems verslą asmenims, ir ateityje derinti su mokymo bei konsultavimo paslaugų teikimu.

Be to, kaip gerosios praktikos pavyzdžiai, kurie padėjo daugeliui verslininkų apsispręsti pradėti savo verslą ir sukurti darbo vietas ne tik sau, bet ir kitiems asmenims (ypač jaunimui), yra visuotinių dotacijų priemonės „Subsidijos verslumui skatinti“ (SVS) (darbo užmokesčio išlaidų dalies kompensavimas VSF paskolų gavėjams, siekiant palengvinti jiems įsitvirtinti rinkoje pradinėje savarankiškos veiklos stadijoje) ir DPK (dalinis paskolų palūkanų kompensavimas VSF paskolas gavusiems SVV subjektams derintinas su tokia FP).

Skirtingai nuo kitų FP, ypatingas dėmesys SADM FP turėtų būti teikiamas su sunkumais darbo rinkoje susiduriančių asmenų motyvavimui rinktis savarankišką užimtumo poziciją, kaip alternatyvą samdomam darbui arba pragyvenimui iš socialinių pašalpų. Konsultavimas, mokymai, proaktyvios viešinimo veiklos suteiktą galimybę apsvarstyti ir įvertinti galimybes ir galimas rizikas, susijusias su verslo pradėjimu bei įgyvendinimu, subrandinti verslo idėją ir, pradėjus verslą, sėkmingai jį įgyvendinti.

BGI vertinime nurodoma, kad įgyvendinamos FP gerina priėjimą prie finansavimo šaltinių visose įmonių vystymosi stadijose. Todėl iš esmės įgyvendinamų FP portfelis vertinamas kaip tinkamas. 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu ne mažesnėmis lėšų apimtimis nei 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu turėtų būti vystoma rizikos kapitalo ir verslo angelų rinka, nes šis kapitalas tampa vis svarbesniu siekiant ekonomikos augimo per inovatyvias ir potencialiai aukšta grąža pasižyminčias įmones, kurios gali tapti atskirų rinkų segmentų lyderiais globaliu mastu.

Svarbu atkreipti dėmesį į pasidalytos rizikos paskolų priemonės (FRSP) sąlygas, kurios nebėra aktualios dabartinėmis rinkos sąlygomis (FRSP priemonė buvo pradėta įgyvendinti 2009 m., kai buvo didelis lėšų poreikis). FRSP paskolos teikiamos rinkos palūkanomis, kas buvo viena iš lėto priemonės lėšų įsisavimo priežasčių. Todėl, ateityje įgyvendinant tokią priemonę, kuri yra svarbi FT (pagal FT apklausos rezultatus) dėl rizikos pasidalijimo efekto, reikėtų taikyti žemesnes nei rinkos palūkanų normas.

Sugrįžimas į ekonominio augimo ciklą skatina peržiūrėti viešojo sektoriaus prisiimamą riziką, kuri normaliomis sąlygomis prisiimama FT. Teisingas rizikos pasiskirstymas tarp FT ir verslą skatinančio viešojo sektoriaus yra vienas iš svarbiausių uždavinių. Tuo pačiu būtinas reguliarus rizikos pasiskirstymo tinkamumo stebėjimas pagal faktinę paklausą ir įsisavinimo lygį, kad FP būtų paklausios rinkoje.

6.4 Užsienio šalių patirtis, įgyvendinant FP

Institucijos, įgyvendinančios FP 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu, dalyvavo ne viename su SVV finansavimu susijusiame tarptautiniame projekte. Atsižvelgiant į projektų metu nagrinėtas FP, kurias įgyvendina (įgyvendino) šalys – projektų partnerės⁷⁷, buvo atrinkti keletas gerosios praktikos pavyzdžių, kurie galėtų būti įgyvendinti Lietuvoje 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu.

Iš viso projektų metu buvo nagrinėtos 14 šalių (Italijos (Lombardijos regiono), Estijos, Vokietijos (Berlyno žemių ir Centrinio regiono), Jungtinės Karalystės (Anglijos), Rumunijos, Graikijos, Prancūzijos (Overno regiono), Portugalijos, Slovėnijos, Latvijos, Vengrijos, Danijos, Bulgarijos, Ispanijos (Andalūzijos regiono) įgyvendinamos FP. Daugumoje jų įgyvendinamos labai panašios (tipinės) lengvatinių ir pasidalintos rizikos paskolų, individualių ir portfelinių garantijų bei rizikos kapitalo FP. Pagal nagrinėtus pavyzdžius verta išskirti:

⁷⁷ Nagrinėtos Difass (<http://difass.eu/about>) ir FIN-EN (<http://www.fin-en.eu/>) projektuose pristatytos FP.

- Ispanijos ir Danijos FP, kurios yra daigiafunkcinės, t. y. viename kontroliuojančiam fonde yra visų rūšių FP – nuo labai mažų paskolų iki rizikos kapitalo priemonių – kuriomis gali pasinaudoti pagal poreikį ir finansavimo tipą visi šalyje (regione) veikiantys SVV, atitinkantys FP reikalavimus;

- Jungtinėje Karalystėje „England/North West“ agentūros įgyvendinamą kontroliuojantįjį fondą, kuris skirtas rizikos kapitalo FP. Šis kontroliuojantysis fondas yra išskirtinis tuo, kad į jį buvo nuspręsta pritraukti privačias lėšas iš EIB kontroliuojančiojo fondo lygmeniu, kadangi pritraukti privačias investicijas į iš šio kontroliuojančiojo fondo finansuojamus RKF regiono viduje būtų sudėtinga. Šiuo atveju grįžtančios lėšos pirmiausia naudojamos paskolos EIB grąžinimui. Lietuvos atveju taip pat būtų galima svarstyti tokią pačią galimybę pritraukti privačias lėšas (pvz., iš EIF, Šiaurės šalių banko (angl. „Nordic Investment bank“ ar pan. tarptautinių finansų įstaigų) ir taip pagreitinti RKF įsisteigimo procesą, kadangi jiems nereikėtų iš viso papildomai pritraukti arba reikėtų pritraukti mažiau privačių lėšų;

- EIF administruojamo Bulgarijos JEREMIE kontroliuojančiojo fondo priemonę „Entrepreneurship Acceleration and Seed Financing Instrument“, pagal kurią, įgyvendinant rizikos kapitalo FP, kartu įgyvendinama ir akseleravimo veikla. Akseleravimui skirtos investicijos skiriamos MVĮ moksliniams tyrimams, pradiniam produkto koncepcijos plėtojimui. Tokia akseleratoriaus įgyvendinimo galimybė būtų galima pasinaudoti kuriant ankstyvosios stadijos RKF Lietuvoje;

- Graikiją, kuri paraleliai su paskolų FP įgyvendina ir mokymus paskolų gavėjams.

Be to, LT VCA tyrime buvo atlikta Švedijos, Suomijos, Olandijos, Lenkijos ir Vengrijos rizikos kapitalo rinkų analizė. Atsižvelgiant į tyrimo rezultatus, buvo išskirti šių šalių gerosios praktikos pavyzdžiai:

- visose analizuotose šalyse valstybė padėjo pagrindus rizikos kapitalo rinkos vystymuisi ir iki šiol aktyviai skatina jos veiklą;

- sėkmingai vystomose užsienio rinkose ES SF lėšų suma rizikos kapitalo investicijoms svyruoja tarp 40–220 mln. EUR vienam fondų fondui, tuo tarpu Lietuvoje kol kas buvo skirta 56,5 mln. EUR ES SF ir valstybės lėšų JEREMIE kontroliuojančiam fonde. Todėl, lyginant su užsienio šalių gerąją praktika, suma turėtų didėti sėkmingam rizikos kapitalo rinkos tolimesniai vystymui, ypač atkreipiant dėmesį į ankstyvosios veiklos vystymosi stadijos rinkos dalies plėtrą;

- remiantis neigiama Lenkijos patirtimi nepatartina taikyti apsaugos nuo nuostolių ir valstybės pagalbos schemos notifikavimo EK. Šalies atstovai tai mini, kaip neigiamą praktiką, kuri turėjo neigiamų pasekmių rizikos kapitalo rinkos plėtrai;

- remiantis neigiama Latvijos patirtimi, turėtų būti kuo mažiau ribojamos RKF investavimo galimybės, nes bet koks investicijų ribojimas yra tiesiogiai susijęs su mažesnėmis investicijų apimtimis ir blogesne jų kokybe. Be to, ribojimai taip pat daro neigiamą įtaką ir privačių investuotojų interesui investuoti į RKF, todėl tai ženkliai apsunkintų privačių investicijų pritraukimo galimybes;

- remiantis Skandinavijos rinkų analize yra rekomenduojama skirti ypatingą dėmesį ankstyvosios veiklos vystymosi stadijos įmonių skatinimui, net iki 100 proc. investicijų finansuojant ES SF lėšomis.

Taip pat atsižvelgiant į Baltijos regiono kaimynių (Latvijos, Estijos) pavyzdį, kur įgyvendinamos verslo akseleravimo priemonės su valstybės dalyvavimu, bei į nepakankamą privačių investuotojų dalyvavimą parengiamosios ir priešparengiamosios stadijos įmonių vystyme, svarstyti rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“, kurio finansavime dalyvautų valstybė, kūrimo reikalingumą ir Lietuvoje. Tačiau sudėtinga atsižvelgti į apklaustų startuolių nuomonę, kad kuriama rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“ turėtų galimybę akseleruoti ir investuoti visame pasaulyje, o ne tik į Lietuvoje veikiančias ar naudą Lietuvai kuriančias įmones, nes pagal ES SF reikalavimus to padaryti nėra galimybės.

7 Investavimo strategija

Studijos atlikimo metu buvo apskaičiuota, kad, norint pasiekti VP užsibrėžtus tikslus, Lietuvoje per ateinančių 5 metų laikotarpį SVV išorinio verslo finansavimo trūkumui padengti reikia 405,5 mln. EUR \pm 4 proc. (atsižvelgiant į SVV apklausos reprezentatyvumą). Atsižvelgiant į tai, kad FP yra planuojamos įgyvendinti ilgesniu nei 5 metų laikotarpiu, planuojama, kad **finansavimo poreikis verslui 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu bus didesnis ir sieks apytiksliai 645 mln. EUR**. Planuojama, kad panaudojus ES SF lėšas ir iš 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu įgyvendintų (įgyvendinamų) FP grįžusias ir grįžiančias lėšas, Lietuvoje veikiančio ir besikuriančio SVV finansavimo poreikis turėtų būti patenkintas (žr. vertinimo 7.1.1 dalį).

ŪM ir SADM verslui skirtas FP numato finansuoti pagal VP 1, 3 ir 7 prioritetus.

VP 1 prioriteto tikslas – skatinti mokslo ir studijų institucijose generuojamų idėjų perdavimą verslui (komercializavimą). Įmonėms bus pasiūlyta ekspertų pagalba identifikuojant komercinį potencialą turinčias inovatyvias technologijų idėjas, taip pat finansavimas ir palaikymas jas įgyvendinant. FP būtų finansuojamos ir akseleravimo, ir investavimo į startuolius veiklos;

VP 3 prioriteto tikslas – padidinti šalies MVĮ konkurencingumą, skatinant inovacijų diegimą versle ir investicijas į technologinių pajėgumų tobulinimą;

VP 7 prioriteto tikslas – paskatinti gyventojus, ypač susiduriančius su sunkumais darbo rinkoje, pradėti savo verslą.

2007–2013 m. programavimo laikotarpiu buvusi FP valdymo struktūra laikoma sėkmingai pritaikyta, todėl 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu didžioji dalis arba visos FP turėtų būti įgyvendinamos per fondų fondą, o FT atrenkami jo valdytojo.

FP 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu iš ES SF pradžioje yra numatyta skirti apytiksliai 207 mln. EUR. Todėl visas SVV finansavimo poreikis bus patenkintas tik aktyviai ir efektyviai pritraukiant privačias lėšas bei naudojant grįžtančias lėšas.

2014–2020 m. programavimo laikotarpiu numatoma galimybė FP derinti su subsidijomis ir kitomis FP, tačiau kiekvienos paramos atveju turės būti užtikrinta atskira lėšų apskaita.

Pagrindinis investavimo strategijos tikslas – pagal vertinimo 1–6 dalyse pateiktus duomenis (informaciją), kurie nurodo, kad rinkoje yra išorinio verslo finansavimo trūkumas, pateikti planuojamų FP, skirtų nustatytam rinkos nepakankamumui (investicijų trūkumui) (žr. 44 pav.) išspręsti ir prisidedančių prie VP ir ES SF tikslų pasiekimo, aprašymus.

44 pav. Finansavimo rinkos trūkumas

Šaltinis: pritaikyta autorių pagal metodologiją

ŪM yra atsakinga už VP 1 ir VP 3, o SADM už VP 7, todėl toliau aprašoma bendra investavimo strategija, orientuota tiek į socialiai jautrių grupių įtraukimą į darbo rinką, siekiant savarankiško užimtumo, tiek į SVV, tiek į likusį verslo segmentą, išskirstant FP pagal VP prioritetus.

7.1.1 Finansinio produkto parinkimas

FP pasirinkimas yra svarbus žingsnis, siekiant pagerinti SVV priėjimą prie finansavimo šaltinių. Nuo FP pasirinkimo priklauso, kaip bus padengtas finansavimo trūkumas. Kaip parodė vertinimas, SVV susiduria su įvairiomis problemomis, kurias išspręsti būtinas išorinis finansavimo šaltinis:

- nepakankama nuosavų lėšų suma, siekiant įgyvendinti investicinį projektą;
- nepakankama turimų apyvartinių lėšų suma, siekiant sėkmingai plėstis;
- nepakankamas pradinis kapitalas, siekiant realizuoti potencialiai finansiškai pelningą verslo idėją ir pan.

SVV subjektai, siekdami pradėti ar plėtoti verslą, susiduria su iššūkiais, trukdančiais gauti išorinį verslo finansavimą rinkos sąlygomis arba gauti jį pakankama apimtimi, tai yra:

- nepakankamas turimas užstatas norimo dydžio paskolai gauti;
- trumpa SVV subjekto veiklos istorija, dėl kurios kredito įstaigos negali įvertinti SVV subjekto finansinės būklės;
- nepakankamai geri finansiniai rodikliai;
- nepakankamai stipri ir kompetentinga komanda;
- neturėjimas gebėjimų išvysti verslo idėją iki veikiančio verslo ir pan.

Galimi sprendimo būdai nustatytiems rinkos nepakankamumams (trūkumams) sumažinti, įgyvendinant tam tikras FP, yra įvardyti 18 lentelėje: paskolų FP yra skirtos padengti išorinio verslo finansavimo trūkumą, garantijų FP yra skirtos spręsti nepakankamo turimo užstato problemą, o rizikos kapitalo investicijų FP mažina finansavimo trūkumą toms įmonėms, kurių veiklos istorija yra per trumpa ir veiklos pobūdis ir (ar) sektorius yra per daug rizikingi, ir todėl KĮ nenori jų finansuoti. Verslo akseleravimo priemonė padėtų dar tik planuojamam kurti ar augančiam verslui atrasti tinkamą verslo pradžios (plėtojimo) būdą, pritaukti tam reikalingas investicijas.

Atsižvelgiant į aukščiau nurodytas problemas ir iššūkius, su kuriais susiduria SVV subjektai, ateityje planuojama įgyvendinti šias FP, nurodytas 27 lentelėje, padėsiančias padengti nustatytą rinkos trūkumą. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nustatytam rinkos trūkumui padengti planuojamos FP, kurių finansavimo šaltinis yra ne tik ES SF lėšos, bet ir grįžusios (nacionalinės) lėšos. Tačiau grįžusiomis lėšomis finansuojamos FP detalios nėra aprašomos, kadangi šio vertinimo objektas yra ES SF lėšomis finansuojamos FP.

Remiantis išmoktomis pamokomis 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu ir įgyvendintų bei dar įgyvendinamų FP rezultatais, turima rinkos dalyvių apklausa ir nustatytu rinkos trūkumu siūlomos įgyvendinti 27 lentelėje nurodytos FP.

27 lentelė. FP, skirtos verslui

FP pavadinimas	Lėšų šaltinis
Lengvatinės paskolos ir lizingo sandorių finansavimas	Grįžusios (nacionalinės) lėšos
Pasidalytos rizikos paskolos	ES SF lėšos
Individualios garantijos	Grįžusios (nacionalinės) lėšos
Portfelinės garantijos paskoloms	ES SF lėšos
Portfelinės garantijos lizingo sandoriams	ES SF lėšos
Portfelinės garantijos faktoringo sandoriams	ES SF lėšos
Ankstyvos stadijos fondas ir plėtros fondas (rizikos kapitalo investicijos)	Grįžusios (nacionalinės) lėšos
Ankstyvos stadijos ir plėtros fondas (rizikos kapitalo investicijos)	ES SF lėšos
Plėtros fondas I (rizikos kapitalo investicijos)	ES SF lėšos
Plėtros fondas II (rizikos kapitalo investicijos)	ES SF lėšos
Bendrai su verslo angelais investuojantis fondas (rizikos kapitalo investicijos)	ES SF lėšos
Ko-investicinis fondas (rizikos kapitalo investicijos)	ES SF lėšos
FP pradėjantiems verslą	ES SF lėšos
Garantijos pradėjantiems verslą	Grįžusios (nacionalinės) lėšos
Rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“	ES SF lėšos

Nurodytos FP, finansuojamos iš ES SF lėšų, pagal metodologiją plačiau aprašytos vertinimo 7.2–7.4 dalyse.

7.1.2 Išorinio verslo finansavimo trūkumo padengimas

Atliekant studiją, ateinantiems 5 metams buvo nustatytas 405 mln. EUR išorinio verslo finansavimo trūkumas. Atsižvelgiant į tai, kad FP yra planuojamos įgyvendinti ilgesniu nei 5 metų laikotarpiu, planuojama, kad finansavimo poreikis verslui 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu bus didesnis ir sieks apytiksliai 645 mln. EUR, jei finansavimas iš FP bus skiriamas iki 2023 m. pabaigos, nes per metus nustatytas trūkumas siekia apytiksliai 80 mln. EUR. Taip pat reikia atkreipti dėmesį, kad, skiriant finansavimą FP iš grįžusių (nacionalinių) lėšų, šių FP lėšas bus galima naudoti galutiniam naudos gavėjams finansuoti ir ilgesniu nei Reglamente Nr. 1303/2013 nustatytu laikotarpiu, todėl 28 lentelėje pateiktas išorinio verslo finansavimo rinkos trūkumo padengimas yra didesnis, nes apima ne tik 2016–2023 m. laikotarpį.

Visos sumos, nurodančios išorinio verslo finansavimo rinkos trūkumo padengimą, 28 lentelėje yra apskaičiuotos pagal maksimaliai ir minimaliai⁷⁸ planuojamą skirti finansavimą FP, įskaičiuojant pritrauktas privačias lėšas ir išskaičiuojant planuojamus patirti FP ir fondų fondo (jei FP planuojama įgyvendinti per fondų fondą) administravimo mokesčius (išlaidas).

⁷⁸ Remiantis ŪM ir SADM pateiktais duomenimis.

28 lentelė. Išorinio verslo finansavimo rinkos trūkumo padengimas, panaudojant galimus maksimalius ir minimalius planuojamus skirti FP dydžius, mln. EUR

FP pavadinimas	Maksimalus FP dydis, mln. EUR	Padengiamas rinkos trūkumas su maksimaliai planuojamu FP dydžiu, mln. EUR	Minimalus planuojamas skirti FP dydis, mln. EUR	Padengiamas rinkos trūkumas su minimaliu planuojamu FP dydžiu, mln. EUR
Lengvatinės paskolos ir lizingo sandorių finansavimas	106	131	37,7	47
Pasidalytos rizikos paskolos	111	190	90,4	154
Individualios garantijos	51,6	94	28,9	52
Portfelinės garantijos paskoloms	17,3	76,5	14,5	60
Portfelinės garantijos lizingo sandoriams	5,8	24	4,3	18
Portfelinės garantijos faktoringo sandoriams	5,8	24	4,3	18
Ankstyvos stadijos fondas ir plėtros fondas (rizikos kapitalo investicijos)	14,8	12	14,8	12
Ankstyvos stadijos ir plėtros fondas (rizikos kapitalo investicijos)	14,8	12	14,8	12
Plėtros fondas I (rizikos kapitalo investicijos)	15,6	19	15,6	19
Plėtros fondas II (rizikos kapitalo investicijos)	17,4	21	17,4	21
Bendrai su verslo angelais investuojantis fondas (rizikos kapitalo investicijos)	11	17	11	17
Ko-investicinis fondas (rizikos kapitalo investicijos)	11,6	18	11,6	18
FP pradantiems verslą	24,6	24,6	23,1	23,1
Garantijos	10	0	8	0

pradedantiems verslą				
IŠ VISO	417,3	663,1	296,4	471,1

Skaičiuojant išorinio verslo finansavimo trūkumą ir planuojant FP sumas, buvo atsižvelgta į tai, kad individualios garantijos (finansuojamos iš grįžusių (nacionalinių) lėšų) galėtų būti teikiamos ir už paskolas, teikiamas iš ES SF ar grįžusių lėšų: remiantis istoriniais duomenimis, apytiksliai 50 proc. visų 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu išduotų individualių garantijų buvo suteiktos už paskolas, finansuojamas iš ES SF.

Garantijų atveju FP nurodytos sumos, skirtos garantijų išmokoms FP įgyvendinimo laikotarpiu, todėl daroma prielaida, kad pagal šias garantijų FP (su minimaliais FP dydžiais) bus suteikta garantuotų paskolų už⁷⁹: (28,9 mln. EUR (FP dydis)–10 proc. (FP valdymo mokestis) x4 (multiplikatorius)/2 (50 proc. garantijų suteikiama už paskolas iš ES SF lėšų) (individualių garantijų atveju) + (23,1 mln. EUR (FP dydis)–17 proc. (FP valdymo mokestis)x5 (multiplikatorius) (portfelinių garantijų atveju) = 52 mln. EUR+95,9 mln. EUR = 147,9 mln. EUR. Iš viso planuojama, kad 147,9 mln. EUR išorinio verslo finansavimo trūkumas bus padengtas per visų tipų garantijų FP panaudojus 52 mln. EUR.

Garantijų FP pradedantiems verslą atveju būtų garantuojama už iš ES SF lėšų išduodamas paskolas grįžusiomis (nacionalinėmis) lėšomis, todėl šios FP lėšos neįskaičiuojamos į išorinio verslo finansavimo trūkumo padengimą.

2007–2013 m. programavimo laikotarpiu lengvatinių paskolų ir lizingo sandorių finansavimui iš pradžių buvo skirta 29 mln. EUR. Vėliau, atsižvelgiant į rinkos poreikį, ši suma buvo kelis kartus didinama ir 2014 m. lapkričio 6 d. lengvatinių paskolų ir lizingo sandorių finansavimui skirta suma sudarė 54 mln. EUR. Atsižvelgiant į nustatytą rinkos trūkumą ir FP įgyvendinimo rezultatus 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu bei į tai, kad 2007–2013 m. laikotarpiu lygiagrečiai lengvatinėms paskoloms iš ES SF buvo įgyvendinamos lengvatinių paskolų FP nacionalinio biudžeto lėšomis (13 mln. EUR), o šioms FP pasibaigus, lengvatinių paskolų ir lizingo sandorių finansavimo FP poreikis nuosekliai augo, lengvatinių paskolų ir lizingo sandorių finansavimui galėtų būti skirta didesnė suma nei 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu.

2007–2013 m. programavimo laikotarpiu FRSP buvo skirta 110 mln. EUR. Dėl ekonominio ir finansinio nuosmukio skolinimas FP pradžioje buvo vangus, bankams sunkiau sekėsi įgyvendinti šią FP. Bet, atsižvelgiant į tai, kad šią priemonę yra planuojama konstruoti patrauklesnę verslui (pvz., per dalinį arba pilną palūkanų kompensavimą ir ilginant skolinimo terminą), pasidalytos rizikos paskoloms galėtų būti skiriama panaši lėšų suma – iki 111 mln. EUR.

2007–2013 m. programavimo laikotarpiu individualioms garantijoms per GF buvo skirta 37 mln. EUR. Ši FP yra sėkmingai įgyvendinama, todėl 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu individualių garantijų FP galėtų būti skiriama panaši suma.

⁷⁹ Skaičiuojant išorinio verslo finansavimo trūkumą ir planuojant FP sumas buvo atsižvelgta, kad individualių garantijų priemonėse planuojamas multiplikatorius sieks iki 4, o portfelinių garantijų FP – nuo 5.

2007–2013 m. programavimo laikotarpiu buvo įgyvendinamos ir kitos garantijų FP (portfelinių garantijų) – FLPG bei FLPG lizingui. Vieni bankai aktyviau naudojo portfelinėmis garantijomis, kiti – individualiomis garantijomis. Todėl 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu portfelinių garantijų FP (paskoloms ir lizingo sandoriams) galėtų būti skiriama daugiau lėšų nei 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu. Be to, atsižvelgiant į rinkos poreikį, planuojama įgyvendinti naują FP – portfelines garantijas faktoringo sandoriams. Tai nauja nišinė FP, kuri iki šiol nebuvo įgyvendinama, todėl prognozuoti jos įgyvendinimo rezultatus yra sudėtinga. Dėl to šiai FP turėtų būti skiriama lėšų suma nedidesnė nei portfelinių garantijų lizingo sandoriams, kuri taip pat laikoma nišine FP.

Galimos įgyvendinti rizikos kapitalo FP yra analogiškos, kaip buvo pasiūlyta atliktoje ESTEP analizėje, kurioje aktyviai buvo bendrauta su rizikos kapitalo rinkos dalyviais ir išgrynintas poreikis 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu. Vienintelė siūloma nauja FP – tai „Ko-investicinis fondas“. Pasiūlymas įgyvendinti naują FP susijęs su rinkos dalyvių pasiūlymais.

Atsižvelgiant į tai, kad rinka išreiškė poreikį dėl verslo akseleratoriaus priemonės, planuojama įgyvendinti FP „Akseleravimo fondas“, kuriai būtų skirta iki 14,48 mln. EUR. Planuojama, kad su šiuo FP dydžiu būtų padengiamas apie 12 mln. EUR rinkos trūkumas (nurodyta suma gali mažėti, jeigu didėtų valdymo išlaidų ir mokesčių ribiniai dydžiai, kaip nurodyta Reglamento Nr. 480/2014 13 straipsnio 6 dalyje).

7.1.3 FP įgyvendinimo struktūra

Šioje dalyje yra nagrinėjamos FP valdymo ir įgyvendinimo galimybės, siekiant išsiaiškinti, kuris FP valdymo ir įgyvendinimo būdas yra patogiausias ir naudingiausias šaliai narei. Todėl yra nagrinėjamos visos FP įgyvendinimo alternatyvos, jų trūkumai ir privalumai bei pateiktos išvados dėl tinkamiausios alternatyvos pasirinkimo.

29 ir 30 lentelėse aptariamos verslui skirtų FP, finansuojamų iš ES SF, įgyvendinimo, per ES lygmeniu nustatytas FP, kurias tiesiogiai arba netiesiogiai valdo EK, arba, kurios atitinka EK nustatytas standartines sąlygas, alternatyvos pagal Reglamento Nr. 1303/2013 38 str. 1 ir 3 dalis.

29 lentelė. FP įgyvendinimas pagal Reglamento Nr. 1303/2013 38 str. 1 dalį

Finansinių priemonių įgyvendinimas pagal Reglamento Nr. 1303/2013 38 str. 1 dalį	Privalumai	Trūkumai
<p>ES lygmeniu nustatytos FP, kurias tiesiogiai arba netiesiogiai valdo EK</p> <p>SVV iniciatyva (angl. „SME initiative“)</p> <p>EK programos <i>Horizontas 2020</i> ir COSME</p>	<ul style="list-style-type: none"> • SVV iniciatyvos įgyvendinimui naudojamas EK parengtas modelis; • Fondų fondo ir (ar) FT atrankai netaikomas VPĮ; • VI nereikia atlikti patikrų, o audito institucijai nereikia audituoti valdymo ir kontrolės sistemos; • Pagal EK programas COSME ir <i>Horizontas 2020</i> įgyvendinamos FP nėra laikomos valstybės pagalba; • Pagal COSME teikiamos garantijos yra nemokamos; 	<ul style="list-style-type: none"> • Naudojant vieningą įgyvendinimo modelį, taikant tuos pačius principus visoms šalims narėms, dėl šalies specifikos gali būti ne visa apimtimi atsižvelgta į rinkos trūkumus ar specialius šalies poreikius; • <i>Horizontas 2020</i> yra nustatyti reikalavimai dėl MTEP veiklų, kurie gali labai apriboti galimų galutinių naudos gavėjų ratą, todėl šios programos lėšoms Lietuvoje gali būti per maža paklausa ir atitinkamai per brangus priemonių iš šios programos administravimas FT;

	<ul style="list-style-type: none"> Galimybė pasinaudoti pakeitimo vertybiniais popieriais priemone (angl. „<i>securitization</i>“), kurios įgyvendinimas Lietuvoje būtų naujovė. 	<ul style="list-style-type: none"> Pagal COSME teikiamos garantijos dydis yra ne didesnis 50 proc.; SVV iniciatyvos atveju būtina sukurti atskirą veiksmų programą; Siekiant pasinaudoti SVV iniciatyva, Lietuva turėtų prisidėti iki 7 proc. šaliai skirtų ERPF lėšų, o tai sudarytų didžiąją dalį verslui skirtų FP finansavimo.
--	---	---

ES lygmeniu nustatytos FP, kurias tiesiogiai arba netiesiogiai valdo EK yra tinkamas pasirinkimas tais atvejais, kai šalies narės institucijos, kurios, administruotų ir įgyvendintų FP, neturi kompetencijų, arba valstybėje narėje nėra poreikio kurti specifines FP, o egzistuojanti ES lygmeniu įgyvendinama FP yra suderinta su VP tikslais.

EK programos *Horizontas 2020* ir COSME (jų privalumai ir trūkumai) yra plačiau išagrinėtos vertinimo 4.3.2 dalyje. Pasirinkus SVV iniciatyvą, įgyvendinimui būtų naudojamas EK parengtas modelis, fondų fondo ir (ar) FT atrankai nebūtų taikomos VPĮ nuostatos, o tai leistų greičiau pradėti įgyvendinti FP. Pritaikant visoms šalims narėms vieningą įgyvendinimo modelį, dėl šalies specifikos ar pasikeitusių ekonominių sąlygų, gali būti ne visa apimtimi atsižvelgta į rinkos trūkumus ar specialius šalies poreikius. Atsižvelgiant į šias priežastis ir norint padengti vertinime nustatytą išorinio verslo finansavimo rinkos trūkumą, Lietuva turėtų skirti įnašą ne ES lygmeniu nustatytoms FP, kurias tiesiogiai arba netiesiogiai valdo EK, o pasirinkti kitas alternatyvas, kurias siūlo Reglamentas Nr. 1303/2013, t. y. įnašą skirti nacionaliniu lygmeniu nustatytoms FP.

Taip pat svarbu paminėti 2014 m. lapkričio 26 d. EK pristatytą Investicijų planą Europai⁸⁰, pagal kurį bus sukurtas Europos strateginių investicijų fondas (toliau – EFSI), kuriuo siekiama paskatinti ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą. EFSI yra paremtas inovatyviomis FP, kurios kuria pridėtinę vertę ir didina bazinių investicijų poveikį kelis kartus. Tačiau kuriamo EFSI sėkmė priklausys nuo galimybių pritraukti privačias lėšas investiciniams projektams. Pagal EK parengtą Reglamento dėl EFSI projektą⁸¹ planuojama, kad EFSI garantija padengs EIB ir EIF finansuojamus projektus. Nors verslo finansavimo mechanizmas dar nėra aiškus, Lietuvoje kuriami fondų fondai, skirti verslo finansavimui, kurių finansavimo kryptys atitinka Investicijų plano Europai tikslus, galės dalyvauti kaip investicinės platformos ar atskiri projektai.

30 lentelė. Alternatyvų įgyvendinti FP pagal Reglamento Nr. 1303/2013 38 str. 3 dalį vertinimas

Eil. Nr.	Alternatyvos įgyvendinti finansines priemones pagal Reglamento Nr. 1303/2013 38 str. 3 dalį	Privalumai	Trūkumai
1.	FP, kurios atitinka EK nustatytas standartines sąlygas	<ul style="list-style-type: none"> Šalyse veikiančioms institucijoms, neturinčioms pakankamai kompetencijų ir galimybių sukurti specifines FP, suteikiama galimybė pasinaudoti jau sukurtais produktais; 	<ul style="list-style-type: none"> Iš anksto nustatytos FP sąlygos gali nevisiškai atitinkti verslo finansavimo poreikius; FP nelankstumas – standartinės FP turi būti įgyvendinamos griežtai

⁸⁰ http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/plan/index_en.htm

⁸¹ http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/plan/docs/proposal_regulation_efsi_en.pdf

		<ul style="list-style-type: none"> • Valstybės pagalbos schema yra iš anksto suderinta su EK ir valstybės pagalbą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimais. 	laikantis nustatytų sąlygų.
2.	Esamos arba naujos FP, kurios yra specialiai skirtos konkrečioms, pagal atitinkamą VP prioritetą nustatytiems, tikslams pasiekti	<ul style="list-style-type: none"> • Kuriamos FP, atitinkančios specifinius verslo finansavimo poreikius; • Institucijos Lietuvoje turi patirties kuriant ir įgyvendinant FP 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu (sėkminga patirtis pristatoma tarptautiniuose renginiuose). 	<ul style="list-style-type: none"> • Šiek tiek ilgiau gali užtrukti naujų FP sukūrimas negu taikant standartinės FP.

Standartinės FP yra plačiau išnagrinėtos vertinimo 4.5 dalyje. 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu Lietuva sukūrė skaidrų ir efektyvų FP įgyvendinimo modelį, Lietuvoje veikiančios institucijos, kurios administruoja ir įgyvendina FP, turi pakankamai kompetencijų ir techninių galimybių, kad galėtų sukurti specifines FP, kurios atitiktų verslo subjektų finansavimo poreikį. Be to, atliktos SVV subjektų ir FT apklausos rodo, kad 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu nacionaliniu lygmeniu įgyvendintos FP yra vertinamos teigiamai. Atsižvelgiant į tai ir į vertinimo 4.5 dalyje pateiktą informaciją apie standartinės FP, tikslinga 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu taikyti esamas arba kurti naujas FP, t. y. siūloma įgyvendinti panašias nacionalinio lygmens FP, jas patobulinus, atsižvelgiant į atitinkamo VP prioriteto nustatytus tikslus ir FT rekomendacijas. Kadangi skiriasi 2007–2013 m. ir 2014–2020 m. programavimo laikotarpių teisinis reglamentavimas, 2014–2020 m. ES SF lėšas rekomenduojama naudoti kuriant naujas FP, o ne esamoms FP skiriant papildomas lėšas.

Alternatyvų įgyvendinti FP pagal Reglamento Nr. 1303/2013 38 str. 4 dalį vertinimas (Fondų fondo valdytojo paskyrimo alternatyvų analizė)

Vadovaujantis Reglamento Nr. 1303/2013 38 straipsniu, remdama nacionaliniu lygmeniu įgyvendinamas FP VI gali:

- investuoti į egzistuojančios ar naujai kuriamos įmonės kapitalą. Tai gali būti ir įmonė, finansuojama iš ES SF lėšų, kurios tikslas įgyvendinti FP ir kuri įsipareigos vykdyti įgyvendinimo užduotis (angl. „*implementation tasks*“). Tokio finansavimo dydis turi būti ne didesnis nei reikalinga įgyvendinti naujas investicijas;
- patikėti FP įgyvendinimą EIB, tarptautinėms finansų įstaigoms, kuriose valstybė narė yra akcininkė, arba valstybėje narėje įsteigtoms finansų įstaigoms, kurių tikslas – siekti viešųjų interesų kontroliuojant valdžios institucijai arba institucijai, kuri savo veikloje vadovaujasi viešąja arba private teise;
- įgyvendinti FP tiesiogiai paskolų ir garantijų atveju. Tokiu atveju VI laikoma naudos gavėja.

Taip pat VI gali įgyvendinimo užduotis pavesti vykdyti ne vienai bet kelioms minėto reglamento 4 dalies (b) punkte nurodytoms institucijoms, pavyzdžiui EIB (EIF) ar tarptautinei finansų įstaigai, kurioje valstybė narė yra akcininkė, ir valstybėje narėje įsteigta finansų įstaigai. Šiuo atveju institucijos turėtų turėti aiškiai atskirtas funkcijas ir atsakomybes, apibrėžtas bendradarbiavimo sutartyje.

Atsižvelgiant į tai, kad apklausų metu SVV subjektai ir FT 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu įgyvendintas FP įvardijo kaip tinkamas rinkos poreikiams patenkinti ir priėjimui prie finansavimo šaltinių pagerinti, darytina išvada, kad buvusi valdymo struktūra laikoma sėkmingai pritaikyta, todėl 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu didžioji dalis arba visos FP turėtų būti įgyvendinamos per fondų fondą.

Žemiau pateiktos ir analizuojamas 6 FP įgyvendinimo alternatyvos:

1. VI investuoja į esamų ar naujų JA, skirtų įgyvendinti FP, kapitalą (38 str. 4 dalies a punktas) (toliau – I alternatyva);
2. EIB grupė (konkrečiai verslui skirtų FP įgyvendinime dalyvautų EIF) (38 str. 4 dalies b punkto i papunktis) (toliau – II alternatyva);
3. tarptautinės finansų įstaigos, kuriose valstybė narė yra akcininkė (vertinami Šiaurės investicijų bankas (NIB), EBRD) (38 str. 4 dalies b punkto ii papunktis) (toliau – III alternatyva);
4. valstybėje narėje įsteigtos finansų įstaigos, kurių tikslas – siekti viešųjų interesų kontroliuojant valdžios institucijai (toliau – nacionalinė finansų įstaiga) (38 str. 4 dalies b punkto ii papunktis) (toliau – IV alternatyva). LRV yra įsteigusi 3 finansų įstaigas – UAB Viešųjų investicijų plėtros agentūrą (toliau – VIPA), INVEGA ir Garfondą, kurios turi FP, finansuojamų iš ES SF lėšų, įgyvendinimo ir valdymo patirtį 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu. Tačiau VIPA specializuojasi tik į viešajai infrastruktūrai skirtų FP įgyvendinimą, o Garfondas specializuojasi į žemės ūkio ir kaimo verslo sektoriaus FP įgyvendinimą, todėl toliau nagrinėjant IV alternatyvą yra remiamasi INVEGOS istoriniais duomenimis;
5. viešosios arba privačiosios teisės subjektas (38 str. 4 dalies b punkto iii papunktis) (toliau – V alternatyva);
6. VI įgyvendina FP tiesiogiai (38 str. 4 dalies c punktas) (toliau – VI alternatyva).

Visos aukščiau nurodytos alternatyvos vertinamos pagal vienodus kriterijus, t. y.:

- operatyvumas: vertinama, kaip operatyviai būtų galima pradėti įgyvendinti alternatyvą;
- įgyvendinimo kaštai: vertinami alternatyvos įgyvendinimo kaštai, įskaitant pasirengimo įgyvendinti kaštus (pvz., įgyvendinimui reikalingų sistemų ir procedūrų kūrimas);
- patirtis: vertinama institucijų (organizacijų) patirtis įgyvendinant verslui skirtas FP;
- ištekliai: vertinami institucijų (organizacijų) turimi žmogiškieji ištekliai;
- lankstumas: vertinamos galimybės, atsiradus poreikiui, reaguoti į pasikeitusias išorės aplinkybes;
- pasitraukimo rizika: vertinama fondų fondo valdytojo pasitraukimo iš fondų fondo gyvendinimo veiklų galimybė;
- kompetencijų nacionaliniu lygiu kūrimas: vertinama alternatyvos įtaka kompetencijų nacionaliniu lygiu kūrimui. Ateityje FP svarba tik didės, pirmiausia dėl šioms priemonėms skirtų lėšų grįžtamojo efekto, todėl svarbu sukurti tinkamas kompetencijas nacionaliniu lygiu.

31 lentelė. Fondų fondo valdytojo paskyrimo alternatyvų analizė

Vertinimo kriterijus	Reglamento 38 str. 4 (a) punktas	Reglamento 38 str. 4 (b) (i) punktas	Reglamento 38 str. 4 (b) (ii) punktas	Reglamento 38 str. 4 (b) (ii) punktas	Reglamento 38 str. 4 (b) (iii) punktas	Reglamento 38 str. 4 (c) punktas
	Alternatyva I (investuoti į esamus arba naujus JA)	Alternatyva II (EIB (EIF))	Alternatyva III (tarptautinės finansų įstaigos, kuriose valstybė narė yra akcininkė)	Alternatyva IV (valstybėje narėje įsteigtos finansų įstaigos)	Alternatyva V (viešosios arba privačiosios teisės subjektas)	Alternatyva VI (VI įgyvendina FP tiesiogiai)
Operatyvumas (vertinama, kaip operatyviai būtų galima pradėti veiklas, kuriomis būtų suteikiamas finansavimas verslui)	Jeigu investuojama į valstybės ir savivaldybės įmones, taikomos LR valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatyme ⁸² nustatytos procedūros (t. y. taikomi įvairūs apribojimai). FT privalo būti atrinkti per skaidrų, objektyvų ir pagrįstą atrankos procesą (jei taikoma). Preliminariai fondų fondo valdytojo paskyrimas trukėtų ne trumpiau 12 mėn.	Fondų fondo valdytojo atrankai nėra taikomi viešieji pirkimai. Finansavimo sutartis su EIF būtų rengiama pagal ES ir nacionalinės teisės aktų reikalavimus, tačiau, atsižvelgiant į 2007–2013 m. finansavimo sutarties su EIF derinimo patirtį, tikėtina, kad jos derinimas ir pasirašymas gali užtrukti. FT privalo būti atrinkti per skaidrų, objektyvų ir pagrįstą atrankos procesą šiuo atveju VPĮ nuostatos nebūtų taikomos ir atrinkimas vykdomas pagal EIB grupės vidaus tvarką. Preliminariai fondų fondo valdytojo paskyrimas ir finansavimo sutarties suderinimas trukėtų ne trumpiau 8 mėn., o FT atrankos ir sutarčių suderinimas – apie 4-6 mėn.	Fondų fondo valdytojo atrankai nėra taikomi viešieji pirkimai. Fondų fondo valdytojo atranka ir finansavimo sutarties suderinimas trukėtų apie 12 mėn., o FT atrankos ir sutarčių suderinimas – ne trumpiau 4-6 mėn. (galėtų būti pasinaudojama galimybe netaikyti VPĮ nuostatų ir pirkimas vykdomas pagal tarptautinių organizacijų specialiąsias pirkimo procedūras).	Fondų fondo valdytojas atrankamas pagal VPĮ nuostatas, todėl atranka ir finansavimo sutarties pasirašymo procesas trukėtų apie 6-8 mėn. FT atrankami pagal VPĮ nuostatas, todėl atranka ir sutarčių pasirašymo procesas trukėtų apie 6 mėn.	Subjektas, įgyvendinantis FP, privalo būti atrankamas pagal VPĮ. Preliminariai fondų fondo valdytojo konkurso organizavimo procedūros ir finansavimo sutarties suderinimas gali trukti apie 12 mėn. (pvz., KĮ vidaus sistemos nepritaikytos ES SF lėšomis finansuojamo fondų fondo valdymui, todėl turėtų būti tikslinami teisės aktai ir pritaikomi vidaus procesai. Procesas trukėtų ilgiau 12 mėn.	Nėra būtina organizuoti atrankos procedūrą, nes nėra steigiamas fondų fondas. Taip pat nereikia derinti bei pasirašyti finansavimo sutarties. Tačiau paskolų teikimas nėra FM, kuri atlieka VI funkcijas, funkcija, todėl turėtų būti tikslinami teisės aktai ir pritaikomi vidaus procesai. Procesas trukėtų ilgiau 12 mėn.
Įgyvendinimo kaštai (įvertinami alternatyvos įgyvendinimo)	Atsižvelgiant į turimą patirtį, kai fondų fondą valdo nacionalinė institucija, manytina,	2007–2013 m. programavimo laikotarpiu EIF panaudoti kontroliuojančiojo fondo administravimo kaštai yra ženkliai didesni už INVEGOS	Tikėtina, kad tarptautinių finansinių institucijų valdymo kaštai būtų dideli, tačiau neviršytų Reglamente Nr. 480/2014	Atsižvelgiant į turimą patirtį, kai fondų fondą valdo valstybėje narėje įsteigta finansų įstaiga, manytina, kad valdymo	Kadangi fondų fondo valdytojas būtų atrankamas pagal VPĮ, valdymo kaštų dydis jam būtų nustatomas konkurso būdu.	Valdymo mokestis nėra tinkamas finansuoti, tačiau valdymo išlaidos būtų padengiamos techninės paramos

⁸² 1998 m. gegužės 12 d. LR Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas Nr. VIII-729.

<p><i>kaštai</i></p>	<p>kad valdymo kaštai būtų mažesni nei tarptautinių institucijų. Jei būtų pasirinktas jau veikiantis JA, tai pasirengimo kaštai įgyvendinti būtų vertinami taip pat, kaip ir IV alternatyvos. Jei būtų pasirinktas naujas JA, tai būtų reikalinga kurti įgyvendinimo procedūras, kurių sukūrimas padidintų fondų fondo administravimo išlaidas. Jei būtų pasitelkiami FT, mokesčiai jiems nustatomi konkurso būdu.</p>	<p>valdomų fondų fondų administravimo kaštus, nes EIF pagrindinė būstinė yra Liuksemburge, kur taikomi aukštesni įkainiai, taip pat tai lemia papildomas išlaidas susijusias su logistika. Tačiau EIF galimi gauti valdymo mokesčio dydžiai negalėtų būti didesni nei nustatyti Reglamente Nr. 480/2014. EIF turi įgyvendinimui reikalingas sistemas ir procedūras, kurias reikėtų pritaikyti 2014–2020 m. programavimo laikotarpio reikalavimams.</p>	<p>nustatytos ribos. Tikėtina, kad būtų atrenkami FT, kuriems mokesčiai nustatomi konkurso būdu. Įgyvendinimui reikalingų sistemų ir procedūrų nėra. Jas reiktų sukurti.</p>	<p>kaštai bus mažesni nei tarptautinių finansinių institucijų. Jei FP įgyvendinimui būtų atrenkami FT, tai mokesčiai jiems nustatomi viešojo pirkimo būdu. 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu INVEGOS kontroliuojančiojo fondo aministravimo išlaidos yra ženkliai mažesnės už EIF valdomo kontroliuojančiojo fondo valdymo išlaidas (mokestį). INVEGA turi įgyvendinimui reikalingas sistemas ir procedūras, kurias reiktų pritaikyti 2014–2020 m. programavimo laikotarpio reikalavimams.</p>	<p>Jei būtų atrenkami FT, tai administravimo kaštų dydžiai jiems nustatomi konkurso būdu. Įgyvendinimui reikalingų sistemų ir procedūrų nėra. Jas reiktų sukurti.</p>	<p>lėšomis. Pavestų funkcijų vykdymui turėtų būti įdarbinami papildomi reikalingi žmogiškieji išteklių VI. Įgyvendinimui reikalingų sistemų ir procedūrų nėra. Jas reiktų sukurti.</p>
<p>Patirtis <i>(alternatyvoms priskiriamos konkrečios institucijos ir vertinama jų patirtis įgyvendinant verslui skirtas FP)</i></p>	<p>Tuo atveju, jei būtų pasirinktas jau veikiantis juridinis asmuo, tai šios alternatyvos vertinimas atitinka IV alternatyvos vertinimą. Pasirenkant naują JA, gali iškilti problemos, susijusios su patirties trūkumu, įgyvendinant FP.</p>	<p>EIF turi didelę kontroliuojančiojo fondo valdytojo patirtį įgyvendinant JEREMIE FP ES šalyse narėse. Lietuvoje EIF įgyvendino paskolų ir garantijų priemones, kurios buvo perduotos administruoti INVEGAI, bei rizikos kapitalo FP, taip prisidėdamas prie rizikos kapitalo rinkos plėtojimo Lietuvoje. Taip pat EIF vardas užtikrina privačių investuotojų pasitikėjimą veikiančiais RKF bei greitesnį lėšų pritraukimą.</p>	<p>Tarptautinės institucijos įgyvendina įvairias FP, tačiau šios institucijos neturi fondų fondo valdytojo patirties įgyvendinant ES SF lėšomis finansuojamas FP Lietuvoje. Tačiau tarptautinių organizacijų vardas gali padėti greičiau pritraukti privačias lėšas.</p>	<p>INVEGA turi kontroliuojančiojo fondo ir FT patirties administruojant FP, finansuojamas ES SF lėšomis. Nuo INVEGOS įsteigimo (2001 m.), kompetencija ir patirtis kaupiama specializuojantis verslui skirtų FP įgyvendinime. 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu INVEGA sėkmingai įgyvendino verslui skirtas FP, teikiant paskolas ir garantijas. Taip pat INVEGA yra BIF investuotoja ir dalyvauja jo</p>	<p>2007–2013 m. programavimo laikotarpiu, kai kurios KĮ, rizikos kapitalo fondų valdytojai atliko FT funkcijas, įgyvendinant ES SF lėšomis finansuojamas verslui skirtas FP, tačiau neatliko ES SF lėšomis finansuojamo fondų fondo valdytojo funkcijų ir neturi tam reikiamos patirties.</p>	<p>VI rengia FP įgyvendinimo taisykles, kitus ES struktūrinių fondų lėšų administravimą reglamentuojančius teisės aktus. VI didžiosios dalies ES SF lėšų investavimą paveda tarpinėms institucijoms. VI neturi fondų fondo valdytojo patirties.</p>

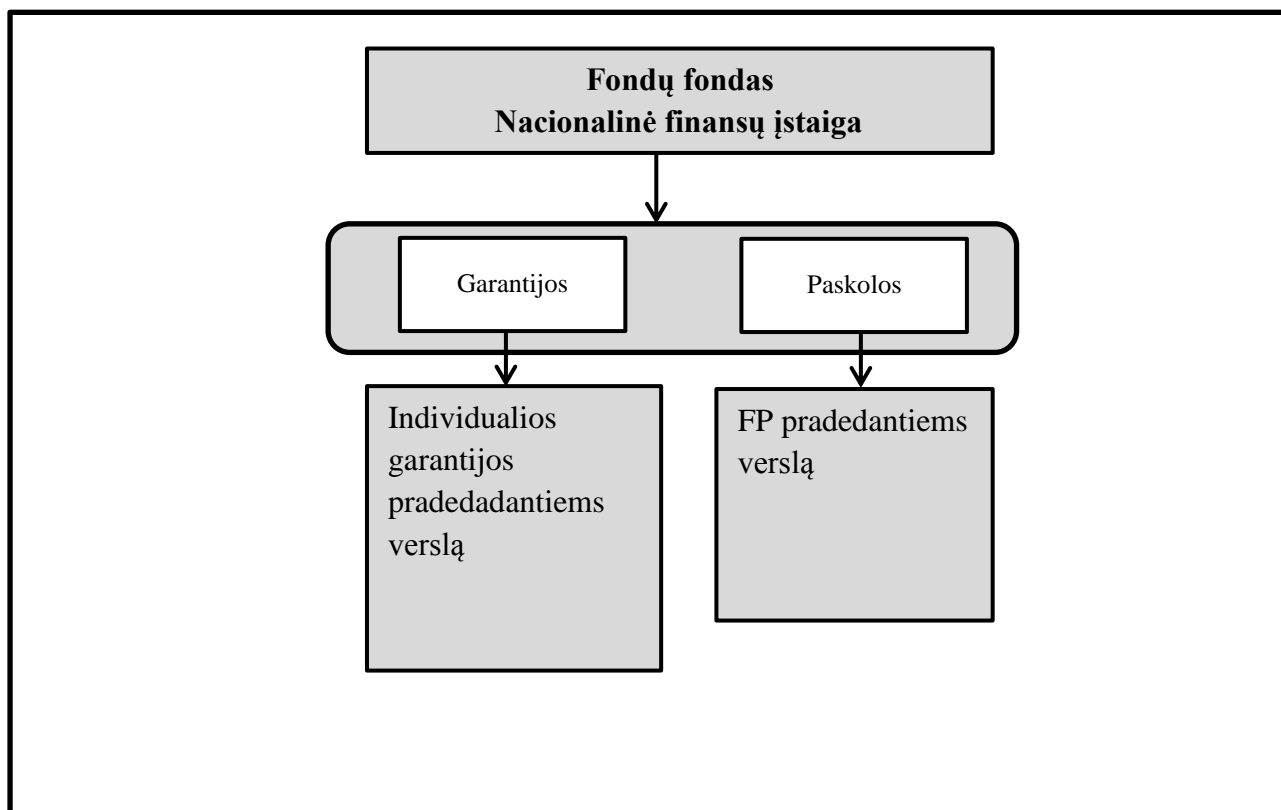
				valdymo procesuose, tačiau INVEGOS patirtis rizikos kapitalo investavimo srityje dar nėra pakankama.		
Žmogiškieji ištekliai <i>(alternatyvoms priskiriamos konkrečios institucijos ir vertinami jų turimi žmogiškieji ištekliai)</i>	Tuo atveju, jei būtų pasirinktas jau veikiantis JA, tuomet šios alternatyvos vertinimas atitinka IV alternatyvos įvertinimą. Pasirenkant naują JA gali būti žmogiškųjų išteklių patirties trūkumas, gali užtrukti žmogiškųjų išteklių paieška.	EIF turi kompetentingus žmogiškuosius išteklius, įgyvendinant paskolų, garantijų FP bei rizikos kapitalo priemones, tačiau EIF pagrindinė būstinė ir pagrindinis personalas yra Liuksemburge. Remiantis 2007–2013 m. programavimo laikotarpio patirtimi, bendradarbiaujant su EIF buvo susiduriama su nepatogumais dirbant su suinteresuotomis šalimis (pvz., apribotos tiesioginio bendravimo galimybės, ilgiau trunkantis priežiūros komitetų posėdžių organizavimo procesas). Taip pat tai lėmė aukštus žmogiškųjų išteklių įkainius (ribotus galimus skirti išteklius atsižvelgiant į galimą maksimalų valdymo mokestį) ir papildomas išlaidas (vertimai, logistika).	Tarptautinės finansų institucijos turi atskirose FP, bet ne fondų fondo valdyme, kompetentingus žmogiškuosius išteklius, tačiau jų pagrindinės būstinės ir pagrindinis personalas yra ne Lietuvoje. Tai gali sudaryti nepatogumų dirbant su suinteresuotomis šalimis (pvz., apribotos tiesioginio bendravimo galimybės, retesni priežiūros komitetų posėdžiai). Taip pat tai lemtų aukštus žmogiškųjų išteklių įkainius (ribotus galimus skirti išteklius atsižvelgiant į galimą maksimalų valdymo mokestį) ir papildomas išlaidas (vertimai, logistika).	INVEGA turi kompetentingus žmogiškuosius išteklius įgyvendinant FP, ypač įgyvendinant paskolų ir garantijų FP, bei valdant kontroliuojantįjį fondą. INVEGOS personalas yra Lietuvoje, todėl, remiantis 2007–2013 m. programavimo laikotarpio patirtimi, tikėtina, kad būtų operatyviau sprendžiamos kylančios problemos ir klausimai (t. y. neapribotos tiesioginio bendravimo galimybės).	Nėra aišku, kurios institucijos (organizacijos) dalyvautų fondų fondo valdytojo atrankos konkurse, organizuojamame pagal VPI nuostatas. Siūlomos komandos kompetencijos įvertinimas turėtų būti įtrauktas kaip vienas iš pagrindinių atrankos kriterijų.	Galimybės įgyvendinti fondų fondo valdytojo funkcijas papildomai apribotų valstybės tarnybai taikomi reikalavimai ir bendros pozicijos dėl viešojo sektoriaus darbuotojų skaičiaus didinimo.
Lankstumas <i>(vertinamos galimybės reaguoti į pasikeitusias išorės aplinkybes)</i>	ES SF lėšas investuojant į veikiančių ar naujų JA kapitalą, fondų fondo veiklos rezultatai tampa neatsiejami nuo JA veiklos rezultatų ir atvirkščiai. Atitinkamai visos vykdomos veiklos yra vertinamos pirmiausia pelningumo ir rizikos	Remiantis 2007–2013 m. programavimo laikotarpio patirtimi, žinoma, kad EIF, įgyvendindamas FP įvairiose šalyse, siekia taikyti tas pačias procedūras, dokumentų formas skirtingose šalyse, dėl to mažėja galimybės atsižvelgti į nacionalinius šalies poreikius. EIF turi palankesnes galimybes organizuoti FT	Nėra žinomos vidinės tarptautinių finansinių institucijų procedūros. Lankstumas taip pat gali būti mažas dėl žmogiškųjų išteklių dalyje aprašytų apribojimų. Tarptautinės finansinės institucijos gali turėti palankesnes galimybes organizuoti FT atranką ir sutarčių keitimą, todėl, kad joms gali būti netaikomas	Remiantis 2007–2013 m. programavimo laikotarpio patirtimi, žinoma, kad INVEGA greitai reaguoja į rinkos poreikius ir problemas valdant fondų ir įgyvendinant FP. INVEGOS žmogiškieji ištekliai, administracinė struktūra gali būti operatyviai keičiama atsižvelgiant į rinkos	Teikiamų fondų fondo valdymo paslaugų apimtis ir siektini rezultatai nustatomi viešojo pirkimo būdu parinkto tiekėjo sutartyje. Fondų fondo veiklos organizavimo pakeitimai ir galimybės perorientuoti veiklą gali būti apriboti dėl VPI nuostatų.	Alternatyva gali būti taikoma tik įgyvendinant paskolų ir garantijų FP. Reagavimas į pasikeitusias sąlygas gali būti ribotas dėl sudėtingų ir ilgai trunkančių derinimo procedūrų.

	prarasti lėšas mažinimo požiūriu, antroje vietoje paliekant verslo rėmimo politikos, FP ir joms skirtų lėšų panaudojimo efektyvumo ir kt. kriterijus.	atranką ir sutarčių keitimą, todėl, kad EIF nėra taikomas VPI.	VPI.	poreikius ir vykdomas veiktas. Tačiau Fondų fondo veiklos organizavimo pakeitimai ir galimybės perorientuoti veiklą gali būti apriboti dėl VPI nuostatų.		
Pasitraukimo rizika (<i>vertinamos fondų fondo valdytojo pasitraukimo iš fondų fondo gyvendinimo veiklų galimybė</i>)	Pasitraukimo rizikos nėra.	Pasitraukimo rizika yra, tačiau išreikštas suinteresuotumas ir toliau prisidėti įgyvendinant bei administruojant FP Lietuvoje.	Pasitraukimo rizika yra.	Pasitraukimo rizikos nėra.	Pasitraukimo rizika yra, taip pat galima bankroto rizika.	Pasitraukimo rizikos nėra.
Kompetencijų nacionaliniu lygiu kūrimas (<i>vertinama alternatyvos įtaka kompetencijų nacionaliniu lygiu kūrimui</i>)	Kompetencijos ir žinios sukuriamos Lietuvoje.	Kompetencijos ir žinios koncentruojamos ne Lietuvoje.	Kompetencijos ir žinios koncentruojamos ne Lietuvoje.	Kompetencijos ir žinios sukuriamos Lietuvoje.	Nėra galimybių įvertinti, kadangi konkurse gali dalyvauti tiek užsienio, tiek Lietuvos institucija (organizacija). Taip pat gali dalyvauti ir privataus sektoriaus institucija (organizacija).	Kompetencijos ir žinios sukuriamos Lietuvoje.

Atlikus alternatyvų analizę ir įvertinus visus nagrinėtus kriterijus, nustatyta, kad, įgyvendinant skolines FP, efektyviausia FP įgyvendinimo alternatyva yra IV, kai tuo tarpu, įgyvendinant rizikos kapitalo FP – II ir IV alternatyvos.

ŪM ir SADM yra atskiri asignavimų valdytojai, kurių veiklos tikslai skiriasi, be to, šios ministerijos yra atsakingos už skirtingus VP prioritetus, t. y. SADM siekia socialiai jautrias grupes įtraukti į darbo rinką, siekiant savarankiško užimtumo, o ŪM – sudaryti palankias sąlygas verslo kūrimui. Be to, ŪM planuojamos įgyvendinti FP bus finansuojamos iš ERPF lėšų, o SADM planuojamos FP – iš ESF lėšų. Atsižvelgiant į tai, siūloma neįgyvendinti šių dviejų ministerijų planuojamų FP per vieną fondų fondą, bet sukurti atskirus fondų fondus ŪM ir SADM planuojamoms FP įgyvendinti. 45 paveiksle pateikiama siūloma fondų fondo valdymo struktūra SADM planuojamoms FP įgyvendinti.

45 pav. Siūloma fondų fondo valdymo struktūra, kai fondų fonde įgyvendinamos FP pradedantiesiems verslą ir su ja susijusios FP

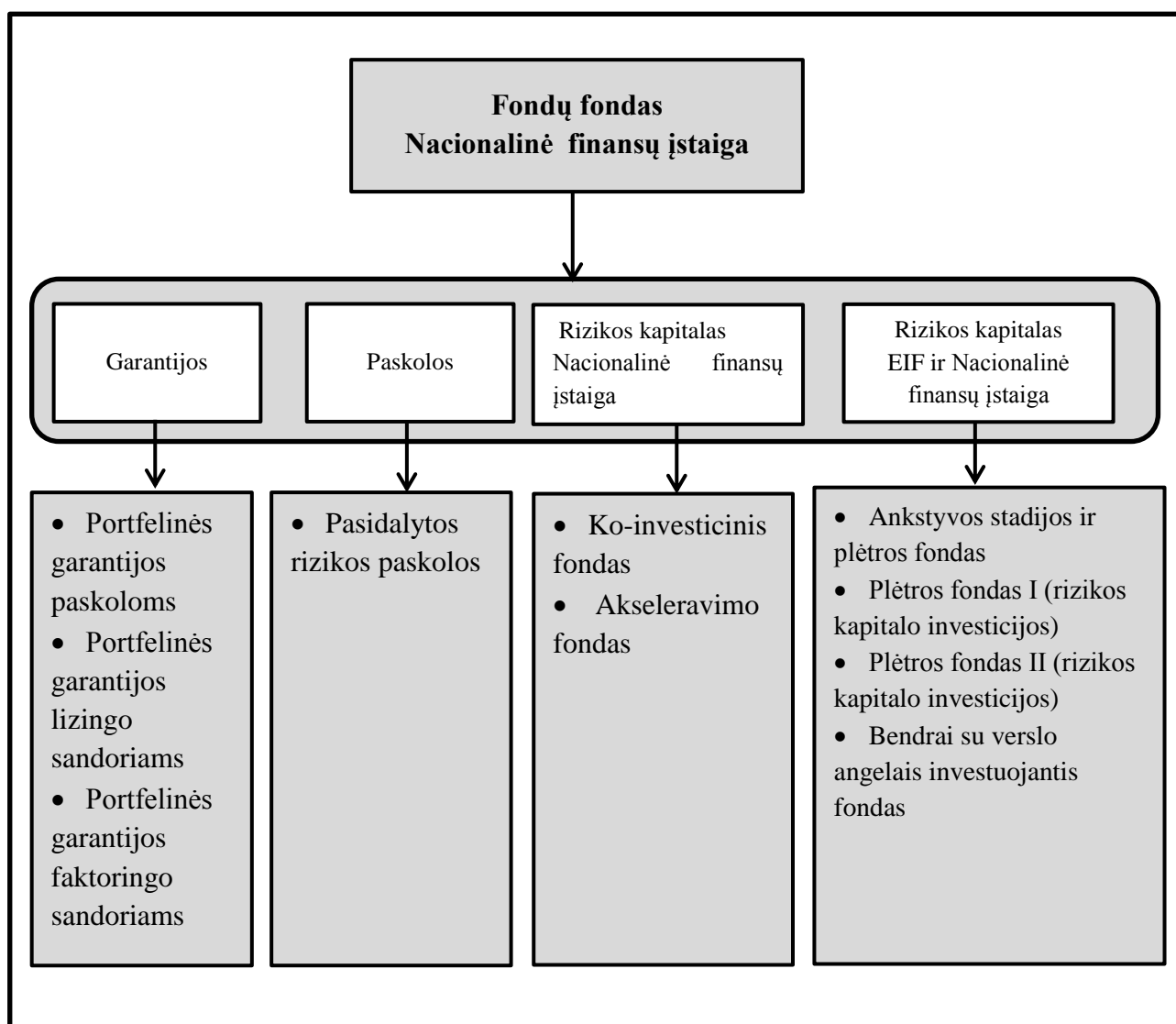
Atsižvelgiant į alternatyvų analizę (31 lentelė) ir siekiant:

- ilgalaikių valstybės tikslų susijusių su verslo skatinimu;
- patirties, atliekant fondų fondo valdytojo funkcijas, tęstinumo;
- neprarasti žmogiškųjų išteklių, įdirbio ir gebėjimų administruojant FP;
- įgyti kompetencijų bei nacionalinei finansų įstaigai perimti sėkmingą EIF patirtį investuojant į rizikos kapitalą,

II ir IV alternatyvų derinys būtų optimalus rizikos kapitalo FP įgyvendinimo variantas, t. y. nacionalinei finansų įstaigai kartu su EIF administruojant viename fondų fonde esančias rizikos kapitalo FP.

EIF yra vienas svarbiausių veikėjų Europos rizikos kapitalo rinkoje, jo vardas užtikrintų privačių investuotojų pasitikėjimą veikiančiais RKF ir sudarytų sąlygas greičiau pritraukti privačias lėšas. 46 paveiksle pateikta siūloma fondų fondo valdymo struktūra ŪM planuojamoms įgyvendinti FP.

46 pav. Siūloma fondų fondo valdymo struktūra, kai fondų fonde įgyvendinamos ir rizikos kapitalo FP

EIF ir nacionalinei finansų įstaigai kartu įgyvendinant FP, skirtas rizikos kapitalui, būtų apjungiami II ir IV alternatyvoms priskirtini privalumai ir neutralizuojami galimi trūkumai. Pagrindiniai tokios alternatyvos privalumai yra šie:

- Bendradarbiaujant nacionalinei finansų įstaigai ir EIF būtų pasiektas sinergijos efektas, t. y. nacionalinės finansų įstaigos ir EIF bendros veiklos rezultatas būtų didesnis už jų nepriklausomos veiklos rezultatų sumą.

- Įgyvendintas siekis koncentruoti kompetencijas ir žinias nacionaliniu lygiu. Panaudojamos EIF kompetencijos ir gebėjimai atrinkti rizikos kapitalo FT, kitos žinios įgyvendinant verslui skirtas rizikos kapitalo FP, galimybės pritraukti privačias lėšas. Tokiu būdu toliau būtų stiprinamos jau sukurtos nacionalinės finansų įstaigos, kuri įgyvendina verslui skirtas FP tiek ES SF, tiek ir nacionalinėmis lėšomis, potencialas ir kompetencijos.

- EIF pagrindinė būstinė ir pagrindinis personalas yra Liuksemburge, o nacionalinės finansų įstaigos – Lietuvoje, šių institucijų bendradarbiavimas leistų operatyviau spręsti kylančias problemas ir klausimus.

- Nacionalinė finansų įstaiga ir EIF pažįsta Lietuvos verslo finansavimo rinką.

- Nacionalinė finansų įstaiga ir EIF turi kompetentingus žmogiškuosius išteklius. Šių institucijų bendradarbiavimas, tikėtina, būtų efektyvus, nes kompetentingi abiejų institucijų specialistai bendradarbiautų ir pritaikytų turimą patirtį finansuojant verslą.

- EIF ir nacionalinė finansų įstaiga turi įgyvendinimui reikalingas sistemas ir procedūras, kurias reikėtų tik pritaikyti 2014–2020 m. ES programavimo laikotarpio reikalavimams ir naujai struktūrai.

Pagrindinis šios alternatyvos trūkumas – teisinių galimybių analizė gali prailginti fondų valdytojo atrinkimo procesą, taip pat gali užtrukti fondų fondo valdymo sąlygų derinimas tarpnacionalinės finansų įstaigos ir EIF.

Jeigu dėl tam tikrų aplinkybių (pvz., nesuderintos šalių pozicijos dėl bendradarbiavimo ar kt.), nebūtų įmanomas II ir IV alternatyvų derinys, siūloma įgyvendinti FP, skirtas rizikos kapitalo investicijoms, derinant III ir IV alternatyvas. Šios FP galėtų būti įgyvendinamos per fondų fondą, kurį valdytų nacionalinė finansų įstaiga, su papildomu FT lygmeniu, valdančiu šių FP fondą, su kuriuo fondų fondo valdytojas sudarytų finansavimo sutartį. T. y. papildomas FT lygmuo galėtų būti administruojamas tarptautinės finansų įstaigos, kurioje valstybė narė yra akcininkė, o FT, kurie įgyvendintų FP ir su verslo subjektais sudarytų investavimo sutartis, būtų vadinami RKF valdytojais. Dėl šio papildomo lygmens atsiradimo nacionalinei finansų įstaigai būtų lengviau įgyvendinti FP, skirtas rizikos kapitalo investicijoms, nes, būtų galima pasinaudoti tarptautinės finansų įstaigos, kurioje valstybė narė yra akcininkė, patirtimi ir patikimumu atrenkant RKF valdytojus.

Atsižvelgiant į tai, kad ŪM planuoja iš savo asignavimų skirti lėšų verslo akseleravimo priemonei įgyvendinti ir į tai, kad 2016 m. balandžio 15 d. buvo įsteigtas fondų fondas „Verslo finansavimo fondas, finansuojamas iš Europos regioninės plėtros fondo“ bei siekiant sudaryti kuo efektyvesnes sąlygas SVV įkurti ar plėtoti verslą, siūlymas įgyvendinti FP „Akseleravimo fondas“ per šį fondų fondą. FP „Akseleravimo fondas“ būtų įgyvendinama per fondų fondą, kurį administruoja INVEGA, su papildomu FT lygmeniu, valdančiu FP „Akseleravimo fondas“, su kuriuo fondų fondo valdytojas (INVEGA) sudarytų sutartį.

7.1.4 FT parinkimas

Reglamento Nr. 1303/2013 38 straipsnio 5 dalis numato, kad subjektai, kuriems patikėtas fondų fondo įgyvendinimas, užduotis gali įgyvendinti patys arba jas patikėti vykdyti FT.

Atsižvelgiant į šią nuostatą ir į tai, kad 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu FT aktyviai dalyvavo vykdant prisiimtus įsipareigojimus ir prisidėjo prie sėkmingo FP įgyvendinimo, taip pat į tai, kad apklausti FT įvardijo, kad 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu numato galimybę įgyvendinti FP ir turi tam tiek žmogiškuosius, tiek technologinius resursus, planuojama FP įgyvendinti per fondų fondo valdytojo atrinktus FT. Vadovaujantis reglamento Nr. 1303/2013 38 straipsnio 5 dalimi, FT būtų pasirenkami taikant atviras, skaidrias, proporcingas ir nediskriminuojančias procedūras, vengiant interesų konflikto.

7.1.5 FP derinimas su subsidijomis

Reglamento Nr. 1303/2013 37 straipsnio 7 dalis nustato, kad FP gali būti derinamos su subsidijomis, palūkanų normos subsidijomis arba garantijos mokesčio subsidijomis. Tais atvejais, kai ES SF parama teikiama pasitelkiant FP ir kai ji, vykdant vieną veiksmą, derinama su kitų formų parama tiesiogiai susieta su FP, skirtomis tiems patiems galutiniams naudos gavėjams, įskaitant techninę pagalbą, palūkanų normos subsidijas ir garantijos mokesčio subsidijas, FP taikytinos nuostatos taikomos visų formų paramai, teikiamai tam veiksmui. Tokiais atvejais laikomasi taikytinų valstybės pagalbos taisyklių ir kiekvienos formos paramos atveju tvarkoma atskira apskaita.

2007–2013 m. programavimo laikotarpiu nebuvo aiškios galimybės derinti FP su subsidijomis, todėl palūkanų normos bei garantijų mokesčio subsidijos buvo finansuojamos atskirai. 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu atsiradus tokiai Reglamento Nr. 1303/2013 nuostatai dėl FP derinimo su negražintina parama, turėtų būti palikta galimybė pasirinkti, ar įgyvendinti atskiras priemones, ar derinti viename pakete, atsižvelgiant į priemonių specifiką. Vertinimo 7.2–7.4 dalyse nurodoma galimybė derinti FP su subsidija.

7.1.6 FP įgyvendinimo teritorija

Planuojama, kad tinkami bus tik tie galutiniai naudos gavėjai, kurių pagrindinė veiklos vykdymo vieta yra LR teritorija.

7.2 1 VP prioriteto FP

Siekiant padėti įmonėms sumažinti verslo pradžios riziką, spartinti sėkmingą jų augimą, skatinti verslo ir mokslo bendradarbiavimą, intelektinės nuosavybės apsaugą ir MTEPI rezultatų komercinimą, numatoma sukurti FP inovacijų paramos paslaugų prieinamumui ir kokybei užtikrinti.

Nepaisant pastaruoju metu padarytos pažangos, MTEPI vis dar nėra veiksnys, darantis didesnę įtaką šalies ūkio raidai (žr. vertinimo 2.4 dalį). Viena pagrindinių mažo inovacijų poveikio šalies ekonomikai priežasčių – silpnai išvystyti ryšiai tarp mokslo ir verslo sektorių.

Kaip teigiama VP, 2014–2020 m. programavimo laikotarpio intervencijomis mokslo ir verslo sektorių atstovai bus skatinami apjungti resursus bendrai vystant technologijas, diegiant procesus ir kuriant produktus, aktualius norint įveikti ilgalaikius Lietuvai kylančius iššūkius. Labai maža visų rūšių naujoves diegiančių įmonių dalis, mažos verslo išlaidos moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai, menkai komercializuojamas esamas ekonominis Lietuvos mokslo potencialas sąlygoja esminių pokyčių poreikį: sumanios specializacijos strategijos (žr. vertinimo 2.4 dalį) pagrindu VP 1 prioritete numatoma sustiprinti verslo, studijų ir tyrimų sinergiją bei jų panaudojimą šalies ūkio konkurencingumo plėtrai. Pagal VP 1 prioritetą didžiaja dalimi numatoma finansuoti FP, kuria planuojama remti aktyvesnį mokslo sektoriaus potencialo (žinių, žmogiškųjų išteklių, turimos MTEPI infrastruktūros) išnaudojimą teikiant paramą besikuriančioms jaunoms inovatyvioms įmonėms (startuoliams) (toliau – FP „Ankstyvos stadijos ir plėtros fondas“). Ši priemonė dalinai būtų finansuojama VP3 prioriteto lėšomis. Taip pat, planuojama įgyvendinti bendrai investuojančią FP („Ko-investicinis fondas“), kuri būtų finansuojama ir VP 1, ir VP 3 prioritetų lėšomis, ir kurios tikslas – paskatinti privačias investicijas, pirmiausia į jaunų inovatyvių įmonių inovatyvias idėjas, siekiant padėti joms sumažinti verslo pradžios riziką ir spartinti jų sėkmingą augimą. Šios priemonės bendras aprašymas, įskaitant ir iš VP 1 prioriteto finansuojamą dalį, yra pateiktas vertinimo 7.3 dalyje (žr. 35 lentelę).

Pagrindinis FP „Ankstyvos stadijos ir plėtros fondas“ tikslas – skatinti mokslo ir studijų institucijose generuojamų idėjų perdavimą verslui (komercializavimą). Investicijomis į ankstyvosios vystymosi stadijos įmones, veikiančias sumanios specializacijos krypčių srityse, siekiama sumažinti atotrūkį tarp mokslo ir verslo. Planuojama, kad ankstyvosios vystymosi stadijos įmonėms bus pasiūlyta ekspertų pagalba identifikuojant komercinį potencialą turinčias inovatyvias technologijų idėjas, taip pat finansavimas ir palaikymas jas įgyvendinant.

Atsižvelgiant į aukščiau nurodytas problemas ir iššūkius, su kuriais tenka susidurti SVV subjektams, taip pat išnagrinėjus metodologijoje siūlomas priemones nustatytam trūkumui padengti (žr. 18 lentelę), iš VP 1 prioriteto, dalį finansuojant iš VP 3 prioriteto, numatoma finansuoti FP „Ankstyvos stadijos ir plėtros fondas“, padėsiančią skatinti mokslo ir studijų institucijose generuojamų idėjų perdavimą verslui (komercializavimą), ir FP „Ko-investicinis fondas“, nurodytas 32 lentelėje. Kadangi MTEPI veiklas vykdančios įmonės, ypač iki idėjų komercializavimo etapo, KĮ požiūriu yra itin rizikingos ir ilgai neatsiperkančios, o todėl dažniausiai jų ir nefinansuotinos, VP 1 prioriteto veiklų įgyvendinimui pasirinktos rizikos kapitalo FP, kurios savo esme labiausiai atitinka tokių įmonių poreikius. Be to, kaip jau minėta anksčiau, RKF valdymo komanda be investuotų lėšų, prisideda prie įmonių augimo žiniomis ir ryšiais, padedančiais šioms įmonėms įgyvendinti gyvybingas idėjas.

32 lentelė. Siūlomos rizikos kapitalo FP

	<i>Ankstyvos stadijos ir plėtros fondas</i>	<i>Ko-investicinis fondas (bendrai investuojanti FP)</i>
Preliminariai skiriama valstybės lėšų suma (su valdymo mokesčiais), mln.	Iki 14,8	Iki 11,6

EUR*		
Finansavimo šaltiniai	ES SF lėšos	ES SF lėšos
Privačios lėšos, proc.	Pagal bendrosios išimties reglamentą nuo 10 iki 40 proc., investuojama į fondą	Pagal bendrosios išimties reglamentą nuo 10 iki 60 proc., investuojama į fondą
Finansavimo tipas	Per fondų fondą	Per fondų fondą
Galutiniai naudos gavėjai	- pagal VP 1 prioritetą: įmonės, veikiančios arba ketinančios pradėti naują ekonominę veiklą pažangiosios specializacijos srityse; - pagal VP 3 prioritetą: MVĮ	- Pagal VP 1 prioritetą: įmonės, veikiančios arba ketinančios pradėti naują ekonominę veiklą pažangiosios specializacijos srityse. - Pagal VP 3 prioritetą: MVĮ
Valstybės pagalba	Yra (pagal bendrosios išimties reglamentą ir (arba) notifikuotą valstybės pagalbos schemą)	Yra (pagal bendrosios išimties reglamentą ir (arba) notifikuotą valstybės pagalbos schemą)
Orientacinis maksimalus fondo investicijų į vieną MVĮ dydis	Iki 10 proc. fondo vertės	Iki 10 proc. fondo vertės
Investavimas	Į įmonių akcinį kapitalą arba į iš dalies akcinį kapitalą įmonių pradinio augimo (pradinio, ankstyvo augimo ir plėtros) stadijose	Į įmonių akcinį kapitalą arba į iš dalies akcinį įmonių pradinio augimo (pradinio, ankstyvo augimo ir plėtros) stadijose
MVĮ veiklos sektoriai	Ribojama pagal valstybės pagalbos schemą ir: - pagal VP 1 prioritetą: sumanios specializacijos strategiją; - pagal VP 3 prioritetą: MVĮ	Ribojama pagal valstybės pagalbos schemą ir: - pagal VP 1 prioritetą: sumanios specializacijos strategiją. - Pagal VP 3 prioritetą: visos MVĮ
Apytikslė investuotojų (tik valstybės) gaunama pelno dalis (ang. Hurdle Rate) RKF lygmenyje	Ne daugiau 6 proc.	Ne daugiau 6 proc.
Kitos formos nei subsidija finansinę paramą gaunančių įmonių skaičius, vnt.	20**	16**
Privačios investicijos, atitinkančios viešąją paramą įmonėms, mln. EUR	Nuo 10 iki 40 proc. investicijų į įmones sumos, t. y. bent 1,5	Nuo 10 iki 60 proc. investicijų į įmones sumos, t. y. iki 16
Naujų įmonių***, gavusių investicijas, skaičius, vnt.	16****	8****
Papildomos sąlygos	Galimas investicijų regionuose skatinimas; didelių kompanijų, savo srities lyderių, pritraukimo skatinimas ir	Investicijų regionuose skatinimas; didelių kompanijų, savo srities lyderių, pritraukimo

	kt.	skatinimas ir kt. Galimi papildomi FP schemos elementai, siekiant paskatinti alternatyviosios rinkos (<i>First North</i>) plėtrą Lietuvoje
--	-----	--

* Jeigu FP bus įgyvendinama per fondų fondą – iš planuojamų FP skirti lėšų bus išskaičiuotos fondų fondo valdymo išlaidos (mokesčiai)

** Įmonių, pasinaudojusių FP, skaičius priklausys nuo rinkos poreikio, investicijų dydžio į įmones.

*** Nauja įmonė – įmonė, sukurta ne anksčiau kaip prieš trejus metus (imtinei) iki projekto sutarties tarp įmonės ir įgyvendinančiosios institucijos ar paskolos, finansinės nuomos (lizingo), faktoringo arba investavimo sutarties (kai įgyvendinamos finansinės priemonės) tarp įmonės ir finansinės priemonės valdytojo ir (ar) finansų įstaigos, jei fondų fondas nesteigiamas, pasirašymo dienos. Nauja įmone nelaikoma įmonė, jei pasikeitė tik jos teisinė forma.

**** Naujų įmonių, pasinaudojusių FP, skaičius priklausys nuo rinkos poreikio, investicijų dydžio į įmones. Didžioji dalis „Naujų įmonių, gavusių investicijas, skaičius“ rodiklio bus pasiekta įgyvendinant priemonės veiklas pagal VP1 prioritetą

Pagal VP 1 prioritetą būtinas Lietuvos 2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos išankstinio vertinimo (*ex ante*)⁸³ sąlygos išpildymas – parengta nacionalinė arba regioninė pažangiosios specializacijos strategija, todėl VP 1 prioriteto ir, atitinkamai, didžioji dalis FP „Ankstyvos stadijos ir plėtros fondas“ ir dalies bendrai investuojančios FP, galutinių naudos gavėjų turi būti įmonės, veikiančios arba ketinančios pradėti naują ekonominę veiklą sumanios specializacijos srityse. Atkreiptinas dėmesys, kad šiuo atveju galutiniais naudos gavėjais galės būti ne tik MVĮ, bet ir didelės įmonės, jeigu būtų notifikuojama atskira valstybės pagalbos schema. Taip pat minėtose FP galimas galutinių naudos gavėjų diversifikavimas pagal veiklos etapus ir pan.

Planuojama FP „Ankstyvos stadijos ir plėtros fondas“ įgyvendinimo pradžia – ne ankstesnė nei 2016 m. pabaiga, o bendrai investuojančios FP – ne ankstesnė nei 2016 m.

7.3 3 VP prioritetas

Kaip nurodoma VP, Lietuvoje verslumo lygis ženkliai atsilieka nuo ES vidurkio, o mažos ir atviros ekonomikos pobūdis sąlygoja plėtros siekiančioms MVĮ neišvengiamą poreikį aktyviau įsijungti į vietines ir tarptautines pridėtinės vertės kūrimo grandines, aktyviai taikyti organizacines ir rinkodaros inovacijas, kurių Lietuvos įmonėse vis dar trūksta. Tuo tikslu pagal VP 3 prioritetą bus siekiama pagerinti sąlygas verslo pradžiai ir tolesnei įmonių plėtrai bei tarptautiniam konkurencingumui stiprinti. Pagal VP 3 prioritetą bus siekiama užtikrinti išorinio verslo finansavimo prieinamumą visoje Lietuvoje, perimant gerąją kitų valstybių patirtį, ypač pradedantiems verslą bei inovacijas diegiantiems SVV subjektams. FP būtų finansuojamos ir akseleravimo, ir investavimo į startuolius veiklos.

Lietuvos ekonomikos augimas ir gerovės didėjimas tiesiogiai priklauso nuo šalies MVĮ gebėjimo kurti ir eksportuoti tarptautiniu mastu konkurencingus gaminius ir paslaugas bei įsitraukti į tarptautines tinklų grandines.

⁸³ http://esinvesticijos.lt/uploads/documents/docs/7_396b74d8ed9bd368f9554f22e1c1a94b.doc.

Be to, Lietuva, remiantis statistiniais duomenimis, beveik trigubai atsilieka nuo ES–27 vidurkio pagal gamybos sąnaudomis sukuriamą pridėtinę vertę, tenkančią vienam MVĮ darbuotojui. Apdirbamosios pramonės, kuri yra vienas svarbiausių Lietuvos ūkio sektorių, produktyvumas taip pat ženkliai atsilieka nuo ES–27 vidurkio. MVĮ darbo našumą dažnai riboja žemas jų inovatyvumo lygis, kuris savo ruožtu mažina MVĮ konkurencinį pranašumą. Pagrindinis veiksnys, ribojantis MVĮ inovacinę veiklą, yra technologinių inovacijų diegimo versle ir technologinių pajėgumų tobulinimo aukšta kaina bei lėšų trūkumas įmonėse, taip pat nepakankamas įmonių organizacinių ir netechnologinių inovacijų diegimo versle aktyvumas.

2014–2020 m. programavimo laikotarpiu Lietuva sieks padidinti šalies MVĮ konkurencingumą, skatindama inovacijų diegimą versle, remdama investicijas į technologinių pajėgumų tobulinimą. Šios investicijos paskatins MVĮ produktyvumo augimą ir suteiks joms galimybę sutaupyti laiko ir finansinius išteklius panaudoti naujų aukštesnės pridėtinės vertės produktų ir paslaugų kūrimui ar esamų tobulinimui.

Todėl atsižvelgiant į VP 3 prioriteto tikslus ir į vertinimo metu atliktas apklausas, planuojama įgyvendinti faktoringo FP. Be to, atsižvelgiant į tai, kad vertinimo apklausų metu buvo nustatyta, jog artimiausiu 5 metų laikotarpiu SVV subjektams reikės atnaujinti savo turimą įrangą, investuoti į naujesnes technologijas, taip pat atsižvelgiant į vertinimo 7.1.1 dalyje nurodytas problemas ir iššūkius, su kuriais tenka susidurti SVV subjektams, ir išnagrinėjus metodologijoje siūlomas priemones nustatytam trūkumui padengti, planuojama įgyvendinti 33–35 lentelėse nurodytas SVV finansavimo FP, kurios palengvins verslui pasinaudoti išorinio verslo finansavimo šaltiniais ir prisidės prie VP nustatytų tikslų pasiekimo (toliau – SVV finansavimo FP).

33 lentelė. Siūlomos SVV finansavimo FP, skirtos kreditavimui

<i>Priemonės aprašymas</i>	<i>Pasidalytos rizikos paskolos</i>
Maksimali priemonei skiriama suma (su valdymo mokesčiais), mln. EUR*	Iki 111
Finansavimo šaltinis	ES SF lėšos
Finansavimo tipas	Per fondų fondą
Privačių lėšų dalis	Ne mažiau nei 50 proc. paskolos sumos
Orientacinis maksimalus paskolos (lizingo sandorio) dydis	4 mln. EUR (ES SF + privačios lėšos)
Rizikos pasidalijimas	Yra
Galutiniai naudos gavėjai	SVV subjektai
Valstybės pagalba	Gali būti (pvz., dėl lengvatinių palūkanų pagal <i>de minimis</i> reglamentą arba bendrosios išimties reglamentą)
Valdymo (administravimo) mokestis FT	Galimas
Derinimas su daliniu palūkanų kompensavimu	Galimas
Derinimas su technine parama	Galimas
Kitos formos nei subsidija	580**

finansinę paramą gaunančių įmonių skaičius (unikalios), vnt.	
Privačios investicijos, atitinkančios viešąją paramą įmonėms, mln. EUR	Ne mažiau kaip 86
Naujų įmonių***, gavusių investicijas, skaičius, vnt.	43****
Kitos sąlygos	Atrinkti FT įsipareigos išskolinti tam tikrą lėšų sumą, kuri bus nustatyta sutartyse

* Jeigu FP bus įgyvendinama per fondų fondą – iš planuojamų FP skirti lėšų bus išskaičiuotos fondų fondo valdymo išlaidos (mokesčiai)

** Įmonių, pasinaudojusių FP, skaičius priklausys nuo rinkos poreikio, paskolų arba lizingo sandorių dydžių.

*** Nauja įmonė – įmonė, sukurta ne anksčiau kaip prieš trejus metus (imtinai) iki projekto sutarties tarp įmonės ir įgyvendinančiosios institucijos ar paskolos, finansinės nuomos (lizingo), faktoringo arba investavimo sutarties (kai įgyvendinamos finansinės priemonės) tarp įmonės ir finansinės priemonės valdytojo ir (ar) finansų įstaigos, jei fondų fondas nesteigiamas, pasirašymo dienos. Nauja įmone nelaikoma įmonė, jei pasikeitė tik jos teisinė forma.

**** Naujų įmonių, pasinaudojusių FP, skaičius priklausys nuo rinkos poreikio, paskolų arba lizingo sandorių dydžių.

34 lentelė. Siūlomos SVV finansavimo FP, skirtos garantijoms

<i>Priemonės aprašymas</i>	<i>Portfelinės garantijos paskoloms</i>	<i>Portfelinės garantijos lizingo sandoriams</i>	<i>Portfelinės garantijos faktoringo sandoriams</i>
Maksimali priemonei skiriama suma (su valdymo mokesčiais), mln. EUR*	Iki 17,3	Iki 5,8	Iki 5,8
Finansavimo tipas	Per fondų fondą	Per fondų fondą	Per fondų fondą
Finansavimo šaltinis	ES SF lėšos	ES SF lėšos	ES SF lėšos
Garantijos dydis	Iki 80 proc.	Iki 80 proc.	Iki 80 proc.
Indikatyvi viršutinės ribos norma (angl. Cap Rate)	20-25 proc.	20-25 proc.	20-25 proc.
Orientacinė maksimali garantijos suma, mln. EUR	1,5	1,5	1,5
Galutiniai naudos gavėjai	SVV subjektai	SVV subjektai	SVV subjektai
Valstybės pagalba	Yra (pagal <i>de minimis</i> reglamentą arba bendrosios išimties reglamentą)	Yra (pagal <i>de minimis</i> reglamentą arba bendrosios išimties reglamentą)	Yra (pagal <i>de minimis</i> reglamentą arba bendrosios išimties reglamentą)
Valdymo (administravimo) mokestis FT	Galimas	Galimas	Galimas
Derinimas su daliniu palūkanų kompensavimu	Galimas	Galimas	Nėra
Kitos formos nei subsidija finansinę paramą gaunančių	527**	216**	16**

įmonių skaičius (unikalios), vnt.			
Privačios investicijos, atitinkančios viešąją paramą įmonėms, mln. EUR	90	24	24
Naujų įmonių***, gavusių investicijas, skaičius, vnt.	40****	16****	1****
Multiplikatorius, kartais	5-6,25	5-6,25	5-6,25

* Jeigu FP bus įgyvendinama per fondų fondą – iš planuojamų FP skirti lėšų bus išskaičiuotos fondų fondo valdymo išlaidos (mokesčiai)

** Įmonių, pasinaudojusių FP, skaičius priklausys nuo rinkos poreikio, paskolų arba lizingo sandorių dydžių.

*** Nauja įmonė – įmonė, sukurta ne anksčiau kaip prieš trejus metus (įmtinai) iki projekto sutarties tarp įmonės ir įgyvendinančiosios institucijos ar paskolos, finansinės nuomos (lizingo), faktoringo arba investavimo sutarties (kai įgyvendinamos finansinės priemonės) tarp įmonės ir finansinės priemonės valdytojo ir (ar) finansų įstaigos, jei fondų fondas nesterigiamas, pasirašymo dienos. Nauja įmone nelaikoma įmonė, jei pasikeitė tik jos teisinė forma.

**** Naujų įmonių, pasinaudojusių FP, skaičius priklausys nuo rinkos poreikio, paskolų arba lizingo sandorių dydžių.

35 lentelė. Siūlomos SVV finansavimo FP, skirtos rizikos kapitalo investicijoms

	<i>Plėtos fondas I</i>	<i>Plėtos fondas II</i>	<i>Bendrai su verslo angelais investuojantis fondas</i>	<i>Akseleravimo fondas</i>
Preliminariai skiriama valstybės lėšų suma (su valdymo mokesčiais), mln. EUR*	Iki 15,6	Iki 17,4	Iki 11	Iki 14,48
Finansavimo šaltiniai	ES SF lėšos	ES SF lėšos	ES SF lėšos	ES SF lėšos
Privačios lėšos, proc.	Pagal bendrosios išimties reglamentą nuo 10 iki 60 proc., investuojama į fondą	Pagal bendrosios išimties reglamentą nuo 10 iki 60 proc., investuojama į fondą	Ne mažiau kaip 50 proc. kiekvienos investicijos, investuojama į MVĮ	Ne mažiau kaip 5 proc.
Finansavimo tipas	Per fondų fondą	Per fondų fondą	Per fondų fondą	Per fondų fondą
Galutiniai naudos gavėjai	MVĮ	MVĮ	MVĮ	Labai mažos ir mažos įmonės (MI)
Valstybės pagalba	Yra (pagal bendrosios išimties reglamentą ir (arba) notifikuotą valstybės pagalbos schemą)	Yra (pagal bendrosios išimties reglamentą ir (arba) notifikuotą valstybės pagalbos schemą)	Nėra	Yra (pagal bendrosios išimties reglamentą)
Orientacinis maksimalus fondo investicijų į vieną MVĮ dydis	Iki 20 proc. fondo vertės	Iki 20 proc. fondo vertės	600 000 EUR	Iki 10 proc. fondo vertės
Investavimas	Į MVĮ akcinį kapitalą arba į iš dalies akcinį kapitalą įmonių pradinio augimo (pradinio, ankstyvo augimo ir plėtos) stadijose	Į MVĮ akcinį kapitalą arba į iš dalies akcinį įmonių pradinio augimo (pradinio, ankstyvo augimo ir plėtos) stadijose	Į MVĮ akcinį kapitalą arba į iš dalies akcinį kapitalą įmonių pradinio augimo (pradinio, ankstyvo augimo ir plėtos) stadijose	Į MI akcinį kapitalą arba į iš dalies akcinį kapitalą įmonių prieš-parengiamojoje ir parengiamojoje stadijose
MVĮ veiklos sektoriai	Ribojama pagal valstybės pagalbos schemą	Ribojama pagal valstybės pagalbos schemą	Neribojama	Ribojama pagal valstybės pagalbos schemą
Apytikslė investuotojų (tik valstybės) gaunama	Ne daugiau 6 proc.	Ne daugiau 6 proc.	Ne daugiau 6 proc.	Ne daugiau 6 proc.

pelno dalis (ang. Hurdle Rate) RKF lygmenyje				
Kitos formos nei subsidija finansinę paramą gaunančių įmonių skaičius, vnt.	10**	12**	28**	20**
Privačios investicijos, atitinkančios viešąją paramą įmonėms, mln. EUR	Nuo 10 iki 60 proc. investicijų į įmones sumos, t. y. iki 22	Nuo 10 iki 60 proc. investicijų į įmones sumos, t. y. iki 24	Ne mažiau kaip 50 proc. investicijų į įmones sumos t. y. bent 9	Ne mažiau kaip 5 proc.
Naujų įmonių***, gavusių investicijas, skaičius, vnt.	3****	4****	14****	20****
Papildomos sąlygos	Galimas investicijų regionuose skatinimas; prioritetinių sričių išskyrimas; didelių kompanijų, savo srities lyderių, pritraukimo skatinimas ir kt.	Galimas investicijų regionuose skatinimas; prioritetinių sričių išskyrimas; didelių kompanijų, savo srities lyderių, pritraukimo skatinimas ir kt.	Galimas investicijų regionuose skatinimas; prioritetinių sričių išskyrimas; didelių kompanijų, savo srities lyderių, pritraukimo skatinimas ir kt.	Galimas investicijų regionuose skatinimas; prioritetinių sričių išskyrimas

* Jeigu FP bus įgyvendinama per fondų fondą – iš planuojamų FP skirti lėšų bus išskaičiuotos fondų fondo valdymo išlaidos (mokesčiai)

** Įmonių, pasinaudojusių FP, skaičius priklausys nuo rinkos poreikio, investicijų dydžio į įmones.

*** Nauja įmonė – įmonė, sukurta ne anksčiau kaip prieš trejus metus (imtinai) iki projekto sutarties tarp įmonės ir įgyvendinančiosios institucijos ar paskolos, finansinės nuomos (lizingo), faktoringo arba investavimo sutarties (kai įgyvendinamos finansinės priemonės) tarp įmonės ir finansinės priemonės valdytojo ir (ar) finansų įstaigos, jei fondų fondas nesteigiamas, pasirašymo dienos. Nauja įmone nelaikoma įmonė, jei pasikeitė tik jos teisinė forma.

**** Naujų įmonių, pasinaudojusių FP, skaičius priklausys nuo rinkos poreikio, investicijų dydžio į įmones.

Pagal VP 3 prioritetą galutiniais naudos gavėjais turėtų būti tik SVV subjektai. Tik esant poreikiui, bei išlaikant takoskyrą su SADM planuojama įgyvendinti FP (žr. vertinimo 7.4 dalį), konkrečiose FP bus susiaurinamas galimų galutinių naudos gavėjų ratas pagal atskirus kriterijus – veiklos sritis, finansavimo dydį, veiklos trukmę ar pan.

Planuojama daugumos SVV finansavimo FP įgyvendinimo pradžia – ne anksčiau 2015 m. pabaigos, kai baigsis iš 2007–2013 m. programavimo laikotarpio ES SF lėšų įgyvendinamos INVEGOS fondo ir JEREMIE kontroliuojančiojo fondo FP lėšų panaudojimo laikotarpis ir rinkoje atsiras atitinkamų paskolų, investicijų ir garantijų trūkumas, o bendrai investuojančios FP – ne ankstesnė nei 2016 m. Be to, būtina atsižvelgti į tai, kad rizikos kapitalo FP įgyvendinimo pradžia priklausys nuo privačių investuotojų pritraukimo proceso, kuris gali trukti nuo 12 iki 18 mėnesių po FT atrinkimo.

Be to, vadovaujantis Reglamento Nr. 1303/2013 nuostatomis ir nacionalinių teisės aktų, reglamentuojančių struktūrinę paramą, reikalavimais, svarstoma galimybė SVV finansavimo FP, skirtą kreditavimui, derinti su palūkanų normos negražinamąja subsidija, palengvinančia verslo plano įgyvendinimą.

Atsižvelgiant į tai, kad vertinimo apklausose nustatyta, jog, siekiant gauti išorinį verslo finansavimą, verslui dažnai trūksta lėšų užstatui, lengvatinių paskolų teikimą iš ES SF lėšų planuojama derinti su kita finansine parama teikiant garantijas ir garantijos mokesčio negražinamąją subsidiją. Papildomą garantijų FP svarstoma finansuoti iš grįžusių (nacionalinių) lėšų, gautų įgyvendinant INVEGOS fondo ir (ar) JEREMIE kontroliuojančiojo fondo priemones.

7.4 7 VP prioritetas

Pagal VP 7 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir dalyvavimas darbo rinkoje“ 7.3.3 uždavinį „Padidinti darbo paklausą skatinant gyventojų, ypač susiduriančių su sunkumais darbo rinkoje, verslumą“ yra planuojamos įgyvendinti verslo finansavimą palengvinančios priemonės verslo pradžiai. 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu ESF lėšomis yra planuojama įgyvendinti priemonę, skirtą projektui, apimančiam FP.

Pagal vertinimo apklausos rezultatus matyti, kad SVV subjektai aktyviai domisi verslo plėtros galimybėmis, yra susipažinę su įvairių FT siūlomomis paslaugomis ir turi pakankamai patirties naudodami skirtingas išorinio verslo finansavimo priemones. SVV subjektai įvardijo, kad populiariausi FT yra KĮ, o populiariausia finansavimo priemonė – paskola. Dauguma jų atsakė, kad ir ateityje planuoja kreiptis į KĮ dėl paskolų, todėl 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu įgyvendinamos FP yra labiausiai atitinkančios SVV subjektų poreikius ir FT planus bei galimybes. Todėl, atsižvelgiant į metodologiją ir remiantis 18 lentele, siūloma įgyvendinti lengvatinių paskolų FP, kuri paskatins gyventojus, ypač susiduriančius su sunkumais darbo rinkoje, pradėti savo verslą. Pasirinktas FP būdas leis sumažinti finansavimo trūkumą naujai įsteigtoms įmonėms, kuris buvo identifikuotas vertinimo 3.3 dalyje bei padės pritraukti daugiausiai privačių investicijų.

Išnagrinėjus metodologijoje siūlomas priemones nustatytam trūkumui padengti, siūloma FP – lengvatinės paskolos pradedantiems verslą (toliau – FP pradedantiems verslą), kurios pagrindiniai kriterijai yra nurodyti 36 lentelėje.

36 lentelė. Siūloma FP pradedantiems verslą

	<i>FP pradedantiems verslą</i>
Maksimali priemonei skiriama suma, mln. EUR*	Iki 24,6
Finansavimo tipas	Per fondų fondą
Privačių lėšų dalis	Ne mažiau nei 10 proc. paskolos sumos
Finansavimo šaltinis	ES SF lėšos
Orientacinis maksimalus paskolos (lizingo sandorio) dydis	25 tūkst. EUR
Rizikos pasidalijimas	Galimas
Galutiniai naudos gavėjai	SVV subjektai, veikiantys <12 mėn. (išskyrus vidutines įmones)
Valstybės pagalba	Yra (pagal <i>de minimis</i> arba bendrosios išimties reglamentus)
Valdymo (administravimo) mokesčiai FT	Galimas
Derinimas su daliniu palūkanų kompensavimu	Galimas
Derinimas su technine parama	Galimas
Planuojamas SVV subjektų, gavusių paramą, skaičius	Ne mažiau nei 1000
Kitos sąlygos	Atrinkti FT įsipareigos išskolinti tam tikrą lėšų sumą, kuri bus nustatyta sutartyse su FT

* Jeigu FP bus įgyvendinama per fondų fondą – iš planuojamų FP skirti lėšų bus išskaičiuotos fondų fondo valdymo išlaidos (mokesčiai)

Siūloma FP pradedantiems verslą yra gerosios praktikos pavyzdžio – VSF tęsinys. 2007–2013 m. programavimo laikotarpio patirtis rodo, kad siūloma FP su papildomomis priemonėmis (daliniu paskolų palūkanų kompensavimu, subsidijomis darbo užmokesčiui bei garantijų teikimu) (žr. vertinimo 6.3 dalį) yra paklausī ir aktuali galutiniams naudos gavėjams.

FP pradedantiems verslą numatomi potencialūs galutiniai naudos gavėjai – SVV subjektai, veikiantys ne ilgiau kaip vienerius metus: labai mažos įmonės, mažos įmonės, kaip apibrėžta LR smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatyme (toliau – Smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymas) bei fiziniai asmenys, kurie įstatymų nustatyta tvarka verčiasi ūkine komercine veikla (įskaitant tą, kuria verčiamasi turint verslo liudijimą).

2014–2020 m. programavimo laikotarpiu planuojama ypatingą dėmesį skirti gyventojų, o ypač susiduriančių su sunkumais darbo rinkoje, verslumo skatinimui. Todėl FP pradedantiems verslą vienas

iš svarbiausių prioritetų bus sukurti palankesnes sąlygas tiems pradedantiesiems verslininkams, kuriems savarankiškos veiklos startas rinkoje įprastomis sąlygomis yra ypatingai sunkus ir sudėtingas.

FP pradedantiems verslą potencialūs galutiniai naudos gavėjai – ūkio subjektai, veikiantys visuose ūkio sektoriuose, išskyrus žemės ūkio, žuvininkystės ir akvakultūros sektoriuose veikiančius ūkio subjektus. Takoskyros su VP 3.1 ir 3.3 investicinių prioritetų veiklomis nustatomos pagal 2 kriterijus: paskolos dydį ir verslo (įmonės) veiklos trukmę. Pagal VP 7.3.3 uždavinį pradedantiesiems verslą SVV subjektams, registruotiems ir veikiantiems ne ilgiau kaip vienerius metus (labai mažoms įmonėms, mažoms įmonėms bei fiziniams asmenims, vykdančiams individualią veiklą pagal verslo liudijimą arba pagal pažymą) planuojama teikti iki 25 tūkst. EUR lengvatines paskolas.

Planuojama FP pradedantiems verslą įgyvendinimo pradžia – ne anksčiau 2015 m. pabaigos, kai baigsis VSF paskolų teikimas ir rinkoje atsiras tokių paskolų trūkumas. Kadangi FP pradedantiems verslą yra VSF tęsinys, tai sudarys galimybę teikti labai mažas paskolas beveik nepertraukiamai ir nesukels papildomų sunkumų galutiniams naudos gavėjams.

2014–2020 m. programavimo laikotarpiu FP pradedantiems verslą planuojama derinti su negrąžinamosiomis subsidijomis, skirtomis tiems patiems galutiniams naudos gavėjams.

FP pradedantiems verslą su negrąžinamosiomis subsidijomis iš ES struktūrinių fondų lėšų teikimą, vadovaujantis Reglamento Nr. 1303/2013 nuostatomis ir nacionalinių teisės aktų, reglamentuojančių struktūrinę paramą, reikalavimais, svarstoma galimybė derinti šiais būdais:

1. lengvatinių paskolų teikimą pradedantiesiems verslą tame pačiame veiksmo (viename projekte) derinti su technine parama, skiriant negrąžinamąją subsidiją veikloms, padedančioms pradedantiesiems verslininkams techniškai pasirengti investicijoms, t. y. gauti lengvatinę paskolą verslo pradžiai ir įgyvendinti verslo planą;

2. lengvatinių paskolų teikimą pradedantiesiems verslą derinti su palūkanų normos negrąžinamąją subsidija, palengvinančia verslo plano įgyvendinimą pradiniam veiklos etape;

3. atsižvelgiant į tai, kad vertinimo apklausose nustatyta, jog, siekiant gauti finansavimą verslo pradžiai, pradedantiesiems verslą dažnai trūksta lėšų užstatui, lengvatinių paskolų teikimą iš ES SF lėšų planuojama derinti su finansine parama teikiant garantijas ir garantijos mokesčio negrąžinamąją subsidiją. Papildomą FP svarstoma finansuoti iš grįžusių (nacionalinių) lėšų, gautų įgyvendinus VSF;

4. lengvatinių paskolų teikimą pradedantiesiems verslą planuojama derinti su nefinansinėmis priemonėmis teikiant negrąžinamąsias subsidijas pradėjusiems verslą, t. y. ketinama paremti verslininkus, pradėjusius verslą pradiniam savarankiško verslo etape, teikiant paskatas, naujame versle kuriantiems naujas darbo vietas ir išlaikant esamas.

8 Tikėtini rezultatai ir stebėsenos sistema

8.1 Kiekybinių rezultatų nustatymas

Siekiant VP numatytų tikslų pagal atskirus prioritetus, investicinius prioritetus ir konkrečius uždavinius, bei siekiant padengti nustatytą rinkos trūkumą, turėtų būti įgyvendinamos vertinimo 7 dalyje identifikuotos FP. Kiekvienos FP įgyvendinimas yra siejamas su tam tikrų rodiklių, kuriais bus matuojama FP įgyvendinimo rezultatas, pasiekimo. Toliau bus aprašomi galimų įgyvendinti FP tikėtini rezultatai, jei FP įgyvendinimui būtų skiriami maksimalūs dydžiai (žr. vertinimo 28 lentelę).

2014–2020 m. programavimo laikotarpiu FP įgyvendinimui VP 1 ir 3 prioritetuose nėra numatyta atskiro uždavinio, kaip tai buvo 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu, todėl atskirų FP rodiklių VP 1 ir 3 prioritetų uždaviniuose nenustatyta. VP 1 ir 3 prioritetų uždaviniuose nustatytų rodiklių reikšmės išskaidomos atskiroms priemonėms. Be to, dalis galimų įgyvendinti FP gali būti finansuojamos skirtingų uždavinių ir prioritetų lėšomis, todėl rodikliai ir jų siektinos reikšmės skaidomos. Siektinos reikšmės apskaičiuotos remiantis 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu pasiektais rezultatais, lėšų skolinimo, investavimo tendencijomis ir atsižvelgiant į planuojamus įgyvendinti finansinius produktus.

VP 7 prioriteto „Kokybiško užimtumo ir dalyvavimo darbo rinkoje skatinimas“ 3 konkretaus uždavinio „Padidinti darbo paklausą skatinant gyventojų, ypač susiduriančių su sunkumais darbo rinkoje, verslumą“ lygmeniu yra nustatyti VP stebėsenos rodikliai su pradinėmis (rezultato rodiklių atveju) ir siektinomis reikšmėmis.

8.1.1 Tikėtini FP „Ankstyvos stadijos ir plėtros fondas“ ir „Ko-investicinis fondas“ rezultatai

Siekiant VP 1 prioriteto „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ 2 investicinio prioriteto „Verslo investicijų į MTI skatinimas, įmonių, MTI centrų ir aukštojo mokslo sektoriaus ryšių bei sąveikos plėtojimas, visų pirma skatinant investicijas į produktų ir paslaugų plėtrą, technologijas, socialines ir viešosioms paslaugoms teikti skirtas inovacijas; taip pat paklausos, jungimosi į tinklus, grupių ir atvirų inovacijų skatinimas pagal pažangiosios specializacijos strategiją remiant technologinius ir taikomųjų mokslų tyrimus, bandomųjų linijų diegimą, išankstinio produktų patvirtinimo veiksmus ir didelio poveikio technologijų pažangiosios gamybos pajėgumus, pirminės gamybos bei bendrosios paskirties technologijų sklaidą“ 1.2.1 uždavinio „Padidinti mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų veiklų aktyvumą privačiame sektoriuje“ įgyvendinimo VP yra numatyti rodikliai su siektinomis reikšmėmis iki 2023 m. pabaigos, nurodyti 37–38 lentelėse.

Pažymėtina, kad 37–38 lentelėse nurodytų FP finansavimo šaltinis nurodytas iš dviejų VP prioritetų – iš VP 1 ir 3 prioritetų, todėl šios FP prisideda ir prie VP 3 prioriteto „Smulkiųjų ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimas“ 3.1 investicinio prioriteto „Verslumo, ypač sudarant palankesnes sąlygas pritaikyti naujas idėjas ekonominei veiklai, ir naujų įmonių, įskaitant verslo inkubatorius, steigimo skatinimas“ 3.1.1 uždavinio „Padidinti verslumo lygį“ įgyvendinimo.

Atkreiptinas dėmesys, kad žemiau priemonių lentelėse nurodytų produkto rodiklių reikšmės priklauso nuo rinkos poreikio, investicijų dydžio į įmones, paskolų ir lizingo sandorių dydžių, todėl galutiniai pasiekti produkto rodikliai gali kisti.

37 lentelėje nurodomi galimos įgyvendinti FP „Ankstyvos stadijos ir plėtros fondas“ tikėtini pasiekti rodikliai su nurodyta maksimalia lėšų suma.

37 lentelė. FP „Ankstyvos stadijos ir plėtros“ tikėtinos pasiekti VP rodiklių reikšmės

FP	<i>Ankstyvos stadijos ir plėtros fondas</i>				
Finansavimo šaltinis	ERPF				
FP biudžetas, mln. EUR	Iki 14,8 (11,8 mln. EUR – 1.2.1 uždavinys; 3 mln. EUR – 3.1.1 uždavinys)				
VP 1 prioriteto 1.2 investicinio prioriteto 1.2.1 uždavinys – padidinti mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų veiklų aktyvumą privačiame sektoriuje					
Rezultato rodiklis*	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vnt.	Pradinė reikšmė 2011 m.	Siektina reikšmė 2023 m.	Duomenų šaltinis
	Verslo sektoriaus išlaidos MTEP, tenkančios vienam gyventojui	EUR	24,10	60,70	Eurostatas
Produkto rodiklis	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vnt.	Pradinė reikšmė	Siektina reikšmė 2023 m.	Duomenų šaltinis
	Kitos formos nei subsidija finansinę paramą gaunančių įmonių skaičius	Įmonės	-	16	Duomenys iš projektų
	Privačios investicijos, atitinkančios viešąją paramą įmonėms (ne subsidijos)	EUR	-	1 170 000	Duomenys iš projektų
VP 3 prioriteto 3.1 investicinio prioriteto 3.1.1 uždavinys – padidinti verslumo lygį					
Rezultato rodiklis**	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vnt.	Pradinė reikšmė 2010 m.	Siektina reikšmė 2023 m.	Duomenų šaltinis
	Verslumo lygis: įmonių ir fizinių asmenų, tenkančių 1000 gyventojų, skaičius	Skaičius	39	48	Eurostatas
Produkto rodiklis	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vnt.	Pradinė reikšmė	Siektina reikšmė 2023 m.	Duomenų šaltinis
	Kitos formos nei subsidija finansinę paramą gaunančių įmonių skaičius	Įmonės	-	4	Duomenys iš projektų

	Privačios investicijos, atitinkančios viešąją paramą įmonėms (ne subsidijos)	EUR	-	330 000	Duomenys iš projektų
	Naujų įmonių, gavusių investicijas, skaičius	Įmonės	-	3***	Duomenys iš projektų

* Prie šio rezultato rodiklio pasiekimo prisideda daugiau priemonių, įgyvendinamų per VP 1 prioriteto 1.2 investicinio prioriteto 1.2.1 uždavinį „Padidinti mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros, ir inovacijų veiklų aktyvumą privačiame sektoriuje“

** Prie šio rezultato rodiklio pasiekimo prisideda daugiau priemonių, įgyvendinamų per VP 3 prioriteto 3.1 investicinio prioriteto 3.1.1 uždavinį „Padidinti verslumo lygį“

*** Didžioji dalis „Naujų įmonių, gavusių investicijas, skaičius“ rodiklio bus pasiekta įgyvendinant priemonės veiklas pagal VP1 prioritetą

38 lentelėje nurodomi galimos įgyvendinti FP „Ko-investicinis fondas“ tikėtini pasiekti rodikliai su nurodyta maksimalia lėšų suma.

38 lentelė. FP „Ko-investicinis fondas“ tikėtinos pasiekti VP rodiklių reikšmės

FP	<i>Ko-investicinis fondas</i>				
Finansavimo šaltinis	ERPF				
FP biudžetas, mln. EUR	Iki 11,6 (5,8 mln. EUR – 1.2.1 uždavinys; 5,8 mln. EUR – 3.1.1 uždavinys)				
VP 1 prioriteto 1.2 investicinio prioriteto 1.2.1 uždavinys – padidinti mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų veiklų aktyvumą privačiame sektoriuje					
Rezultato rodiklis*	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vnt.	Pradinė reikšmė 2011 m.	Siektina reikšmė 2023 m.	Duomenų šaltinis
	Verslo sektoriaus išlaidos MTEP, tenkančios vienam gyventojui	EUR	24,10	60,70	Eurostatas
Produkto rodiklis	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vnt.	Pradinė reikšmė	Siektina reikšmė 2023 m.	Duomenų šaltinis
	Kitos formos nei subsidija finansinę paramą gaunančių įmonių skaičius	Įmonės	-	8	Duomenys iš projektų
	Privačios investicijos, atitinkančios viešąją paramą įmonėms (ne subsidijos)	EUR	-	3 600 000	Duomenys iš projektų
VP 3 prioriteto 3.1 investicinio prioriteto 3.1.1 uždavinys - padidinti verslumo lygį					
Rezultato rodiklis**	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vnt.	Pradinė reikšmė 2010 m.	Siektina reikšmė 2023 m.	Duomenų šaltinis

	Verslumo lygis: įmonių ir fizinių asmenų, tenkančių 1000 gyventojų, skaičius	Skaičius	39	48	Eurostatas
Produkto rodiklis	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vnt.	Pradinė reikšmė	Siektina reikšmė 2023 m.	Duomenų šaltinis
	Kitos formos nei subsidija finansinę paramą gaunančių įmonių skaičius	Įmonės	-	8	Duomenys iš projektų
	Privačios investicijos, atitinkančios viešąją paramą įmonėms (ne subsidijos)	EUR	-	3 600 000	Duomenys iš projektų
	Naujų įmonių, gavusių investicijas, skaičius	Įmonės	-	4***	Duomenys iš projektų

* Prie šio rezultato rodiklio pasiekimo prisideda daugiau priemonių, įgyvendinamų per VP 1 prioriteto 1.2 investicinio prioriteto 1.2.1 uždavinį „Padidinti mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros, ir inovacijų veiklą aktyvumą privačiame sektoriuje“

** Prie šio rezultato rodiklio pasiekimo prisideda daugiau priemonių, įgyvendinamų per VP 3 prioriteto 3.1 investicinio prioriteto 3.1.1 uždavinį „Padidinti verslumo lygį“

*** Didžioji dalis „Naujų įmonių, gavusių investicijas, skaičius“ rodiklio bus pasiekta įgyvendinant priemonės veiklas pagal VP1 prioritetą

8.1.2 Tikėtini FP „Portfelinės garantijos paskoloms“, „Portfelinės garantijos lizingo sandoriams“, „Plėtros fondas I“, „Plėtros fondas II“, „Bendrai su verslo angelais investuojantis fondas“ ir „Akseleravimo fondas“ rezultatai

Siekiant VP 3 prioriteto „Smulkiųjų ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimas“ 3.1 investicinio prioriteto „Verslumo, ypač sudarant palankesnes sąlygas pritaikyti naujas idėjas ekonominei veiklai, ir naujų įmonių, įskaitant verslo inkubatorius, steigimo skatinimas“ 3.1.1 uždavinio „Padidinti verslumo lygį“ įgyvendinimo VP yra numatyti rodikliai su siektinomis reikšmėmis iki 2023 m. pabaigos, nurodyti 39–43¹ lentelėse.

39 lentelėje nurodomi galimos įgyvendinti FP „Portfelinės garantijos paskoloms“ tikėtini pasiekti rodikliai su nurodyta maksimalia lėšų suma.

39 lentelė. FP „Portfelinės garantijos paskoloms“ tikėtinos pasiekti VP rodiklių reikšmės

FP	<i>Portfelinės garantijos paskoloms</i>				
Finansavimo šaltinis	ERPF				
FP biudžetas, mln. EUR	Iki 17,3				
VP 3 prioriteto 3.1 investicinio prioriteto 3.1.1 uždavinys – padidinti verslumo lygį					
Rezultato rodiklis*	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vnt.	Pradinė reikšmė	Siektina reikšmė	Duomenų šaltinis

		2010 m.	2023 m.		
	Verslumo lygis: įmonių ir fizinių asmenų, tenkančių 1000 gyventojų, skaičius	Skaičius	39	48	Eurostatas
Produkto rodiklis	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vnt.	Pradinė reikšmė	Siektina reikšmė 2023 m.	Duomenų šaltinis
	Kitos formos nei subsidija finansinę paramą gaunančių įmonių skaičius	Įmonės	-	527	Duomenys iš projektų
	Privačios investicijos, atitinkančios viešąją paramą įmonėms (ne subsidijos)	EUR	-	90 000 000	Duomenys iš projektų
	Naujų įmonių, gavusių investicijas, skaičius	Įmonės	-	40	Duomenys iš projektų

* Prie šio rezultato rodiklio pasiekimo prisideda daugiau priemonių, įgyvendinamų per VP 3 prioriteto 3.1 investicinio prioriteto 3.1.1 uždavinį „Padidinti verslumo lygį“

40 lentelėje nurodomi galimos įgyvendinti FP „Portfelinės garantijos lizingo sandoriams“ tikėtini pasiekti rodikliai su nurodyta maksimalia lėšų suma.

40 lentelė. FP „Portfelinės garantijos lizingo sandoriams“ tikėtinos pasiekti VP rodiklių reikšmės

FP	<i>Portfelinės garantijos lizingo sandoriams</i>				
Finansavimo šaltinis	ERPF				
FP biudžetas, mln. EUR	Iki 5,8				
VP 3 prioriteto 3.1 investicinio prioriteto 3.1.1 uždavinys – padidinti verslumo lygį					
Rezultato rodiklis*	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vnt.	Pradinė reikšmė 2010 m.	Siektina reikšmė 2023 m.	Duomenų šaltinis
	Verslumo lygis: įmonių ir fizinių asmenų, tenkančių 1000 gyventojų, skaičius	skaičius	39	48	Eurostatas
Produkto rodiklis	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vnt.	Pradinė reikšmė	Siektina reikšmė 2023 m.	Duomenų šaltinis
	Kitos formos nei subsidija finansinę paramą gaunančių	Įmonės	-	216	Duomenys iš projektų

	įmonių skaičius				
	Privačios investicijos, atitinkančios viešąją paramą įmonėms (ne subsidijos)	EUR	-	24 000 000	Duomenys iš projektų
	Naujų įmonių, gavusių investicijas, skaičius	Įmonės	-	16	Duomenys iš projektų

* Prie šio rezultato rodiklio pasiekimo prisideda daugiau priemonių, įgyvendinamų per VP 3 prioriteto 3.1 investicinio prioriteto 3.1.1 uždavinį „Padidinti verslumo lygį“

41 lentelėje nurodomi galimos įgyvendinti FP „Plėtros fondas I“ (rizikos kapitalo investicijos) tikėtini pasiekti rodikliai su nurodyta maksimalia lėšų suma.

41 lentelė. FP „Plėtros fondas I“ tikėtinos pasiekti VP rodiklių reikšmės

FP	<i>Plėtros fondas I (rizikos kapitalo investicijos)</i>				
Finansavimo šaltinis	ERPF				
FP biudžetas, mln. EUR	Iki 15,6				
VP 3 prioriteto 3.1 investicinio prioriteto 3.1.1 uždavinys – padidinti verslumo lygį					
Rezultato rodiklis*	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vnt.	Pradinė reikšmė 2010 m.	Siektina reikšmė 2023 m.	Duomenų šaltinis
	Verslumo lygis: įmonių ir fizinių asmenų, tenkančių 1000 gyventojų, skaičius	Skaičius	39	48	Eurostatas
Produkto rodiklis	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vnt.	Pradinė reikšmė	Siektina reikšmė 2023 m.	Duomenų šaltinis
	Kitos formos nei subsidija finansinę paramą gaunančių įmonių skaičius	Įmonės	-	10	Duomenys iš projektų
	Privačios investicijos, atitinkančios viešąją paramą įmonėms (ne subsidijos)	EUR	-	10 000 000	Duomenys iš projektų
	Naujų įmonių, gavusių investicijas,	Įmonės	-	3	Duomenys iš projektų

	skaičius			
--	----------	--	--	--

* Prie šio rezultato rodiklio pasiekimo prisideda daugiau priemonių, įgyvendinamų per VP 3 prioriteto 3.1 investicinio prioriteto 3.1.1 uždavinį „Padidinti verslumo lygį“

42 lentelėje nurodomi galimos įgyvendinti FP „Plėtos fondas II“ (rizikos kapitalo investicijos) tikėtini pasiekti rodikliai su nurodyta maksimalia lėšų suma.

42 lentelė. FP „Plėtos fondas II“ tikėtinos pasiekti VP rodiklių reikšmės

FP	<i>Plėtos fondas II (rizikos kapitalo investicijos)</i>				
Finansavimo šaltinis	ERPF				
FP biudžetas, mln. EUR	Iki 17,4				
VP 3 prioriteto 3.1 investicinio prioriteto 3.1.1 uždavinys – padidinti verslumo lygį					
Rezultato rodiklis*	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vnt.	Pradinė reikšmė 2010 m.	Siektina reikšmė 2023 m.	Duomenų šaltinis
		Verslumo lygis: įmonių ir fizinių asmenų, tenkančių 1000 gyventojų, skaičius	Skaičius	39	48
Produkto rodiklis	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vnt.	Pradinė reikšmė	Siektina reikšmė 2023 m.	Duomenų šaltinis
	Kitos formos nei subsidija finansinę paramą gaunančių įmonių skaičius	Įmonės	-	12	Duomenys iš projektų
	Privačios investicijos, atitinkančios viešąją paramą įmonėms (ne subsidijos)	EUR	-	11 000 000	Duomenys iš projektų
	Naujų įmonių, gavusių investicijas, skaičius	Įmonės	-	4	Duomenys iš projektų

* Prie šio rezultato rodiklio pasiekimo prisideda daugiau priemonių, įgyvendinamų per VP 3 prioriteto 3.1 investicinio prioriteto 3.1.1 uždavinį „Padidinti verslumo lygį“

43 lentelėje nurodomi galimos įgyvendinti FP „Bendrai su verslo angelais investuojantis fondas“ (rizikos kapitalo investicijos) tikėtini pasiekti rodikliai su nurodyta maksimalia lėšų suma.

43 lentelė. FP „Bendrai su verslo angelais investuojantis fondas“ tikėtinos pasiekti VP rodiklių reikšmės

FP	<i>Bendrai su verslo angelais investuojantis fondas</i>				
Finansavimo šaltinis	ERPF				
FP biudžetas, mln. EUR	Iki 11				
VP 3 prioriteto 3.1 investicinio prioriteto 3.1.1 uždavinys – padidinti verslumo lygį					
Rezultato rodiklis*	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vnt.	Pradinė reikšmė 2010 m.	Siektina reikšmė 2023 m.	Duomenų šaltinis
	Verslumo lygis: įmonių ir fizinių asmenų, tenkančių 1000 gyventojų, skaičius	Skaičius	39	48	Eurostatas
Produkto rodiklis	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vnt.	Pradinė reikšmė	Siektina reikšmė 2023 m.	Duomenų šaltinis
	Kitos formos nei subsidija finansinę paramą gaunančių įmonių skaičius	Įmonės	-	28	Duomenys iš projektų
	Privačios investicijos, atitinkančios viešąją paramą įmonėms (ne subsidijos)	EUR	-	9 000 000	Duomenys iš projektų
	Naujų įmonių, gavusių investicijas, skaičius	Įmonės	-	14	Duomenys iš projektų

* Prie šio rezultato rodiklio pasiekimo prisideda daugiau priemonių, įgyvendinamų per VP 3 prioriteto 3.1 investicinio prioriteto 3.1.1 uždavinį „Padidinti verslumo lygį“

43¹ lentelėje nurodomi galimos įgyvendinti rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“ (rizikos kapitalo investicijos) tikėtini pasiekti rodikliai su nurodyta maksimalia lėšų suma.

43¹ lentelė. FP „Akseleravimo fondas“ tikėtinos pasiekti VP rodiklių reikšmės

FP	<i>Akseleravimo fondas</i>				
Finansavimo šaltinis	ERPF				
FP biudžetas, mln. EUR	Iki 14,48				
VP 3 prioriteto 3.1 investicinio prioriteto 3.1.1 uždavinys – padidinti verslumo lygį					
Rezultato rodiklis*	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vnt.	Pradinė reikšmė 2019 m.	Siektina reikšmė 2023 m.	Duomenų šaltinis

	Verslumo lygis: įmonių ir fizinių asmenų, tenkančių 1000 gyventojų, skaičius	Skaičius	39	48	Eurostatas
Produkto rodiklis	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vnt.	Pradinė reikšmė	Siektina reikšmė 2023 m.	Duomenų šaltinis
	Kitos formos nei subsidija finansinę paramą gaunančių įmonių skaičius	Įmonės	-	20	Duomenys iš projektų
	Privačios investicijos, atitinkančios viešąją paramą įmonėms (ne subsidijos)	EUR	-	724 000	Duomenys iš projektų
	Naujų įmonių, gavusių investicijas, skaičius	Įmonės	-	20	Duomenys iš projektų

* Prie šio rezultato rodiklio pasiekimo prisideda daugiau priemonių, įgyvendinamų per VP 3 prioriteto 3.1 investicinio prioriteto 3.1.1 uždavinį „Padidinti verslumo lygį“

8.1.3 Tikėtini FP „Portfelinės garantijos faktoringo sandoriams“ rezultatai

Siekiant VP 3 prioriteto „Smulkią ir vidutinį verslo konkurencingumo skatinimas“ 3.2 investicinio prioriteto „Naujų MVĮ verslo modelių, ypač internacionalizavimo, kūrimas ir įgyvendinimas“ 3.2.1 uždavinio „Padidinti MVĮ tarptautiškumą“ įgyvendinimo VP numatyti rodikliai su siektinomis reikšmėmis iki 2023 m. pabaigos nurodyti 44 lentelėje.

44 lentelėje nurodomi galimos įgyvendinti FP „Portfelinės garantijos faktoringo sandoriams“ tikėtini pasiekti rodikliai su nurodyta maksimalia lėšų suma.

44 lentelė. FP „Portfelinės garantijos faktoringo sandoriams“ tikėtinos pasiekti VP rodiklių reikšmės

FP	<i>Portfelinės garantijos faktoringo sandoriams</i>				
Finansavimo šaltinis	ERPF				
FP biudžetas, mln. EUR	Iki 5,8				
VP 3 prioriteto 3.2 investicinio prioriteto 3.2.1 uždavinys – padidinti MVĮ tarptautiniškumą					
Rezultato rodiklis*	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vnt.	Pradinė reikšmė 2013 m.	Siektina reikšmė 2023 m.	Duomenų šaltinis
	MVĮ lietuviškos kilmės prekių eksporto dalis nuo BVP	Proc.	16,3	18,1	Eurostatas
Produkto rodiklis	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vnt.	Pradinė reikšmė	Siektina reikšmė 2023 m.	Duomenų šaltinis
	Kitos formos nei subsidija finansinę paramą gaunančių įmonių skaičius	Įmonės	-	16	Duomenys iš projektų
	Privačios investicijos, atitinkančios viešąją paramą įmonėms (ne subsidijos)	EUR	-	24 000 000	Duomenys iš projektų

* Prie šio rezultato rodiklio pasiekimo prisideda daugiau priemonių, įgyvendinamų per VP 3 prioriteto 3.2 investicinio prioriteto 3.2.1 uždavinį – „Padidinti MVĮ tarptautiniškumą“

8.1.4 Tikėtini FP „Pasidalytos rizikos paskolos“ rezultatai

Siekiant VP 3 prioriteto „Smulkiojo ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimas“ 3.1 investicinio prioriteto „Verslumo, ypač sudarant palankesnes sąlygas pritaikyti naujas idėjas ekonominei veiklai, ir naujų įmonių, įskaitant verslo inkubatorius, steigimo skatinimas“ 3.1.1 uždavinio „Padidinti verslumo lygį“ įgyvendinimo bei siekiant VP 3 prioriteto „Smulkiojo ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimas“ 3.3 investicinio prioriteto „MVĮ gebėjimų augti regioninėse, nacionalinėse ir tarptautinėse rinkose ir inovacijų diegimo procesuose rėmimas“ 3.3.1 uždavinio „Padidinti MVĮ produktyvumą“ įgyvendinimo VP numatyti rodikliai su siektinomis reikšmėmis iki 2023 m. pabaigos nurodyti 45 lentelėje.

45 lentelė. FP „Pasidalytos rizikos paskolos“ tikėtinos pasiekti VP rodiklių reikšmės

FP	<i>Pasidalytos rizikos paskolos</i>				
Finansavimo šaltinis	ERPF				
FP biudžetas, mln. EUR	Iki 111 (38,9 mln. EUR – 3.1.1 uždavinys; 72,1 mln. EUR – 3.3.1 uždavinys)				
VP 3 prioriteto 3.1 investicinio prioriteto 3.1.1 uždavinys – padidinti verslumo lygį					
Rezultato rodiklis*	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vnt.	Pradinė reikšmė 2010 m.	Siektina reikšmė 2023 m.	Duomenų šaltinis
		Verslumo lygis: įmonių ir fizinių asmenų, tenkančių 1000 gyventojų, skaičius	Skaičius	39	48
Produkto rodiklis	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vnt.	Pradinė reikšmė	Siektina reikšmė 2023 m.	Duomenų šaltinis
	Kitos formos nei subsidija finansinę paramą gaunančių įmonių skaičius	Įmonės	-	209	Duomenys iš projektų
	Privačios investicijos, atitinkančios viešąją paramą įmonėms (ne subsidijos)	EUR	-	30 960 000	Duomenys iš projektų
	Naujų įmonių, gavusių investicijas, skaičius	Įmonės	-	15	Duomenys iš projektų
VP 3 prioriteto 3.3 investicinio prioriteto 3.3.1 uždavinys – padidinti MVĮ produktyvumą					
Rezultato rodiklis*	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vnt.	Pradinė reikšmė 2011 m.	Siektina reikšmė 2023 m.	Duomenų šaltinis
	Pridėtinė vertė gamybos sąnaudomis, sukurta MVĮ, tenkanti vienam darbuotojui	EUR per metus	12 432	17 726	Eurostatas
Produkto rodiklis	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vnt.	Pradinė reikšmė	Siektina reikšmė 2023 m.	Duomenų šaltinis
	Kitos formos nei subsidija finansinę paramą gaunančių įmonių skaičius	Įmonės	-	371	Duomenys iš projektų
	Privačios investicijos, atitinkančios viešąją paramą įmonėms (ne subsidijos)	EUR	-	55 040 000	Duomenys iš projektų

* Prie rezultato rodiklio pasiekimo prisideda daugiau priemonių, įgyvendinamų per VP 3 prioriteto atitinkamą investicinį prioritetą

8.1.5 Tikėtini FP pradedantiesiems verslą rezultatai

SADM, siekdama VP 7 prioriteto „Kokybiško užimtumo ir dalyvavimo darbo rinkoje skatinimas“ tikslų ir 3 konkretaus uždavinio „Padidinti darbo paklausą skatinant gyventojų, ypač susiduriančių su sunkumais darbo rinkoje, verslumą“ įgyvendinimo, VP šio uždavinio lygmeniu nustatė VP stebėsenos rodiklius su pradinėmis (rezultato rodiklių atveju) ir siektinomis reikšmėmis iki 2023 m. pabaigos:

- asmenys ir įmonės, pasinaudoję FP verslo pradžiai;
- asmenys ir įmonės, pasinaudoję FP verslo pradžiai, iš kurių: su sunkumais darbo rinkoje susiduriantys asmenys ir įmonės;
- sukurtų naujų darbo vietų skaičius naujai įsteigtose įmonėse (versluose);
- sukurtų naujų darbo vietų skaičius naujai įsteigtose įmonėse (versluose), iš kurių: su sunkumais darbo rinkoje susiduriantį asmenų naujai įsteigtose įmonėse (versluose);
- sėkmingai veikiančių naujų įmonių, pasinaudojusių FP verslo pradžiai, dalis 12 mėn. po paskolos suteikimo.

2014–2020 m. FP pradedantiesiems verslą planuojama skirti 24,6 mln. EUR suma nustatyta atsižvelgiant į VSF įgyvendinimo patirtį, pasiektus rezultatus (kiekybinius rodiklius, lėšų skolinimo tendencijas ir kt.).

46 lentelė. VP rezultato rodiklis „Sėkmingai veikiančių naujų įmonių, pasinaudojusių FP verslo pradžiai, dalis 12 mėn. po paskolos suteikimo“

Rodiklio pavadinimas	Matavimo vienetas	Pradinė reikšmė	Pradinės ir siektinos reikšmės matavimo vienetai	Pradinės reikšmės metai	Siektina reikšmė 2023 m.	Duomenų šaltinis
Sėkmingai veikiančių naujų įmonių, pasinaudojusių FP verslo pradžiai, dalis 12 mėn. po paskolos suteikimo	Įmonės	81,7	Proc.	2013	82	Duomenys iš projektų

Rodiklis pasirinktas siekiant nustatyti naujai sukurtų įmonių tvarumą, t. y. tiesioginį intervencijų poveikį finansavimą gavusiems ūkio subjektams (labai mažoms ir mažoms įmonėms).

Rodiklis prisidės prie uždaviniu „Padidinti darbo paklausą skatinant gyventojų, ypač susiduriančių su sunkumais darbo rinkoje, verslumą“ siekiamų pokyčių: naujo verslo finansavimą palengvinančios veiklos skatins gyventojus ieškoti verslo idėjų ir jas sėkmingai įgyvendinti, vykdant naujai sukurtų įmonių plėtrą bei kuriant darbo vietas.

Rodiklis apskaičiuojamas nustatant, kokia dalis įmonių yra sėkmingai veikiančios 12 mėn. po paskolos suteikimo datos, palyginti su visomis įmonėmis, gavusiomis paskolą. Paskolos suteikimo data – paskolos sutarties tarp įmonės ir FT sudarymo data. Sėkmingai veikianti nauja įmonė, pasinaudojusi FP verslo pradžiai – praėjus 12 mėn. po paskolos suteikimo datos tai dienai neturinti bankrutuojančios, bankrutavusios ar likviduojamos įmonės statuso ir nevėluojanti vykdyti išsipareigojimų (dėl paskolos grąžinimo) pagal paskolos sutartį.

Siektina reikšmė apskaičiuota remiantis 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu INVEGOS administruojamų FP, skirtų verslui, įgyvendinimo rezultatais: pagal garantijų teikimą įmonėms, veikiančioms iki 1 metų, po paskolos suteikimo datos 12 mėn. sėkmingai veikiančių dalis sudaro 81,7 proc., tačiau, įvertinus tai, kad bus orientuojamasi į sunkumus darbo rinkoje patiriančius asmenis, t. y. FP bus rizikingesnė nei teikiant paskolas įprastomis rinkos sąlygomis, nustatyta 82 proc. siektina rodiklio reikšmė.

47 lentelė. VP produkto rodikliai

Rodiklio pavadinimas	Matavimo vienetas	Siektina reikšmė (2023 m.)	Duomenų šaltinis
Asmenys ir įmonės, pasinaudoję FP verslo pradžiai	Skaičius	1 000	Duomenys iš projektų
Asmenys ir įmonės, pasinaudoję FP verslo pradžiai, iš kurių: su sunkumais darbo rinkoje susiduriantys asmenys ir įmonės	Skaičius	440	Duomenys iš projektų
Sukurtų naujų darbo vietų skaičius naujai įsteigtose įmonėse (versluose)	Skaičius	1 800	Duomenys iš projektų
Sukurtų naujų darbo vietų skaičius naujai įsteigtose įmonėse (versluose), iš kurių: su sunkumais darbo rinkoje susiduriančių asmenų naujai įsteigtose įmonėse (versluose)	Skaičius	810	Duomenys iš projektų

VP produkto rodiklis „Asmenys ir įmonės, pasinaudoję FP verslo pradžiai“

Rodiklis pasirinktas siekiant nustatyti, kiek pradedančiųjų verslą ūkio subjektų (labai mažų, mažų įmonių, fizinių asmenų (verslininkų) pasinaudojo FP parama, t. y. gavo paskolas verslo pradžiai pagal FP.

Rodiklis skirtas uždavinyje „Padidinti darbo paklausą skatinant gyventojų, ypač susiduriančių su sunkumais darbo rinkoje, verslumą“ numatytai veiklai, t. y. paskolų teikimui, matuoti. Rodiklis tiesiogiai prisidės prie rezultato rodiklio „Sėkmingai veikiančių naujų įmonių (verslų), pasinaudojusių FP verslo pradžiai, dalis 12 mėn. po paskolos suteikimo“ pasiekimo.

Siektina reikšmė apskaičiuota remiantis 2007–2013 m. ŽIPVP 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ analogiškos FP „Verslumo skatinimas“ įgyvendinimo rezultatais

(įgyvendinimo rezultatai dar nėra galutiniai – paskolos bus teikiamos iki 2015 m. rugsėjo 30 d.): nuo 2010 m. iki 2013 m. pabaigos iš VSF buvo suteikta 661 paskola, paskolų suma sudarė apytiksliai 11 mln. EUR. 2014 m. birželio 1 d. buvo suteiktos 924 paskolos, paskolų suma – 13,1 mln. EUR. Siektina reikšmė nustatyta įvertinus vidutinį teikiamos paskolos dydį (2013 m. pabaigoje buvo ~ 17,4 tūkst. EUR, vėliau mažėjo), FP valdymui (administravimui) būtinas lėšas ir 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu FP planuojamą skirti lėšų sumą – 24,62 mln. EUR. Siektina reikšmė apskaičiuota taip pat įvertinus, kad bus orientuojamasi į sunkumus darbo rinkoje patiriančius asmenis, t. y. FP bus rizikingesnė nei teikiant paskolas įprastomis rinkos sąlygomis.

VP produkto rodiklis „Asmenys ir įmonės, pasinaudoję finansine priemone verslo pradžiai, iš kurių: su sunkumais darbo rinkoje susiduriantys asmenys ir įmonės“

Rodiklis pasirinktas, siekiant nustatyti, kiek iš visų asmenų (verslininkų) ir įmonių (labai mažų, mažų įmonių), pasinaudojusių FP verslo pradžiai, FP parama pasinaudojo su sunkumais darbo rinkoje susiduriančių asmenų, t. y. gavo paskolas verslo pradžiai pagal FP.

Rodiklis skirtas uždavinyje „Padidinti darbo paklausą skatinant gyventojų, ypač susiduriančių su sunkumais darbo rinkoje, verslumą“ numatyti veiklai, t. y. paskolų teikimui, matuoti. Rodiklis tiesiogiai prisidės prie rezultato rodiklio „Sėkmingai veikiančių naujų įmonių (verslų), pasinaudojusių finansine priemone verslo pradžiai, dalis 12 mėn. po paskolos suteikimo“ pasiekimo.

Siektina reikšmė apskaičiuota remiantis 2007–2013 m. ŽIPVP 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ analogiškos FP „Verslumo skatinimas“ įgyvendinimo rezultatais: nuo 2010 m. iki 2013 m. pabaigos iš VSF buvo suteikta 661 paskola, paskolų suma sudarė ~11 mln. EUR. Asmenys ir įmonės, pasinaudojusios FP ir patenkančios į prioritetinę grupę (jaunimas iki 29 m., neįgalieji, bedarbiai, vyresni nei 50 m. asmenys) sudarė 45 proc. visų pasinaudojusių FP (296).

Siektina reikšmė nustatyta įvertinus tai, kad vidutinis teikiamos paskolos dydis buvo ~17,4 tūkst. EUR.

VP produkto rodiklis „Sukurtų naujų darbo vietų skaičius naujai įsteigtose įmonėse (versluose)“

Rodiklis pasirinktas, siekiant nustatyti, kiek naujų darbo vietų naujai įsteigtose įmonėse (versluose) sukūrė su sunkumais darbo rinkoje susiduriantys asmenys (verslininkai) ir įmonės (labai mažos, mažos), gavę finansavimą.

Rodiklis skirtas uždavinyje „Padidinti darbo paklausą skatinant gyventojų, ypač susiduriančių su sunkumais darbo rinkoje, verslumą“ numatyti veiklai „Parama verslo pradžiai“: paskolų teikimas, palūkanų kompensavimas, kitos negrąžintinos ir grąžintinos paramos teikimas, kitos verslumą skatinančios priemonės labai mažoms ir mažoms įmonėms, šeimos verslams bei fiziniams asmenims, mokymai bei individualios konsultacijos apie naujo verslo kūrimą ir valdymą, kt. įgyvendinti.

Siektina reikšmė apskaičiuota remiantis 2007–2013 m. ŽIPVP 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ analogiškos FP „Verslumo skatinimas“ įgyvendinimo rezultatais: nuo 2010 m. iki 2013 m. pabaigos VSF paskolų gavėjai sukūrė 1000 naujų darbo vietų. Asmenys ir įmonės, pasinaudojusios FP ir patenkantys į prioritetinę grupę (jaunimas iki 29 m., neįgalieji, bedarbiai, vyresni nei 50 m. asmenys) sudarė 45 proc. visų pasinaudojusių FP (296) ir sukūrė 45 proc. visų sukurtų naujų darbo vietų. Siektina reikšmė nustatyta įvertinus tai, kad vienas paskolos gavėjas sukuria vidutiniškai 2 naujas darbo vietas, o taip pat atsižvelgus į tai, kad fiziniai asmenys (verslininkai), tarp VSF paskolos gavėjų sudarantys apie 20 proc., sukuria darbo vietą tik sau, nes veikia pagal individualios veiklos pažymą arba verslo liudijimą.

VP produkto rodiklis „Sukurtų naujų darbo vietų skaičius naujai įsteigtose įmonėse (versluose), iš kurių: su sunkumais darbo rinkoje susiduriančių asmenų naujai įsteigtose įmonėse (versluose)“

Rodiklis pasirinktas, siekiant nustatyti, kiek naujų darbo vietų naujai įsteigtose įmonėse (versluose) sukūrė su sunkumais darbo rinkoje susiduriantys asmenys (verslininkai) ir įmonės (labai mažos, mažos), gavę finansavimą. Rodiklis skirtas uždavinyje „Padidinti darbo paklausą skatinant gyventojų, ypač susiduriančių su sunkumais darbo rinkoje, verslumą“ numatyti veiklai „Parama verslo pradžiai“: paskolų teikimas, palūkanų kompensavimas, kitos negrąžintinos ir grąžintinos paramos teikimas, kitos verslumą skatinančios priemonės labai mažoms ir mažoms įmonėms, šeimos verslams bei fiziniams asmenims, mokymai bei individualios konsultacijos apie naujo verslo kūrimą ir valdymą, kt. įgyvendinti.

Siektina reikšmė apskaičiuota remiantis 2007–2013 m. ŽIPVP 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ analogiškos FP „Verslumo skatinimas“ įgyvendinimo rezultatais: nuo 2010 m. iki 2013 m. pabaigos VSF paskolų gavėjai sukūrė 1000 naujų darbo vietų. Asmenys ir įmonės, pasinaudojusios FP ir patenkantys į prioritetinę grupę (jaunimas iki 29 m., neįgalieji, bedarbiai, vyresni nei 50 m. asmenys) sudarė 45 proc. visų pasinaudojusių FP (296) ir sukūrė 45 proc. visų sukurtų naujų darbo vietų. Siektina reikšmė nustatyta įvertinus tai, kad vienas paskolos gavėjas sukuria vidutiniškai 2 naujas darbo vietas, o taip pat atsižvelgus į tai, kad fiziniai asmenys (verslininkai), tarp VSF paskolos gavėjų sudarantys apie 20 proc., sukuria darbo vietą tik sau, nes veikia pagal individualios veiklos pažymą arba verslo liudijimą.

8.2 Kaip FP prisideda prie strateginių tikslų siekimo

2014–2020 m. Lietuva, siekdama užtikrinti SVV subjektams prieinamumą prie reikalingų finansavimo šaltinių, diegs ir įgyvendins įvairius verslo finansavimo modelius, ypatingą dėmesį skirdama pradedančiajam verslui bei didelį augimo potencialą turinčioms įmonėms.

Nacionalinės pažangos programos 3 prioritete „Ekonominiam augimui palanki aplinka“ numatytas bendras tikslas – sukurti augimui ir konkurencingumui palankias aplinkos sąlygas. Šio bendro tikslo bus siekiama konkrečiais tikslais ir uždaviniais:

- 3.1 tikslas. Sukurti palankias verslumo ir darnios verslo plėtros sąlygas;

- 3.1.2 uždavinys. Skatinti verslumą ir verslo plėtrą, įskaitant tiesiogines užsienio investicijas.

Viena iš 3.1.2 uždavinio krypčių:

3.1.2.1. Užtikrinti finansinių šaltinių prieinamumą verslo pradžiai ir verslo plėtrai (RKF, garantijos, kitos valstybės ar bendros su verslu priemonės, finansinės (rizikos kapitalo ir verslo pradžios kapitalo), mokestinės ir kitos paskatos plėtoti jaunas ir kuriamas inovatyvias įmones, ypač sparčiai augančias ir į tarptautinę rinką orientuotas mažas įmones („gazeles“) (įskaitant kūrybines ir kultūrines industrijas) ir kita.

Kad stiprėtų šalies verslas, garantuosiantis ilgalaikį ir darbo vietas kuriantį ekonominį augimą, numatomos valstybės investicijos į verslumo skatinimą, naujo verslo kūrimą ir esamo palaikymą ar plėtrą. Itin svarbu užtikrinti platų ir sumanų FP naudojimą, nes tai pritrauktų privatų kapitalą ir sustiprintų šalies ekonomikos konkurencingumą. Viena iš šių investicijų paskirčių – kurti aukštos pridėtinės vertės darbo vietas, kurios ne tik leistų naudoti vidinį šalies potencialą, bet ir konkuruoti Europoje ir pasaulyje dėl žmogiškųjų ir finansinių išteklių.

Atsižvelgiant į vertinimo 1–6 dalyse pateiktą informaciją, identifikuojančią išorinio verslo finansavimo trūkumą ir vertinimo 7 dalyje pateiktą investavimo strategiją, detalizuojančią finansinio produkto pasirinkimą, FP įgyvendinimo struktūrą, FT pasirinkimą ir kt., planuojamoms FP, skirtoms nustatytam rinkos nepakankamumui (investicijų trūkumui) išspręsti ir prisidėti prie VP ir ES SF tikslų pasiekimo, planuojama, kad siūlomos įgyvendinti FP (27 lentelė), leis pasiekti VP numatytus tikslus ir uždavinius, išreikštus konkrečiais kiekybiniais rodikliais.

8.3 Stebėsenos sistema

Siekiant užtikrinti FP tikslų ir nusimatytų rodiklių pasiekimą bei lėšų tikslingą panaudojimą, o taip pat efektyvų, į rinkos pokyčius orientuotą FP įgyvendinimą yra svarbu nusimatyti tinkamą stebėsenos sistemą FP įgyvendinimui.

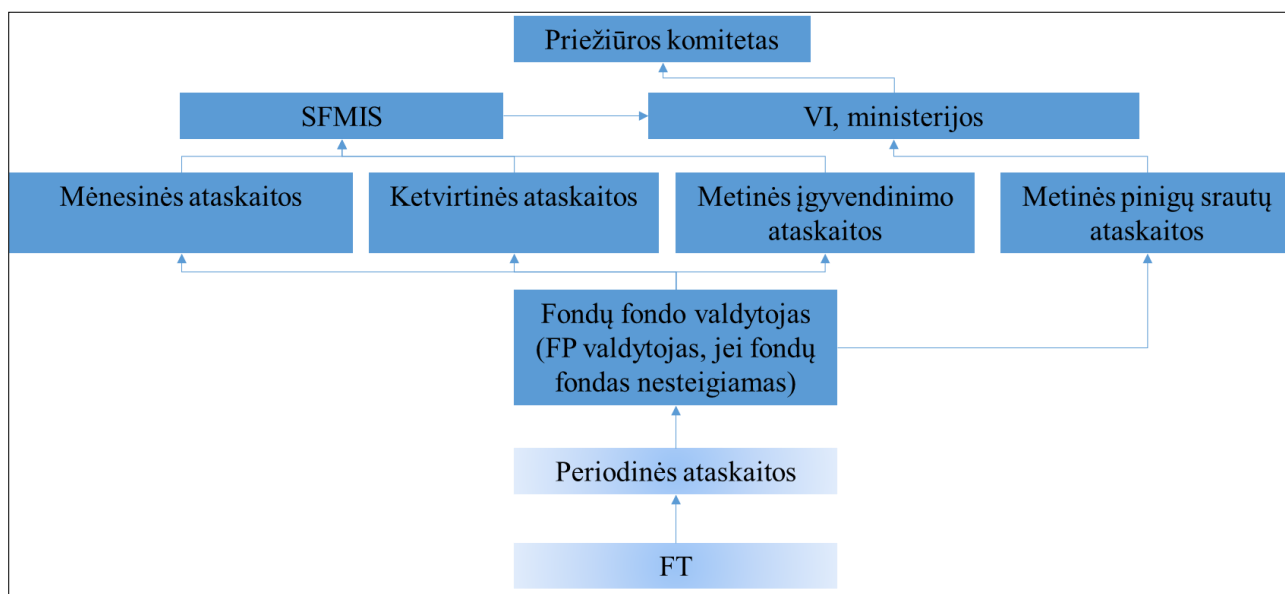
Pagrindinę stebėsenos sistemą sudaro ataskaitos VI ir ministerijoms bei fondų fondų (FP, kai fondų fondas nesteigiamas) priežiūros komitetai. Ataskaitos yra kelių pakopų – teikiamos fondų fondo valdytojo (FT, kai fondų fondas nesteigiamas), VI ir, kai fondų fondo valdytojas pasitelkia FT FP įgyvendinimui, FT – fondų fondo valdytojui. Detalesni informacijos apie FP teikimo reikalavimai, kuriuos rengia VI ir suderina su ministerija (-omis) bei projekto vykdytoju, gali būti nustatomi finansavimo sutartyje. Ataskaitų teikimo periodiškumas, duomenų detalumas ir atsakomybė už teikiamų duomenų tikslumą turi būti nustatoma ministerijų, VI ir fondų fondo valdytojų (FT, kai fondų fondas nesteigiamas) finansavimo sutartyse bei, kai fondų fondo valdytojas pasitelkia FT FP įgyvendinimui, fondų fondo valdytojų sutartyse su FT.

Stebėsenos rodiklių pasiekimo, lėšų panaudojimo ir kitų ataskaitų teikimas nustatytas Įgyvendinimo akte, kurio reikalavimai perkelti į 2014 m. spalio 16 d. LR finansų ministro įsakymu Nr. 1K-326 „Dėl finansinių priemonių įgyvendinimo taisyklių patvirtinimo“. Teikiamų ataskaitų

pagrindu VI, ministerijos ir fondų fondų (FP, kai fondų fondas nsteigiamas) priežiūros komitetai gali imtis įgyvendinti konkrečius veiksmus, siekiant optimizuoti FP įgyvendinimą.

VI gali nustatyti, kad kuo daugiau informacijos apie FP įgyvendinimą būtų prieinama SFMIS, kurioje informacija gali būti atnaujinama pagal aktualiausius FP duomenis.

47 pav. Stebėsenos sistema ir ataskaitų tiekimo VI periodiškumas

9 Vertinimo tikslinimas

Vadovaujantis Reglamento Nr. 1303/2013 37 straipsnio 2 dalies g punktu, vertinimas turi būti peržiūrimas ir atnaujinamas. Atsižvelgiant į tai, kad yra sunku numatyti ekonominės aplinkos pokyčius visam 2014–2020 m. programavimo laikotarpiui, ši numatyta peržiūrėjimo ir atnaujinimo sąlyga suteikia ES SF lėšų panaudojimo lankstumą. Vertinimas turi būti atnaujinamas, kai VI ir (arba) ministerija, pagal kompetenciją atsakinga už FP įgyvendinimą, mano, kad vertinimo išvados nebeatitinka rinkos sąlygų.

Kadangi FP, kurios bus finansuojamos iš ES SF lėšų ir yra siūlomos bei aprašytos vertinimo 7 dalyje, turi aiškiai apibrėžtus tikslus ir rezultatus, todėl, atsižvelgiant į tai, vertinimo atnaujinimas gali būti inicijuotas ir prieš įgyvendinant FP, ir jau jų įgyvendinimo metu. Taip pat, jei numatyti rezultatai nėra pasiekti, VI ir (arba) ministerija, pagal kompetenciją atsakinga už FP įgyvendinimą, gali nuspręsti atlikti vertinimo atnaujinimą.

Pagrindinės priežastys, dėl kurių vertinimas gali būti atnaujintas:

- Lietuvos ar ES teisės aktų pasikeitimai, kurie suvaržo vertinime siūlomų ir aprašytų FP įgyvendinimą;
- Lietuvos ar ES teisės aktų pasikeitimai, kurie atveria galimybes įgyvendinti vertinime siūlomas ir aprašytas FP lengviau, patiriant mažiau išlaidų;
- strateginių Lietuvos tikslų ir uždavinių pasikeitimai;
- stiprus nuokrypis tarp planuotų pasiekti ir pasiektų rezultatų gali būti kliūtis, siekiant įgyvendinti FP pilna apimtimi, todėl iškilus tokiai situacijai, vertinime nurodyti planuojami rodikliai gali būti peržiūrėti ir, esant poreikiui, pritaikyti FP, atsižvelgiant į pasiektus rezultatus;
- nepakankamas numatytas FP dydis, lyginant su paklausa. Pavyzdžiui, per mažas FP dydis, neatitinkantis rinkos paklausos gali trukdyti pasiekti nustatytus FP tikslus. Be to, jei ES lėšų mokėjimų dalimis procesas, vadovaujantis Reglamento Nr. 1303/2013 41 straipsniu, rodo ženkliai didesnę arba mažesnę nei planuota vertinime, numatytos FP įsisavinimą, tai gali būti viena iš priežasčių atlikti vertinimo peržiūrą. Peržiūra gali parodyti, kad:
 - ✓ rinkos padėtis yra iš esmės nepakitusi, tačiau paramos įsisavinimo tempas buvo neteisingai įvertintas;
 - ✓ FP įgyvendinimas atitinka lūkesčius, tačiau pačios rinkos segmentų pokyčiai padidino arba sumažino FP paklausą, palyginus su paklausa numatyta vertinime;
- atsiradus kitoms, neplanuotoms kliūtims, įgyvendinant FP.

Po vertinimo atnaujinimo FP dydis gali būti padidintas arba sumažintas, taip pat gali būti pakeistos kitos FP sąlygos, pradėtos įgyvendinti kitos, pvz., techninės pagalbos, priemonės, siekiant pagerinti lėšų įsisavinimą.

Vertinimo atnaujinimo ir peržiūros poreikis gali kilti:

- peržiūrint reguliarias FP ataskaitas ir (arba) patikrų metu;

- vertinant iš anksto numatytus kontrolinius (angl. „trigger“) rodiklius, kurie nustato poreikį peržiūrai (rodikliai lyginami su ataskaitų duomenimis);
- per ad hoc arba planinius vertinimus.

Atkreiptinas dėmesys, kad atnaujinimo darbų apimtį yra sunku prognozuoti iš anksto. Pvz., dėl ženklaus ekonominio ir finansinio nuosmukio gali kilti poreikis atlikti išsamų vertinimo atnaujinimą. Laipsniškai keičiantis rinkos sąlygoms vertinimą atnaujinti reiktų ne visa apimtimi, o tik peržiūrėti atskiras jo dalis.

Atsižvelgdama į atnaujintas vertinimo išvadas, VI ir (arba) ministerija, pagal kompetenciją atsakinga už FP įgyvendinimą, turėtų imtis veiksmų, jei tai būtina, siekiant pagerinti FP atitikimą rinkos poreikiams.

10 Santrauka ir išvados

Finansinės priemonės – tai būdas panaudoti ribotus valstybės biudžeto išteklius, teikiant ne vienkartinės negrąžinamas subsidijas įmonėms, o skolinant lėšas, investuojant jas į įmonių kapitalą, teikiant garantijas. FP privalumas – „atsinaujinančios“ lėšos, t. y. paskolinus ar investavus FP skirtas lėšas, dalis jų sugrįžta ir gali būti dar kartą panaudojamos tiems patiems tikslams, tokiu būdu naudojant tas pačias lėšas didesniai subjektų skaičiui suteikti finansavimą.

Prieš skiriant lėšas konkrečiai Lietuvos 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos prioriteto įgyvendinimo priemonei, įgyvendinant FP, vadovaujantis Reglamento (ES) Nr. 1303/2013, 37 straipsnio reikalavimais, būtina atlikti išankstinį vertinimą. Atliekant šį vertinimą būtų nustatomi rinkos trūkumai arba nepakankamos investavimo apimtys ir apskaičiuojamas viešųjų investicijų poreikio mastas bei apimtis, įskaitant finansuotinų FP tipus.

Pagrindinis vertinimo tikslas – pateikti įrodymus, kad planuojama FP bus nukreipta nustatytam rinkos nepakankamumui (verslo, įskaitant smulkiojo ir vidutinio verslo, finansavimo trūkumui) išspręsti ir užtikrins, kad FP prisidės prie veiksmų programos ir ES struktūrinių fondų tikslų įgyvendinimo.

Šis vertinimas buvo atliktas vadovaujantis EK ir EIB užsakymu PriceWaterHouse Coopers (PwC) parengta „Išankstinio vertinimo metodologija finansinėms priemonėms 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu“ metodologija.

Vertinimo proceso koordinavimui ir vertinimo atlikimui FM 2014 m. birželio 26 d. įsakymu 1K-195 „Dėl darbo grupės sudarymo“ sudarė išankstinio vertinimo darbo grupę, į kurios sudėtį įėjo: FM, ŪM, SADM, EIF ir INVEGOS atstovai, taip pat darbo grupės posėdžiuose buvo kviečiami dalyvauti ir socialinių–ekonominių partnerių (Lietuvos banko asociacijos, Lietuvos rizikos kapitalo asociacijos, Lietuvos banko, Lietuvos inovacijų centro, Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centro, Lietuvos verslo paramos agentūros, asociacijos „Žinių ekonomikos forumas“, Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūros, Lietuvos pramonininkų konfederacijos, Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų asociacijos, Lietuvos verslo darbdavių konfederacijos bei Lietuvos verslo konfederacijos atstovai), kurių pasiūlymai buvo panaudoti atliekant vertinimą. Finansų ministro 2017 m. liepos 20 d. įsakymu Nr. 1K-280 buvo patikslinta darbo grupės sudėtis, įtraukiant Švietimo ir mokslo ministerijos atstovus, o stebėtojo teisėmis papildomai pakviesti Vilniaus universiteto, Kauno technologijų universiteto bei Nacionalinio fizinių ir technologinių mokslų centro bei VšĮ „Versli Lietuva“ atstovai.

Atliekant vertinimą, buvo nustatytas 405 mln. EUR išorinio verslo finansavimo trūkumas ateinantiems 5 metams. Atsižvelgiant į tai, kad FP yra planuojamos įgyvendinti ilgesniu nei 5 metų laikotarpiu, planuojama, kad finansavimo poreikis verslui 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu bus didesnis ir sieks apytiksliai 645 mln. EUR, jei finansavimas iš FP bus skiriamas iki 2023 m. pabaigos, nes per metus nustatytas trūkumas siekia apytiksliai 80 mln. EUR.

Atsižvelgiant į problemas ir iššūkius, su kuriais susiduria SVV subjektai, remiantis išmoktomis pamokomis 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu ir įgyvendintų bei dar įgyvendinamų FP

rezultatais, turima rinkos dalyvių apklausa ir nustatyta rinkos trūkumu, vertinime yra pateikiamos siūlomos įgyvendinti FP. Tikimasi, kad FP, kurios sumažins nustatytą rinkos trūkumą, yra šios: paskolų FP, skirtos padengti išorinio verslo finansavimo trūkumą, garantijų FP, skirtos spręsti nepakankamo turimo užstato problemą ir rizikos kapitalo investicijų FP, kurios mažina finansavimo trūkumą toms įmonėms, kurių veiklos istorija yra per trumpa ir veiklos pobūdis ir (ar) sektorius yra per daug rizikingi, ir todėl kredito įstaigos nenori jų finansuoti.

Atsižvelgiant į tai, kad apklausų metu SVV subjektai ir FT 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu įgyvendintas FP įvardijo kaip tinkamas rinkos poreikiams patenkinti ir priėjimui prie finansavimo šaltinių pagerinti, darytina išvada, kad buvusi valdymo struktūra laikoma sėkmingai pritaikyta, todėl 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu didžioji dalis arba visos FP turėtų būti įgyvendinamos per fondų fondą.

Atlikus Reglamento Nr. 1303/2013 38 straipsnyje nurodytą alternatyvų analizę ir įvertinus visus nagrinėtus kriterijus, nustatyta, kad, įgyvendinant skolines FP, efektyviausia FP įgyvendinimo alternatyva yra – pavesti FP įgyvendinti nacionalinei finansų įstaigai, o geriausios alternatyvos, įgyvendinant rizikos kapitalo FP, – pavesti FP įgyvendinti EIB (EIF) ir nacionalinei finansų įstaigai.

Siekiant ilgalaikių valstybės tikslų susijusių su verslo skatinimu; patirties, atliekant fondų fondo valdytojo funkcijas, tęstinumo; neprarasti žmogiškųjų išteklių, įdirbio ir gebėjimų administruojant FP; įgyti kompetencijų bei nacionalinei finansų įstaigai perimti sėkmingą EIF patirtį investuojant į rizikos kapitalą, optimalus rizikos kapitalo FP įgyvendinimo variantas būtų nacionalinei finansų įstaigai kartu su EIF administruojant viename fondų fonde esančias rizikos kapitalo FP. Bendradarbiaujant nacionalinei finansų įstaigai ir EIF būtų pasiektas sinergijos efektas, t. y. nacionalinės finansų įstaigos ir EIF bendros veiklos rezultatas būtų didesnis už jų nepriklausomos veiklos rezultatų sumą. Be to, EIF yra vienas svarbiausių veikėjų Europos rizikos kapitalo rinkoje, jo vardas užtikrintų privačių investuotojų pasitikėjimą veikiančiais RKF ir sudarytų sąlygas greičiau pritraukti privačias lėšas. Atsižvelgiant į tai, siūloma skolines FP ir FP, skirtas rizikos kapitalui, įgyvendinti viename fondų fonde.

Atsižvelgiant į FP įgyvendinimo alternatyvų analizę buvo nustatyta, kad ŪM ir SADM yra atskiri asignavimų valdytojai, kurių veiklos tikslai skiriasi, be to, šios ministerijos yra atsakingos už skirtingus VP prioritetus, t. y. SADM siekia socialiai jautrias grupes įtraukti į darbo rinką, siekiant savarankiško užimtumo, o ŪM – sudaryti palankias sąlygas verslo kūrimui. Be to, ŪM planuojamos įgyvendinti FP bus finansuojamos iš Europos regioninės plėtros fondo lėšų, o SADM planuojamos FP – iš Europos socialinio fondo lėšų. Atsižvelgiant į tai, siūloma neįgyvendinti šių dviejų ministerijų planuojamų FP per vieną fondų fondą, bet sukurti atskirus fondų fondus ŪM ir SADM planuojamoms FP įgyvendinti.

Reglamento Nr. 1303/2013 38 straipsnio 5 dalis numato, kad subjektai, kuriems patikėtas fondų fondo įgyvendinimas, užduotis gali įgyvendinti patys arba jas patikėti vykdyti FT. Atsižvelgiant į šią nuostatą ir į tai, kad 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu FT aktyviai dalyvavo vykdant priimtus išsipareigojimus ir prisidėjo prie sėkmingo FP įgyvendinimo, taip pat į tai, kad apklausti FT įvardijo, kad 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu numato galimybę įgyvendinti FP ir turi tam tiek

žmogiškuosius, tiek technologinius resursus, planuojama FP įgyvendinti per fondų fondo valdytojo atrinktus FT. FT būtų pasirenkami taikant atviras, skaidrias, proporcingas ir nediskriminuojančias procedūras, vengiant interesų konflikto.

Papildomai, atsižvelgiant į rinkos dalyvių nuomonę ir iškilus poreikiui, 2017 m. vertinimas buvo papildytas, atliekant papildomą vertinimą, kuriuo buvo siekiama išsiaiškinti naujos rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“, pagal kurią, teikiant idėjų autoriams aktyvias verslo vystymo (akseleravimo) paslaugas (mentorystė, ekspertinės konsultacijos, teisinė pagalba, rinkodaros strategija ir kita) galėtų būti investuojama į perspektyvias idėjas, poreikį rinkoje, mastą ir labiausiai rinkos poreikius atitinkančias tokios priemonės sąlygas.

2017 m. balandžio-birželio mėnesiais buvo atlikti šie su papildomu vertinimu susiję veiksmai:

- struktūruoto anketavimo būdu buvo atlikta rizikos kapitalo rinkos dalyvių, dirbančių (ar dirbusių) su pradedančiais verslais ir idėjomis bei savo veikloje vykdančių (ar vykdyusių) startuolių akseleravimo paslaugas, apklausa;
- studentams skirto renginio metu „Jaunas verslas: nuo idėjos iki sėkmės“ atlikta studentų anketinė apklausa;
- atlikta anketinė startuolių (jaunos, perspektyvios ir greitai augančios įmonės, pritraukusios išorines investicijas) apklausa, siekiant išsiaiškinti šių įmonių poreikius verslo akseleravimo srityje;
- surengtas susitikimas su startuoliais, kurio metu skirtingų startuolių atstovai pasidalijo savo įžvalgomis apie galimą rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“ steigimą, startuolių lūkesčius ir svarbiausius tokios FP aspektus;
- surengtas susitikimas su rizikos kapitalo rinkos atstovais, kurio metu buvo diskutuojama startuolių skatinimo klausimais. Susitikime taip pat dalyvavo LT VCA, LB, ŪM, FM, VL ir INVEGOS atstovai.

Vertinant, ar reikalingas valstybės, kaip pagrindinės investuotojos, dalyvavimas steigiant rizikos kapitalo FP „Akseleravimo fondas“, ekspertų nuomonė sutapo su apklaustų startuolių atstovų nuomone – valstybės, kaip pagrindinės investuotojos, vaidmuo yra būtinas, nes privačios investicijos į startuolių akseleravimą nėra pakankamos. Lėšų nepakankamumo priežastis – per didelė rizika, kurios privatūs investuotojai nėra linkę priimti investuodami savo nuosavas lėšas, taigi valstybės dalyvavimas yra viena iš pagrindinių priemonių, leisiančių įgyvendinti tokias veiklas Lietuvoje.

Rinkai išreiškus poreikį dėl verslo akseleratoriaus priemonės, planuojama įgyvendinti FP „Akseleravimo fondas“, kuriai būtų skirta iki 14,48 mln. EUR.

Atsižvelgiant į tai, kad ŪM planuoja iš savo asignavimų skirti lėšų verslo akseleravimo priemonei įgyvendinti ir į tai, kad 2016 m. balandžio 15 d. buvo įsteigtas fondų fondas „Verslo finansavimo fondas, finansuojamas iš Europos regioninės plėtros fondo“ bei siekiant sudaryti kuo efektyvesnes sąlygas SVV įkurti ar plėtoti verslą, siūloma įgyvendinti FP „Akseleravimo fondas“ per šį fondų fondą. FP „Akseleravimo fondas“ būtų įgyvendinama per fondų fondą, kurį administruoja INVEGA, su papildomu finansinių priemonių valdytojų lygmeniu, valdančiu FP „Akseleravimo fondas“. Finansinės priemonės valdytojas būtų atrenkamas, taikant atviras, skaidrias, proporcingas ir nediskriminuojančias procedūras, vengiant interesų konflikto.

Vertinimas buvo atliktas pagal metodologiją, konsultuojantis su visomis suinteresuotomis institucijomis, vertinimas atliktas objektyviai ir nešališkai. Vertinimas gali būti keičiamas ar pildomas nepažeidžiant ir vadovaujantis Reglamento Nr. 1303/2013 nuostatomis.

11 Bibliografija

Metodiniai dokumentai, įstatymai, nutarimai, taisyklės ir pan.:

1. Lietuvos ekonomikos apžvalga 2013
http://www.lb.lt/lietuvos_ekonomikos_apzvalga_2013_m_vasario_men
2. Lietuvos Makroekonominės prognozės 2013
http://www.lb.lt/makroekonominės_proгноzes_2013_m_vasaris
3. Lietuvos Kredito įstaigų veiklos apžvalga 2012 m. IV ketv.
http://www.lb.lt/kredito_istaigu_veikla_2012_m_iv_ketvirti
4. Lietuvos Kredito įstaigų veiklos apžvalga 2011
http://www.lb.lt/kredito_istaigu_veikla_2011_m_audituoti_rezultatai
5. Lietuvos Kredito įstaigų veiklos apžvalga 2010
http://www.lb.lt/kredito_istaigu_veikla_2010_m_audituoti_rezultatai
6. Lietuvos Kredito įstaigų veiklos apžvalga 2009
http://www.lb.lt/kredito_istaigu_veikla_2009_m_2
7. Lietuvos finansų sistemos struktūra
http://www.lb.lt/finansu_sistemos_struktura
8. Lietuvos KU veiklos apžvalga 2012
http://www.lb.lt/kredito_uniju_ir_lietuvos_centrines_kredito_unijos_veikla_2012_m
9. Bankų veiklos apžvalga, LB, 2014 m., http://lb.lt/banku_apzvalga_2013_m
10. Finansinio stabilumo apžvalga, LB, 2014 m.
http://lb.lt/finansinio_stabilumo_apzvalga_2014_m Lietuvos makroekonomikos apžvalga Nr. 55,
11. AB SEB bankas, 2014 balandis
https://www.seb.lt/sites/default/files/web/document/lietuvos_makroekonomikos_apzvalga/lma55.pdf
12. Kredito unijų ir Lietuvos centrinės kredito unijos apžvalga, LB, 2014 m.
http://lb.lt/kredito_uniju_ir_lietuvos_centrines_kredito_unijos_veikla_2013_m
13. Lietuvos Bankų veiklos apžvalga 2012 http://www.lb.lt/banku_apzvalga_2012_m
14. EVCA Central and Eastern Europe Statistics 2010
<http://www.evca.eu/uploadedfiles/PBCEE10.pdf>
15. EVCA Central and Eastern Europe Statistics 2011
<http://www.evca.eu/publications/PBCEE11.pdf>
16. Baigtų bankroto procesų analizė
http://www.bankrotodep.lt/Doc/baigtu_bankroto_%20procesu_analize.pdf
17. Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesų eigos 2012 m. sausio-gruodžio mėn. Apžvalga
http://www.bankrotodep.lt/Doc/2012_APZVALGA.pdf
18. Lietuvos darbo biržos veiklos ataskaita 2012 <http://www.ldb.lt/Informacija/Veikla/Documents/2012%20veiklos%20ataskaita.pdf>
19. Lietuvos darbo rinka skaičiais 2008–2012
<http://www.ldb.lt/Informacija/Veikla/Documents/Darbo%20rinka%20skaičiais%202008%20-%202012.pdf>

20. Lietuvos ekonomikos apžvalga 2013 m. sausis
[http://www.ukmin.lt/uploads/documents/Apzvalgos/2013%20m. %20SAUSIS%20-%20mėnesinė%20apžvalga.pdf](http://www.ukmin.lt/uploads/documents/Apzvalgos/2013%20m.%20SAUSIS%20-%20mėnesinė%20apžvalga.pdf)
21. Lietuvos makroekonomikos apžvalga 2013 m. kovas
http://fin.seb.lt/vbfin/subscription/view.fw?id=4430&s_menu=4&lang=lt
22. Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesų eigos 2011 m. sausio–gruodžio mėn. apžvalga
www.bankrotodep.lt/Doc/2011_00.doc
23. Naujas būdas panaudoti ES struktūrinius fondus, siekiant padėti MVĮ gauti lėšų per kontroliuojančiuosius fondus http://www.eib.org/attachments/thematic/jeremie_leaflet_2012_lt.pdf
24. LRV 2007 m. spalio 17 d. nutarimas Nr. 1139 „Dėl atsakomybės ir funkcijų paskirstymo tarp institucijų, įgyvendinant Lietuvos 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategiją ir veiksmų programas”
(http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=430961&p_query=&p_tr2=2)
25. Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymas,
[http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=298580&p_query=&p_tr2=.](http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=298580&p_query=&p_tr2=)
26. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006, nustatantis bendrąsias nuostatas dėl Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo i Sanglaudos fondo bei panaikinantis Reglamentą (EB) N. 1260/1999, 2006 m. liepos 11 d., http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/lt/oj/2006/l_210/l_21020060731lt00250078.pdf
27. Nacionalinė bendroji strategija: Lietuvos 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategija konvergencijos tikslui įgyvendinti
http://www.esparama.lt/ES_Paramam/strukturines_paramos_2007_1013m._medis/titulinis/files/Strategija_2007-03-30.pdf
28. Komisijos tarnybų pozicija dėl 2014–2020 m. Lietuvos partnerystės susitarimo ir programų rengimo (Ref. Ares(2012)1273776 – 26/10/2012);
29. LRV 2012 m. lapkričio 2 d. nutarimas Nr. 1482 „Dėl 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos patvirtinimo“
30. LSD tyrimas „Įmonių inovacinės veiklos plėtra“
<http://web.stat.gov.lt/lt/news/view/?id=10325&PHPSESSID=071a6da3f76c17369f5d6f9afd8f5696>
31. Fizinių asmenų – mokesčių mokėtojų, vykdyusių veiklą, skaičius
<http://www.vmi.lt/cms/documents/10162/2569ceb4-6eae-4f87-8e65-cb2b7bc495d3>
32. LRV 2008 m. liepos 23 d. nutarimas Nr. 788 „Dėl ekonomikos augimo veiksmų programos priedo patvirtinimo“
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=454457&p_tr2=2
33. Kvietimai teikti paraiškas ES paramai gauti <http://www.esparama.lt/paskelbti-kvietimai>
34. 2014 m. sausio mėn. Lietuvos statistikos departamentui paskelbti 2010–2012 m. inovacinės veiklos tyrimo rezultatai <http://osp.stat.gov.lt/pranesimai-spaudai?articleId=2499188>
35. Lietuvos banko leidinys „Finansinio stabilumo apžvalga 2014“
http://lb.lt/finansinio_stabilumo_apzvalga_2014_m
36. Lietuvos konvergencijos programa 2014
http://www.finmin.lt/finmin.lt/failai/vykdoma_politika/Konvergencijos_programa_2014_LT.pdf

37. Lietuvos verslumo tyrimas, Vilniaus universiteto teisės ir vadybos mokykla, 2011 m. <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:X8FGVVkUffMJ:www.gemconsortium.org/docs/download/2779+&cd=14&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>
38. LBA faktoringo ataskaita už 2014 m. I ketv., http://lba.lt/go.php/lit/2014_m._/2624
39. Enterprise and Industry SBA Fact Sheet Lithuania, European Commission, 2013
40. Buildit Estijos verslo akseleratorius <http://www.buildit.ee/>
41. Estonian development fund Estijos verslo akseleratorius <http://www.arengufond.ee/en/>
42. Startup Wise Guys Estijos verslo akseleratorius <http://startupwiseguys.com/>
43. Commercializatio reactor Latvijos verslo akseleratorius <http://www.commercializationreactor.com/>
44. Startup.lt Lietuvos verslo akseleratorius <http://startup.lt/>
45. Startuphighway Lietuvos verslo akseleratorius <http://startuphighway.com/>
46. Latvijos Respublikos ūkio ministerijos verslo akseleravimo priemonė https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/EM_Tirgus_nepilnibu_izvertejums_%28MGA%29_31032015.pdf
47. *Blue lime Labs* Lietuvos verslo akseleratorius <http://www.bluelimelabs.com/>
48. *Contrarian Venture* Lietuvos energetikos inovacijų fondo akseleratorius <http://www.le.lt/index.php/atsakingas-verslas/inovaciju-fondas/2351>

Ankstesni vertinimai ir studijos (Lietuvos ir ES lygmeniu):

49. Europos Komisijos Priežiūros ir vertinimo gairės 2014–2020 metų programavimo periodui, http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/doc/30032011_wd_2014_network.doc.
50. Lietuvos teisinės ir finansinės sistemos tinkamumo SVV plėtrai skirtų finansinės inžinerijos priemonių, finansuojamų iš ES struktūrinių fondų lėšų, steigimui ir įgyvendinimui vertinimas, Uždaroji akcinė bendrovė „PriceWaterhouseCoopers“, ESTEP ir advokatų kontora „Tark Grunte Sutkiene“, 2010 metų spalį
51. Lietuvos aplinkos analizė, 2012 m. LRV nutarimu Nr. 1482 patvirtintos 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos 1 priedas
52. Associazione per lo Sviluppo della Valutazione e l'Analisi delle Politiche Pubbliche (2012), Counterfactual impact evaluation of cohesion policy: impact and cost-effectiveness of investment subsidies in Italy http://ec.europa.eu/regional_policy/information/evaluations/impact_evaluation_en.cfm#1
53. „Lyderis LT“ priemonės poveikio vertinimo studija (BGI Consulting (2011), Ūkio ministerijos kompetencijai priskirtų bendrai finansuojamų iš ES struktūrinių fondų lėšų ekonomikos sektorių būklės pokyčių vertinimas [http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/failai/Vertinimas_ESSP_Neringos/Ataskaitos_2009 MVP/UM_Ekonomikos_sektoriu_vertinimo_ataskaita.pdf](http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/failai/Vertinimas_ESSP_Neringos/Ataskaitos_2009_MVP/UM_Ekonomikos_sektoriu_vertinimo_ataskaita.pdf))
54. Esamos situacijos inovacijų ir MTEP srityje analizė <http://www.ukmin.lt/uploads/documents/Inovacijjos/2012-IV%20ketv.pdf>
55. Guidelines for SME Access to Finance Market Assessments (GAFMA), EIF – Research & Market Analysis, 2014

56. Ex-ante assessment methodology for financial instruments for 2014–2020 (Volume I, Volume II and Volume III), PriceWaterHouse Coopers (PwC), 2014 March
57. The use of leasing amongst European SMEs. A report prepared for LeasEurope, 2011 Oxford Economics (2011 m.)
58. „Ūkio ministerijos planuojamų įgyvendinti 2014–2020 m. priemonių verslui analizė“, VŠĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“, 2014 m. liepa
59. „Europos Sąjungos struktūrinės paramos poveikio smulkiąjam ir vidutiniam verslui vertinimas“, UAB „BGI Consultings“, 2014 m. vasaris
60. The importance of leasing for SME financing, EIF – Research & Market Analysis, 2013
61. Survey on the access to finance of SMEs in Euro area, ECB, 2013
62. 2007 m. EIF atlikta rinkos trūkumų analizė
63. „Išankstinis verslo finansavimo šaltinių (rizikos kapitalo) vertinimas“, LT VCA, 2014 m. liepa
55. Financial instruments for SMEs co-financed by the European Regional Development Fund, European Court of auditors, Special report No 2, 2012
56. 2014 m. rugpjūčio mėn. LB užsakymu atlikta alternatyvios finansavimo rinkos studija
57. Lietuvos 2014–2020 m. Europos Sąjungos struktūrinių fondų investicijų veiksmų programos išankstinis vertinimas
58. Labai mažų, mažų ir vidutinių įmonių finansavimas per kapitalo rinką, naudojant ir Lietuvai skirtas 2014–2020 ES SF lėšas, NASDAQ OMX, 2013 m.

12 Interviu sąrašas

Atliekant vertinimą buvo organizuoti interviu su:

AB „Citadele“ banko valdybos nariu ir Verslo finansavimo programų departamento direktoriumi Vaidotu Gursku, 2013-04-10 ir 2014-06-04;

AB Šiaulių banko Vilniaus regiono produktų vadovu Viktoru Budraičiu 2013-04-03 ir 2014-06-04;

UAB „Šiaulių banko lizingas“ generaliniu direktoriumi Mindaugu Rudžiu, 2013-04-15;

UAB Medicinos banko kreditavimo produktų vadybininke Rasa Ožalinskiene, 2014-06-11;

SIA „UniCredit Leasing“ Lietuvos skyriaus teisininke Ieva Moliene, 2013-04-17;

„Swedbank“, AB Finansavimo ir lėšų valdymo departamento Verslo bankininkystės tarnybos Finansavimo paslaugų skyriaus projektų vadove Jurgita Paužiene, 2013-04-16;

Kauno kredito unijos administracijos vadove Ernesta Ramaškaite, 2013-04-12;

Lietuvos centrinės kredito unijos administracijos vadovu Fortunatu Dirginčiumi, ES projektų skyriaus vadove Jūrate Tamošaityte, 2013-04-12;

AB SEB banko Verslo plėtros departamento vadovu Robertu Mikšta, 2013-04-24;

AB SEB banko Smulkiojo ir vidutinio verslo finansavimo departamento direktoriumi Vaidu Žagūniu, 2014-06-12;

AB DNB banko Produktų plėtros departamento skyriaus vadove Irena Dirsyte, 2013-04-22;

LitCapital steigėju ir vadovujančiuoju partneriu Šarūnu Šiugžda, 2014-06-13;

LitCapital partneriu Arvydu Saročka, atstovavusiu Lietuvos rizikos kapitalo asociaciją, 2013-04-12;

BaltCap vadovujančiuoju partneriu Simonu Gustainiu, 2014-06-13;

Practica Capital partneriu Silvestru Tamučiu, 2013-04-17 ir 2014-06-13;

Verslo angelų fondas I valdytoju Arvydu Strumskiu, 2013-04-15 ir 2014-06-13.

Atliekant papildomą vertinimą buvo organizuoti interviu su:

Startuolių atstovais (Marius Kalytis, Lukas Lukoševičius, Šarūnas Legeckas, Domas Povilauskas, Paulius Rimavičius, Justas Malinauskas, Vytis Radvila, Tadas Deksnys), 2017-05-18;

Rizikos kapitalo atstovais (Startup Lithuania vadovė Rimante Ribačiauskaitė, Startup Lithuania projektų vadovas Dominykas Šumskis, Startup.lt vadovas Arvydas Bložė, Practica Capital vienas iš įkūrėjų, partneris Donatas Keras, Robos Capital partneris Rokas Tamošiūnas), 2017-06-01.

13 Papildomo vertinimo apklausų sąrašas

- Struktūruoto anketavimo būdu atlikta rizikos kapitalo rinkos dalyvių, dirbančių su pradedančiais verslais ir idėjomis, savo veikloje vykdančių startuolių akseleravimo paslaugas ir išmanantys Lietuvos startuolių ir rizikos kapitalo ekosistemos ypatumus (LT VCA, akseleratorius UAB „Blue Lime Labs“, UAB „Akseleratorius“ („StartupHighway“), fondas „LitCapital Asset Management“ ir UAB „Startup.lt“) apklausa, 2017 m. balandis;
- studentams skirta renginio metu „Jaunas verslas: nuo idėjos iki sėkmės“ atlikta studentų anketinė apklausa, 2017-04-26;
- atlikta anketinė startuolių apklausa, siekiant išsiaiškinti startuolių poreikius verslo akseleravimo srityje, 2017 m. balandis.